

ЕВРОПЕЙСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

ЕВРОСИСТЕМА

ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

ВСЕ ЕСВ ЕЗВ ЕКТ ЕКР

**ИСТОРИЯ,
РОЛЯ И
ФУНКЦИИ**

ХАНСПЕТЕР К. ШЕЛЕР

ЕВРОПЕЙСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

ЕВРОСИСТЕМА

ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

© BCE ECB EZB EKT EKP

**ИСТОРИЯ,
РОЛЯ И
ФУНКЦИИ**

ХАНСПЕТЕР К. ШЕЛЕР

© Европейска централна банка, 2006 г.

Адрес

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Пощенски адрес

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Телефон

+49 69 1344 0

Уебсайт

<http://www.ecb.int>

Факс

+49 69 1344 6000

Телекс

411 144 ecb d

Всички права запазени. Разрешава се възпроизвеждането само с образователна и нетърговска цел, като изрично се посочва източникът.

Снимки: Claudio Hils, Martin Jorren, Robert Metsch и Martin Starl, Европейска общност, Европейски парламент, Международен валутен фонд.

Данните, съдържащи се в тази книга, са към 30 септември 2006 г.

ISBN 978-92-B99-0625-8 (онлайн)

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ	8
ПРЕДИСЛОВИЕ	9
БЛАГОДАРНОСТИ	11
ВЪВЕДЕНИЕ	12
ГЛАВА I	
ИПС, ЕЦБ И ЕВРОТО	15
1.1 Пътят към ИПС и еврото	15
1.1.1 Първи стъпки към парична интеграция в Европа	15
1.1.2 Европейската парична система и Единният европейски акт	19
1.1.3 Договорът за Европейски съюз	21
1.1.4 Осъществяването на ИПС и преминаването към еврото	22
1.2 Правна основа и характеристики на ИПС	29
1.2.1 Правна основа	30
1.2.2 Характеристики	31
ГЛАВА 2	
ЦЕНТРАЛНИ БАНКИ В ИПС: ПРАВНИ, ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ АСПЕКТИ	45
2.1 ЕЦБ, ЕСЦБ и Евросистемата	45
2.1.1 ЕСЦБ и Евросистемата в качеството си на органична връзка между ЕЦБ и НЦБ	46
2.1.2 ЕЦБ като специализирана организация в правото на Общността	47
2.1.3 НЦБ от еврозоната като неразделна част от Евросистемата	48
2.1.4 НЦБ на неучастващи държави – членки на ЕС	49
2.2 Цели	49
2.2.1 Основната цел – ценова стабилност	49
2.2.2 Подкрепа на общите икономически политики	51
2.2.3 Принципът на отворена пазарна икономика	52
2.3 Възлагане на задачи от Договора	52
2.3.1 Основни задачи на Евросистемата	52
2.3.2 Други задачи	54
2.4 Централизирано вземане на решения и оперативна децентрализация	54
2.5 Ролята на ЕЦБ в Евросистемата	56
2.5.1 Център на ЕСЦБ и Евросистемата за вземане на решения	56
2.5.2 Последователно прилагане на решенията по отношение на политиката	68
2.5.3 Регулативни правомощия на ЕЦБ	75
2.5.4 Консултативна дейност на ЕЦБ	76

2.5.5	Наблюдение върху спазването на забраната за парично финансиране и привилегирован достъп	80
2.5.6	Изпълнение на задачи, наследени от ЕПИ	81

ГЛАВА 3

ПОЛИТИКИ НА ЕЦБ И ДЕЙНОСТИ НА ЕВРОСИСТЕМАТА		83
3.1	Провеждане на паричната политика	83
3.1.1	Теоретична основа	83
3.1.2	Стратегия на паричната политика на ЕЦБ	86
3.1.3	Операции по паричната политика	93
3.2	Външни операции	98
3.2.1	Валутни операции	99
3.2.2	Управление на валутните резерви	102
3.3	Платежни системи и системи за клиринг	106
3.3.1	Осигуряване на инструменти за плащане и за сетълмент на ценни книжа	108
3.3.2	Надзор върху платежните системи и системите за сетълмент на ценни книжа	111
3.4	Евробанкноти и монети	112
3.5	Събиране и съставяне на статистика	118
3.6	Икономически изследвания	120
3.7	Приносът на ЕЦБ за пруденциалния надзор и за финансовата стабилност	121
3.8	Финансови отношения в рамките на Евросистемата	124
3.8.1	Финансови ресурси на ЕЦБ	125
3.8.2	Разпределяне на паричния приход	129
3.9	Услуги по управление на резерви за официални чуждестранни клиенти	131

ГЛАВА 4

ЕЦБ И ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ		133
4.1	Независимост	133
4.1.1	Институционална независимост	134
4.1.2	Юридическа независимост	134
4.1.3	Персонална независимост	135
4.1.4	Функционална и оперативна независимост	135
4.1.5	Финансова и организационна независимост	136
4.2	Демократична отчетност	137
4.2.1	Отчетността като важен елемент на легитимността	137
4.2.2	Характер и обхват на задължението на ЕЦБ за отчетност	138
4.2.3	Освобождаване от задължението за отчетност	139
4.3	Диалог и сътрудничество с институциите и органите на Общността	142
4.3.1	Европейски парламент	143
4.3.2	Съвет на ЕС и Еврогрупа	144
4.3.3	Европейска комисия	147
4.3.4	Икономически и финансов комитет	148
4.3.5	Комитет за икономическа политика	149

4.3.6	Макроикономически диалог	149
4.4	Езиков режим на ЕЦБ	150
4.5	Съдебен преглед от страна на Съда на Европейските общности	150
4.6	Щателно разглеждан на финансовото управление и добросъвестност	151

ГЛАВА 5

УЧАСТИЕ НА ЕЦБ В МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО		155
5.1	Обща информация	155
5.2	Политика на международните отношения на ЕЦБ	157
5.3	Взаимоотношения на ЕЦБ с международни организации	158
5.3.1	Международен валутен фонд	158
5.3.2	Организация за икономическо сътрудничество и развитие	161
5.4	Участие на ЕЦБ в неофициални форуми на министри на финансите и управители на централни банки	162
5.4.1	Министри на финансите и управители на централните банки на държавите от Г-7	162
5.4.2	Министри на финансите и управители на централните банки на държавите от Г-10	163
5.4.3	Министри на финансите и управители на централните банки на държавите от Г-20	163
5.4.4	Форум за финансова стабилност	164
5.4.5	Банка за международни разплащания и форуми на централните банки	164

ГЛАВА 6

ЕЦБ КАТО ЮРИДИЧЕСКО ЛИЦЕ		167
6.1	Мисия	167
6.2	Институционално управление	168
6.2.1	Ролята на Управителния съвет и на Изпълнителния съвет в институционалното управление	168
6.2.2	Външни и вътрешни механизми за контрол	169
6.2.3	Достъп до архивите на ЕЦБ	170
6.3	Организационна структура	171
6.4	Служители и отношения със служителите	172
6.4.1	Служители	172
6.4.2	Представителство на служителите на ЕЦБ	174
6.4.3	Социален диалог в контекста на ЕСЦБ	174
6.5	Седалище и сграда	175

ПРИЛОЖЕНИЕ I

Извадки от Договора за създаване на Европейската общност	177
--	-----

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

Протокол за Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка	196
---	-----

РЕЧНИК	219
---------------	------------

БИБЛИОГРАФИЯ	233
---------------------	------------

ИНДЕКС	241
---------------	------------

КАРЕТА

Каре 1	Пътят към еврото	16
Каре 2	Обзор на подготвителната работа, извършена от ЕПИ	24
Каре 3	Неотменимо фиксиране на обменните курсове спрямо еврото	27
Каре 4	Хронология на европейската интеграция	28
Каре 5	Общностна рамка на фискалната политика	35
Каре 6	Необходими условия за приемане на еврото	37
Каре 7	Ползата от ценовата стабилност	50
Каре 8	Членове на Управителния съвет (от 1 юни 1998 г. до 1 юли 2004 г.)	64
Каре 9	Трансмисионен механизъм на паричната политика	84
Каре 10	Защо трябва да се поддържа нисък положителен темп на инфлацията?	88
Каре 11	Двата стълба на стратегията на паричната политика на ЕЦБ	91
Каре 12	Операции на открития пазар и ликвидни улеснения с постоянен достъп	95
Каре 13	Задължителни минимални резерви	97
Каре 14	Съвместно изявление за златото (8 март 2004 г.)	106
Каре 15	От дизайна до обращението – създаването на евробанкнотите и евромонетите	113
Каре 16	Алгоритъм за записване на капитала на ЕЦБ	125

ГРАФИКИ

Таблица 1	Ротационна система, основана на две групи (първи етап) – честота на правото на гласуване на управителите във всяка група	61
Таблица 2	Ротационна система, основана на три групи (втори етап) – честота на правото на гласуване на управителите във всяка група	61
Таблица 3	Парични операции на Евросистемата	94
Таблица 4	Капиталов алгоритъм на ЕЦБ (%)	127

ГРАФИКИ

Графика 1	ЕСЦБ и Евросистемата	45
Графика 2	Ориентирана към стабилност стратегия на паричната политика на ЕЦБ	91
Графика 3	Организационна структура на ЕЦБ	172

ДИАГРАМИ

Диаграма 1	Ротационна система в Управителния съвет на ЕЦБ, основана на три групи (сценарий при еврозона от 27 държави-членки)	63
------------	--	----

ИЛЮСТРАЦИИ

1	Договорът за Европейския съюз (Договор от Маастрихт) с Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ, подписан на 7 февруари 1992 г.	14
2	Заседание на Управителния съвет през ноември 2006 г. в ЕЦБ	44
3	Осветеният символ на еврото пред сградата „Юротауър“	82
4	Жан-Клод Трише, председател на ЕЦБ, на изслушване пред Европейския парламент през септември 2005 г.	132
5	Жан-Клод Трише с министрите на финансите и управителите на централните банки на държавите от Г-7 на годишната среща на Международния валутен фонд през септември 2006 г. в Сингапур	154
6	Централата на ЕЦБ във Франкфурт на Майн – сградата „Юротауър“	166
7	Макет на бъдещата централа на ЕЦБ	176

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ

БВП	Брутен вътрешен продукт
БМР	Банка за международни разплащания
ЕБК	Европейски банков комитет
ЕИО	Европейска икономическа общност
Екофин	Съвет по икономически и финансови въпроси (министри на икономиката и на финансите)
ЕКЮ	Европейска парична единица
ЕО	Европейска общност
ЕПИ	Европейски паричен институт
ЕПС	Европейска парична система
ЕС	Европейски съюз
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки
ЕЦБ	Европейска централна банка
ИПС	Икономически и паричен съюз
ИФК	Икономически и финансов комитет
МВФ	Международен валутен фонд
НЦБ	Национална централна банка
ОВ	Официален вестник на Европейския съюз
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ПФИ	Парично-финансова институция
ХИПЦ	Хармонизиран индекс на потребителските цени
<i>BSC</i>	Комитет за банков надзор
<i>CESR</i>	Комитет на европейските регулаторни органи за ценни книжа
<i>CMFB</i>	Комитет по паричната и финансовата статистика и статистиката на платежния баланс
<i>EBA</i>	Евробанкова асоциация
<i>ERM</i>	Механизъм на обменните курсове
<i>OLAF</i>	Европейска служба за борба с измамите
<i>TARGET</i>	Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време

ПРЕДИСЛОВИЕ

ЕЦБ спазва стриктно принципите на откритост и прозрачност, за което свидетелства големият брой публикации, разясняващи целите и дейностите ѝ. Наред с многобройните обстоятелни публикации за текущите тенденции в нейната сфера на компетентност тя публикува *работни материали* и *тематични материали* по конкретни теми. Ето защо ЕЦБ влага значителна част от своите ресурси в комуникацията с банковия свят, участниците на пазара, научната общност и широката общественост.

Публикувани са и задълбочени монографии за ролята и дейностите на ЕЦБ. Първата публикация в тази поредица, чието второ издание излиза в началото на 2004 г., е озаглавена „Паричната политика на ЕЦБ“. Настоящата книга насочва вниманието към историята, ролята и функциите на самата ЕЦБ, представяйки я от правна, институционална и организационна гледна точка. Описват се процесите, довели до създаването на ЕЦБ и до въвеждането на еврото, ролята и функциите на ЕЦБ като капитан на европейския паричен отбор – Евросистемата, както и различните аспекти на статута ѝ като наднационална организация, създадена съгласно правото на Общността. Всички тези елементи съставляват основата на политиките и дейностите на ЕЦБ и Евросистемата и се надяваме, че обогатяването на познанията с помощта на тази книга ще доведе до още по-добро вникване в целите и задачите на ЕЦБ. Същевременно в книгата е показана важната роля на националните централни банки (НЦБ) в рамките на Евросистемата, ръководена от ЕЦБ. От съвместните действия на ЕЦБ и НЦБ и от тясното сътрудничество в рамките на системата зависи адекватното изпълнение на мандата на Евросистемата.

НЦБ са се изграждали в продължение на десетки години – най-малко половин век, а в някои случаи – цели два века. В сравнение с тях ЕЦБ се развива „в ускорен режим“. Преди десет години Европейският паричен институт (ЕПИ) – предшественикът на ЕЦБ – започва заедно с НЦБ на държавите от Европейския съюз подготовката за бъдещата европейска централнобанкова система и за нейната водеща институция – ЕЦБ. Само пет години по-късно ЕЦБ – капитанът на отбора на Евросистемата – поема отговорността за единната парична политика в еврозоната, т.е. за една от двете най-важни валути в света. Началото на третия етап на икономическия и паричен съюз (ИПС) през 1999 г. обаче не означава край в развитието на ЕЦБ. Трябва да бъдат уредени още много въпроси, преди да приключи осъществяването на ИПС, по-специално преди преминаването към еврото през 2002 г., а самата ЕЦБ трябва да се развие като организация.

Въвеждането на еврото донася огромна промяна за всички в еврозоната. Очакваше се то да предизвика в широки обществени среди потребност от информация за организацията, отговаряща за стабилността на еврото. Тъй като ЕЦБ функционираше в изключително сложни условия, особено важно бе тя да представи „ориентири“ и да удовлетвори изискванията за информация на своята многонационална публика. Именно поради това

Изпълнителният съвет възлага написването на тази книга на експерт по тези въпроси, който от началото на 90-те години има водеща роля в подготовката на ИПС и в създаването и развитието на ЕЦБ.

Книгата е предназначена за читатели, които искат да се запознаят по-задълбочено с всички правни, институционални и организационни аспекти в работата на ЕЦБ. Разширяването на ЕС увеличава още повече кръга на тази публика и ЕЦБ очаква съответно нарастване в търсенето на информация. Тук трябва да спомена, че управителите на НЦБ на новите държави – членки на ЕС, са членове на Генералния съвет на ЕЦБ от 1 май 2004 г. От същата дата тези НЦБ са пълноправни членове на Европейската система на централните банки (ЕСЦБ). За всички тези държави е ясна перспектива приемането на единната валута след необходимото сближаване и всички те са се ангажирали безрезервно с условията на Договора от Маастрихт. ЕЦБ, която приветства горещо процеса на разширяване, ще подпомогне най-усърдно подготовката на процеса на сближаване в тясно сътрудничество със съответните НЦБ.

Уверен съм, че тази книга ще предостави полезна информация на всички, които се интересуват от работата на ЕЦБ.

Жан-Клод Трише
Председател на ЕЦБ

БЛАГОДАРНОСТИ

Поради голямото търсене на първото издание на книгата наличните в ЕЦБ екземпляри бяха изчерпани и бе взето решение за отпечатване на второ издание. Това ми даде възможност да актуализирам текста, така че да отразя настъпилите промени в Евросистемата и във външната среда. И този път получих изключително ценна помощ от колегите ми в ЕЦБ, по-специално от отдел „Езикови услуги“ и отдел „Официални публикации и библиотека“.

Ханспетер К. Шелер
Франкфурт на Майн, септември 2006 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

В Европа централното банкиране винаги е било равнозначно на емитирането и управлението на националните валути: те са неделима част от националния суверенитет, а националните банкноти, които придобиват все по-голяма роля в паричното обращение и в крайна сметка заместват златните и сребърните монети с номинална стойност, равна на стойността на метала, от който са изработени, в ролята им на законно платежно средство, стават израз на националните култури и символи. Едновременно с нарастващата роля на банкнотите като платежно средство в съвременния икономически живот все по-голямо значение придобиват техните емитенти – централните банки, а провеждането на паричната политика се превръща в съществен елемент на икономическата политика на дадена страна.

На фона на тези исторически обстоятелства осъществяването на европейски икономически и паричен съюз (ИПС) в края на XX век е единствено по рода си явление, тъй като в голяма част от Европа се въвежда нов паричен режим с единна валута. Дванадесетте държави-членки, които до този момент са приели еврото, представляват две трети от общото население на ЕС, като се предвижда еврозоната да обхване по установен ред и други държави-членки.

Прехвърлянето на паричната политика на общностно равнище налага съществени промени в рамката на дейността на централните банки в Европа. Създаването на нова наднационална парична институция – ЕЦБ – и интегрирането на НЦБ в европейска централнобанкова система – ЕСЦБ и Евросистемата като част от нея – са показателни за прехвърлянето на централното банкиране в Европа на наднационално равнище. До този момент няма друга област на политиките на Европейската общност, която да е достигнала същата степен на интеграция, както единната парична политика и политиката по отношение на обменните курсове. Никъде другаде Общността не е изградила така убедително собствен облик, както с еврото и ЕЦБ.

ЕЦБ е и въплъщение на съвременното централно банкиране: най-важната цел на паричната ѝ политика е ценовата стабилност; тя е независима в рамките на ясен и конкретен мандат и е задължена да се отчита изцяло за изпълнението му пред гражданите и техните избрани представители. Тези особености не се дължат непременно на чисто европейски тенденции, а са в съответствие със световните. Никъде обаче те не са така ясно и категорично формулирани, както в основополагащия закон на ЕЦБ – Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ. Вграждането им в квазиконституционния Договор за ЕО подчертава важноста им в новия паричен режим в Европа. Кодифицирането на централнобанковото законодателство в Договора за ЕО и Устава на ЕСЦБ вероятно ще послужи като еталон за законодателството по отношение на централните банки извън ЕС. Швейцария например неотдавна преработи закона за своята национална банка в духа на Устава на ЕСЦБ.

Тази книга има за цел да запознае читателите с историята, ролята и функциите на ЕЦБ в рамките на ИПС. Тя е разделена на шест глави, които разглеждат различните аспекти на ЕЦБ като формулиращ политики орган, като организация според общностното право и като ядро и лидер на Евросистемата.

Глава 1 представлява кратък преглед на създаването на ИПС и на ЕЦБ, както и на преминаването към еврото. В нея е открито мястото на ЕЦБ в контекста на целите и договореностите на ИПС в рамките на ЕС.

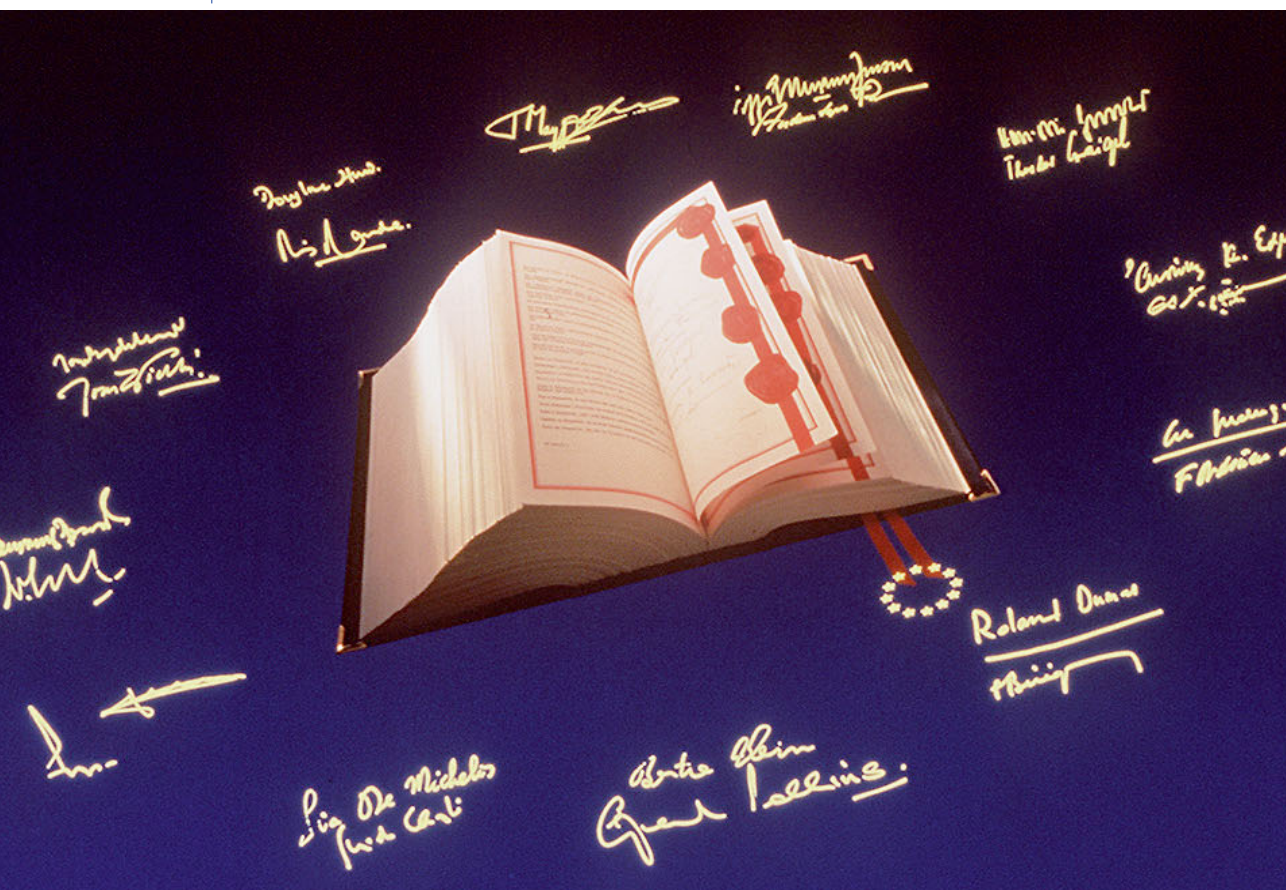
В глава 2 вниманието е съсредоточено върху правните, институционалните и организационните аспекти на дейността на централните банки в Европа, произтичащи от осъществяването на ИПС.

В глава 3 са описани политиката на ЕЦБ и нейното прилагане в дейностите на Евросистемата, както и финансовите отношения в рамките на Евросистемата.

В глава 4 е направен обзор на статута на ЕЦБ и на ролята ѝ в институционалния контекст на Европейската общност. Макар че ЕЦБ е независима от институциите и органите на Общността, тя е част от нейната институционална и политическа рамка и се подчинява на общностното право. Отчита се пред Европейския парламент и пред гражданите на Европа за изпълнението на своя мандат, нейните действия или бездействие подлежат на правен преглед от страна на Европейския съд, а финансовата ѝ безукорност се проверява от Европейската сметна палата.

В глава 5 е разгледано участието на ЕЦБ във външното представителство на еврозоната. С оглед на нарастващата глобализация участието на ЕЦБ в международни организации и форуми е от изключително значение за изпълнението на нейния мандат.

В глава 6 ЕЦБ е представена като административна единица. Тук по-специално е показано как мисията на ЕЦБ се въплъщава в административното управление, вътрешната организация и политиката по отношение на служителите.

Договорот за Европейския
съюз (Договор от Маастрихт)
с Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ,
подписан на 7 февруари 1992 г.

I ИПС, ЕЦБ И ЕВРОТО

В тази глава е направен обзор на етапите, чиято връхна точка е създаването на ИПС, и са описани основните му организационни характеристики.

I.1 ПЪТЯТ КЪМ ИПС И ЕВРОТО

И така, как започна всичко? Една от възможните отправни точки за тази хронология на икономическия и паричен съюз в Европа биха могли да бъдат Договорите от Рим,¹ влезли в сила на 1 януари 1958 г. В крайна сметка осъществяването на ИПС е едно от постиженията на европейската интеграция – може би дори най-важното от всички досега. Създателите на Договорите от Рим обаче още не предвиждат единна валута; целите на първоначалните договори са доста по-ограничени.

Друга отправна точка може да бъде 1989 г., когато Европейският съвет решава да даде начало на осъществяването на ИПС до края на века. Исторически неточно би било обаче да се пренебрегнат първите стъпки към европейска парична интеграция, започнали още в средата на 60-те години. Първите опити за парична интеграция се различават по степента на своя успех, а постиженията се редуват с препятствия. Въпреки всичко постигнатото през този период и някои от извлечените поуки се оказват неоченими при формирането на процеса на парична интеграция, който в крайна сметка стартира през 90-те години.

Ето защо, имайки предвид всичко това, най-подходящата отправна точка би била 1962 г. (виж каре 1) и един документ на Европейската комисия, известен като *Меморандумът Маржолен*. Този меморандум поставя началото на първото обсъждане на паричната интеграция на общностно равнище и довежда до първоначални, макар и доста ограничени, мерки в областта на паричното сътрудничество.

I.1.1 Първи стъпки към парична интеграция в Европа

Основателите на Европейския съюз, съгласували през 50-те години Договорите от Рим, не обмислят идеята за обща валута. Преди всичко, първоначалните цели на Европейската икономическа общност (ЕИО) са в общи линии ограничени до осъществяването на митнически съюз и общ селскостопански пазар и не се смята, че това изисква интеграция в паричната област. Нещо повече, по това време всички шест държави в ЕИО участват в сравнително добре функционираща международна парична система (системата „Бретън Удс“). В нея обменните курсове са фиксирани, но регулируеми и остават сравнително стабилни до средата на 60-те години на XX век както в ЕИО, така и в световен мащаб.

¹ Договор за създаване на Европейската икономическа общност (ЕИО) и Договор за създаване на Европейската общност за атомна енергия (ЕВРАТОМ). Договорите влизат в сила на 1 януари 1958 г. Двете нови Общности се присъединяват към Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС), създадена през 1952 г. за период от 50 години.

1962 г.	Европейската комисия представя първото си предложение за икономически и паричен съюз (<i>Меморандумът Маржолен</i>).
Май 1964 г.	Сформиран е Комитетът на управителите на централните банки на държавите-членки на Европейската икономическа общност (ЕИО), който да институционализира сътрудничеството между централните банки в ЕИО.
1971 г.	„Докладът Вернер“ излага план за осъществяване на икономическия и паричен съюз в Общността до 1980 г.
Април 1972 г.	Създадена е система (така наречената „валутна змия“), която постепенно да свие диапазона на колебание между валутите на държавите – членки на Европейската икономическа общност.
Април 1973 г.	Създаден е Европейският фонд за парично сътрудничество (ЕФПС), който да осигурява доброто функциониране на „валутната змия“.
Март 1979 г.	Създадена е Европейската парична система (ЕПС).
Февруари 1986 г.	Подписан е Единният европейски акт.
Юни 1988 г.	Европейският съвет възлага на експертна комисия, председателствана от Жак Делор (<i>Комисията Делор</i>), да изработи предложения за осъществяването на ИПС.
Май 1989 г.	„Докладът Делор“ е представен на Европейския съвет.
Юни 1989 г.	Европейският съвет постига съгласие по осъществяването на ИПС на три етапа.
Юли 1990 г.	Започва първият етап на ИПС.
Декември 1990 г.	Свиква се междуправителствена конференция за подготовка на втория и третия етап на ИПС.
Февруари 1992 г.	Подписан е Договорът за Европейски съюз („Договорът от Маастрихт“).
Октомври 1993 г.	Франкфурт на Майн е избран за седалище на ЕПИ и на ЕЦБ. Номиниран е председател на ЕПИ.
Ноември 1993 г.	Влиза в сила Договорът за Европейски съюз.
Декември 1993 г.	Александър Ламфалуси е назначен за председател на ЕПИ, който ще бъде учреден на 1 януари 1994 г.
Януари 1994 г.	Започва вторият етап на ИПС, учредява се ЕПИ.
Декември 1995 г.	На заседанието си в Мадрид Европейският съвет взема решение за названието на единната валута и определя процедурата за нейното приемане и за преминаването към нея.
Декември 1996 г.	ЕПИ представя пред Европейския съвет образци на евробанкнотите.
Юни 1997 г.	Европейският съвет постига съгласие по „Пакт за стабилност и растеж“.
Май 1998 г.	Преценява се, че Белгия, Германия, Испания, Франция, Ирландия, Италия, Люксембург, Нидерландия, Австрия, Португалия и Финландия са изпълнили необходимите условия, за да приемат еврото като своя единна валута; назначават се членовете на Изпълнителния съвет на ЕЦБ.
Юни 1998 г.	Създават се ЕЦБ и ЕСЦБ.

Каре I Пътят към еврото (продължение)

Октомври 1998 г.	ЕЦБ оповестява стратегията и оперативната рамка на единната парична политика, която ще прилага от януари 1999 г.
Януари 1999 г.	Започва третият етап на ИПС; еврото става единната валута на еврозоната; обменните курсове на предишните национални валути на участващите държави-членки се фиксират неотменимо; в еврозоната се провежда единна парична политика.
Януари 2001 г.	Гърция става дванадесетата държава-членка, която се присъединява към еврозоната.
Януари 2002 г.	Преминаване към еврото: евробанкнотите и монетите влизат в обращение и до края на февруари същата година стават единственото законно платежно средство в еврозоната.
Май 2004 г.	НЦБ на десетте нови държави – членки на ЕС, се присъединяват към ЕСЦБ.

Идеята за обща валута на държавите – членки на ЕИО, се лансира за първи път в меморандум на Европейската комисия от 24 октомври 1962 г. (*Меморандумът Маржолен*). В него Комисията призовава митническият съюз да доведе до края на 60-те години до икономически съюз с неотменимо фиксирани обменни курсове между валутите на държавите-членки. Все пак, тъй като системата „Бретън Удс“ осигурява цялостна стабилност на обменните курсове, държавите-членки преценяват, че стабилността им в рамките на ЕИО може да бъде осигурена и без да са необходими нови институционални механизми на общностно равнище. Ето защо от меморандума не произтичат никакви действия, освен че през 1964 г. е сформирани Комитет на управителите на централните банки на държавите – членки на ЕИО (Комитетът на управителите). Той допълва Паричния комитет, предвиден в член 105, параграф 2 от Договора за ЕИО.

Първоначално Комитетът на управителите има много ограничен мандат, но с годините значението му постепенно нараства и той се превръща в център на паричното сътрудничество между централните банки в Общността. В това си качество той разработва и управлява рамката за парично сътрудничество, въведена впоследствие на общностно равнище. Работата на Комитета изиграва решаваща роля и в окончателното преминаване към ИПС.²

Към края на 60-те години международната обстановка вече се е променила съществено. Наблюдават се признаци на нарастващо напрежение в системата „Бретън Удс“ в резултат от политиката на САЩ по отношение на платежния баланс. Между държавите – членки на ЕИО, настъпват все по-големи разногласия по приоритетите на икономическата политика. Нарастващите различия в цените и разходите в отделните държави довеждат до няколко кризи на обменните курсове и платежните баланси, а те от своя страна застрашават митническият съюз и общия селскостопански пазар, които дотогава функционират доста успешно.

² За по-подробна информация по този въпрос виж Andrews, D. (2003 г.) и Baer, G. D. (1994 г.).

През 1969 г. Европейската комисия представя план (така наречения *План Бар*) за изграждането на отчетлива парична идентичност в Общността.³ Въз основа на този план на срещата си в Хага държавните и правителствени ръководители призовават Съвета на министрите да състави план за поетапното осъществяване на икономически и паричен съюз. Задачата е изпълнена от група експерти, председателствана от министър-председателя на Люксембург Пиер Вернер. Резултатът е *Докладът Вернер*⁴, публикуван през 1970 г., който предлага икономическият и паричен съюз да бъде изграден на няколко етапа до 1980 г.

Едновременно с тези събития през 1970–1971 г. са въведени първите механизми за парично и финансово подпомагане в рамките на Общността.⁵

През март 1971 г. държавите-членки се споразумяват за осъществяването на икономически и паричен съюз.⁶ Като част от първия етап те въвеждат общностна система за постепенно стесняване на диапазона на колебание на валутите на държавите-членки. Тази система, придобила известност с названието „валутна змия“⁷, влиза в действие през април 1972 г. През 1973 г. е създаден Европейският фонд за парично сътрудничество⁸ като ядро на бъдещата общностна организация на централните банки. През 1974 г., с цел да се подобри координацията на икономическите политики, Съветът приема решение относно постигането на висока степен на сближаване в Общността⁹ и директива относно стабилността, растежа и пълната заетост.¹⁰

³ Съобщение на Комисията до Съвета относно изработването на етапен план с оглед на създаването на икономически и паричен съюз, 12 февруари 1969 г.

⁴ Доклад относно икономическия и паричен съюз на работната група с председател Пиер Вернер, 8 октомври 1970 г.

⁵ Споразумение от 9 февруари 1970 г. между централните банки от ЕИО относно създаването на краткосрочен помощен паричен механизъм и Решение на Съвета на министрите от 22 март 1971 г. относно създаването на механизъм за средносрочна финансова подкрепа между държавите – членки на ЕИО.

⁶ Резолюция на Съвета и на представителите на държавите-членки от 22 март 1971 г. относно поетапното постигане на икономически и паричен съюз в Общността (ОВ С 28, 27.3.1971 г., стр. 1).

⁷ При „валутната змия“ обменните спот курсове на участващите валути се поддържат в рамките на диапазон от 2,25 % в сравнение с теоретично възможен спред от 4,5 % вследствие на граници на отклонение от $\pm 2,25$ % на всяка от двете валути около централния курс спрямо щатския долар („валутна змия в тунела“). Съответните максимални граници на отклонение се запазват чрез интервенции в щатски долари и валути на Общността. На 19 март 1973 г. границите на отклонение спрямо щатския долар са премахнати и „валутната змия“ се движи свободно.

⁸ ЕФПС се учредява съгласно Регламент (ЕИО) № 907/73 на Съвета от 3 април 1973 г. за създаване на Европейски фонд за парично сътрудничество (ОВ L 89, 5.4.1973 г., стр. 2). Съгласно член 2 от този регламент ЕФПС трябва да насърчава: а) нормалното протичане на постепенното стесняване на границите на отклонение на валутите на Общността, б) интервенциите на валутните пазари, и в) споразумения между централните банки, водещи до съвместна политика по отношение на резервите. На 1 януари 1994 г. ЕФПС е заменен от ЕПИ.

⁹ Решение 74/120/ЕИО на Съвета от 18 февруари 1974 г. относно постигането на висока степен на сближаване на икономическите политики на държавите – членки на Европейската икономическа общност (ОВ L 63, 5.3.1974 г., стр. 16).

¹⁰ Директива 74/121/ЕИО на Съвета от 18 февруари 1974 г. относно стабилността, растежа и пълната заетост в Общността (ОВ L 63, 5.3.1974 г., стр. 19).

Въпреки това до средата на 70-те години процесът на интеграция се забавя под натиска на разнородни мерки на политиката за справяне с икономическите сътресения през този период. „Валутната змия“ се превръща в механизъм на обменните курсове между германската марка, валутите на държавите от Бенелюкс и датската крона (като за известен период в системата участват и две валути на държави извън Общността – шведската крона и норвежката крона). През по-голямата част от съществуването на системата останалите валути в Общността остават извън нея.¹¹ Европейският фонд за парично сътрудничество се оказва форма без съдържание с ограничени „деловодителски“ функции. Тъй като правната му основа го поставя под ръководството на институциите на Общността, държавите-членки и техните централни банки се въздържат да му възлагат функции по политиката.

1.1.2 Европейската парична система и Единният европейски акт

През март 1979 г. процесът на парична интеграция е възобновен със създаването на Европейската парична система (ЕПС). Тя се създава по силата на решение на Европейския съвет¹², а оперативните ѝ процедури се определят в споразумение между участващите централни банки.¹³

ЕПС изиграва ключова роля в напредъка на европейската парична интеграция. За разлика от „валутната змия“ тя успява да задържи повечето валути от Общността в единна система на обменните курсове.¹⁴ Някои от характеристиките ѝ са сходни с тези на „валутната змия“. Така например тя също е изградена въз основа на мрежа от фиксирани, но подлежащи на корекция централни курсове между участващите валути от Общността. Новото обаче е въвеждането на европейска парична единица – екю (*European Currency Unit – ECU*), дефинирана като „кошница“ от фиксирани количества от валутите на държавите-членки.¹⁵ Екюто е предназначено да служи като измерител на стойността¹⁶ в механизма на обменните курсове (*ERM*), като разчетна единица, в която се деноминират операциите в механизмите за интервенция и кредит, и като резервен актив и средство за разплащане между участващите централни банки.

¹¹ Британската лира и ирландската лира участват в системата от април до юни 1972 г., а италианската лира – от април 1972 г. до февруари 1973 г. Френският франк, който се присъединява към системата от самото начало, излиза от нея през февруари 1974 г., влиза отново през юли 1975 г. и окончателно напуска механизма през ноември 1976 г.

¹² Резолюция от 5 декември 1978 г. на Европейския съвет относно създаването на Европейската парична система (ЕПС) и свързаните с това въпроси.

¹³ Споразумение от 13 март 1979 г. между централните банки на държавите – членки на Европейската икономическа общност, за определяне на оперативните процедури за Европейската парична система.

¹⁴ Най-голямо изключение прави британската лира, която участва по-малко от година.

¹⁵ Стойността на екюто спрямо щатския долар е среднопретеглената стойност на обменните курсове на съставните валути спрямо щатския долар. Стойността му във всяка от съставните валути се определя, като се умножи стойността му в щатски долари по обменния курс на съответната съставна валута спрямо щатския долар.

¹⁶ Функцията на измерител на стойността означава, че централните обменни курсове на участващите валути се изразяват чрез екю. Централните курсове на екюто се използват за определяне на двустранните централни курсове на *ERM*, около които са фиксирани двустранните курсове за интервенция.

ЕПС обаче е нещо повече от механизъм на обменните курсове. В съответствие със своята цел – да съдейства за външна и вътрешна парична стабилност – тя обхваща и регулиране на паричната и икономическата политика като средства за постигане на стабилност на обменните курсове. Участниците в нея успяват да изградят зона, където паричната стабилност нараства и контролът върху движението на капитала постепенно отслабва. Ограниченията върху обменните курсове помагат много на участващите държави със сравнително висок темп на инфлация да следват насочена към дезинфлация политика, по-специално със средствата на паричната политика. Така те способстват за низходящо сближаване на темповете на инфлация и водят до висока степен на стабилност на обменните курсове. Това от своя страна допринася за забавяне на ръста на разходите в много държави и довежда до подобряване на общите икономически резултати. Нещо повече, по-малката несигурност по отношение на динамиката на обменните курсове и усещането, че няма да се допусне паритетите на участващите валути да се отклонят значително от основните икономически показатели, предпазват вътрешната търговия в Европа от прекомерни колебания на обменните курсове.

Макар че ЕПС се превръща в център на усъвършенстваното координиране на паричната политика, успехът му в постигането на по-широко сближаване на икономическите политики остава сравнително ограничен. Недостатъчното сближаване на бюджетните политики също остава източник на напрежение – някои държави поддържат последователно големи бюджетни дефицити (и в началото на 90-те години това довежда до няколко кризи на обменните курсове), а това създава несъразмерна тежест за паричната политика.

Според решението на Европейския съвет от 1978 г. екюто следва да бъде в центъра на ЕПС, но на практика то играе само ограничена роля във функционирането на системата. На финансовите пазари обаче то спечелва известна популярност като средство за диверсифициране на портфейлите и като средство за осигуряване срещу валутен риск. Разрастването на операциите на финансовия пазар в екю се дължи на нарастващ обем на деноминирани в тази валута дългови инструменти, емитирани от органи на Общността и от органи на публичния сектор в някои държави-членки. Все пак поради отсъствието на котва за екюто перспективите на пазара в тази парична единица остават ограничени.

Нов тласък на икономическия и паричен съюз дава приемането на Единния европейски акт, подписан през февруари 1986 г. и влязъл в сила на 1 юли 1987 г. Неговата главна цел е въвеждането на единния пазар като по-нататъшна цел на Общността, осъществяването на необходимите промени във вземането на решения, за да се формира той окончателно, и препотвърждаването на необходимостта от общностен капацитет в паричната област за постигането на икономически и паричен съюз.

Създателите на политиките все по-широко споделят мнението, че един пазар без вътрешни граници би свързал националните икономики много по-тясно и би засилил съществено икономическата интеграция в Общността.

Това от своя страна би ограничило възможностите за маневриране в национален мащаб, принуждавайки държавите-членки да ускорят сближаването на икономическите си политики. В случай че не се осъществи по-съществено сближаване, очаква се пълната свобода в движението на капитала и интегрираните финансови пазари да обременят ненужно паричната политика. Ето защо процесът на интеграция изисква по-засилена и ефикасна координация на политиките, за която съществуващата институционална рамка се възприема като недостатъчна.

Освен това се очаква, че единният пазар няма да съумее да използва пълния си потенциал без наличието на единна валута. Тя би осигурила по-голяма ценова прозрачност за потребители и инвеститори, би премахнала валутния риск в рамките на единния пазар, би намалила транзакционните разходи и по този начин би повишила значително икономическото благосъстояние в Общността.

Отчитайки всички тези съображения, през 1988 г. тогавашните 12 държави – членки на Европейската икономическа общност, вземат решение да стартират отново проекта за икономически и паричен съюз. Онова, в което се проваля *Планът Вернер* от началото на 70-те години, се постига при втория опит за ИПС и мечтата за единна валута най-сетне се превръща в действителност.

1.1.3 Договорът за Европейски съюз

През юни 1988 г. Европейският съвет потвърждава целта за постепенно осъществяване на икономически и паричен съюз и възлага на комитет начело с тогавашния председател на Европейската комисия Жак Делор да предложи „конкретни етапи“ за постигането му. Комисията се състои от управителите на националните централни банки на държавите – членки на Общността, Александър Ламфалуси – генерален директор на Банката за международни разплащания (БМР), Нилс Тигесен – професор по икономика в Копенхаген, Мигел Бойер – председател на *Banco Exterior de España*, и Франс Андриесен – член на Европейската комисия.

Последвалият *Доклад Делор* от 17 април 1989 г.¹⁷ предлага икономическият и паричен съюз да се осъществи на три „отделни, но градиращи стъпки“.

- Първият етап е съсредоточен върху завършването на вътрешния пазар, намаляването на различията между икономическите политики на държавите-членки, премахването на всички препятствия пред финансовата интеграция и засилването на паричното сътрудничество.
- Вторият етап играе ролята на преход към заключителния, като в него се създават основните органи и организационни структури на ИПС и се засилва икономическото сближаване.

¹⁷Комитет за изследване на икономическия и паричен съюз (1989 г.), Доклад за икономическия и паричен съюз в Европейската общност (1989 г.).

- В третия етап обменните курсове се фиксират неотменимо и различните общностни институции и органи поемат изцяло своите парични и икономически отговорности.

Докато първият етап протича в рамките на съществуващата институционална рамка на Общността, за втория и третия са необходими промени в институционалното устройство. Ето защо се налага преразглеждане на Договора за създаване на Европейската икономическа общност. За тази цел се свиква Междуправителствена конференция за ИПС, която започва през ноември 1990 г. успоредно с Междуправителствената конференция за европейския политически съюз. По покана на Европейския съвет Междуправителствената конференция за ИПС се подготвя от Съвета на министрите, Европейската комисия, Паричния комитет и Комитета на управителите в съответните им сфери на компетентност.

Резултатът от преговорите на Междуправителствената конференция е Договорът за Европейски съюз (Договорът за ЕС, широко известен като „Договорът от Маастрихт“), подписан в Маастрихт на 7 февруари 1992 г. Договорът за ЕС създава Европейския съюз и изменя учредителните договори на Европейските общности. Освен всичко останало измененията в Договора за ЕИО включват и нова глава за икономическата и паричната политика. Тя полага основите на ИПС и определя метод и график за неговото осъществяване. В отражение на нарасналата сила и обхват на Общността ЕИО е преименувана на Европейска общност. Уставът на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (Устав на ЕСЦБ) и Уставът на Европейския паричен институт са приложени като протоколи към Договора за ЕО. На Дания и Обединеното кралство е даден специален статут и те не са задължени да участват в третия етап на ИПС (виж раздел 1.2.2).

Предвижда се Договорът за ЕС да влезе в сила на 1 януари 1993 г., но поради забавяне на ратификационния процес в Дания и Германия това всъщност се случва едва на 1 ноември 1993 г.

1.1.4 Осъществяването на ИПС и преминаването към еврото

Първи етап на ИПС

Въз основа на *Доклада Делор* през юни 1989 г. Европейският съвет приема решение, че първият етап на осъществяването на икономически и паричен съюз следва да започне на 1 юли 1990 г. Това е датата, на която по принцип са премахнати всички ограничения за движението на капитали между държавите-членки. През този етап на Комитета на управителите на централните банки на държавите – членки на Европейската икономическа общност, са възложени допълнителни отговорности, изложени в решение на Съвета от 12 март 1990 г.¹⁸ Те включват провеждането на консултации по паричната политика на държавите-членки и насърчаване на координирането

¹⁸Решение 90/142/ЕИО на Съвета от 12 март 1990 г. за изменение на Решение 64/300/ЕИО на Съвета относно сътрудничеството между централните банки на държавите – членки на Европейската икономическа общност (ОВ L 78, 24.3.1990 г., стр. 25).

им с цел постигане на ценова стабилност. С оглед на сравнително малкото налично време и на сложността на задачите Комитетът на управителите започва подготвителната работа за третия етап на ИПС още след подписването на Договора от Маастрихт. Първата стъпка е да се идентифицират всички въпроси, които трябва да бъдат разгледани на ранен етап, и да се установи работна програма до края на 1993 г. След това е необходимо да се дефинират подходящи мандати за наличните подкомитети¹⁹ и за новите работни групи, съставени за работа по конкретни въпроси.²⁰

Втори етап на ИПС

Учредяването на Европейския паричен институт (ЕПИ) на 1 януари 1994 г. бележи началото на втория етап на ИПС. Той е създаден като преходен орган, който да извърши подготвителната работа за третия етап на ИПС, а провеждането на парична политика и политика по отношение на обменните курсове в Европейския съюз остава в правомощията на националните органи. Комитетът на управителите прекратява съществуването си, но фактически се реконституира като Съвет на ЕПИ (управителния орган на институцията).

Двете основни задачи на ЕПИ са:

- засилване на сътрудничеството между централните банки и координиране на паричната политика;
- извършване на необходимата подготовка за учредяването на ЕСЦБ, за провеждането на единна парична политика и за създаването на единна валута в третия етап на ИПС (виж каре 2).

На заседанието си в Мадрид на 1 декември 1995 г. Европейският съвет потвърждава, че третият етап на ИПС ще започне на 1 януари 1999 г. Освен това той определя названието на единната валута, която ще бъде въведена в началото на третия етап – „евро“ – и оповестява последователността от събития до въвеждането му.²¹ Този сценарий се основава преди всичко на подробните предложения, разработени от ЕПИ;²² в тях се използва терминът „преминаване към еврото“ вместо „въвеждане на еврото“²³, за да се изрази естеството на прехода към единната валута. Сценарият за преминаване към еврото, разработен от ЕПИ, препоръчва тригодишен преходен период от 1 януари 1999 г., за да се отчетат разликите в темпото, с което различните групи икономически агенти (напр. финансовият сектор, нефинансовите предприятия, публичният сектор, широката общественост) могат да се приспособят към единната валута.

¹⁹Подкомитет по паричната политика, Подкомитет по валутната политика и Подкомитет за банков надзор.

²⁰Работни групи по счетоводни въпроси, банкноти, информационни системи, платежни системи и статистика; през 1996 г. е формирана работна група от правни експерти.

²¹Европейски съвет в Мадрид (1995 г.), *Сценарият за преминаването към единната валута*.

²²ЕПИ (1995 г.), *Преминаването към единната валута*

²³Европейска комисия (1995 г.), *Единна валута за Европа, Зелена книга за практическата организация на въвеждането на единната валута*.

Съгласно член 117 от Договора за ЕО ЕПИ има наред с всичко останало задачата да определя регулаторната, организационна и логистична рамка, необходима на ЕСЦБ за изпълнение на задачите ѝ през третия етап на ИПС. Тази рамка е представена на ЕЦБ при създаването ѝ на 1 юни 1998 г.

В рамките на този мандат и в сътрудничество с НЦБ ЕПИ:

- изготвя набор от инструменти и процедури за провеждането на единната парична политика в еврозоната и анализира потенциални стратегии на паричната политика;
- насърчава хармонизирани методи за събиране, съставяне и разпространяване на парична и банкова статистика, статистика на платежния баланс и други видове финансова статистика за еврозоната;
- разработва рамки за осъществяване на валутни операции и за държането и управлението на официалните валутни резерви на държавите-членки, участващи в еврозоната;
- допринася за ефикасността на презграничните плащания и на транзакциите по сетълмент на ценни книжа, способствайки за интеграцията на паричния пазар в евро, по-специално като разработва техническата инфраструктура за обработката на големи презгранични плащания в евро (системата *TARGET*);
- изготвя техническите спецификации и дизайна на евробанкнотите;
- съставя хармонизирани счетоводни правила и стандарти, които правят възможно изготвянето на консолидиран баланс на ЕСЦБ за целите на вътрешното и външното отчитане;
- въвежда информационни и комуникационни системи, необходими за изпълнението на оперативни и свързани с политиката функции в рамките на ЕСЦБ;
- идентифицира начините, по които ЕСЦБ може да допринесе за политиките, провеждани от компетентните надзорни органи за насърчаване на стабилността на кредитните институции и на финансовата система.

Освен това ЕПИ работи в сътрудничество с институции и органи на Общността, по специално с Комисията и Паричния комитет, по подготовката на третия етап на ИПС. По-специално, той:

- разработва сценария за преминаване към единната валута;
- разработва рамка за сътрудничество (*ERM II*) в областта на паричната политика и политиката по отношение на обменния курс между държавите от еврозоната и другите държави – членки на ЕС;
- съдейства за изготвянето на общностното законодателство, свързано с прехода към третия етап;
- наблюдава напредъка на държавите-членки в изпълнението на необходимите условия за участие в ИПС (икономическо и правно сближаване) и следи техническата подготовка за преминаването към еврото;
- помага на финансовия сектор да разработи структури и процедури за интегриране на финансовите пазари в еврозоната.

До юни 1998 г. ЕПИ вече е извършил огромна по обем работа по разработване на концепции, детайлно планиране и изпълнение. Тази подготвителна работа позволява на ЕЦБ да приключи навреме подготовката за гладкото преминаване към третия етап на ИПС.

Също през декември 1995 г. на ЕПИ е възложена задачата да извърши подготвителната работа по бъдещите взаимоотношения между еврото и валутите на държавите от ЕС извън еврозоната във връзка с паричните въпроси и обменния курс. Година по-късно, през декември 1996 г., ЕПИ представя на Европейския съвет доклад, който впоследствие формира основата за резолюция на Европейския съвет относно принципите и основните елементи на новия механизъм на обменните курсове II (*ERM II*)²⁴, приета през юни 1997 г.

През декември 1996 г. ЕПИ представя пред Европейския съвет и пред обществеността проекта, спечелил конкурса за дизайн на еврбанкнотите, който ще се използва в банкнотите, предвидени за пускане в обращение от ЕСЦБ на 1 януари 2002 г. Дизайнът на евромонетите, които се емитират от държавите – членки на ЕС, е одобрен от Европейския съвет през 1997 г.

През юни 1997 г. Европейският съвет приема Пакта за стабилност и растеж, който допълва разпоредбите на Договора и цели осигуряването на бюджетна дисциплина в ИПС. Пактът се състои от три инструмента: една резолюция на Европейския съвет²⁵ и два негови регламента.²⁶ Той е допълнен, а съответните ангажименти са подсилени с декларация на Съвета от май 1998 г.

Държавите-членки прилагат политика, насочена към изпълнение на „критериите за конвергенция“ (член 121 от Договора за ЕО) и преработват из основи националното си законодателство, за да го хармонизират с изискванията за правно сближаване (член 109 от Договора за ЕО). Корекциите засягат по-специално правните и устройствените разпоредби за централните банки с оглед на интегрирането им в Евросистемата.

Окончателните решения за ИПС са взети от май 1998 г. насетне. На 2 май 1998 г. Съветът на ЕС, заседаващ в състав държавни и правителствени ръководители, приема единодушно решение, че 11 държави-членки са изпълнили необходимите условия да приемат единната валута на 1 януари 1999 г. Ето защо тези държави (Австрия, Белгия, Германия, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Финландия и Франция) ще участват в третия етап на ИПС.²⁷ Тъй като притежават специален статут, Дания и Обединеното кралство избират да не участват в третия етап на ИПС, а за Гърция и Швеция е преценено, че не са изпълнили условията за приемане на единната валута (виж раздел 1.2.2).

²⁴Резолюция на Европейския съвет за създаване на механизъм на обменните курсове в третия етап на икономическия и паричен съюз, Амстердам, 16 юни 1997 г. (ОВ С 236, 2.8.1997 г., стр. 5).

²⁵Резолюция на Европейския съвет относно Пакта за стабилност и растеж, Амстердам, 17 юни 1997 г. (ОВ С 236, 2.8.1997 г., стр. 1).

²⁶Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики (ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 1) и Регламент (ЕО) № 1467/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за определяне и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит (ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 6).

²⁷Решение 98/317/ЕО на Съвета от 3 май 1998 г. съгласно член 109, параграф 4 от Договора (ОВ L 139, 11.5.1998 г., стр. 30).

Държавните и правителствените ръководители постигат и политическо съгласие по назначението на бъдещите членове на Изпълнителния съвет на ЕЦБ. Същевременно финансовите министри на държавите-членки, приемащи единната валута, постигат съгласие заедно с управителите на националните централни банки на тези държави-членки, Европейската комисия и ЕПИ, че за определяне на неотменимо фиксирания обменни курсове на еврото ще бъдат използвани текущите двустранни централни курсове в *ERM* на участващите държави-членки.²⁸

На 25 май 1998 г. председателят, заместник-председателят и четиримата други членове на Изпълнителния съвет на ЕЦБ са назначени официално по общо съгласие на правителствата на тогавашните 11 участващи държави-членки на равнище държавни и правителствени ръководители. В съответствие с член 50 от Устава на ЕСЦБ назначението им се основава на препоръка от Съвета по икономически и финансови въпроси (Екофин) и на становища на Европейския парламент и на Съвета на ЕПИ (който играе ролята на още несъществуващия Управителен съвет на ЕЦБ).

Шестимата членове на Изпълнителния съвет са назначени, считано от 1 юни 1998 г., когато се създава ЕЦБ. ЕПИ е изпълнил задачите си и престава да съществува в съответствие с член 123, параграф 2 от Договора за ЕО. Като приемник на ЕПИ ЕЦБ наследява не само огромната извършена предварителна работа, но и цялата му инфраструктура, включително служители, подготвени да изпълняват задачите в ЕЦБ. Това допринася в значителна степен, за да може ЕЦБ да въведе Евросистемата в действие само за седем месеца, т.е. навреме за началото на третия етап, и да приключи подготовката за преминаването към еврото до 1 януари 2002 г.

Трети етап на ИПС

Третиет, заключителен етап на ИПС започва на 1 януари 1999 г. Обменният курс на валутите на 11-те държави, участващи първоначално в паричния съюз, се фиксира неотменимо (виж каре 3) и ЕЦБ поема отговорността за провеждане на единна парична политика в еврозоната.

В съответствие с правната рамка, установена във вторичното общностно законодателство от Съвета на ЕС, еврото заменя незабавно националните валути, като ги превръща в десетично подразделение на еврото през преходния период от 1 януари 1999 г. до 31 декември 2001 г. През първите три години всички агенти са свободни да използват или еврото, или неговите национални подразделения за деноминиране на вземания и задължения и за безкасови плащания (принципът „без принуда, без забрана“). Държавите-членки обаче имат правото да задължат лица да използват еврото за преденоминиране на търгуеми непогасени дългови инструменти, за търговия на регулираните пазари и за работата на платежните системи. Държавите-членки използват широко тези възможности в подготвителния стадий на третия етап на ИПС. Освен това ЕПИ обявява, че Евросистемата

²⁸ Съвместно комюнике от 2 май 1998 г. за определяне на неотменимите обменни курсове за еврото.

ще провежда своите операции по паричната политика изключително в евро и то ще бъде единствен деноминатор за функционирането на системата *TARGET* (виж раздел 3.3.1).

Каре 3 Неотменимо фиксиране на обменните курсове спрямо еврото

	= 40,3399 белгийски франка
	= 1,95583 германски марки
	= 340,750 гръцки драхми
	= 166,386 испански песети
	= 6,55957 френски франка
1 евро	= 0,787564 ирландски лири
	= 1936,27 италиански лири
	= 40,3399 люксембургски франка
	= 2,20371 нидерландски гулдена
	= 13,7603 австрийски шилинга
	= 200,482 португалски ескудо
	= 5,94573 финландски марки

Източник: Регламент (ЕО) № 2866/98 на Съвета от 31 декември 1998 година относно валутните курсове към еврото на валутите на държавите-членки, които приемат еврото (ОВ L 359, 31.12.1998 г., стр. 1), изменен с Регламент (ЕО) № 1478/2000 от 19 юни 2000 г. (ОВ L 167, 7.7.2000 г., стр. 1).

При тези условия финансовият сектор извършва огромна подготвителна работа за операциите на интегрираните финансови пазари от началото на третия етап. Самият той има интерес преминаването на финансовите пазари към еврото да протече бързо и цялостно и никоя група участници на пазара не иска да изостава от конкурентите си. С помощта на ЕПИ сдруженията на финансовите пазари съгласуват конвенции за унифициране на пазарните практики и се създават водещи показатели за лихвените проценти (например *EURIBOR* и *EONIA*).²⁹

Благодарение на тази подготовка финансовите пазари съумяват да преминат веднага към еврото още в началото на третия етап на ИПС. Търговията на финансовите пазари се извършва изключително в евро, а голяма част от непогасените търгуеми дългови инструменти са прехвърлени в евро. Всички системи за големи трансгранични плащания функционират в евро. Преминаването към еврото на финансовия пазар протича не само бързо, но и много гладко.

Докато корпоративният сектор постепенно преминава към еврото в течение на преходния период, поради липсата на пари в брой в евро физическите лица отначало не го използват много в транзакциите си. Всичко това, разбира се, се променя с въвеждането на евробанкнотите и монетите на 1 януари 2002 г.³⁰

²⁹ Друг водещ показател на лихвените проценти, *EUREPO*, е създаден в началото на 2002 г.

³⁰ Виж Scheller (1999 г.), стр. 243.

Каре 4 Хронология на европейската интеграция

Юли 1952 г.	Белгия, Германия, Франция, Италия, Люксембург и Нидерландия създават Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС).
Януари 1958 г.	Същите шест държави създават Европейската икономическа общност (ЕИО) и Европейската общност за атомна енергия (ЕВРАТОМ).
Януари 1973 г.	Дания, Ирландия и Обединеното кралство се присъединяват към трите Европейски общности.
Януари 1981 г.	Гърция се присъединява към трите Европейски общности.
Януари 1986 г.	Испания и Португалия се присъединяват към трите Европейски общности.
Февруари 1986 г.	Приет е Единният европейски акт.
Ноември 1993 г.	Влиза в сила Договорът за Европейски съюз (Договорът от Маастрихт), подписан през февруари 1992 г. Той създава Европейски съюз, чието устройство се опира на три стълба: а) трите Европейски общности; б) обща външна политика и политика за сигурност; в) правосъдие и вътрешни работи/полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси.
Януари 1995 г.	Австрия, Финландия и Швеция се присъединяват към Европейския съюз.
Май 1999 г.	Влиза в сила Договорът от Амстердам, подписан на 2 октомври 1997 г. и изменящ Договора за създаване на Европейска общност и Договора за Европейски съюз.
Февруари 2003 г.	Нови изменения в Договорите са внесени от Договора от Ница, подписан през 2001 г. като подготовка за разширяване на Европейския съюз.
2003 г.	Конгресът за бъдещето на Европа съставя проект за Договор за създаване на Конституция за Европа.
Май 2004 г.	Чешката република, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Полша, Словения и Словакия се присъединяват към Европейския съюз, с което броят на държавите-членки достига 25.
Юни 2004 г.	Държавите – членки на ЕС, постигат съгласие по Договор за създаване на Конституция за Европа.

На 1 януари 2001 г. към еврозоната се присъединява Гърция и с това броят на държавите-участнички нараства до 12, а централната банка на Гърция става част от Евросистемата. Съгласно процедурата, определена в член 122, параграф 2 от Договора за ЕО, на 19 юни 2000 г. Съветът на ЕС е приел решение, че Гърция е изпълнила условията за приемане на еврото.³¹ Фиксираният обменен курс между еврото и гръцката драхма е обявен предварително в регламент на Съвета³² от същата дата.

³¹ Решение 2000/427/ЕО на Съвета от 19 юни 2000 г. в съответствие с член 122, параграф 2 от Договора за приемане от Гърция на единната валута през 2001 г. (ОВ L 167, 7.7.2000 г., стр. 20).

³² Регламент (ЕО) № 1478/2000 на Съвета от 19 юни 2000 г. (ОВ L 167, 7.7.2000 г., стр. 1).

Въвеждането на еврото приключва с влизането му в обращение на 1 януари 2002 г. – евробанкнотите и монетите се въвеждат в обращение и остатъчната функция на националните валути като недесетични негови подразделения става излишна. Парите, деноминирани в заменените от еврото национални валути, престават да бъдат законно платежно средство в края на февруари 2002 г. От този момент нататък евробанкнотите и монетите стават единственото законно платежно средство в държавите от еврозоната.

ИПС се изгражда в рамките на Европейската общност, която сама по себе си се е разраснала значително от създаването си през 1952 г. (виж каре 4). Европейският съюз вече наброява 25 държави-членки след последното присъединяване на десет държави от Централна и Източна Европа и Средиземноморието на 1 май 2004 г.

Две други източноевропейски държави – България и Румъния – подписват през април 2005 г. договор за присъединяване и ще станат членки на ЕС през 2007 г. През есента на 2005 г. започват преговори с още две страни-кандидатки – Хърватия и Турция.

Тъй като за участие в еврозоната се изисква държавите-членки на ЕС да изпълнят необходимите условия за приемане на еврото, новите държави-членки не влизат веднага в еврозоната. Те обаче са ангажирани с целите на ИПС и съответните им НЦБ стават по право членове на ЕСЦБ на датата на присъединяването и се подготвят за бъдещото си интегриране в Евросистемата. Словения ще бъде първата от десетте нови държави-членки на ЕС, която ще се включи в еврозоната от 1 януари 2007 г. Съгласно процедурата, определена в член 122, параграф 2 от Договора за ЕО, на 11 юли 2006 г. Съветът на ЕС приема решение, че тя е изпълнила условията за приемане на еврото.³³ Фиксираният обменен курс, който ще влезе в сила на 1 януари 2007 г., е определен на 239,640 словенски толара за едно евро.³⁴

1.2 ПРАВНА ОСНОВА И ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ИПС

Създадена по силата на Договора за ЕО, ЕЦБ е вградена в конкретната правна и институционална рамка на Европейската общност. Ето защо онова, по което еврото и ЕЦБ се различават от една национална валута и национална централна банка, е наднационалният им статут в рамките на една общност от суверенни държави. За разлика от съставимите централни банки, като Системата на Федералния резерв на САЩ и японската централна банка, които са паричните органи на съответните национални държави, ЕЦБ е централен орган, който провежда паричната политика на еврозоната, състояща се от 12 иначе в голяма степен независими държави.

³³Решение 2006/495/ЕО на Съвета от 11 юли 2006 г. в съответствие с член 122, параграф 2 от Договора за приемане от Словения на единната валута на 1 януари 2007 г. (ОВ L 195, 15.7.2006 г., стр. 25).

³⁴Регламент (ЕО) № 1086/2006 на Съвета от 11 юли 2006 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 2866/98 относно валутните курсове към еврото на валутите на държавите-членки, които приемат еврото (ОВ L 195, 15.7.2006 г., стр. 1).

Друга характерна особеност на ИПС е, че еврозоната не включва всички държави – членки на ЕС, тъй като осъществяването му се основава на метода на диференцираната интеграция (виж раздел 1.2.2).

1.2.1 Правна основа

Паричният суверенитет се прехвърля на наднационално равнище съгласно условията на Договора за ЕО, изменен с Договора за ЕС.

Сегашният Европейски съюз не е държава. Той се основава на Европейските общности и на политиките и формите на сътрудничество, установени от Договора за ЕС. Първият стълб включва Европейската общност и Европейската общност за атомна енергия (Евратом).³⁵ И двете имат правосубектност и се управляват от отделни договори. Те имат наднационален характер и действат в рамките на правомощията, които са им дадени от държавите-членки. Вторият и третият стълб на ЕС са по същество междуправителствени договорености в областта на общата външна политика и политика на сигурност, и полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси.

На теория би било възможно сключването на отделен договор за ИПС като четвърти стълб на ЕС; този вариант е обсъден на ранен етап на преговорите за ИПС на МПК,³⁶ но в крайна сметка е отхвърлен. Вместо това правната основа на ИПС е заложена в Договора за ЕО, като по този начин се разширяват компетенциите на Европейската икономическа общност. Макар че член 2 от Договора за ЕС посочва накратко ИПС като една от целите на Съюза, всички разпоредби по същество, процедурни и институционални, са заложени в Договора за ЕО. Що се отнася до паричната политика, разпоредбите на Договора са допълнително конкретизирани и обосновани в Устава на ЕСЦБ, приложен като протокол към Договора за ЕО, така че съставлява неделима част от първичното общностно право.

Това означава, че ИПС се управлява от общностното, а не от междудържавното право. Този подход се опира на съществуващата институционална рамка и я доразвива (избягвайки създаването на отделни институции) и до голяма степен улеснява устройството на ЕЦБ като организация, която е независима от държавите-членки и от органите на Общността.

Договорът за ЕО предвижда също възможност за вторично законодателство по въпросите на ИПС с оглед на разглеждането на всички негови аспекти, които не са регламентирани изчерпателно в първичното общностно законодателство, например някои аспекти на еврото. Следните регламенти съставляват ядрото на общностното законодателство относно паричната единица:

³⁵Третата Общност – създадената през 1952 г. Европейска общност за въглища и стомана (ЕОВС) – се разпуска през юли 2002 г., когато изтича сключеният за срок от 50 години Договор.

³⁶Виж Zilioli/Selmaug (2001 г.), стр. 12.

- Регламент (ЕО) № 1103/97 на Съвета от 17 юни 1997 година относно определени разпоредби, отнасящи се до въвеждането на еврото³⁷, изменен с Регламент (ЕО) № 2595/2000 от 27 ноември 2000 година³⁸;
- Регламент (ЕО) № 974/98 на Съвета от 3 май 1998 година относно въвеждането на еврото³⁹, изменен с Регламент (ЕО) № 2596/2000 от 27 ноември 2000 година⁴⁰;
- Регламент (ЕО) № 2866/98 от 31 декември 1998 г. относно валутните курсове към еврото на валутите на държавите-членки, които приемат еврото⁴¹, изменен с Регламент (ЕО) № 1478/2000 от 19 юни 2000 година⁴²;
- Регламент (ЕО) № 1338/2001 от 28 юни 2001 година за определяне на необходимите мерки за защита на еврото срещу фалшифициране⁴³; разпоредбите му се отнасят и за държавите-членки, които не участват в еврозоната, по силата на Регламент (ЕО) № 1339/2001⁴⁴ от същата дата.

В допълнение към това Договорът за ЕО и Уставът на ЕЦБ предвиждат вторично законодателство на Общността да допълни някои конкретни разпоредби на Устава (виж раздел 2.5.4) и дава на ЕЦБ регулативни правомощия (виж раздел 2.5.3).

Предвижда се текущите Договори за ЕС и ЕО да бъдат заменени от Договора за създаване на Конституция за Европа през ноември 2006 г. под условие на ратифицирането му от всички 25 държави-членки на ЕС. Договорът е съставен от Конгреса за бъдещето на Европа през 2003 г., приет е от МПК през юни 2004 г. и впоследствие е ратифициран от 15 държави-членки. След като обаче Договорът е отхвърлен с референдуми във Франция и Нидерландия през 2005 г., няколко държави-членки прекратяват процеса на ратификация.

1.2.2 Характеристики

Нито ИПС, нито изграждането на единния пазар са самоцел; те изиграват важна роля за постигане на основните цели на Общността. Член 2 от Договора за ЕО посочва, че тези основни цели включват *„хармоничното, балансирано и устойчиво развитие на икономическите дейности, високата степен на заетост [...], устойчивия и неинфлационен растеж [и] високата степен на конкурентоспособност и на сближаване на икономическите показатели [...]“*. Съгласно член 4 от Договора за ЕО ръководните организационни принципи за постигането на тези основни цели са *„ценова*

³⁷ОВ L 162, 19.6.1997 г., стр. 1.

³⁸ОВ L 300, 29.11.2000 г., стр. 1.

³⁹ОВ L 139, 11.5.1998 г., стр. 1.

⁴⁰ОВ L 300, 29.11.2000 г., стр. 2.

⁴¹ОВ L 359, 31.12.1998 г., стр. 1.

⁴²ОВ L 167, 7.7.2000 г., стр. 1.

⁴³ОВ L 181, 4.7.2001 г., стр. 6.

⁴⁴ОВ L 181, 4.7.2001 г., стр. 11.

стабилност, стабилни публични финанси и парични условия и устойчивост на платежния баланс“ наред с „*принципа за отворена пазарна икономика и свободна конкуренция*“. В тази обща рамка на политиките Договорът за ЕО определя ясни отговорности във връзка с паричната и икономическата политика.

Парични и икономически аспекти на ИПС

Паричните и икономическите аспекти на ИПС са организирани по различен начин. Докато паричната политика и политиката по отношение на обменните курсове са денационализирани и централизирани на общностно равнище, отговорността за икономическата политика остава на държавите-членки, макар че националните икономически политики се вписват в общностна рамка за сътрудничество в макроикономическата политика. Организационната разлика е в съответствие с принципа на субсидиарност (член 5 от Договора за ЕО), т.е. възлагането на отговорности по политиката на общностно равнище е оправдано само в следните случаи:

- ако целите на предлаганото действие не могат да бъдат достатъчно добре постигнати от държавите-членки и;
- могат да бъдат по-успешно осъществени от Общността поради обхвата или последиците на предлаганото действие.

Както е обяснено по-долу, централизирането на общностно равнище е оправдано за паричната политика и политиката по отношение на обменните курсове, тъй като единната валута изключва възможността за национална парична и валутна политика. Другояче стоят нещата с икономическата политика. Доколкото общностната рамка осигурява реалното съответствие на националните икономически политики с горепосочените цели на ИПС, най-добре е те да се провеждат на национално равнище. Ето защо дори напълно интегрирана икономическа зона като еврозоната не представлява убедително основание за пълно прехвърляне на отговорностите по икономическата политика към Общността.

Парична политика и политика по отношение на обменните курсове

На ЕЦБ като ядро както на ЕСЦБ, така и на Евросистемата, е възложена изключителната отговорност за единната парична политика в еврозоната (виж раздел 2.1). Единната валута изисква единна парична политика с централизирано вземане на решения. Тъй като някои решения по паричната политика трябва да се вземат ежедневно, рамката на процеса трябва да бъде постоянна и институционализирана в юридическо лице, което се отчита и носи политическа отговорност за дейностите си. Освен това, имайки предвид мандата на паричната политика да поддържа ценова стабилност, с вземането на решения следва да бъде натоварен орган, който да е независим както от общностните институции, така и от държавите-членки (виж раздел 4.1).

Политиката по отношение на обменния курс също е денационализирана и централизирана. Тъй като единната валута има единствен обменен курс, възможна е само единна политика по отношение на него. Решенията

по политиката на обменния курс в еврозоната се вземат съвместно от ЕЦБ и Съвета Екофин, като окончателното решение е на Съвета (виж раздел 3.2.1).

Икономическа политика

За разлика от паричната политика и политиката по отношение на обменния курс отговорността за икономическата политика е до голяма степен на държавите-членки. Съгласно член 4, параграф 1 от Договора за ЕО икономическата политика на Общността се основава на „*тясно координиране на икономическите политики на държавите-членки, на вътрешния пазар и на определянето на общи цели [...]*“. Член 98 от Договора за ЕО гласи: „*Държавите-членки провеждат техните икономически политики с оглед допринасяне за постигането на целите на Общността [...] и в контекста на основните насоки, посочени в член 99, параграф 2.*“ Член 99, параграф 1 от Договора за ЕО изисква държавите-членки да „*провеждат икономическите си политики като въпрос от общо значение и ги координират в рамките на Съвета*“.

Общите насоки на икономическата политика са основният инструмент за координиране на националните икономически политики.⁴⁵ Те съдържат ориентири за цялостното провеждане на икономическата политика и конкретни препоръки за всяка държава-членка и за Общността. Очертавайки необходимите мерки в различните области на политиката – публични финанси, структурни реформи, данъчно облагане, регулиране на трудовия пазар и образование, – общите насоки на икономическата политика определят стандарта, по който се измерват по-нататъшните решения за политиките на национално и европейско равнище.

Те се приемат под формата на препоръка и следователно не са нито правно обвързващи, нито имат изпълнителна сила. Те разчитат на силата на убеждението и „социалния натиск“, за да тласнат правителствата към подходящи политически действия. Все пак одобряването им от Европейския съвет⁴⁶ им придава политическа тежест.

В допълнение към това са разработени конкретни процедури, често наричани още „процеси“. „Процесът от Люксембург“ представлява процедура за координиране на националните политики по отношение на заетостта. Основният му инструмент са годишните „Насоки за заетостта“, в които се излагат препоръки и приоритетни области на действие, особено по отношение на обучението, образованието и реформата на трудовия пазар, както и за претворяването на тези ориентири в национални планове за действие.

⁴⁵ Във връзка с независимостта и законовия мандат на ЕЦБ общите насоки на икономическата политика не се прилагат за паричната политика.

⁴⁶ Одобряването на общите насоки на икономическата политика от Европейския съвет е единственото официално действие на този орган по въпроси, свързани с ИПС. Всички други свързани с ИПС въпроси, които изискват действия на равнище държавни или правителствени ръководители, включват или междуправителствени решения или решения от заседанията на Съвета на ЕС в състав държавни или правителствени ръководители.

„Процесът от Кардиф“ е система за наблюдение и партньорска проверка на структурните реформи. Главният инструмент е годишният многостранен преглед на напредъка на икономическата реформа. Той се извършва въз основа на годишни доклади от държавите-членки и Европейската комисия и е подкрепен от по-задълбочените многостранни прегледи на икономическите реформи, извършвани от Комитета за икономическа политика.

„Процесът от Кьолн“ осигурява макроикономическия диалог между социалните партньори, националните правителства, Европейската комисия и ЕЦБ. Главният инструмент в този процес е обменът на оценки за икономическото положение и перспективи на ЕС. Макроикономическият диалог е част от Европейския пакт за заетост и като такъв допълва процесите от Люксембург и Кардиф.

„Лисабонската стратегия“ представя подробна програма за реформи, която наред с всичко останало има за цел да подобри функционирането на единния пазар, да премахне съществуващото фрагментиране и неефективност в разнородни области, като пазарите на ценни книжа, достъпа до рисков капитал и контрола на въздушното движение.

За разлика от общите насоки на икономическата политика по отношение на бюджетната политика „процедурата при прекомерен дефицит“ (член 104 от Договора за ЕО, допълнен от Пакта за стабилност и растеж) е правно обвързваща и има изпълнителна сила (виж каре 5). Бюджетната дисциплина се подкрепя от забраната за кредитиране на сектор *Държавно управление* от централните банки (член 101) и за всякаква форма на привилегирован достъп на публичния сектор до финансовите институции (член 102). По силата на така наречената „клауза за отказ от отговорност“ никоя държава-членка не носи отговорност и не може да поема задължения на друга държава-членка (член 103). Така държавният дълг не може да нараства неограничено, а правителство, което не спазва правилата, не може да разчита на това, че в крайна сметка други правителства ще го спасяват.

Асиметрията между паричния и икономическия аспект на ИПС означава, че не съществува „правителство на ЕС“ подобно на националните правителства. Тази ситуация обаче не е непременно недостатък на рамката на общностната икономическа политика. Запазването от държавите-членки на значителна самостоятелност при вземането на решения във важни области на икономическата политика оставя жизненоважна възможност за маневриране и позволява да се прояви благотворният ефект от здравословното конкуриране на политиките. Същевременно правилата и процедурите на рамката на икономическата политика осигуряват макроикономическа стабилност, стига създателите на политиките да ги съблюдают.

Договорът съдържа редица разпоредби, предназначени да осигурят стабилност на държавните финанси през третия етап на ИПС, като фискалната политика остава в компетенцията на националните правителства. Една от разпоредбите е свързана с процедурата при прекомерен дефицит, определена в член 104 и в протокол, който представлява приложение към Договора. Процедурата определя условията, които трябва да са налице, за да се смята бюджетната позиция за стабилна. Съгласно член 104 държавите-членки трябва „да избягват прекомерен бюджетен дефицит“. Съблюдаването на това изискване се оценява въз основа на референтна стойност от 3 % за съотношението държавен дефицит/БВП и референтна стойност от 60 % за съотношението държавен дълг/БВП. При наличието на обстоятелства, определени в Договора и конкретизирани допълнително в Пакта за стабилност и растеж, например годишен спад на реалния БВП от най-малко 2 %, стават приемливи коефициенти на дефицита и дълга над референтните стойности и те няма да се смятат за признак за наличието на прекомерен дефицит. Ако Съветът на ЕС вземе решение, че в дадена държава е налице прекомерен дефицит, процедурата при прекомерен дефицит предвижда предприемането на по-нататъшни мерки, включително санкции.

Приетият през 1997 г. Пакт за стабилност и растеж допълва и доизяснява прилагането на процедурата при прекомерен дефицит. Той включва резолюция на Европейския съвет относно Пакта за стабилност и растеж, регламент на Съвета „за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики“ и регламент на Съвета „за определяне и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит“. Приемайки Пакта за стабилност и растеж, държавите-членки се ангажират със средносрочна цел за бюджетна позиция, която да бъде „близка до баланс или с наличие на излишък“. Идеята е, че ако имат такава позиция, това би им позволило да се справят с влиянието на нормалните циклични колебания върху бюджета, без да нарушават референтната стойност от 3 % от БВП.

В рамката на многостранното наблюдение държавите, които участват в еврозоната, са задължени да представят пред Съвета на ЕС и пред Европейската комисия програми за стабилност. Неучастващите държави-членки са задължени да представят програми за сближаване. И двата вида програми съдържат информацията, която е необходима за извършването на оценка на предвидените в средносрочен план бюджетни корекции, насочени към постигане на позиция близка до баланс или с наличие на излишък.

Важно допълнение към тези начини за насърчаване на ориентирана към стабилност фискална политика е „*клаузата за отказ от отговорност*“ в Договора. Член 103, параграф 1 от Договора гласи: „*Общността не носи отговорност за и не поема задълженията на органите на централната власт, регионалните, местни или други органи на публична власт, на други органи, регулирани от публичното право, или на публични предприятия на държавите-членки [...]. Една държава-членка не носи отговорност за и не поема задълженията на органите на централната власт, регионалните, местни или други органи на публична власт, на други органи, регулирани от публичното право, или на публични предприятия*

на друга държава-членка.“ Тази клауза гарантира, че задължението за изплащане на публичния дълг остава на национално равнище. По този начин тя насърчава провеждането на благоразумна национална фискална политика.

Други разпоредби, допринасящи за фискалната дисциплина, са забраната за парично финансиране на бюджетния дефицит и забраната за всякаква форма на привилегирован достъп на публичния сектор до финансовите институции. Член 101 от Договора забранява на ЕЦБ и НЦБ да предоставят парично финансиране на публичен дефицит посредством „*овърдрафти или други видове кредитни улеснения от ЕЦБ или централните банки на държавите-членки*“. Член 102 от Договора забранява всякакви мерки, които създават привилегирован достъп на правителствата и на институциите и органите на Общността до финансови институции. Освен че засилват стимулите за поддържане на стабилни публични финанси и за следване на разумна фискална политика, тези разпоредби допринасят за доверието в стремежа на единната парична политика да осигурява ценова стабилност.

Извадки от ЕЦБ (2004 г.), *Паричната политика на ЕЦБ*, стр. 23.

Диференцирана интеграция

Членството в ЕС не означава автоматично участие в еврозоната. Освен споменатия специален статут на Дания и Обединеното кралство участието в еврозоната изисква държавата-членка да е изпълнила необходимите условия за приемането на единната валута.

Тези условия са: висока степен на устойчиво сближаване (**икономическо сближаване**) и съвместимост на националното законодателство с разпоредбите на Договора относно ИПС (**правно сближаване**) (виж каре 6).

Съгласно член 121, параграф 1 от Договора за ЕО постигането на висока степен на устойчиво икономическо сближаване се оценява по следните критерии:

- висока степен на ценова стабилност;
- устойчивост на държавната финансова позиция;
- спазване на нормални граници на отклонение, в съответствие с предвиденото от механизма на обменните курсове на Европейската парична система, в продължение на най-малко две години;
- трайност на сближаването, постигната от държавата-членка и от нейното участие в механизма на обменните курсове на Европейската парична система, което намира отражение в размера на лихвените проценти в дългосрочен аспект.

Преди да може да се присъедини към еврозоната, държавата-членка трябва да докаже, че е изпълнила трайно тези критерии. Тази разпоредба осигурява спазването на основните цели и ръководните принципи на ИПС, по-специално ценова стабилност, стабилни условия в сферата на публичните финанси и парите и устойчив платежен баланс.

Изискването за правно сближаване задължава всяка държава-членка да адаптира националното си законодателство така, че да осигури независимост на съответната НЦБ и интегрирането ѝ в ЕСЦБ.

Европейската комисия и ЕЦБ (ЕПИ през 1998 г.) извършват поотделно оценка на икономическото и правното сближаване и докладват констатациите си пред Съвета на ЕС (който заседава в състав Екофин и в състав държавни или правителствени ръководители), а той взема окончателното решение.

Карта 6 Необходими условия за приемане на еврото

Условията за приемането на еврото са заложи в член 121 от Договора за ЕО и в Протокола относно критериите за конвергенция, който представлява приложение към Договора за ЕО и е посочен в член 121. Прилагането на тези разпоредби се подлага на оценка в докладите за сближаване, публикувани от ЕПИ и ЕЦБ.

Условията за приемането на еврото са следните:

- постигане на висока степен на устойчиво сближаване („икономическо сближаване“);
- съвместимост на националното законодателство на всяка държава-членка с членове 108 и 109 от Договора за ЕО и с Устава на ЕСЦБ („правно сближаване“).

Икономическо сближаване

Постигането от дадена държава-членка на висока степен на устойчиво сближаване се оценява въз основа на четири критерия: ценова стабилност, стабилна фискална позиция, стабилност на обменния курс и сближаване на лихвените проценти.

Динамика на цените

Първото тире на член 121, параграф 1 от Договора за ЕО изисква „постигане във висока степен на ценова стабилност“, което „става ясно, когато равнището на инфлацията се приближава в най-голяма степен до това в трите държави-членки с най-добри показатели по отношение на ценовата стабилност“.

Член 1 от протокола постановява, че „критерият за ценова стабилност [...] означава, че държавата-членка се отличава с ценова стабилност и със средно равнище на инфлация, наблюдавана в период от една година преди проучаването, което не надвишава с повече от 1,5 процентни пункта равнището в трите държави-членки с най-добри показатели по отношение на ценовата стабилност. Инфлацията се измерва посредством индекс на потребителските цени на сравнима база, като се отчитат различията в националното им дефиниране“.

Бюджетни показатели

Второто тире на член 121, параграф 1 от Договора изисква „устойчивост на държавната финансова позиция“, като „това е видно от постигането на държавна бюджетна позиция без прекомерен дефицит по смисъла на член 104, параграф 6“.

Член 2 от Протокола добавя, че този критерий „означава, че по време на прегледа на резултатите Съветът не е приел решение по отношение на държавата-членка в съответствие с член 104, параграф 6 от настоящия договор във връзка със съществуването на прекомерен дефицит“.

Съгласно член 104, параграф 2 от Договора за ЕО, държавите-членки трябва „да избягват прекомерен бюджетен дефицит“. Комисията проверява спазването на бюджетната дисциплина, по-специално въз основа на следните критерии:

„а) дали съотношението между планирания/действителния държавен дефицит и брутният вътрешен продукт е по-голямо от референтната стойност [определена на 3 % от БВП в Протокола относно процедурата при прекомерен дефицит], освен ако:

- съотношението съществено и трайно е намаляло и е достигнало ниво, близко до референтната стойност;
- или, алтернативно, надвишаването над референтната стойност е само по изключение и временно и съотношението остава близко до референтната стойност;

б) дали съотношението между държавния дълг и брутният вътрешен продукт надвишава референтната стойност [определена на 60 % от БВП в Протокола относно процедурата при прекомерен дефицит], освен ако съотношението е достатъчно намаляващо и достига референтната стойност със задоволителни темпове.“

Динамика на обменните курсове

Третото тире на член 121, параграф 1 от Договора изисква „спазване на нормални граници на отклонение, в съответствие с предвиденото от Механизма на обменните курсове на Европейската парична система, в продължение на най-малко две години, без да е осъществено девалвиране спрямо националната валута на която и да е от останалите държави-членки“.

Член 3 от Протокола гласи: „критерият за участието в механизма на обменните курсове на Европейската парична система [...] означава, че държавата-членка е спазила в нормални граници отклонението, предвидено в механизма на обменните курсове на Европейската парична система, без сериозно напрежение в продължение на най-малко две години преди проверката. В частност всяка държава-членка не трябва да е осъществявала през същия период девалвация на централния курс на своята валута спрямо валутата на която и да е друга държава-членка, по собствена инициатива“.

Що се отнася до прилагането на тези разпоредби, ЕПИ и ЕЦБ са посочвали в докладите за сближаване от 1998 г., 2000 г. и 2002 г., че по време на съставянето на Договора нормалният диапазон на колебание е бил $\pm 2,25\%$ около централния двустранен курс, а диапазон от $\pm 6\%$ е представлявал изключение от правилото. През август 1993 г. е взето решение за разширяване на границите на отклонение до $\pm 15\%$ и тълкуването на този критерий, по-специално на израза „нормални граници на отклонение“, става по-неясно. Ето защо, за да се правят ретроспективни оценки, трябва да се има предвид как се е развивал всеки обменен курс в рамките на Европейската парична система (ЕПС) от 1993 г. насам. Затова се набляга на близостта на обменните курсове до съответните централни курсове в *ERM/ERM II*.

Динамика на дългосрочните лихвени проценти

Четвъртото тире на член 121, параграф 1 от Договора за ЕО изисква *„трайност на сближаването, постигната от държавата-членка и от нейното участие в механизма на обменните курсове на Европейската парична система, което намира отражение в равнището на лихвените проценти в дългосрочен аспект“*.

Член 4 от Протокола допълва, че *„критерият за сближаване на лихвените проценти [...] означава, че в продължение на една година преди проучването средният номинален дългосрочен лихвен процент в държавата-членка не е надвишавал с повече от 2 процентни пункта този в трите държави-членки с най-добри показатели по отношение на ценовата стабилност. Лихвените проценти се измерват на база дългосрочните държавни облигации или други сравними ценни книжа, като се вземат предвид различията в националните дефиниции“*.

Правно сближаване

Националните законодателства на всички държави-членки, включително уставите на техните НЦБ, трябва да бъдат съвместими с членове 108 и 109 от Договора за ЕО и с Устава на ЕСЦБ. Терминът „съвместими“ показва, че Договорът не изисква „хармонизация“ на уставите на НЦБ – нито помежду им, нито с този на ЕСЦБ. Той означава по-скоро, че националните законодателства следва да бъдат адаптирани така, че да се премахнат несъответствията с Договора и с Устава на ЕСЦБ, по-специално разпоредби, които биха нарушили независимостта на съответните НЦБ и ролята им като неделима част от ЕСЦБ.

Несъответствията се отстраняват, преди държавите-членки да приемат еврото. Задължението на държавите-членки да адаптират законодателството си съществува независимо от върховенството на Договора и Устава на ЕСЦБ спрямо националното законодателство. То гарантира, че националното законодателство поначало е в съответствие с общностното право.

Каре 6 Необходими условия за приемане на еврото (продължение)

За да се идентифицират областите, в които е необходимо адаптиране, ЕЦБ разглежда:

- независимостта на НЦБ (правна, институционална и функционална независимост и гарантирана продължителност на мандата на членовете на органите за вземане на решения);
- правната интеграция на НЦБ в ЕСЦБ (включително нормативно определени цели, задачи, инструменти, организация и финансови разпоредби);
- други законодателни актове, имащи отношение към пълното участие на държавите-членки в третия етап на ИПС (включително разпоредби по емитирането на банкноти и монети, държането и управлението на резерви в чуждестранна валута и политика по отношение на обменния курс).

Други фактори

Член 121, параграф 1 от Договора за ЕО изисква също Комисията и ЕПИ (сега ЕЦБ) да отчетат някои други фактори, а именно *„развитието на екюто, последиците от интеграцията на пазарите, състоянието и развитието на платежните баланси по текущата сметка и проучването на развитието на разходите за единица труд и останалите ценови индекси“*. Развитието на екюто е фактор, който е взет под внимание при преминаването към третия етап на ИПС през 1998 г. След като еврото заменя екюто обаче, този фактор вече няма да играе роля в оценяването на сближаването.

Процедури

ЕЦБ (а през 1998 г. – ЕПИ) и Европейската комисия извършват оценка дали всяка държава – членка на ЕС, е изпълнила горните условия. Двата органа действат поотделно и независимо. Първите им доклади за сближаване са публикувани през 1998 г., при преминаването към третия етап на ИПС. Състоянието на държавите-членки с дерогация се оценява най-малко веднъж на две години или по искане на държава-членка с дерогация.

Процедурните стъпки за преминаване към третия етап на ИПС през 1998 г. са изпълнени в съответствие с член 121 от Договора за ЕО:

- Доклади на ЕПИ и на Европейската комисия;
- Препоръки на Комисията и на Съвета Екофин;
- Консултация с Европейския парламент;
- Решение на Съвета на ЕС, заседаващ в състав държавни или правителствени ръководители.

Каре 6 Необходими условия за приемане на еврото (продължение)

За преразглеждане и отмяна на дерогация член 122 от Договора за ЕО предвижда следните процедурни стъпки:

- Доклади на ЕЦБ и на Европейската комисия;
- Предложение на Комисията;
- Консултация с Европейския парламент;
- Обсъждане в Съвета на ЕС, заседаващ в състав държавни или правителствени ръководители;
- Решение на Съвета Екофин.

Държави – членки на ЕС с дерогация

Съгласно член 122 от Договора за ЕО държава-членка, която не е изпълнила необходимите условия за приемане на еврото, се нарича **„държава-членка с дерогация“**. Това означава, че тя не участва в зоната с единна валута. Такава държава запазва паричния си суверенитет, собствената си валута и правомощията си в областта на паричната политика и не е обвързана от правилата за икономическата политика, приложими само за държавите-членки, които участват в третия етап на ИПС. Държавите-членки с дерогация обаче остават ангажирани с целта да въведат единната валута (член 4, параграф 2 от Договора за ЕО) и са задължени да постигнат икономическо и правно сближаване като предварително условие за бъдещото приемане на единната валута. Член 108 относно независимостта на централните банки също е в сила за тези държави-членки.

Дерогацията е временна. Съветът на ЕС извършва преглед на обстоятелствата веднъж на всеки две години въз основа на докладите на ЕЦБ и на Европейската комисия. Ако Съветът (заседаващ в състав Екофин и в състав държавни и правителствени ръководители) прецени, че определена държава-членка изпълнява критериите за икономическо и правно сближаване, дерогацията ѝ се отменя и тя трябва да приеме еврото за своя парична единица.

Понастоящем държави-членки с дерогация са Швеция и десетте държави, присъединили се към ЕС на 1 май 2004 г. Швеция все още не е изпълнила изискването за правно сближаване. С изключение на Словения, която ще се присъедини към еврозоната на 1 януари 2007 г., новите държави-членки все още трябва да докажат в следващите години, че изпълняват необходимите условия, за да приемат еврото за своя валута.

Държави – членки на ЕС, със специален статут

Съгласно протоколи, приложени към Договора за ЕО⁴⁷, Дания и Обединеното кралство са освободени от участие в третия етап на ИПС. Това означава, че тези държави са имали правото да изберат дали да участват или да не участват в третия етап на ИПС преди началото му на 1 януари 1999 г. И двете упражняват това право (Дания през декември 1992 г., а Обединеното кралство – през октомври 1997 г.) и уведомяват Съвета на ЕС за намерението си да не преминат към третия етап.

Що се отнася до обхвата на изключенията, съгласно Протокола относно Дания изключението има същия ефект като дерогация. Протоколът относно Обединеното кралство стига много по-далеч. Той освобождава Обединеното кралство и от други разпоредби на Договора. По-специално той отменя приложението на член 4, параграф 2 от Договора за ЕО, съгласно който Общността и държавите-членки се ангажират с целта за въвеждане на единна валута, и на член 108 относно независимостта на централната банка.

Изключенията, дадени на Дания и Обединеното кралство, имат постоянен характер. Все пак и двете държави-членки са запазили правото си на избор да участват в ИПС на по-късен етап, при условие че тогава изпълнят необходимите условия за приемането на еврото.

⁴⁷Протокол за някои разпоредби относно Дания и Протокол за някои разпоредби, отнасящи се до Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия.

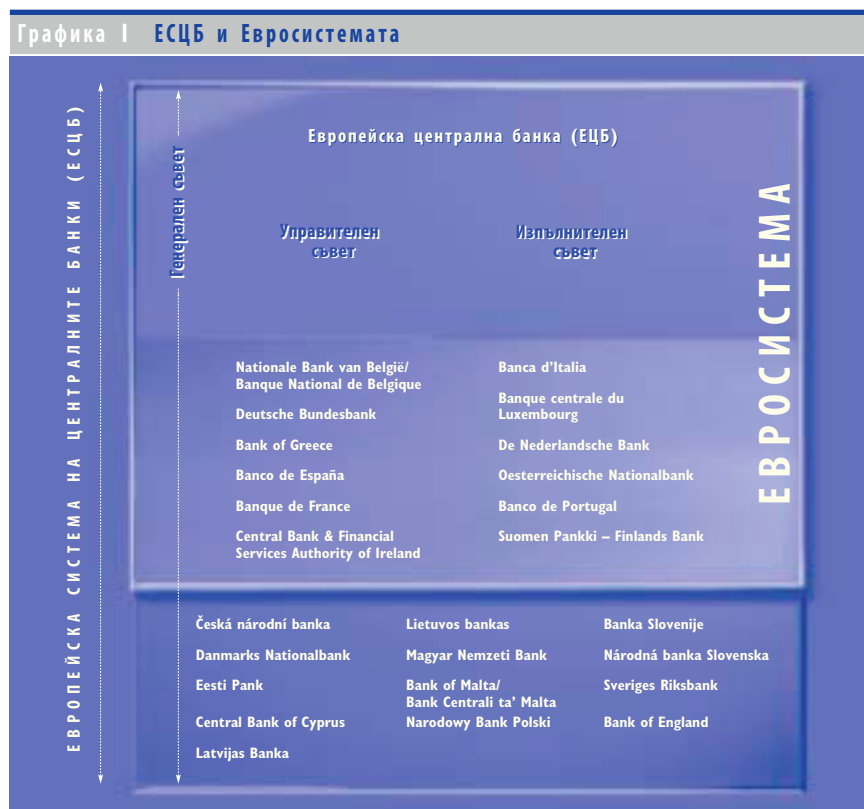
Заседание на Управителния съвет
през ноември 2006 г. в ЕЦБ

2 ЦЕНТРАЛНИ БАНКИ В ИПС: ПРАВНИ, ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ АСПЕКТИ

С приемането на еврото за своя единна валута държавите – членки на ЕС, които са в еврозоната, се отказват от паричния си суверенитет. ЕЦБ, в качеството си на център на новосъздадената система на централни банки, наречена Европейска система на централните банки (ЕСЦБ), поема отговорността за паричната политика в еврозоната.

2.1 ЕЦБ, ЕСЦБ И ЕВРОСИСТЕМАТА

Съгласно Договора за ЕС на ЕСЦБ се възлага изпълнението на функциите на централна банка по отношение на еврото. Тъй като обаче ЕСЦБ няма собствена правосубектност и поради различните нива на интеграция в ИПС, реалните действащи лица са ЕЦБ и НЦБ на страните от еврозоната. Те изпълняват основните функции на ЕСЦБ под името „Евросистема“.

2.1.1 ЕСЦБ и Евросистемата в качеството си на органична връзка между ЕЦБ и НЦБ

ЕСЦБ е съставена от ЕЦБ и НЦБ на 25-те държави – членки на ЕС. Нейният „основополагащ закон“ е Протоколът за Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (Уставът на ЕСЦБ), приложен към Договора за ЕО.

За разлика от ЕЦБ и НЦБ, ЕСЦБ няма правосубектност и капацитет за действие, нито собствени органи за вземане на решения. Юридическите лица и участниците са съставните елементи на ЕСЦБ – ЕЦБ и НЦБ. Те притежават капацитет да действат, но когато изпълняват задачи, възложени на ЕСЦБ, действат в съответствие с нейните цели, разпоредбите на Договора и Устава и решенията, приети от органите за вземане на решения на ЕЦБ. Ето защо терминът ЕСЦБ обозначава институционална рамка, която установява „органична връзка“ между ЕЦБ и НЦБ. Това гарантира, че: а) вземането на решения е централизирано, и б) възложените на ЕСЦБ от Договора за ЕО задачи се изпълняват съвместно и последователно в съответствие с разпределението на правомощията и целите на системата.

ЕСЦБ включва НЦБ на всички държави – членки на ЕС, дори и на тези, които не са приели еврото (виж раздел 1.2.2) поради специалния си статут (Дания и Обединеното кралство) или поради дерогация (Швеция и десетте нови държави – членки на ЕС). Тъй като неучастващите държави-членки запазват паричния си суверенитет, техните централни банки не участват в изпълнението на основните дейности на Системата. За да може обществеността по-добре да разбере сложната структура на европейската система от централни банки, през ноември 1998 г. Управителният съвет на ЕЦБ взема решение да въведе понятието „Евросистема“. То се отнася до състава (ЕЦБ и НЦБ на държавите-членки, приели еврото), в който ЕСЦБ изпълнява основните си задачи.

Съществуват три основни политически и икономически причини да се изгради система, която да изпълнява функциите на централна банка по отношение на еврото, вместо единствена централна банка:

1. Създаването на единствена централна банка за цялата еврозона (евентуално обединяваща дейностите на централните банки на едно място) не би било приемливо по политически причини.
2. Начинът на действие на Евросистемата се основава на опита на НЦБ, запазва институционалното им устройство, инфраструктура, оперативен капацитет и експертни познания; нещо повече, НЦБ продължават да изпълняват и задачи, които не са свързани с Евросистемата.
3. Предвид голямата географска площ на еврозоната се преценява, че е уместно да се предостави на кредитните институции място на достъп за централно банкиране във всяка участваща държава-членка. Предвид множеството нации и култури в еврозоната местните институции (вместо една наднационална институция) са в най-добра позиция да служат като място на достъп до Евросистемата.

Устройството на Евросистемата се основава на установени структури на централните банки и зачита културното и националното разнообразие в еврозоната. В същото време фактът, че НЦБ са независими институции, допринася за взаимното обогатяване и, когато е подходящо, за конкуренцията по отношение на най-добрите практики, като по този начин създава потенциал за подобряване на ефективността на оперативното управление в рамките на Евросистемата. За тази цел през януари 2005 г. централните банки от Евросистемата одобряват декларация за мисията и общо становище за стратегическите цели и организационните принципи на Евросистемата, за да се подобрят ефективността и ефикасността при изпълнението на нейните функции.

2.1.2 ЕЦБ като специализирана организация в правото на Общността

С Договора за ЕО ЕЦБ се създава като специализирана, независима организация за провеждане на парична политика и изпълнение на свързани с това функции. За тази цел на ЕЦБ се предоставя собствена правосубектност със собствени органи за вземане на решения и правомощия. Организацията ѝ като централна банка отговаря на специфичния характер на паричната политика, т.е. обществено-политическа функция, която се изпълнява главно чрез операции на финансовия пазар.

Правосубектност

Съгласно член 107, параграф 2 от Договора за ЕО ЕЦБ има правосубектност, а съгласно член 9.1 от Устава на ЕСЦБ тя притежава във всяка от държавите-членки най-широката правоспособност и дееспособност, предоставена на юридическите лица, в съответствие с националното законодателство. Следователно тя може да придобива или да се разпорежда с движимо или недвижимо имущество и да бъде страна в съдебно производство. Също така ЕЦБ притежава привилегии и имунитети, които са необходими за изпълнението на нейните задачи, при условията, предвидени в Протокола относно привилегиите и имунитетите на Европейските общности от 8 април 1965 г.¹

Като юридическо лице съгласно международното публично право ЕЦБ има право например да сключва международни споразумения по въпроси от своята сфера на компетентност и да участва в работата на международни организации, като Международния валутен фонд (МВФ), Банката за международни разплащания (БМР) и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

Институционален статут

Въпреки че изпълнява функции, свързани с прилагането на определена политика, съгласно Договора за ЕО ЕЦБ не е институция на Общността в същинския смисъл на понятието. Тя не е посочена в член 7 на Договора за ЕО, с който се създават петте институции на Общността: Европейския

¹ Член 23 от Протокола посочва, че Протоколът се прилага спрямо Европейската централна банка, членовете на нейните органи и служителите ѝ, без да се засягат разпоредбите на Устава на ЕСЦБ.

парламент, Съвета, Европейската комисия, Съда и Сметната палата. На тези институции е възложен широк мандат за изпълнение на задачите на Общността в границите на поверените им от Договора правомощия.

Правното основание за ЕСЦБ и ЕЦБ обаче се съдържа в отделен член (член 8 от Договора). Това подчертава специфичния статут на ЕЦБ в общия контекст на Европейската общност, разграничава я от другите институции и спомагателните им органи и ограничава дейностите ѝ до ясно определена конкретна задача.

Като организация, създадена с Договора за ЕО, ЕЦБ разполага с действителни правомощия. Правомощията не са делегирани от институциите на Общността, а са действителни правомощия, възложени на ЕЦБ от Договора за ЕО. Тази особеност разграничава ЕЦБ от различните децентрализирани агенции на Общността, които имат собствена правосубектност, но компетенциите им са делегирани от институции на Общността.²

2.1.3 НЦБ от еврозоната като неразделна част от Евросистемата

Всяка НЦБ от Евросистемата има правосубектност в рамките на националното законодателство на съответната държава. Всички НЦБ от еврозоната обаче са неразделна част от Евросистемата по силата на член 105 от Договора за ЕО и член 14.3 от Устава на ЕСЦБ. В съответствие с член 12.1 от Устава те изпълняват онези задачи на Евросистемата, които са им възложени от ЕЦБ съгласно принципа на децентрализация (виж раздел 2.4), и действат в съответствие с насоките и указанията на ЕЦБ (член 14.3 от Устава). Същевременно управителите на НЦБ от Евросистемата заедно с членовете на Изпълнителния съвет са членове по право на Управителния съвет на ЕЦБ (член 10 от Устава на ЕСЦБ). НЦБ от Евросистемата като „притежатели на дялове“ в ЕЦБ ѝ осигуряват капитал и чуждестранни резервни активи и участват в разпределението на финансовите ѝ резултати (членове 28, 30 и 33 от Устава).

Съответното национално законодателство е приведено в съответствие с правото на Общността, за да се интегрират НЦБ в Евросистемата: националните закони и устави трябва да гарантират по-специално, че НЦБ и органите им за вземане на решения са независими от властите на съответните държави-членки на ЕС (виж раздел 4.1). Независимостта е необходима поради това, че НЦБ и техните управители участват във функционирането на Евросистемата.

Функционалната интеграция на НЦБ в Евросистемата не нарушава съществуващата им институционална, финансова и административна независимост. Съгласно Устава на ЕСЦБ НЦБ могат да изпълняват на собствена отговорност несвързани с Евросистемата функции, при условие че те не възпрепятстват целите и задачите на Евросистемата. Несвързаните

² Например: Европейската агенция за околната среда (ЕАОС), Службата за хармонизация на вътрешния пазар (СХВП) и Европейската агенция за оценка на лекарствените продукти (ЕМЕА).

с Евросистемата функции са различни в отделните държави и включват главно широк набор от финансови и административни услуги за техните правителства. Повечето НЦБ също така участват в надзорни финансови институции в своите страни (виж раздел 3.7).

2.1.4 НЦБ на неучастващи държави – членки на ЕС

НЦБ на неучастващите държави – членки на ЕС, също са членове на ЕСЦБ, но имат специален статут. Те са отговорни за съответната национална парична политика и следователно не участват в основните дейности на Евросистемата и по-специално в провеждането на единната парична политика. Техните управители не са членове на Управителния съвет на ЕЦБ и не участват в процеса на вземане на решения за основните дейности на Евросистемата. Съответно тези НЦБ не се включват в провеждането на единната парична политика и свързаните с това функции.

Въпреки това неучастващите НЦБ се ангажират с принципите на ориентираната към ценова стабилност парична политика. Освен това членството им в ЕСЦБ изисква те да работят в тясно сътрудничество с Евросистемата в редица области, например да оказват съдействие при събирането на статистическа информация (виж раздел 3.5). В допълнение към това европейският механизъм на обменните курсове II (*ERM II*) осигурява рамка за сътрудничество с Евросистемата в областта на паричната политика и политиката на обменните курсове (виж раздел 3.2.1). Институционалният форум за този вид сътрудничество е Генералният съвет на ЕЦБ (виж раздел 2.5.1).

2.2 ЦЕЛИ

В съответствие с член 105, параграф 1 от Договора основната цел на ЕСЦБ е да поддържа ценова стабилност. Без да се накърнява тази цел, системата подкрепя основните икономически политики на Общността с оглед да допринесе за постигането на нейните цели (които включват високо равнище на заетост и устойчив неинфлационен растеж). Също така ЕСЦБ действа в съответствие с принципа на отворената пазарна икономика със свободна конкуренция.

Тъй като член 105, параграф 1 от Договора не се прилага спрямо държавите – членки на ЕС, които не са приели еврото, понятието „ЕСЦБ“ трябва да се разбира като „Евросистема“.

2.2.1 Основната цел – ценова стабилност

Основната цел на Евросистемата за поддържане на ценова стабилност е ключовата разпоредба на главата за паричната политика от Договора. Тя отразява съвременното икономическо схващане за ролята, обхвата и пределите на паричната политика и се намира в основата на институционалната и организационната структура на централните банки в ИПС.

Има съществени причини Договорът за ЕО да определи като цел поддържането на ценова стабилност. Първо, десетилетия практически опит и множество икономически изследвания показват, че чрез поддържане на трайна ценова стабилност паричната политика допринася в най-голяма степен за подобряване на икономическите перспективи и повишаване на жизнения стандарт на гражданите (виж каре 7).

Второ, теоретичните основи на паричната политика, както и натрупаният в миналото опит показват, че паричната политика в крайна сметка може само да влияе върху равнището на цените в икономиката (виж раздел 3.1.1). Следователно ценовата стабилност е единствената постижима цел за единната парична политика в средносрочен план. За разлика от това, независимо от положителното въздействие на ценовата стабилност, извън възможностите на паричната политика е тя да оказва трайно влияние върху реалните променливи.

Каре 7 Ползата от ценовата стабилност

Целта за ценова стабилност се отнася за общото равнище на цените в икономиката и предполага избягване както на продължителна инфлация, така и на дефлация. Ценовата стабилност допринася за постигането на високо равнище на икономическа активност и заетост в няколко отношения.

1. При ценова стабилност хората по-лесно установяват промените в относителните цени, тъй като тези промени не се прикриват от колебания в общото равнище на цените. Това позволява на фирмите и на потребителите да вземат по-добре информирани решения по отношение на потреблението и инвестициите. От своя страна това дава възможност на пазара да разпределя по-ефективно ресурсите. Като подпомага пазара да насочва ресурсите там, където могат да се използват най-продуктивно, ценовата стабилност повишава производствения потенциал на икономиката.
2. Ако инвеститорите могат да бъдат сигурни, че цените ще се запазят стабилни в бъдеще, те няма да изискват начисляването на „премия за инфлационен риск“, за да компенсират рисковете, свързани с притежаването на номинални активи в дългосрочен план. Като намалява размера на тази рискова премия в реалния лихвен процент, паричната политика може да допринесе за разпределителната ефективност на капиталовия пазар и по този начин да стимулира инвестициите. Това от своя страна повишава икономическото благосъстояние.
3. Освен това надеждното поддържане на ценова стабилност намалява вероятността хората и фирмите да започнат да отклоняват ресурси от сфери на ефективното им прилагане, за да се застраховат срещу инфлация. Така например в условия на висока инфлация има стимул за запасяване с реални стоки, тъй като при такива обстоятелства те съхраняват своята стойност по-добре от парите или от някои финансови активи. Запасяването със стоки обаче не е ефективно инвестиционно решение, затова то възпрепятства икономическия растеж.

Каре 7 Ползата от ценовата стабилност (продължение)

4. Данъчната система и системата за социално осигуряване могат да създадат погрешни стимули, които изкривяват икономическото поведение. В по-голямата част от случаите тези изкривявания се засилват от инфлацията или дефлацията. Ценовата стабилност премахва последиците за реалната икономика в случаите, когато инфлацията засили изкривяващото въздействие на данъчната система и на системата за социално осигуряване.
5. Поддържането на ценова стабилност не допуска машабно и произволно преразпределение на блага и доходи, каквото се получава както в инфлационна, така и в дефлационна среда. Ето защо една среда на стабилни цени способства за поддържането на социално сближаване и стабилност. Няколко примера от XX век показват, че високите темпове на инфлация или дефлация пораждат социална и политическа нестабилност.

Източник: ЕЦБ (2004 г.), *Паричната политика на ЕЦБ*, стр. 42.

Въпреки че Договорът за ЕО ясно посочва поддържането на ценова стабилност като първостепенна цел на ЕЦБ, той не определя какво фактически означава „ценова стабилност“. С оглед на това през октомври 1998 г. ЕЦБ оповестява количествено определение за ценова стабилност. Определението е част от стратегията на паричната политика на ЕЦБ (виж раздел 3.1.2).

2.2.2 Подкрепа на общите икономически политики

Като реализира ясно определения си мандат за поддържане на ценова стабилност в еврозоната, ЕЦБ подкрепя общите икономически политики на Общността „с цел да допринесе за постигането на нейните цели, както са посочени в член 2“. Както бе споменато по-горе, в действителност най-добрият начин, по който ЕЦБ може да допринесе за насърчаване, наред с други неща, на „устойчив и неинфлационен растеж“ и „висока степен на заетост“, както е посочено в член 2 от Договора за ЕО, е да прилага парична политика, насочена към ценова стабилност. По този начин ориентираната към ценова стабилност парична политика създава стабилна среда за възможно най-ефективно провеждане на други политики.

За разлика от това паричната политика има много ограничен обхват за упражняване на дълготрайно въздействие върху реалните променливи по други начини; в дългосрочен план реалният доход основно се определя от свързани с предлагането фактори (например технология, нарастване на населението, гъвкавост на пазарите и ефективност на институционалната рамка на икономиката). Следователно задачата на фискалната и структурната политика, но също и на участниците в процеса на договаряне на заплатите, е да се увеличи потенциалът за растеж на икономиката.

Съответно мандатът за подкрепа на общите икономически политики в еврозоната не възлага на ЕЦБ пряка отговорност за други цели освен ценовата стабилност. Вместо това Договорът изисква ЕЦБ при осъществяване

на основната си цел да се съобразява и с другите цели на Общността. По-специално, като се има предвид, че паричната политика може да се отрази върху реалната активност в краткосрочен план, ЕЦБ по правило не трябва да предизвиква прекомерни колебания в производството и заетостта, при условие че това не застрашава осъществяването на основната цел.

Също така мандатът за подкрепа на общата икономическа политика в Общността не задължава ЕЦБ предварително да координира политиката си с икономическата политика в Общността. Той обаче се вписва в основата на диалога между ЕЦБ и лицата, които формират икономическата политика на общностно равнище (виж раздел 4.3).

2.2.3 Принципът на отворена пазарна икономика

Договорът за ЕО също така обвързва Евросистемата с принципа на отворена пазарна икономика със свободна конкуренция. Евросистемата се придържа към този принцип по редица начини. Като поддържа ценова стабилност, ЕЦБ допринася за гладкото функциониране на ценовия механизъм, който е съществен елемент на добре функциониращата пазарна икономика и благоприятства ефективното разпределение на ресурсите. Инструментите на паричната политика на Евросистемата се основават на пазарни механизми, а на кредитните институции се дава равен достъп до инструментите на Евросистемата.

2.3 ВЪЗЛАГАНЕ НА ЗАДАЧИ ОТ ДОГОВОРА

Договорът поверява на ЕСЦБ задачата да изпълнява за Общността функциите на централна банка. Поради факта, че някои държави – членки на ЕС, не участват в ИПС, понятията „ЕСЦБ“ и „Общност“ следва да се разбират съответно като „Евросистема“ и „еврозона“.

2.3.1 Основни задачи на Евросистемата

Член 105, параграф 2 от Договора за ЕО и член 3.1 от Устава на ЕСЦБ възлагат на Евросистемата изключителна компетентност по отношение на следните основни задачи:

- определяне и осъществяване на паричната политика на еврозоната;
- провеждане на валутни операции;
- държане и управление на официалните резерви в чуждестранна валута на държавите-членки от еврозоната;
- насърчаване на гладкото функциониране на платежните системи.

Други свързани с това задачи включват:

- емитиране на евробанкноти като единствените банкноти, които имат статут на законно платежно средство в еврозоната (член 106, параграф 1 от Договора за ЕО и член 16 от Устава);

- събиране на статистическа информация, необходима за осъществяването на задачите на Евросистемата (член 5 от Устава).

Възможността на Евросистемата да определя и осъществява **паричната политика** на еврозоната се гарантира от пълния ѝ контрол върху резервните пари. Според член 106 от Договора ЕЦБ и НЦБ са единствените институции, имащи правото реално да емитират банкноти, които са законно платежно средство в еврозоната; правото на държавите-членки от еврозоната да отсичат монети се ограничава до малките номинали, а обемът на отсечените монети се одобрява от ЕЦБ. Поради зависимостта на банковата система от резервни пари Евросистемата има възможност да оказва доминиращо влияние върху условията и лихвените проценти на паричния пазар (виж раздел 3.1).

Извършването на **валутни операции** представлява важна производна функция на провеждането на паричната политика. С възлагането на тази задача на Евросистемата не само се използват оперативните възможности на централните банки, но също така се гарантира, че валутните операции са в съответствие с целите на паричната политика. Валутните операции оказват влияние върху обменните курсове и ликвидността на национално ниво, които са значими променливи за паричната политика. Те трябва да са съвместими с установената от Договора рамка за политиката на еврозоната за обменните курсове. В тази област ЕЦБ носи споделена отговорност със Съвета на ЕС като последна инстанция за вземане на решения (виж раздел 3.2.1).

Задачата за държане и управление на **официалните валутни резерви** на еврозоната е логичното допълнение към функцията на Евросистемата, отнасяща се за извършване на валутни операции. Тя се допълва от правомощието на ЕЦБ съгласно член 31 от Устава да контролира използването на наличности на НЦБ в чуждестранна валута, както и на остатъчните текущи средства в чуждестранна валута на държавите-членки (виж раздел 3.2.2).

Възлагането на Евросистемата на задачата за подпомагане на **гладкото функциониране на платежните системи** (виж раздел 3.3) потвърждава значимостта на стабилните и ефективни системи не само за провеждането на парична политика, но и за икономиката като цяло.

За изпълнението на тези задачи на Евросистемата Уставът на ЕСЦБ възлага на ЕЦБ и НЦБ от еврозоната широк набор от функционални и оперативни компетенции съгласно членове 17–24 от Устава. ЕЦБ освен това:

- притежава регулативни правомощия и правото да налага подлежащи на изпълнение санкции в случай на неизпълнение на регламентите и решенията на ЕЦБ съгласно член 110 от Договора и член 34 от Устава (виж раздел 2.5.3);
- наблюдава дали НЦБ спазват забраната за парично финансиране и привилегирован достъп до финансовите институции за публичния сектор (виж раздел 2.5.5).

2.3.2 Други задачи

Наред с основните си функции Евросистемата трябва да допринася за *„гладкото провеждане на следваните от компетентните власти политики, свързани с разумния надзор на кредитните институции и стабилността на финансовата система“* (член 105, параграф 5 от Договора за ЕО). Тъй като всички тези функции са в сферата на отговорност на държавите-членки, ролята на Евросистемата се ограничава единствено до *принос*. Въпреки че обхватът на приноса на Евросистемата не е точно определен, Договорът потвърждава легитимния интерес на ЕЦБ и НЦБ да участват в споразуменията на Общността, свързани с надзора за благоразумие и финансовата стабилност (виж раздел 3.7).

Друга важна задача на ЕЦБ е предоставянето на консултации на съответните институции и органи на Общността и националните власти в областите на нейната компетентност (член 105, параграф 4 от Договора и член 4 от Устава), както и правото ѝ на инициатива за приемане на вторично общностно законодателство в случаите, посочени в Договора (виж раздел 2.5.4).

Накрая, съгласно член 123, параграф 2 от Договора и член 44 от Устава ЕЦБ трябва също така да осъществява функциите на ЕПИ, които все още трябва да се изпълняват, тъй като не всички държави – членки на ЕС, са приели еврото (виж раздел 2.5.6).

2.4 ЦЕНТРАЛИЗИРАНО ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ И ОПЕРАТИВНА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ

Съгласно член 8 от Устава на ЕСЦБ Евросистемата се ръководи от органите за вземане на решения на ЕЦБ. В рамките на съответните си задължения тези органи вземат всички необходими решения, за да могат ЕСЦБ и Евросистемата да изпълняват своите задачи.

Централизираното вземане на решения чрез органите за вземане на решения на ЕЦБ не се ограничава само до формулирането на политика – например промени в основните лихвени проценти на ЕЦБ. То обхваща и провеждането на политиката чрез ЕЦБ и НЦБ.

Освен по отношение на законово установените задачи, възложени изключително на ЕЦБ в качеството ѝ на център и ръководител на Евросистемата (виж раздел 2.5), Уставът на ЕСЦБ не посочва до каква степен политиката на ЕЦБ трябва да бъде провеждана чрез дейности на ЕЦБ или на НЦБ. За основната част от работата на Евросистемата настоящото разпределение на дейностите в рамките на системата се ръководи от принципа на децентрализация, т.е. *доколкото това се счита за възможно и подходящо [...], ЕЦБ може да възлага на националните централни банки изпълнението на операции, които са част от задачите на Евросистемата* (виж член 12.1 от Устава на ЕСЦБ).

Принципът на децентрализация не бива да се смесва с „принципа на субсидиарност“, посочен в член 5 от Договора за ЕО. Субсидиарност означава, че необходимостта от централизация трябва да бъде убедително доказана, преди да се предприеме действие на общностно равнище. В третия етап на ИПС обаче паричната политика се превръща в област, в която действията се предприемат изключително на общностно ниво. Следователно не е необходимо да се доказва нуждата от централизация, а вместо това ЕЦБ трябва да оцени до каква степен е възможна и подходяща децентрализация.

Оперативната структура на Евросистемата изцяло е съобразена с принципа на децентрализация. Както е посочено в глава 3, НЦБ изпълняват почти всички оперативни задачи на Евросистемата. В частност НЦБ осъществяват операциите по паричната политика и повечето валутни операции и в качеството си на агенти на ЕЦБ предоставят инструменти за плащане и сетълмент на ценни книжа и осигуряват възлагането на поръчката, емитирането и последващата обработка на евробанкноти. НЦБ също така събират статистически данни за ЕЦБ и си сътрудничат с нея във връзка с превода и изготвянето на публикации, както и съдействат за извършване на икономически анализ и научни изследвания в рамките на организирания мрежи.

За разлика от това, както е посочено и в глава 3, самата ЕЦБ извършва малък брой операции. Тя управлява собствени средства, упражнява надзор над трансграничните системи за големи плащания и клиринг и действа като агент по сетълмента за някои от тях. Други оперативни дейности на ЕЦБ са външните операции, макар че на практика по-голямата част от тях се извършват от НЦБ. Ограниченият обхват на собствените оперативни дейности на ЕЦБ все пак не означава, че тя е съвсем изолирана от оперативния аспект на Евросистемата. ЕЦБ гарантира по различни начини, че операциите на Евросистемата се изпълняват съгласувано от НЦБ от еврорезоната (виж раздел 2.5.2).

Високата степен на оперативна децентрализация в рамките на Евросистемата се отразява и на разпределението на служители между ЕЦБ и НЦБ. В края на 2005 г. служителите в 12-те НЦБ от еврорезоната наброяват 49 000, а тези в ЕЦБ – около 1300. Дори ако се има предвид, че около 50 % от служителите на НЦБ участват в дейности, които не са свързани с Евросистемата³, дялът на ЕЦБ в общия брой служители на централните банки, работещи за Евросистемата, не надхвърля 5 %.

³ Тъй като тези дейности се обуславят от местни фактори, те се различават съществено при отделните НЦБ. Наред с географските особености и с различния брой на населението това обяснява голямата разлика в броя на служителите в отделните НЦБ, който варира от по-малко от 200 в Люксембург до повече от 10 000 във Франция и Германия.

2.5 РОЛЯТА НА ЕЦБ В ЕВРОСИСТЕМАТА

Съгласно член 9.2 от Устава на ЕСЦБ ЕЦБ осигурява изпълнението на задачите на Евросистемата или чрез собствената си дейност, или чрез НЦБ.

В съответствие с тази законово определена роля ЕЦБ осъществява няколко специфични функции. По-специално банката:

- представлява центърът на ЕСЦБ и Евросистемата за вземане на решения;
- осигурява последователното провеждане на политиките на ЕЦБ;
- упражнява регулативни правомощия и правото да налага санкции;
- предлага общностно законодателство и консултира институциите на Общността и държавите – членки на ЕС, относно проектозаконали;
- наблюдава спазването на разпоредбите на членове 101 и 102 от Договора;
- изпълнява възложените на някогашния ЕПИ задачи, които все още е необходимо да се осъществяват в третия етап на ИПС, защото не всички държави от ЕС участват в ИПС.

Също така, в съответствие с разпределението на правомощия, заложено в Договора за ЕО, ЕЦБ представлява еврозоната на международно равнище в рамките на своята компетентност (виж раздел 5.1).

2.5.1 Център на ЕСЦБ и Евросистемата за вземане на решения

Евросистемата и ЕСЦБ се ръководят от два основни органа за вземане на решения на ЕЦБ – **Управителния съвет** и **Изпълнителния съвет** (член 9.3 от Устава). Третият орган за вземане на решения – **Генералният съвет** – ще продължава да съществува, докато има държави – членки на ЕС, които не са приели еврото (член 45 от Устава). Работата на тези органи за вземане на решения се регламентира от Договора, Устава на ЕСЦБ и съответните процедурни правилници.

Органите за вземане на решения на ЕЦБ изпълняват двойна функция: а) ръководят самата ЕЦБ, и б) ръководят Евросистемата и ЕСЦБ. В този раздел се акцентира върху последната функция, а в глава 6 се разглежда начинът, по който органите за вземане на решения ръководят ЕЦБ.

Органите за вземане на решения на ЕЦБ са специално организирани съобразно изискванията, свързани с вземането на решения по паричната политика в зона с единна валута. Двустепенният подход – с Управителния съвет и Изпълнителния съвет, всеки от които разполага с действителни правомощия за вземане на решения в сферата си на компетентност – осигурява възможността ЕЦБ да реагира незабавно на пазарната динамика.

Управителен съвет

Управителният съвет е основният орган за вземане на решения на ЕЦБ и е упълномощен да взема най-важните и стратегически значими решения за Евросистемата.

Състав

Управителният съвет се състои от шестимата членове на Изпълнителния съвет и управителите на НЦБ на държавите-членки, които са приели еврото (понастоящем 12 управители).⁴ Членството в Управителния съвет е персонално и неотчуждаемо, т.е. не може да се делегира на трето лице. Съществуват обаче две изключения (член 10 от Устава на ЕСЦБ):

- а) при финансови въпроси (виж по-долу) управител, който не е в състояние да участва, може да назначи заместник, който да даде неговия/нейния глас (член 10.3 от Устава);
- б) ако член на Управителния съвет е възпрепятстван за продължителен период от време (например един месец) да гласува, той/тя може да назначи свой заместник за член на Управителния съвет (член 3.3 от Процедурния правилник във връзка с член 10.2 от Устава). Досега тази клауза е използвана няколко пъти за заместване при продължително боледуване на управител или когато управител се е отказвал от длъжността преди назначаването на заместник.

Членовете на Изпълнителния съвет участват при вземането на решения на Управителния съвет със същите права и отговорности, както и управителите на НЦБ – това подчертава наднационалния характер на ЕЦБ. Участието на Изпълнителния съвет също така гарантира, че решенията на Управителния съвет вземат предвид експертните знания и опит на тези, които носят отговорност за осъществяването на политиката на ЕЦБ.

Съгласно член 113, параграф 1 от Договора за ЕО председателят на Съвета Екофин и член на Европейската комисия (обикновено комисарят по икономическите и паричните въпроси) могат също да участват в заседания на Управителния съвет, но нямат право да гласуват. Председателят на Съвета Екофин може да представя на Управителния съвет предложение за обсъждане. В резултат на неофициално споразумение между Съвета Екофин и ЕЦБ председателят на Еврогрупата (виж раздел 4.3.2) приема законово установените отговорности на председателя на Съвета Екофин. Това гарантира, че когато държава-членка извън еврозоната е ротационен председател на Съвета, все пак министър на държава-членка от еврозоната представя Съвета Екофин на заседанията на Управителния съвет.

Съгласно член 3.2 от Процедурния правилник на ЕЦБ всички управители могат да бъдат придружавани на заседанията на Управителния съвет от едно лице от съответните НЦБ. Придружаващите лица по правило са членове на органите за вземане на решения на НЦБ или служители на ръководни длъжности.

⁴ В каре 2.1 са изброени всички членове на Изпълнителния съвет от създаването на ЕЦБ на 1 юни 1998 г. насам.

Компетенции

В съответствие с член 12.1 от Устава на ЕСЦБ Управителният съвет е отговорен за всички решения с изключение на тези, които са изрично предназначени за Изпълнителния съвет. По отношение на целите и задачите, възложени на Евросистемата, той по-специално е отговорен за определянето на паричната политика на еврозоната. В този контекст Управителният съвет определя стратегията на паричната политика на ЕЦБ и оперативната рамка, взема необходимите решения (например относно основните лихвени проценти на ЕЦБ) и приема насоки, които трябва да се следват от НЦБ от Евросистемата при изпълнението на операциите по паричната политика.

Други компетенции включват:

- формулиране на насоки за всички други операции на НЦБ, както и за транзакциите на държави от еврозоната в текущите им средства в чуждестранна валута;
- приемане на регламенти, които ЕЦБ може да изготвя съгласно Договора или чрез делегиране от Съвета на ЕС (виж раздел 2.5.3);
- одобряване на емитирането на евробанкноти и обема на емисията евромонети за еврозоната (виж раздел 3.4);
- установяване на правилата за стандартизиране на осчетоводяването и отчетността на операциите на НЦБ (виж раздел 2.5.2);
- предлагане на общностно законодателство, изпълняване на консултативната функция на ЕЦБ (виж раздел 2.5.4) и вземане на решения за международното представителство на Евросистемата (виж глава 5);
- вземане на решения за разпределението на финансовите ресурси и на финансовите резултати на ЕЦБ, както и приемане на правила, определящи разпределението на паричния приход между НЦБ от еврозоната (виж раздел 3.8);
- приемане на годишния доклад и годишния отчет на ЕЦБ.

В допълнение, Управителният съвет е върховният орган за вземане на решения за управлението на самата ЕЦБ. Той одобрява Процедурен правилник на ЕЦБ, определя условията за назначаване на членовете на Изпълнителния съвет и на служителите на ЕЦБ, както и бюджета на ЕЦБ (виж глава 6).

Общи правила за гласуване

Управителният съвет действа като колегиум в съответствие с принципа *един член – един глас*. Това означава, че гласовете не се претеглят, освен във връзка с решенията по някои финансови въпроси (виж по-долу). Следователно гласът на управителя на НЦБ на най-голямата държава от еврозоната има същата тежест като гласа на управителя на НЦБ на най-малката държава,

като всеки член има по принцип един глас. Принципът отразява факта, че всички членове, включително управителите на НЦБ, се назначават в лично качество, а не като представители на съответните държави или НЦБ. Те трябва да действат в интерес на еврозоната като цяло, отделяйки необходимото внимание на ситуацията в нея.

Понастоящем всеки един от настоящите 18 членове има право да гласува. Това ще се промени едва когато броят на държавите-членки в еврозоната надхвърли 15 и режимът на ротационно гласуване влезе в сила (виж по-долу). Важно е също да се отбележи, че членовете на Изпълнителния съвет нямат право да гласуват, когато Управителният съвет взема решения относно реда и условията за тяхното назначаване (член 11.3 от Устава).

Управителният съвет по правило приема решения с обикновено мнозинство от гласовете, подадени от лично присъстващите членове. В случай на равенство председателят има решаващ глас. Тези правила гарантират, че решенията не могат да се блокират от малцинство членове на Управителния съвет и че ЕЦБ запазва във всеки един момент възможността си да действа.

В два специфични случая се изисква мнозинство от две трети от подадените гласове:

- а) ако Управителният съвет счете, че изпълняваните от НЦБ функции, които не са свързани с Евросистемата, противоречат на съответните цели и задачи на Евросистемата;
- б) ако Управителният съвет вземе решение да използва оперативни методи на паричен контрол, различни от посочените в Устава на ЕСЦБ.

Единодушие е необходимо за препоръка за изменение на Устава на ЕСЦБ чрез опростена процедура за изменение (член 41 от Устава) или чрез оправомощаваща клауза (член 10.6 от Устава).

Във всички гореспоменати случаи става дума за особено важни мерки, като желанието за широк или пълен консенсус надделява над риска тези мерки да бъдат блокирани от противопоставящо се малцинство членове на Управителния съвет.

За бързото и лесно вземане на решения допринасят и правилата за кворум, които изискват присъствието на две трети от членовете на Управителния съвет, т.е. понастоящем 12 членове. При липса на кворум председателят може да свика извънредно заседание, на което да се вземат решения независимо от кворума.

Нови условия за гласуване в разширената еврозона

Когато броят на държавите-членки в еврозоната надхвърли 15 и броят на управителите на НЦБ в Управителния съвет надвиши 15, броят на управителите на НЦБ, които имат право на глас, ще бъде ограничен до 15.

За да се поддържа капацитетът на Управителния съвет за ефективно и навременно вземане на решения в разширената еврозона, член 10.2 от Устава на ЕСЦБ е изменен от Съвета на ЕС в съответствие с „оправомощаващата клауза“ от член 10.6 от Устава.⁵ Промяната на условията на гласуване в Управителния съвет влиза в сила от 1 май 2004 г. след ратифицирането на решение на Съвета на ЕС от държавите – членки на ЕС, в съответствие с конституционните им изисквания.

Новият текст на член 10.2 от Устава посочва, че всички членове на Управителния съвет продължават да участват в заседанията му и в разискванията лично и независимо. Шестимата членове на Изпълнителния съвет ще запазят постоянно право на глас, а управителите от НЦБ ще упражняват право на глас въз основа на предварително установена ротационна система. За да се гарантира, че управителите с право на глас са от държави, които, взети заедно, представляват икономиката на еврозоната като цяло, те ще упражняват правото си на глас с различна честота, определена предварително според обективни критерии.

Принципът *един член – един глас* ще продължава да се прилага за управителите с право на глас във всеки определен момент. Управителите на НЦБ ще бъдат разпределени в различни групи въз основа на класиране според мащаба на икономиката на съответната държава. Поддръждането на държавите се основава на съставен показател, състоящ се от два елемента:

- а) делът на страната в общия брутен вътрешен продукт (БВП) по пазарни цени;
- б) делът на страната в общите активи на агрегирания баланс на парично-финансовите институции.

Двата елемента имат тегло съответно 5/6 за БВП и 1/6 за общите активи на агрегирания баланс на парично-финансовите институции.

Ротационната система ще започне да функционира с две групи, когато държавите в еврозоната станат повече от 15. Първата група ще бъде съставена от петима управители от държави от еврозоната, които заемат най-високите позиции в класирането на страните. Втората група ще включва останалите управители. Двете групи ще разполагат съответно с 4 и с 11 гласа. За да се гарантира, че честотата на гласуване на управителите в първата група не е по-малка от честотата на гласуване на тези от втората група, двете групи ще имат съответно 5 и 10 гласа, докато управителите от държави от еврозоната са 16, 17 или 18. С цел да се избегне тази временна промяна, Управителният съвет с мнозинство от две трети от всички свои членове – както тези със, така и тези без право на глас – може да вземе решение да отложи въвеждането на ротационната система, докато броят на управителите надвиши 18.

⁵ Решение на Съвета, заседаващ в състав държавни или правителствени ръководители, от 21 март 2003 година за изменение на член 10.2 от Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (2003/223/ЕО) (ОВ L 83, 1.4.2003 г., стр. 66).

Таблица 1 Ротационна система, основана на две групи (първи етап) – честота на правото на гласуване на управителите във всяка група

		Брой на управителите в Управителния съвет						
		16	17	18	19	20	21	22 и повече
<i>Първа група</i>	Брой на правата на глас/брой на управителите	5/5	5/5	5/5	4/5	4/5	4/5	<i>Втори етап: ротационна система с три групи (виж таблица 2)</i>
	Честота на гласуване	100%	100%	100%	80%	80%	80%	
<i>Втора група</i>	Брой на правата на глас/брой на управителите	10/11	10/12	10/13	11/14	11/15	11/16	
	Честота на гласуване	91%	83%	77%	79%	73%	69%	
Σ права на глас		15	15	15	15	15	15	

Таблица 2 Ротационна система, основана на три групи (втори етап) – честота на правото на гласуване на управителите във всяка група

		Брой на управителите в Управителния съвет						
		16 - 21	22	23	24	25	26	27
<i>Първа група</i>	Брой на правата на глас / брой на управителите	<i>Първи етап: ротационна система с две групи (виж таблица 1)</i>	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5
	Честота на гласуване		80%	80%	80%	80%	80%	80%
<i>Втора група</i>	Брой на правата на глас / брой на управителите		8/11	8/12	8/12	8/13	8/13	8/14
	Честота на гласуване	73%	67%	67%	62%	62%	57%	
<i>Трета група</i>	Брой на правата на глас / брой на управителите	3/6	3/6	3/7	3/7	3/8	3/8	
	Честота на гласуване	50%	50%	43%	43%	38%	38%	
Σ права на глас		15	15	15	15	15	15	

Когато броят на държавите-членки в еврозоната стане най-малко 22, ротационната система ще се основава на три групи. Първата група ще бъде съставена от петима управители от държави от еврозоната, заемащи най-високите позиции в класирането на страните, и ще има общо четири гласа. Втората група ще бъде съставена от половината от всички управители на НЦБ и те ще имат общо осем гласа. Третата група ще се състои от останалите управители – съответно с общо три гласа.

В перспектива големината на групите и честотата на гласуване на управителите на НЦБ ще се коригират според по-нататъшното разширяване на еврозоната до 27 държави-членки. В подходящ момент Управителният съвет ще вземе решение с мнозинство от две трети от всички свои членове относно точното прилагане на разпоредбите.

Гласуване по финансови въпроси

За решения относно някои финансови въпроси, посочени в Устава на ЕСЦБ, гласовете в Управителния съвет се претеглят в зависимост от дяловете на НЦБ в записания капитал на ЕЦБ. В съответствие с член 46.3 от Устава понятието „записан капитал на ЕЦБ“ трябва да се разбира като записания от НЦБ от еврозоната капитал на ЕЦБ, т.е. който не включва дяловете, записани от НЦБ извън еврозоната. Теглото на гласовете на членовете на Изпълнителния съвет е равно на нула. Както вече бе споменато по-горе, в случай на претегляне на гласовете управителите, които не са в състояние да участват, могат да назначат заместник, който да даде техния глас.

Съгласно член 10.3 от Устава финансовите въпроси, които изискват претегляне на гласовете, са: внасяне и увеличение на капитала на ЕЦБ (член 28), преразглеждане на алгоритъма за записване на капитала на ЕЦБ (член 29), прехвърляне на чуждестранни резервни активи към ЕЦБ (член 30), разпределяне на паричния приход на НЦБ (членове 32 и 51) и разпределяне на нетните печалби и загуби на ЕЦБ (член 33).

Управителният съвет по правило взема решения с обикновено мнозинство от претеглените гласове, т.е. решение се приема, ако подадените гласове „за“ представляват повече от 50 % от записания капитал на ЕЦБ. За някои решения (като увеличаването на капитала на ЕЦБ в съответствие с член 28.3 от Устава или изключение от правилата за разпределение на паричния доход в съответствие с член 32.3 от Устава) се изисква квалифицирано мнозинство от две трети и най-малко половината от притежателите на дялове.

Дата и място на заседанията и поверителност на протоколите

Управителният съвет по правило заседава два пъти месечно. На първото си заседание за месеца той извършва задълбочена оценка на паричната и икономическата динамика и взема съответните решения. След първото заседание обикновено има пресконференция, на която председателят и заместник-председателят оповестяват резултатите от разискванията. Второто заседание по правило е предназначено за въпроси, свързани с други задачи и отговорности на ЕЦБ и Евросистемата.

Диаграма I Ротационна система в Управителния съвет на ЕЦБ, основана на три групи (сценарий при еврозона от 27 държави-членки)

По принцип заседанията на Управителния съвет се провеждат в сградата на ЕЦБ във Франкфурт. От 2000 г. насам обаче две заседания на година се провеждат извън Франкфурт, в държави-членки от еврозоната, като съответната централна банка е домакин. Понякога заседанията се провеждат чрез телеконферендна връзка. Също така решения може да се вземат и чрез писмена процедура.

В съответствие с член 10.4 от Устава разискванията на заседанията са поверителни. Въпреки че тази разпоредба не позволява на ЕЦБ да публикува протоколите от заседанията, тя не възпрепятства банката да информира обществеността за всички релевантни аспекти на разискванията в Управителния съвет (виж раздел 4.2.3).

Каре 8 Членове на Управителния съвет (от 1 юни 1998 г. до 1 юли 2004 г.)**Председател на ЕЦБ**

Вилем Ф. Дуйзенберг 1 юни 1998 г. – 31 октомври 2003 г.
Жан-Клод Трише от 1 ноември 2003 г.

Заместник-председател на ЕЦБ

Кристиан Ноайе 1 юни 1998 г. – 31 май 2002 г.
Лукас Д. Пападемос от 1 юни 2002 г.

Други членове на Изпълнителния съвет

Сирка Хемелейнен 1 юни 1998 г. – 31 май 2003 г.
Еухенио Доминго Соланс 1 юни 1998 г. – 31 май 2004 г.
Томазо Падоа-Скиопа 1 юни 1998 г. – 31 май 2005 г.
Отмар Исинг 1 юни 1998 г. – 31 май 2006 г.
Гертруде Тумпел-Гугерел от 1 юни 2003 г.
Хосе Мануел Гонсалес-Парамо от 1 юни 2004 г.
Лоренцо Бини Смаги от 1 юни 2005 г.
Юрген Щарк от 1 юни 2006 г.

Управители на НЦБ от еврозоната

Централна банка на Белгия (Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique)

Алфонс Верплац 1 юни 1998 г. – 28 февруари 1999 г.
Ги Каден от 1 март 1999 г.

Централна банка на Германия (Deutsche Bundesbank)

Ханс Титмайер 1 юни 1998 г. – 31 август 1999 г.
Ернст Велтеке 1 септември 1999 г. – 16 април 2004 г.
Аксел Вебер от 30 април 2004 г.
(временно Юрген Щарк, заместник-председател)

Централна банка на Гърция (Bank of Greece)

Лукас Д. Пападемос 1 януари 2001 г. – 31 май 2002 г.
Николас Гарганас от 1 юни 2002 г.

Централна банка на Испания (Banco de España)

Луис Анхел Рохо 1 юни 1998 г. – 11 юли 2000 г.
Хайме Каруана от 12 юли 2000 г.

Централна банка на Франция (Banque de France)

Жан-Клод Трише 1 юни 1998 г. – 31 октомври 2003 г.
Кристиан Ноайе от 1 ноември 2003 г.

Централна банка и администрация за финансови услуги на Ирландия (Central Bank & Financial Services Authority of Ireland)

Морис О'Конъл 1 юни 1998 г. – 10 март 2002 г.
Джон Хърли от 11 март 2002 г.

Централна банка на Италия (Banca d'Italia)

Антонио Фацио 1 юни 1998 г. – 19 декември 2005 г.
Марио Драги от 16 януари 2006 г.
(временно Винченцо Дезарио, изпълняващ длъжността управител)

Централна банка на Люксембург (Banque centrale du Luxembourg)

Ив Мерш от 1 юни 1998 г.

**Каре 8 Членове на Управителния съвет (от 1 юни 1998 г. до 1 юли 2004 г.)
(продължение)**

<i>Централна банка на Нидерландия (De Nederlandsche Bank)</i>	
Ноут Велинк	от 1 юни 1998 г.
<i>Централна банка на Австрия (Oesterreichische Nationalbank)</i>	
Клаус Либшер	от 1 юни 1998 г.
<i>Централна банка на Португалия (Banco de Portugal)</i>	
Антонио Жозе Фернандес де Соуса	1 юни 1998 г. – 22 февруари 2000 г.
Витор Констанцио	от 23 февруари 2000 г.
<i>Централна банка на Финландия (Suomen Pankki)</i>	
Мати Ванхала	1 юни 1998 г. – 15 март 2004 г.
Ерки Лийканен	от 12 юли 2004 г.
(временно Мати Лоуекоски, подуправител)	

Изпълнителен съвет

Изпълнителният съвет е оперативният орган за вземане на решения в ЕЦБ. Той е отговорен за всички решения, които трябва да се вземат в ежедневието. Като се има предвид характерът на паричната политика, ЕЦБ трябва да е в състояние да реагира и да се адаптира към бързо променящите се условия на паричните и капиталовите пазари, да решава конкретни казуси и да се справя със спешни въпроси. Тази функция може да се изпълнява само от орган, чиито членове участват постоянно и непосредствено в осъществяването на политиките на ЕЦБ.

Състав

Изпълнителният съвет се състои от шестима членове – председателя, заместник-председателя и четирима други членове; всички те са личности с призната репутация и професионален опит в паричната или банковата сфера. Те се назначават по общо съгласие на правителствата на държавите от еврозоната на равнище държавни или правителствени ръководители, по препоръка от Съвета на ЕС, след консултация с Европейския парламент и Управителния съвет на ЕЦБ. Преди създаването на ЕЦБ, през май 1998 г. са проведени консултации със Съвета на ЕПИ относно шестимата номинирани за първия Изпълнителен съвет на ЕЦБ.

Членовете на Изпълнителния съвет се назначават на пълно работно време. Условието на трудовите правоотношения (например заплати, пенсии и други плащания във връзка със социалното осигуряване) се уреждат чрез договори с ЕЦБ и се определят от Управителния съвет (без гласовете на членовете на Изпълнителния съвет). Управителният съвет взема решения по тези въпроси въз основа на предложение на комитет, съставен от трима членове, назначени от Управителния съвет, и трима членове, назначени от Съвета. Трите назначени от Управителния съвет лица са настоящи или бивши управители на НЦБ, а тези от Съвета на ЕС се избират измежду членовете на Съвета Екофин.

Отговорности

Основните отговорности на Изпълнителния съвет са:

- да подготвя заседанията на Управителния съвет;
- да осъществява паричната политика на еврозоната в съответствие с насоките и решенията, определени от Управителния съвет, като при това дава необходимите указания на НЦБ от еврозоната;
- да ръководи текущата дейност на ЕЦБ;
- да упражнява известни правомощия, делегирани му от Управителния съвет, включително такива с регулаторен характер.

Подготовката на заседанията на Управителния съвет включва изготвяне на дневен ред на заседанията, подготвяне на необходимите документи за разискванията на Управителния съвет и отправяне на предложения за решенията, които е необходимо да се вземат. Така на практика, макар и неформално, Изпълнителният съвет има правото на инициатива по отношение на решения на Управителния съвет.

Провеждането на паричната политика е изключителна компетентност, възложена на Изпълнителния съвет от Договора за ЕО, следователно Управителният съвет не може да изпълнява тази функция. Отговорността за провеждането на паричната политика се обосновава с правомощието на Изпълнителния съвет да приема указания на ЕЦБ, адресирани към НЦБ от еврозоната. Възлагането на тази функция на Изпълнителния съвет гарантира способността на ЕЦБ да реагира и да се адаптира към бързо променящите се условия на паричния и капиталовия пазар, както и да се справя със специфични и спешни въпроси.

Изпълнителният съвет чрез делегиране от Управителния съвет приема и публикува месечни доклади (член 15.1 от Устава на ЕСЦБ), седмични консолидирани финансови отчети (член 15.2) и консолидирани баланси (член 26.3) от предвидените по устав доклади на ЕЦБ.⁶ Той също така поема делегирани правомощия във връзка с управлението на наличностите на ЕЦБ от чуждестранни резерви. Накрая, Изпълнителният съвет е отговорен за налагането на санкции на трети страни за неспазването на регламентите на ЕЦБ (виж раздел 2.5.3).

По отношение на управлението на текущата дейност на ЕЦБ Изпълнителният съвет е отговорен и за организиране на вътрешната структура на ЕЦБ и създаване на правила за подбор, назначение и повишение на служителите на ЕЦБ (виж раздел 6.2).

⁶ Годишните доклади се приемат от Управителния съвет, а Докладите за сближаване се приемат от Генералния съвет.

Процедури

Изпълнителният съвет, както и Управителният съвет, действа като колегиум. Член 11.5 от Устава на ЕСЦБ посочва, че *„всеки член на Изпълнителния съвет, който присъства лично, има право да гласува и за тази цел има един глас“*. Принципът на отговорност на колегиума означава, че решенията са предмет на колективно разискване и членовете носят колективна отговорност за тях.

Понастоящем Изпълнителният съвет заседава веднъж седмично. По правило той взема решения с обикновено мнозинство от гласовете, подадени от лично присъстващите членове. В случай на равен брой гласове председателят има решаващ глас.

Специфични отговорности на председателя на ЕЦБ

Като член на Изпълнителния съвет председателят е пръв сред равни и е обвързан от решенията на Изпълнителния съвет. Въпреки това Уставът на ЕСЦБ възлага на председателя първостепенна роля, като изрично му отрежда определени важни функции (или в негово отсъствие – на заместник-председателя): председателството на трите органа за вземане на решения на ЕЦБ, решаващия глас в Управителния съвет и в Изпълнителния съвет, външното представителство на ЕЦБ (например на международно равнище), представянето на годишния доклад на ЕЦБ пред Европейския парламент и Съвета на ЕС и възможността да присъства на сесии на Съвета Екофин и Еврогрупата. Съгласно Процедурния правилник на ЕЦБ решенията относно индивидуалната отговорност на членовете на Изпълнителния съвет във връзка с текущите дейности на ЕЦБ не могат да се вземат в противовес на гласа на председателя.

Генерален съвет

Генералният съвет осигурява институционална връзка между Евросистемата и НЦБ на държавите-членки извън еврозоната. Неговото съществуване, състав и отговорности са следствие от различните равнища на интеграция в ИПС (виж раздел 1.2.2). Генералният съвет като такъв ще бъде разпуснат, когато всички държави – членки на ЕС, приемат еврото за своя валута.

Статутът на Генералния съвет като орган за вземане на решения на ЕСЦБ подчертава значението, което създателите на Договора отдават на запазването на връзките и сътрудничеството с НЦБ на държавите – членки на ЕС, които все още не са приели еврото.

Състав

Генералният съвет на ЕЦБ се състои от председателя и заместник-председателя на ЕЦБ и управителите на НЦБ всички държави – членки на ЕС, т.е. понастоящем той има 27 членове. Другите четирима членове на Изпълнителния съвет могат да присъстват на заседанията, но нямат право да гласуват. Управителите на централните банки на присъединяващите се страни (понастоящем България и Румъния) присъстват като наблюдатели. Както и по отношение на Управителния съвет, председателят на Съвета

на ЕС и член на Европейската комисия могат да участват в заседанията на Генералния съвет, но отново без право на глас.

Отговорности

Генералният съвет изпълнява поетите от ЕПИ задачи, които ЕЦБ трябва да осъществява в третия етап на ИПС, като се има предвид, че не всички държави-членки са приели еврото. Той е отговорен предимно за предоставянето на консултации относно необходимата подготовка за присъединяване към Евросистемата. В този контекст Генералният съвет също така приема докладите за сближаване, изисквани от Договора (виж раздел 1.2.2).

Генералният съвет освен това наблюдава функционирането на *ERM II* (виж раздел 3.2.1). Във връзка с това той прави оценка на устойчивостта на двустранните обменни курсове между всяка участваща валута извън еврозоната и еврото и играе ролята на форум за координиране на паричната политика и политиката на обменните курсове и за прилагане на механизмите на *ERM II* за интервенция и финансиране.

Генералният съвет също така:

- наблюдава дали НЦБ от ЕС и ЕЦБ изпълняват разпоредбите на членове 101 (овърдрафти и кредитни улеснения) и 102 (забрана за привилегирован достъп до финансови институции) от Договора за ЕО (виж раздел 2.2.5);
- подпомага дейности като консултативната функция на ЕЦБ и събирането на статистическа информация (виж раздели 2.5.4 и 3.5);
- бива консултиран относно промени в правилата за счетоводство и финансовото отчитане, определянето на алгоритъма на ЕЦБ за записване на капитала и условията за назначаване на служителите на ЕЦБ.

Председателят на ЕЦБ трябва да информира Генералния съвет за взетите от Управителния съвет решения, за да гарантира, че управителите на НЦБ извън еврозоната получават пряка информация за разискванията на Управителния съвет.

Процедури

Генералният съвет е приел собствени Процедурни правила и се председателства от председателя на ЕЦБ или в негово отсъствие – от заместник-председателя. Обикновено той заседава четири пъти годишно във Франкфурт на Майн, като заседанията може да се провеждат и чрез телеконференция.

2.5.2 Последователно прилагане на решенията по отношение на политиката

За да гарантира, че политиките на ЕЦБ се прилагат последователно и системата запазва целостта си, ЕЦБ издава насоки и указания за децентрализирано изпълнение на операциите на Евросистемата. Тя също

така осигурява подкрепа и е домакин на комитетите на ЕСЦБ, които са създадени като форум за сътрудничество в рамките на системата. ЕЦБ освен това е център на няколко общи оперативни системи, осигуряващи обмен на информация в реално време между ЕЦБ и НЦБ, като по този начин се дава възможност на ЕЦБ да наблюдава всички децентрализирани операции и да осигури спазването на насоките и указанията.

Правни актове в рамките на Евросистемата

Съществуват три вида правни актове в рамките на Евросистемата:

- насоки на ЕЦБ;
- указания на ЕЦБ;
- вътрешни решения.

Насоките и указанията на ЕЦБ са специални правно обвързващи и подлежащи на изпълнение инструменти. Те се приемат, за да се осигури последователно извършване на децентрализираните операции от НЦБ в съответствие с вътрешното разпределение на компетенции.

Тъй като насоките и указанията на ЕЦБ са част от общностното законодателство, те имат по-голяма сила от предшестващото и последващото национално законодателство, което попада в сферата им на приложение (принцип на върховенството).⁷ Управителният съвет е този, който трябва да осигури съобразяването с насоките и указанията на ЕЦБ. Изпълнителният съвет подкрепя Управителния съвет в тази задача с редовни доклади за съответствие.

ЕЦБ също така има компетенции да приема вътрешни решения, свързани с организационни, административни или финансови въпроси на Евросистемата. Тези вътрешни решения също са правно обвързващи за всички членове на Евросистемата.

Формалните изисквания за приемане на насоки, указания и вътрешни решения на ЕЦБ не са определени нито в Договора, нито в Устава; те са заложи в Процедурния правилник на ЕЦБ и следват основните принципи на правото на Общността.

Като се има предвид, че правното действие на тези инструменти се ограничава до рамките на Евросистемата, не съществуват задължения съгласно правото на Общността за публикуване на насоки, указания и вътрешни решения на ЕЦБ. В интерес на прозрачността обаче ЕЦБ обикновено публикува насоки и вътрешни решения, които представляват интерес за участниците на пазара и за широката общественост. Малкото непубликувани правни актове засягат подробни технически и оперативни въпроси, особено тези, по които са вероятни чести промени по оперативни причини.

⁷ Досега обаче не е имало случаи на конфликт между насоки на ЕЦБ и национално законодателство; политиката на ЕЦБ винаги е осигурявала съвместимостта на насоките ѝ с националното законодателство.

Насоки на ЕЦБ

Насоките на ЕЦБ определят общата рамка и основните правила за децентрализираното извършване от НЦБ на операциите на Евросистемата и събирането на статистика.

Тъй като насоките на ЕЦБ са вътрешни по отношение на Евросистемата и се отнасят единствено за НЦБ от еврозоната, те не засягат – пряко или индивидуално – законните права на контрагентите на НЦБ. За да влязат в сила, необходимо е разпоредбите им да се приведат в действие от НЦБ в съответните им взаимоотношения с техните контрагенти.

Като се имат предвид различията в структурите на финансовите пазари и правните системи на страните от еврозоната, насоките на ЕЦБ са създадени така, че да позволяват известна свобода при това привеждане в действие, стига то да е съвместимо с изискванията на единната парична политика в еврозоната. В зависимост от правните споразумения на отделните НЦБ тези взаимоотношения се ръководят или от договори, сключени между НЦБ и техните контрагенти, или от регулаторни актове, предназначени за контрагентите. Въпреки че формалното привеждане на разпоредбите в действие може да се различава в отделните страни, това не засяга същността им.

В съответствие с Процедурния правилник на ЕЦБ насоките се приемат от Управителния съвет, след което се оповестяват на НЦБ от еврозоната. С оглед на по-лесното изменение на насоките Управителният съвет може да реши да делегира на Изпълнителния съвет правомощията си за приемане на насоки, при условие че посочи границите и обхвата на делегираните компетенции.

Указания на ЕЦБ

Указанията на ЕЦБ се приемат от Изпълнителния съвет. Целта им е да осигурят прилагането на решенията и насоките по паричната политика, като дават специфични и подробни указания на НЦБ от еврозоната. Важен пример за това са указанията на Изпълнителния съвет за извършването на операции на открития пазар (виж раздел 3.1.3).

Вътрешни решения

Вътрешните решения се отнасят за вътрешноорганизационни и административни въпроси. Тези решения са „нетипични“ в смисъл, че не съществуват изрични адресати, но са правно обвързващи за членовете на Евросистемата.

Примери за такива решения (всички публикувани в *Официален вестник на Европейския съюз*) са решенията на ЕЦБ относно:

- публичния достъп до документите и архивите на ЕЦБ;
- процентните дялове на НЦБ в капиталовия алгоритъм на ЕЦБ;
- внасянето на капитала на ЕЦБ;
- емитирането на евробанкноти;
- разпределението на паричния приход между НЦБ.

Комитети на Евросистемата/ЕЦБ и Конференция за човешки ресурси

Комитетите на ЕЦБ са създадени от Управителния съвет съгласно член 9 от Процедурния правилник на ЕЦБ, за да подпомагат дейността на органите на ЕЦБ за вземане на решения. Комитетите на ЕЦБ предоставят експертни знания и опит в своите сфери на компетентност и подпомагат процеса на вземане и изпълнение на решения.

Комитетите обикновено се председателстват от висши служители на ЕЦБ и са подчинени на Управителния съвет чрез Изпълнителния съвет. Участието в комитетите на ЕЦБ нормално се ограничава до служители на централните банки от Евросистемата. Представителите на неучастващите НЦБ обаче присъстват на заседанията, когато комитет на ЕЦБ обсъжда въпроси от сферата на компетентност на Генералния съвет. Ако е необходимо, представители на други компетентни органи също могат да бъдат поканени да присъстват на заседания на комитет на ЕЦБ, например националните надзорни органи на заседание на Комитета за банков надзор.

Понастоящем съществуват 12 комитета на ЕЦБ. Освен Комитета по банков надзор (*BSC*), чиито функции са описани в раздел 3.7 във връзка със законово установените задачи на ЕЦБ в областта на надзора за благоразумие на кредитните институции и стабилността на финансовата система, другите комитети са следните:

- **Комитетът за счетоводство и парични приходи (*AMICO*)** предоставя консултации относно всички вътрешни за Евросистемата въпроси, свързани със счетоводството, финансовото отчитане и разпределянето на паричния приход.
- **Комитетът за банкнотите (*BANCO*)** насърчава сътрудничеството в рамките на Евросистемата при производството, емитирането и последващата обработка на евробанкноти.
- **Комитетът за комуникации на Евросистемата (*ECCO*)** подпомага ЕЦБ в комуникационната ѝ политика, по-специално по въпроси, свързани с публикации на различни езици.
- **Комитетът за информационни технологии (*ITC*)** подпомага разработването, приложението и поддръжката на ИТ-мрежи и комуникационни инфраструктури, които поддържат съвместните оперативни системи.
- **Комитетът на вътрешните одитори (*IAC*)** разработва общи стандарти за одит на операциите на Евросистемата и одитира съвместни проекти и оперативни системи на равнище Евросистема/ЕЦБ.
- **Комитетът за международни отношения (*IRC*)** подпомага ЕЦБ в изпълнението на законово установените ѝ задачи, свързани с международното сътрудничество, и действа като форум за обмен на становища по въпроси от общ интерес в тази област.

- **Правният комитет (LEGCO)** предоставя консултации по всички правни въпроси, свързани със законово установените задачи на ЕЦБ.
- **Комитетът за пазарни операции (MOC)** подпомага Евросистемата при изпълнението на операциите по паричната политика и валутните трансакции, както и при управлението на чуждестранните резерви на ЕЦБ и операциите на *ERM II*.
- **Комитетът по парична политика (MPC)** предоставя консултации основно по стратегически и дългосрочни въпроси, свързани с определянето на паричната политика и политиката на обменните курсове, а също така е отговорен за редовните прогнози на експертите на Евросистемата за макроикономическата динамика в еврозоната (виж раздел 3.1.2).
- **Комитетът за платежни и сетълмент системи (PSSC)** извършва консултации относно работата и поддържането на *TARGET*, общи въпроси, свързани с политиката на платежните системи и надзора, както и други въпроси от интерес за централните банки в областта на клиринга и сетълмента на ценни книжа.
- **Комитетът по статистика (STC)** извършва консултации по изготвянето и съставянето на статистическа информация, събирана от ЕЦБ и НЦБ.

С оглед на по-нататъшното задълбочаване на сътрудничеството и екипността между централните банки от Евросистемата/ЕСЦБ при управлението на човешките ресурси Управителният съвет създаде Конференцията за човешки ресурси (*HRC*). По този начин бе институционализирано дългогодишното сътрудничество между ръководителите на структурни звена за човешките ресурси от централните банки в ЕС. Без да се засяга изключителната компетентност на НЦБ и ЕЦБ в областта на човешките ресурси, *HRC* играе ролята на форум за обмяна на опит, експертни знания и информация за актуалните политики и практики в областта на човешките ресурси, както и допринася, наред с другото, за установяване на възможностите за съвместно обучение и мерки за насърчаване на обмяна на експерти.

Общи оперативни системи

ЕЦБ и НЦБ са създали редица общи оперативни системи, за да улеснят осъществяването на децентрализирани операции. Тези системи осигуряват „логистичната подкрепа“ на функционалната цялост на Евросистемата.

Общите оперативни системи включват информационни системи, приложения и процедури. Те са организирани съгласно централизиран принцип, като ЕЦБ е ядрото. Собственици на системите са компетентните комитети на ЕСЦБ, а системите се управляват от компетентните структурни звена на ЕЦБ.

Операциите на Евросистемата използват следните общи оперативни системи:

- Системите за тръжни операции и двустранни пазарни интервенции, които гарантират надеждното и бързо предаване на указанията за провеждането на децентрализирани операции по паричната политика.
- Системата за обмен на нестатистически данни, която служи за канал за комуникация за данните от дневния баланс на НЦБ и ЕЦБ, отчитани във връзка с функцията по управление на ликвидността на ЕЦБ и използвани за ежедневния анализ на паричния пазар.
- Общата фронт-офис система, която се използва за записване и обработване на транзакции, извършени от НЦБ с чуждестранните резервни активи на ЕЦБ и от ЕЦБ със собствените ѝ средства, както и за наблюдение на позициите, лимитите, рисковете и резултатите.
- Валутната информационна система, която наблюдава наличностите от банкноти на НЦБ, за да открие потенциален недостиг или излишък на евробанкноти в различните точки за достъп на Евросистемата. Благодарение на тази система дисбалансите се коригират чрез транспортиране на излишък от банкноти от една държава за компенсиране на потенциален недостиг в друга.

Други общи оперативни системи включват НЦБ на държавите-членки извън еврозоната:

- Системата *TARGET* (виж раздел 3.3).
- *CebaMail* – затворена система за електронна поща за защитен обмен на информация между НЦБ от ЕС.
- Телеконферентната система, която е затворена и надеждна система за провеждане на телеконференции между членовете на ЕСЦБ на равнище управители и експерти.
- Системата за следене на фалшификати, чрез която централизирана информация относно подробностите за фалшифицирани евробанкноти в ЕС достига безопасно до всички упълномощени страни.
- Системата за обмен на статистически данни, която гарантира сигурно и бързо предаване на статистически данни в общ формат в рамките на ЕСЦБ.
- Статистическата и парична база данни на ПФИ, която е централизираният регистър на парично-финансовите институции, съставляващи отчетните единици за паричната и банковата статистика. Сред тях са кредитните институции, към които се прилагат изискванията за минимални резерви. Базата данни също така включва активите, отговарящи на изискванията да бъдат използвани като обезпечение в кредитните операции в рамките на деня и в операциите по паричната политика на Евросистемата.

Като се има предвид високата степен на оперативна децентрализация, необходима е разширена отчетност в рамките на Евросистемата, за да се предостави на органите за вземане на решения на ЕЦБ цялата необходима информация и данни за централизирано осъществяване на политиките на ЕЦБ и по този начин да се запази функционалната цялост на Евросистемата.

Операциите на Евросистемата се отразяват почти изключително в балансите на НЦБ и пораждат големи салда в рамките на Евросистемата. Те възникват основно от трансгранични транзакции чрез системата *TARGET* (виж раздел 3.3.1), които пораждат двустранни вземания и задължения между НЦБ в местните им отчети, но могат да се получат и в резултат от споразуменията за периодично разпределение на евробанкноти в обращение между централните банки от Евросистемата (виж раздел 3.4). В зона с единна валута обаче единствено обобщените и консолидираните резултати от тези операции имат значение за аналитични и оперативни цели. В този контекст е важно, че извършените от НЦБ операции се отчитат и се отразяват съгласно хармонизиран метод, както и че салдата в рамките на Евросистемата са надлежно консолидирани.

Въз основа на член 26.4 от Устава Управителният съвет е приел правила за счетоводна и финансова отчетност в Евросистемата.⁸ Съгласно тези правила отчетите на ЕЦБ и НЦБ се изготвят на база историческа стойност, модифицирани така, че да включват пазарна оценка на търгуемите ценни книжа, златото и всички други балансови и задбалансови активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута.

Особено внимание се отделя на въпроса за пруденциалността, като се имат предвид големите наличности на Евросистемата в чуждестранна валута. Пруденциалният подход се прилага по-специално спрямо различното третиране на нереализирани печалби и нереализирани загуби за целите на признаване на доход. Така реализираните финансови печалби и всички (реализирани и нереализирани) финансови загуби се вписват в отчета за приходите и разходите, а нереализираните финансови печалби се кредитират в сметката за преоценка. Взаимните вземания и задължения на централните банки от Евросистемата се приспадат взаимно, така че консолидираните финансови отчети отразяват само позицията на Евросистемата спрямо трети страни.

НЦБ ежедневно изпращат на ЕЦБ балансови данни. ЕЦБ използва тези отчети, по-специално за ежедневния анализ на паричния пазар, необходим за провеждането на паричната политика. Те представляват и основата за седмичните консолидирани финансови отчети на Евросистемата и за консолидирания годишен баланс.

⁸ Насоки ЕЦБ/2002/10 от 5 декември 2002 г. относно правната рамка за счетоводна и финансова отчетност в Европейската система на централните банки (ОВ L 58, 3.3.2003 г., стр. 1).

Децентрализираната оперативна структура на Евросистемата освен това изисква висока степен на нефинансова отчетност. Важен пример за това са докладите, които позволяват на ЕЦБ да проверява дали НЦБ спазват нейните насоки и указания. Друг пример са редовните отчети на НЦБ относно потоците банкноти в рамките на еврозоната, целящи установяването на потенциален недостиг или излишък на евробанкноти в различни точки за достъп на Евросистемата.

2.5.3 Регулативни правомощия на ЕЦБ

При изпълнението на задачите, възложени на Евросистемата, ЕЦБ може също да приема правни актове, които пряко засягат трети страни, различни от НЦБ от Евросистемата (член 110, параграф 1 от Договора за ЕО и член 34.1 от Устава на ЕСЦБ). Тези инструменти са **регламенти на ЕЦБ и решения на ЕЦБ**.

Регулативните правомощия на ЕЦБ ѝ дават възможност да изпълнява мандата си самостоятелно, без да е зависима от правни актове на институции на Общността или на държавите-членки. В съответствие с принципа на ограничените правомощия обаче ЕЦБ може да упражнява регулативните си правомощия само до степента, *необходима* за изпълнение на задачите на Евросистемата.

Предприятия, неизпълняващи задълженията си в съответствие с регламентите и решенията на ЕЦБ, подлежат на глоби или периодични парични санкции, които ЕЦБ може да налага съгласно член 110, параграф 3 от Договора и член 34.3 от Устава. ЕЦБ упражнява това правомощие в границите и при условията, посочени в допълнителното законодателство.⁹

Всички предприети от ЕЦБ мерки, които имат задължителни правни последици, подлежат на преразглеждане и тълкуване от Европейския съд.

Регламенти на ЕЦБ

Подобно на регламентите, приети от законодателните органи на Европейската общност, регламентите на ЕЦБ са с общо приложение, те са обвързващи в своята цялост и са пряко приложими във всички държави от еврозоната. *Общо приложение* означава, че те се прилагат спрямо неограничен брой институции и случаи. *Пряко приложими* означава, че не е необходимо регламентите на ЕЦБ да се транспонират в националното законодателство. В качеството си на *обвързващи* правни актове те налагат преки задължения на трети страни.

Управителният съвет приема регламентите на ЕЦБ, а председателят ги подписва от името на този Съвет. Управителният съвет може да вземе решение да делегира на Изпълнителния съвет на ЕЦБ правомощията си за приемане на регламентите на ЕЦБ, при условие че определи границите и обхвата на делегираните правомощия.

⁹ Регламент (ЕО) № 2532/98 от 23 ноември 1998 г. относно правомощията на Европейската централна банка да налага санкции (ОВ L 318, 27.11.1998 г., стр. 4).

Регламентите на ЕЦБ трябва да бъдат публикувани на всички официални езици на Общността в *Официален вестник на Европейския съюз*, за да станат задължителни и да влязат в сила.

Досега ЕЦБ е приела регламенти за прилагане на изискването за минимални резерви¹⁰, относно данните за предоставяне за консолидирания баланс на сектор „Парично-финансови институции“¹¹, относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции по депозити и кредити¹², както и относно правомощията на ЕЦБ да налага санкции.¹³

Решения на ЕЦБ

Решенията на ЕЦБ са обвързващи в своята цялост за адресатите и влизат в сила при уведомяването им. Адресат може да бъде всяко юридическо или физическо лице, включително държавите-членки от еврозоната.

Решенията на ЕЦБ могат да бъдат приети от Управителния съвет или от Изпълнителния съвет според съответните им сфери на компетентност. Приетите от Изпълнителния съвет решения могат да бъдат обжалвани от засегнатите страни пред Управителния съвет.

Решенията на ЕЦБ са адресирани до държавите-членки от еврозоната, когато ЕЦБ одобрява размера на тиража на монетите в съответствие с член 106, параграф 2 от Договора за ЕО. Решенията, адресирани до други страни, засягат основно наложени от ЕЦБ санкции за неспазване на регламентите, например нарушаване на изискванията за минимални резерви.

Всички решения на ЕЦБ се публикуват на езика (езиците) на адресатите. ЕЦБ може да вземе решение да публикува решенията си в *Официален вестник*; в този случай те се публикуват на всички официални езици на Общността.

2.5.4 Консултативна дейност на ЕЦБ

В рамките на консултативната си дейност ЕЦБ може да взема решения да приема препоръки и становища в своята област на компетентност. Препоръките и становищата на ЕЦБ не са правно обвързващи актове. Те се публикуват на езика (езиците) на адресатите. Ако са от обща значимост, ЕЦБ може да вземе решение да ги публикува в *Официален вестник*; в този случай те се публикуват на всички официални езици на Общността.

¹⁰ Регламент (ЕО) № 1745/2003 на ЕЦБ от 12 септември 2003 година за прилагане на изискването за минимални резерви (ЕЦБ/2003/9), ОВ L 250, 2.10.2003 г., стр. 10.

¹¹ Регламент (ЕО) № 2423/2001 на ЕЦБ от 22 ноември 2001 година относно консолидирания баланс на сектор „Парично-финансови институции“ (ЕЦБ/2001/13), ОВ L 333, 17.12.2001 г., стр. 1, последно изменен с Регламент (ЕО) № 1746/2003 на ЕЦБ от 18 септември 2003 година (ЕЦБ/2003/10), ОВ L 250, 2.10.2003 г., стр. 17.

¹² Регламент (ЕО) № 63/2002 на ЕЦБ от 20 декември 2001 година относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции по депозити и кредити на домакинства и нефинансови предприятия (ЕЦБ/2001/18), ОВ L 10, 12.1.2002 г., стр. 24.

¹³ Регламент (ЕО) № 2157/1999 на ЕЦБ от 23 септември 1999 година относно правомощията на Европейската централна банка да налага санкции (ЕЦБ/1999/4), ОВ L 264, 12.10.1999 г., стр. 21.

Препоръки на ЕЦБ

Съществуват два вида препоръки на ЕЦБ:

- препоръки на ЕЦБ в смисъла на правната терминология на Общността са инструментите, чрез които ЕЦБ може да предлага общностно законодателство в своята сфера на компетентност;
- препоръки на ЕЦБ в традиционния смисъл на понятието са инструментите, чрез които ЕЦБ дава стимул за предприемане на действие.

Право на инициране на общностно законодателство

ЕЦБ споделя с Европейската комисия правото на инициатива за приемане на вторично общностно законодателство в допълнение на или за изменение на Устава на ЕСЦБ. Комисията може да представи предложения във всички области, в които ЕЦБ може да прави препоръки, но досега като цяло не е упражнявала това право. Преди приемането на законодателните актове Съветът на ЕС трябва да се консултира със страната, която не упражнява правото си на инициатива, т.е. провеждат се консултации с Комисията, когато ЕЦБ препоръчва законодателни актове, и обратно.

Допълнително законодателство

Член 107, параграф 6 от Договора за ЕО и член 42 от Устава на ЕСЦБ конкретизират областите, в които Договорът изисква допълнително законодателство към Устава. Тези области засягат главно лимитите и условията, при които ЕЦБ може да изисква от кредитните институции да поддържат минимални резерви в НЦБ от еврозоната (виж раздел 3.1.3), да събира статистически данни (виж раздел 3.5), да упражнява регулаторните си правомощия (виж раздел 2.5.3), да увеличава капитала си (виж раздел 3.8) или допълнително да изисква чуждестранни резервни активи (виж раздел 3.2.2). Съветът на ЕС е приел подобно допълнително законодателство – главно въз основа на препоръки на ЕЦБ¹⁴ – в началото на третия етап на ИПС в съответствие с член 123 от Договора за ЕО.

Изменения на Устава на ЕСЦБ

В допълнение към стандартната процедура за изменение на Договорите (член 48 от Договора за ЕС) Договорът за ЕО посочва две специални процедури за изменение на Устава на ЕСЦБ:

- а) **опростена процедура за изменение**, както е посочено в член 107, параграф 5 от Договора за ЕО и член 41 от Устава;

¹⁴ Виж Препоръка (ЕЦБ/1998/8) за регламент на Съвета (ЕО) относно прилагането на минимални резерви от страна на Европейската централна банка (ОВ С 246, 6.8.1998 г., стр. 6); Препоръка (ЕЦБ/1998/9) за регламент на Съвета (ЕО) относно правомощията на Европейската централна банка да налага санкции (ОВ С 246, 6.8.1998 г., стр. 9); Препоръка (ЕЦБ/1998/10) за регламент на Съвета (ЕО) относно събирането на статистическа информация от Европейската централна банка (ОВ С 246, 6.8.1998 г., стр. 12); Препоръка (ЕЦБ/1998/11) за регламент на Съвета (ЕО) относно границите и условията за увеличение на капитала на Европейската централна банка (ОВ С 411, 31.12.1998 г., стр. 10); Препоръка (ЕЦБ/1999/1) за регламент на Съвета (ЕО) относно допълнителното набиране на чуждестранни резервни активи от Европейската централна банка (ОВ С 269, 23.9.1999 г., стр. 9).

- б) **оправомощаваща клауза** – в член 10.6 от Устава, който е въведен с Договора от Ница през февруари 2003 г.

Опростената процедура за изменение се прилага в няколко области на дейност, например статистика, счетоводство, операции на открития пазар и кредитни операции, минимални резерви, системи за клиринг и платежни системи, външни операции и разпределение на паричния приход. Тя дава възможност на Съвета на ЕС да коригира с одобрението на Европейския парламент техническите разпоредби на Устава както и когато е необходимо, без да прибегва до нормалната процедура за изменение на Договорите, т.е. междуправителствена конференция и ратификация от държавите – членки на ЕС. Досега обаче опростената процедура за изменение не е използвана.

Оправомощаващата клауза от член 10.6 от Устава дава възможност условията за гласуване в Управителния съвет да се изменят с решение на Съвета на ЕС. Като се вземе предвид широкият обхват на последиците от такива изменения, Съветът на ЕС приема тези решения в състав държавни или правителствени ръководители. Оправомощаващата клауза е реално задействана през 2003 г. Въз основа на препоръка на ЕЦБ Съветът на ЕС изменя член 10.2 от Устава. Изменението влиза в сила на 1 май 2004 г. (виж раздел 2.5.1).

Други препоръки

В традиционния смисъл на понятието препоръките на ЕЦБ могат да служат като инструменти, чрез които ЕЦБ стимулира предприемането на действия (не само от правен характер) от страна на институции на Общността или държави-членки. ЕЦБ например изготвя препоръка до Съвета на ЕС за назначаване на външни одитори на НЦБ от Евросистемата в съответствие с член 27.1 от Устава на ЕСЦБ. Препоръките на ЕЦБ към държавите-членки засягат предимно сътрудничеството с националните органи по статистически въпроси, например препоръката на ЕЦБ към статистическите органи (различни от НЦБ) в някои държави-членки за изискванията на ЕЦБ относно статистическата отчетност в областта на платежния баланс и статистиката на международната инвестиционна позиция.¹⁵ Друг пример е препоръката на ЕЦБ към държавите-членки от еврозоната за отмяна на разпоредбите, ограничаващи броя монети, деноминирани в национална валута, които могат да бъдат използвани в едно плащане.¹⁶

Становища на ЕЦБ

Становища на ЕЦБ се дават:

- винаги когато институции на Общността или държави-членки се консултират с ЕЦБ в съответствие с Договора или Устава; или

¹⁵ Препоръка (ЕЦБ/2003/8) от 2 май 2003 година относно изискванията за статистическа отчетност на Европейската централна банка в областта на статистиката на платежния баланс и международната инвестиционна позиция и на рамката на международните резерви (ОВ С 126, 28.5.2003 г., стр. 7).

¹⁶ Препоръка (ЕЦБ/2001/17) от 6 декември 2001 година относно отмяната на провизиите на държавите-членки, ограничаващи количеството монети, деноминирани в национални валутни единици, които могат да бъдат използвани при всяко единично плащане (ОВ С 356, 14.12.2001 г., стр. 9).

- по собствена инициатива на ЕЦБ, т.е. когато тя счете това за необходимо, по въпроси от нейната област на компетентност.

Необходимо е законодателните органи на Общността да се консултират с ЕЦБ по всеки предложен акт на Общността, който попада в нейната сфера на компетентност. Също така в границите и при условията, посочени в решение на Съвета¹⁷, държавите-членки на ЕС трябва да се консултират с ЕЦБ по проекти за правни разпоредби, които попадат в нейната сфера на компетентност. Областите обхващат валутни въпроси, средства за плащане, НЦБ, събиране, изготвяне и разпространение на парична, финансова и банкова статистика и статистика на платежните системи и платежния баланс, както и правила, приложими за финансови институции, доколкото те съществено влияят върху стабилността на финансовите институции и пазари. В допълнение органите на държавите-членки извън еврозоната трябва да се консултират с ЕЦБ по всеки проект за правни разпоредби, свързани с инструментите на паричната политика. Обединеното кралство обаче е освободено от задължението да се консултира с ЕЦБ – „*докато Обединеното кралство не е преминало към третия етап [на ИПС]*“ – съгласно протокол, приложен към Договора.¹⁸

Накрая, член 48 от Договора за ЕО посочва, че ЕЦБ трябва да бъде консултирана „*в случай на институционални промени в паричната сфера*“. Въз основа на тази разпоредба са проведени консултации с ЕЦБ по време на преговорите за Договора от Ница¹⁹ и по проекта за Договора за създаване на Конституция за Европа.²⁰ ЕЦБ приветства проекта за Конституция като опростяване, оптимизиране и изясняване на правната и институционалната рамка на Европейския съюз. Въпреки тази като цяло положителна оценка в становището си ЕЦБ посочва някои членове от проекта за Конституция, които имат нужда от допълнително изясняване и коригиране. ЕЦБ също така официално взема участие в преговорите на Междуправителствената конференция. В писмо до председателя на Съвета на ЕС с дата 26 ноември 2003 г. председателят на ЕЦБ изразява сериозна загриженост от страна на Управителния съвет относно предложение от председателството на Съвета, според което основните разпоредби за дейността на органите за вземане на решения на ЕЦБ биха могли да се изменят чрез опростена процедура без ратификация от държавите-членки. Вследствие на намесата на ЕЦБ предложението е оттеглено.²¹

ЕЦБ също така може по собствена инициатива да представя становища пред институции на Общността или национални власти по въпроси от своята

¹⁷ Решение на Съвета 98/415/ЕО от 29 юни 1998 година за консултирането на националните власти с Европейската централна банка по отношение на проектите за законодателни разпоредби (ОВ L 189, 3.7.1998 г., стр. 42).

¹⁸ Протокол за някои разпоредби, отнасящи се до Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия.

¹⁹ Становище относно измененията на член 10.2 от Протокола за Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (ОВ С 362, 16.12.2000 г., стр. 13).

²⁰ Становище относно проекта за Договор за създаване на конституция за Европа (ОВ С 229, 25.9.2003 г., стр. 7).

²¹ Виж ЕЦБ (2004 г.), Годишен доклад 2003, раздел 4.1.

сфера на компетентност. Тези въпроси не се ограничават до законопроекти, а обхващат всички релевантни за ЕЦБ въпроси.

Консултативната роля на ЕЦБ гарантира, че тя участва в изработването на всички общностни и национални правни актове, които попадат в нейната сфера на компетентност, и предоставя консултации като независима общностна организация, на която са предоставени собствени изключителни компетенции. Както е видно от публикувания на уебсайта на ЕЦБ списък със становища, те засягат широк кръг от въпроси.

2.5.5 Наблюдение върху спазването на забраната за парично финансиране и привилегирован достъп

В съответствие с член 237, параграф г) от Договора за ЕО на ЕЦБ е възложено да наблюдава спазването на разпоредбите на членове 101 и 102 от Договора и на Регламенти (ЕО) № 3603/93²² и № 3604/93²³ на Съвета. Член 101 от Договора забранява на ЕЦБ и НЦБ да предоставят овърдрафти или каквито и да било други кредитни улеснения на правителствата и на институции или органи на Общността, както и да закупуват дългови инструменти пряко от тях, като изключение прави кредитната линия „начини и средства“ (“*ways and means*” facility) на правителството на Обединеното кралство в централната банка на Обединеното кралство (*Bank of England*)²⁴. Член 102 забранява всички мерки, които не почиват на разумни съображения и създават привилегирован достъп на правителства или институции и органи на Общността до финансовите институции.

В рамките на ЕЦБ Генералният съвет изпълнява задачата да наблюдава спазването на тези разпоредби, тъй като те се прилагат за централните банки на всички държави-членки на ЕС. Европейската комисия следи дали държавите-членки спазват разпоредбите.

ЕЦБ също така наблюдава извършването от централните банки на държавите от ЕС закупуване на вторичния пазар на дългови инструменти, емитирани както от националния публичен сектор, така и от публичния сектор на други държави – членки на ЕС. В съответствие с Регламент (ЕО) № 3603/93 на Съвета придобиването на емитирани от публичния сектор дългови инструменти на вторичния пазар не трябва да служи за заобикаляне на целта на член 101 от Договора и по този начин да се превърне в начин за непряко финансиране на публичния сектор.

²² Регламент (ЕО) № 3603/93 на Съвета от 13 декември 1993 година за уточняване на дефинициите за прилагането на забраните, посочени в член 104 и член 104б, параграф 1 от Договора (ОВ L 332, 31.12.1993 г., стр. 1).

²³ Регламент (ЕО) № 3604/93 на Съвета от 13 декември 1993 година за уточняване на дефинициите за прилагането на забраната за привилегирован достъп, посочена в член 104а от Договора (ОВ L 332, 31.12.1993 г., стр. 4).

²⁴ Параграф 11 от Протокола за някои разпоредби, отнасящи се до Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия.

2.5.6 Изпълнение на задачи, наследени от ЕПИ

Тъй като някои държави – членки на ЕС, не участват в третия етап на ИПС (виж раздел 1.2.2), все още е необходимо да се изпълняват определени задачи на ЕПИ. След ликвидацията на ЕПИ член 123, параграф 2 от Договора за ЕО и член 44 от Устава на ЕСЦБ възлагат на ЕЦБ тези преходни задачи.

Двете основни задачи, които ЕЦБ е поела от ЕПИ, са:

- да насърчава сътрудничеството между Евросистемата и НЦБ извън еврозоната;
- да извърши подготовката, необходима за интеграцията на НЦБ на новите държави-членки в ЕСЦБ и за бъдещото присъединяване на НЦБ извън еврозоната към Евросистемата.

Присъединяването на 1 май 2004 г. на десет нови държави-членки към Европейския съюз и перспективата за по-нататъшно разширяване на ЕС дават ново измерение на задачите, поети от ЕПИ. Въпреки че новите държави-членки ще приемат еврото едва на по-късен етап, т.е. когато изпълнят необходимите условия, техните НЦБ са станали членове по право на ЕСЦБ. Що се отнася до неотдавнашното разширяване на ЕС, за последните две години ЕЦБ е подготвила интегрирането на десет нови НЦБ в ЕСЦБ и разглежда в перспектива въздействието от бъдещата интеграция на тези държави в Евросистемата.

В съответствие с член 123, параграф 2 от Договора за ЕО и член 9 от Регламент (ЕО) № 332/2002²⁵ на Съвета ЕЦБ управлява операциите на Европейската общност по получаване и отпускане на кредити съгласно механизма за средносрочна финансова помощ.²⁶ Механизмът се основава на член 119 от Договора, съгласно който наред с други неща се оказва съдействие на държавите-членки извън еврозоната в случай на затруднения по отношение на платежния баланс. Постъпленията от такива операции могат единствено да се прехвърлят към централните банки на държавите-членки, които са бенефициери. Понастоящем механизмът не се използва.

²⁵ Регламент (ЕО) № 332/2002 Съвета от 18 февруари 2002 година за установяване на механизъм, осигуряващ средносрочна финансова подкрепа за платежния баланс на държавите-членки (ОВ L 53, 23.2.2002 г., стр. 1).

²⁶ Решение ЕЦБ/2003/14 от 7 ноември 2003 г. относно администрирането на операциите по вземане и отпускане на кредити, извършени от Европейската общност в рамките на механизма за средносрочна финансова подкрепа (ОВ L 297, 15.11.2003 г., стр. 35).

Осветеният символ на
еврото пред сградата
„Юротауър“

3 ПОЛИТИКИ НА ЕЦБ И ДЕЙНОСТИ НА ЕВРОСИСТЕМАТА

3.1 ПРОВЕЖДАНЕ НА ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА

Подробно описание на паричната политика на ЕЦБ, включително нейната теоретична основа и практическо приложение, можете да намерите в публикацията от януари 2004 г. „Паричната политика на ЕЦБ“ (*The monetary policy of the ECB*). Настоящата публикация се ограничава само да представи основните моменти на тази политика.

3.1.1 Теоретична основа

Способността на паричната политика да осигурява ценова стабилност в средносрочен план се основава на зависимостта на банковата система от парите, емитирани от централната банка (известни като „резервни пари“), за да:

- а) задоволява търсенето на пари в обращение;
- б) изчиства междубанкови салда;
- в) дава възможност за изпълнение на изискванията за минимални резерви, депозирани при централната банка.

Предвид монопола си върху създаването на резервни пари Евросистемата е в положение да оказва доминиращо влияние върху условията и лихвените проценти на паричния пазар. Промените в лихвените проценти на паричния пазар, предизвикани от централната банка, задействат редица механизми и действия на икономически агенти и в крайна сметка оказват влияние върху динамиките на икономически променливи от рода на производството и цените (виж каре 9). Това е сложен процес, известен като „трансмисионен механизъм на паричната политика“ и описан подробно в „Паричната политика на ЕЦБ“. Тъй като включват редица различни механизми и действия на икономически агенти на различни етапи, мерките на паричната политика обикновено влияят върху ценовите тенденции със значително забавяне. Освен това обхватът и силата на различните ефекти могат да се различават според състоянието на икономиката, така че точното въздействие трудно може да се предвиди.

В икономиката обаче е общоприета тезата, че в по-далечен план, т.е. след като се осъществят всички корекции в икономиката, при равни други условия промяната в количеството на парите в нея ще намери отражение под формата на промяна в общото равнище на цените и няма да доведе до трайни изменения в реални променливи, като реалното производство или безработицата. С тази теза е свързано твърдението, че инфлацията в крайна сметка представлява парично явление. Продължителни периоди на висока инфлация действително обикновено са свързани с висок прираст на паричната маса. Макар че други фактори (например промени в съвкупното търсене, технологични промени или сътресения в цените на суровините)

могат да повлияят върху ценовата динамика в краткосрочна перспектива, с времето тяхното въздействие се компенсира от някаква степен на корекция в паричната маса. В този смисъл дългосрочните тенденции на цените и инфлацията са контролируеми от централните банки.

Каре 9 Трансмисионен механизъм на паричната политика

Отправната точка на трансмисионния процес е промяната на лихвените проценти на паричния пазар, която централната банка може да предизвика посредством контрола си върху условията на този пазар. От своя страна промените в лихвените проценти на паричния пазар може да повлияят, макар и в различна степен, върху други лихвени проценти. Те могат да въздействат например върху лихвите, които банките определят за краткосрочните заеми и депозити. Освен това очакванията за бъдещи промени в официалните лихвени проценти влияят върху дългосрочните пазарни лихви, тъй като те отразяват очакванията за бъдещото развитие на краткосрочните лихвени проценти. Все пак влиянието на промените на лихвите на паричния пазар върху лихвените проценти при много дълги матуритети (например доходността на 10-годишните държавни облигации или лихвените проценти по дългосрочните банкови кредити) е по-опосредствано. Тези лихвени проценти зависят до голяма степен от очакванията на пазара за растежа в дългосрочен план и за инфлационните тенденции в икономиката. С други думи, промените в официалните лихвени проценти на централните банки обикновено не засягат тези дългосрочни лихвени проценти, освен ако не причинят промяна в пазарните очаквания относно дългосрочните икономически тенденции.

Поради влиянието, което упражнява върху условията на финансиране в икономиката, но също и поради въздействието ѝ върху очакванията, паричната политика може да повлияе върху други финансови променливи, като например цената на активите (например цените на фондовия пазар) и обменните курсове.

От своя страна промените в лихвените проценти и цените на финансовите активи влияят върху решенията на домакинствата и предприятията относно спестяванията, разходите и инвестициите. Например при равни други условия по-високите лихвени проценти биха намалили привлекателността за домакинствата и предприятията на заемите, с които биха финансирали потреблението или инвестициите си. По-високите лихвени проценти също така правят по-привлекателно за домакинствата решението да спестяват текущите си доходи, вместо да ги харчат, тъй като възвръщаемостта от спестяванията се увеличава. Освен това промените в официалните лихвени проценти може да повлияят и върху предлагането на кредити. Възможно е например след повишаване на лихвените проценти рискът някои кредитополучатели да не могат със сигурност да изплащат заемите си да се повиши до такова равнище, че банките да откажат да им отпуснат кредит. Вследствие на това такива кредитополучатели – домакинства и предприятия – ще бъдат принудени да отлагат потреблението или плановете си за инвестиции.

И накрая, промени в цените на активите може да повлияят върху потреблението и инвестициите посредством ефекта си върху дохода и богатството. Така например домакинствата, които притежават акции, забогатяват с поскъпването им и може да решат да увеличат потреблението си. Обратно, когато цените на акциите спадат,

вероятно е домакинствата да свият потреблението си. Друг начин, по който цените на активите може да повлияят върху съвкупното търсене, е посредством стойността на обезпеченията, които позволяват на заемополучателите да получат повече кредити и/или да намалят рисковата премия, изисквана от кредиторите/банките. Решенията за отпускане на заем често се влияят в значителна степен от размера на обезпечението. Ако стойността на обезпечението спадне, кредитите ще поскъпнат и дори може да се затрудни самото им получаване, в резултат на което ще спадне потреблението.

Вследствие на промените в потреблението и инвестициите ще се промени равнището на вътрешното търсене на стоки и услуги спрямо вътрешното предлагане. Когато търсенето надвишава предлагането – при равни други условия, – възниква натиск за повишаване на цените. Нещо повече, промените в съвкупното търсене може да доведат до по-затегнати или по-свободни условия на пазара на труда и пазара на междинни продукти, а те от своя страна да повлияят върху определянето на заплатите и на цените на съответните пазари.

Промените в обменния курс обикновено влияят върху инфлацията по три механизма. Първо, динамиката на обменния курс може да въздейства пряко върху вътрешните цени на вносните стоки. Ако обменният курс се повишава, цената на вносните стоки вероятно ще спада, допринасяйки за прякото намаляване на инфлацията, доколкото тези стоки се използват пряко за потребление. Второ, ако вносните стоки се използват в производствен процес, понижаването на цената им може постепенно да се отрази в по-ниска цена на крайния продукт. Трето, динамиката на обменните курсове може да влияе посредством въздействието си върху конкурентоспособността на произведените в страната стоки на международните пазари. Ако повишаването на обменния курс отслабва конкурентоспособността на произведените в страната стоки на международния пазар, това вероятно ще ограничи външното търсене и така ще отслаби общия натиск върху икономиката от страна на търсенето. При равни други условия повишаването на обменния курс по-скоро отслабва инфлационния натиск. Значимостта на тези въздействия от страна на обменния курс зависи от това, доколко отворена е икономиката за международна търговия. Каналът на обменния курс в трансмисионния механизъм на паричната политика е по-маловажен в големи и сравнително затворени валутни зони, каквато е еврозоната, отколкото в една отворена малка икономика. Несъмнено цените на финансовите активи зависят и от много други фактори освен от паричната политика и тези фактори често имат надмощие над обменния курс.

Други канали, по които паричната политика може да въздейства върху ценовата динамика, функционират главно чрез влияние върху дългосрочните очаквания на частния сектор. Ако в стремежа си към своята цел дадена централна банка се радва на висока степен на доверие, паричната политика може да упражни силно пряко влияние върху ценовата динамика, насочвайки очакванията на икономическите агенти за бъдещата инфлация и съответно въздействайки върху поведението им при определянето на заплатите и цените. В това отношение изключително значение има доверието, че централната банка ще запази трайно ценовата стабилност. Инфлационните очаквания ще останат твърдо закотвени към ценовата стабилност само ако икономическите агенти вярват в способността и решимостта

на централната банка да я запази. Това от своя страна влияе върху определянето на заплатите и цените в икономиката, като се има предвид, че в условия на ценова стабилност не се налага цените и заплатите да бъдат коригирани нагоре заради опасения от по-висока инфлация в бъдеще. В този смисъл доверието улеснява задачата на паричната политика.

Източник: ЕЦБ (2004 г.), *Паричната политика на ЕЦБ*, стр. 44-47.

Ето защо трансмисионният механизъм на паричната политика представлява сложна мрежа от икономически взаимодействия и централните банки са изправени пред продължителни, променливи и несигурни забавяния в провеждането на паричната политика. Налага се ЕЦБ да преодолява може би дори по-голяма несигурност от другите централни банки, тъй като отговаря за многонационална валутна зона, създадена едва през 1999 г. Нещо повече, институционалните и поведенческите изменения след въвеждането на единната валута може би са променили взаимоотношенията между различни икономически променливи. С натрупването на информация и резултати от изследвания с времето се оформя по-подробна представа за трансмисионния механизъм на паричната политика в еврозоната. Все пак е необходимо напредъкът да продължи.

3.1.2 Стратегия на паричната политика на ЕЦБ

Първият елемент на стратегията на паричната политика на ЕЦБ е количественото определение на ценовата стабилност. В допълнение към това стратегията предоставя рамка, която осигурява на Управителния съвет на ЕЦБ възможността да оценява цялата потребна информация и анализи, за да взема решения по паричната политика по далновиден начин.

Количествен подход към ценовата стабилност

Въпреки че Договорът за ЕО ясно посочва поддържането на ценова стабилност като основна цел на ЕЦБ, той всъщност не дефинира това понятие.

Ето защо през октомври 1998 г. Управителният съвет на ЕЦБ оповестява количествено определение за ценова стабилност. Количественият подход е избран по три основни причини.

1. Дефиницията придава повече **прозрачност** на паричната политика.
2. Количественото определение осигурява **мерило**, по което ЕЦБ да се отчита пред обществеността. Тъй като отклонението на ценовата динамика от ценовата стабилност става лесно за идентифициране, ЕЦБ трябва да отговаря за трайни такива отклонения и да обяснява как ценовата стабилност ще бъде възстановена в приемлив срок.
3. Дефиницията има за цел да **направлява** очакванията за бъдещата ценова динамика и по този начин да изгражда доверие в паричната политика

на ЕЦБ и да повишава ефективността ѝ. Най-важният ангажимент на ЕЦБ – поддържането на ценова стабилност – трябва да даде както на финансовите пазари, така и на обществеността основание да очакват, че средносрочната инфлация ще остане в съвместимия с ценовата стабилност диапазон. Така стабилизирането на дългосрочните инфлационни очаквания възпира фирмите, профсъюзите и отделните участници в процеса на ценообразуването и определянето на заплати да заложат в решенията си по-висок темп на инфлация, което от своя страна би затруднило поддържането на ценова стабилност.

Дефиницията на ЕЦБ за ценова стабилност

През октомври 1998 г. Управителният съвет на ЕЦБ дефинира ценовата стабилност като „*годишно нарастване на хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ) за еврозоната с не повече от 2 %*“ и допълва, че то трябва да бъде „*поддържано в средносрочен план*“. През май 2003 г., след изчерпателна оценка на стратегията на паричната политика на ЕЦБ, Управителният съвет на ЕЦБ потвърждава това определение. По този повод Управителният съвет пояснява, че стремейки се към ценова стабилност, той „*има за цел да поддържа средносрочния темп на инфлация под, но близо до 2 %*“.

Позоваването на „*ХИПЦ за еврозоната*“ свидетелства за две неща: първо, че целта на паричната политика на ЕЦБ е ценова стабилност в еврозоната като цяло, и второ, че тя отразява потребителските цени като обичаен фокус на общественото внимание. ХИПЦ е индексът, който се доближава най-плътно до измененията във времето на цената на представителна кошница от потребителски стоки и услуги, купувани от домакинствата в еврозоната.

Формулировката „*под 2 %*“ задава ясна горна граница за темповете на измерената ХИПЦ-инфлация, която е съвместима с ценовата стабилност в средносрочен план. Същевременно стремежът към нисък положителен темп на инфлация „*близо до 2 %*“ осигурява „*достатъчен резерв за избягване на риск от дефлация*“¹ (виж каре 10). Освен това се отчита евентуалното наличие на отклонение при измерването на ХИПЦ и последиците от структурния инфлационен диференциал в еврозоната.

И накрая, формулировката „*в средносрочен план*“ отразява всеобщото мнение, че паричната политика не може да осъществи фино регулиране на динамиката на цените или на инфлацията в краткосрочен план – няколко седмици или месеца. Промените в паричната политика оказват въздействие върху цените едва със закъснение, а мащабът на евентуалния ефект е несигурен. Това означава, че паричната политика не е в състояние да компенсира всички неочаквани шокове върху ценовите равнища в краткосрочен план. Ето защо краткосрочните колебания в темпа на инфлация са неизбежни.

¹ Виж ЕЦБ (2004 г.), *Паричната политика на ЕЦБ*, стр. 51.

Основни принципи на стратегията на паричната политика на ЕЦБ

ЕЦБ въздейства върху условията на паричния пазар и съответно върху равнището на краткосрочните лихвени проценти по такъв начин, че ценовата стабилност да се поддържа най-добре в средносрочен план посредством ефектите върху равнището на цените, постигнати чрез трансмисионния процес на паричната политика. Това се извършва в съответствие със стратегията на паричната ѝ политика, за да се осигури последователен и систематичен подход към свързаните с паричната политика решения. Тази последователност допринася за стабилизиране на инфлационните очаквания и укрепва доверието в ЕЦБ.

Поради забавянето в трансмисионния процес днешните промени в паричната политика се отразяват в равнището на цените едва след месеци, дори години. Това означава, че централните банки трябва да се уверят каква позиция на паричната политика е необходима днес, за да се запази ценовата стабилност в бъдеще. В този смисъл паричната политика трябва да бъде и далновидна.

Освен това, тъй като забавянето в трансмисионния механизъм не позволява на паричната политика да компенсира непредвидени шокове в равнището на цените в краткосрочен план (например шокове, причинени от промени в международните цени на суровините), неизбежно се наблюдават известни краткосрочни колебания на темпа на инфлация. В допълнение към това поради сложността на трансмисионния процес ефектът от паричната политика винаги съдържа съществен елемент на несигурност. Ето защо е важно паричната политика да има средносрочна ориентация: това е в съответствие с твърдението на ЕЦБ, че *„ценовата стабилност трябва да се поддържа в средносрочен план“*, а и се избягва прекомерната действеност и внасянето на излишни (и може би трайни) колебания в реалната икономика.

И накрая, ЕЦБ е изправена пред значителна несигурност по отношение на надеждността на икономическите показатели, структурата на икономиката в еврозоната и трансмисионния механизъм на единната парична политика, особено през първите няколко години на ИПС. Всички централни банки обаче се сблъскват с голяма степен на несигурност – това несъмнено не е свойствено само на ЕЦБ, ето защо, за да бъде успешна, паричната политика трябва да има широка основа, да отчита цялата релевантна информация и да не разчита на един единствен икономически модел.

Каре 10 **Защо трябва да се поддържа нисък положителен темп на инфлацията?**

Да се избягва дефлация, е важно, защото тя също като инфлацията вреди на икономиката. Нещо повече, веднъж настъпила, тя може да се задържи продължително време, тъй като номиналните лихвени проценти не могат да паднат под нулата.

Каре 10 **Защо трябва да се поддържа нисък положителен темп на инфлацията? (продължение)**

- Поддържането на нисък положителен темп на инфлация намалява вероятността долната граница на номиналните лихвени проценти да се доближи до нулата. Ако номиналната лихва достигне нулата, вероятно е да се повиши несигурността относно ефективността на паричната политика. А ако това съвпадне със силен спад в търсенето, ситуацията може да усложни задачата на централната банка да възстанови ценовата стабилност, използвайки инструмента на лихвените проценти. Такива примери са редки и дори ако това се случи, при нулеви номинални лихвени проценти все още са възможни редица ефикасни мерки на паричната политика. Предлагани са различни възможни решения за избягване на ликвидния капан. Все пак профилактиката е за предпочитане пред лечението и определен резерв за задържане на темпа на инфлация над нулата помага да се избегне необходимостта на практика да се изпробва доколко ефективни са тези алтернативни политики.

За да определи размера на предпазния резерв за темпа на инфлация, ЕЦБ взема предвид изследвания, които се опитват да направят оценка на вероятността долните граници на номиналните лихвени проценти да достигнат нулата при различни равнища на инфлационната цел. Резултатите донякъде се различават, тъй като зависят от редица конкретни допускания. Наличните изследвания обаче сочат, че вероятността намалява рязко, когато централната банка се стреми към темп на инфлацията над 1 %.

- Втората причина за стремежа към ниска положителна инфлация е, че в статистиката на инфлацията е възможна положителна грешка при измерването. Такава грешка означава, че нулевата инфлация всъщност представлява понижение в равнището на цените. В конкретния случай на ХИПЦ точната оценка на подобно отклонение при измерването все още е свързана с несигурност. Имайки предвид обаче, че Евростат непрекъснато внася подобрения в индекса си, отклонението вероятно е малко и в бъдеще ще продължи да намалява.
- Третата причина за стремежа към ниска положителна инфлация е свързана с евентуалното наличие на трайни инфлационни диференциали в рамките на еврозоната. По принцип инфлационните диференциали между различните райони са нормална особеност на всеки паричен съюз. Те са неделима част от механизма на адаптация поради несъвпадащите икономически динамики в различните райони, които образуват зоната, където е установен паричен съюз. Единната парична политика обаче може да въздейства единствено върху равнището на цените в зоната като цяло; тя не може да премахне инфлационните диференциали, също както паричната политика в една отделна страна не може да намали инфлационните диференциали между различни региони или градове.

Инфлационните диференциали, които се дължат на временни фактори, нямат голямо икономическо значение. По-важни са структурните инфлационни диференциали, които възникват в резултат на незавършеното реално сближаване между районите, например първоначалните различия в равнището на доходите и непрекъснатият процес на догонване в жизнения стандарт. Възникването им крие потенциална опасност от икономически проблеми в страни или райони

Каре 10 **Защо трябва да се поддържа нисък положителен темп на инфлацията? (продължение)**

с инфлация под средната, особено ако низходящата номинална ригидност възпрепятства необходимата адаптация на относителните цени и по този начин пречи на ефективното разпределение на ресурсите.

Твърди се, че паричната политика на ЕЦБ следва да се стреми към средносрочен темп на инфлация в еврозоната, който да е достатъчно висок, за да предпази районите със структурно по-ниска инфлация от последиците от евентуална низходяща номинална ригидност или от навлизане в период на продължителна дефлация. Наличните изследвания са единни в извода, че темп на инфлацията под, но близо до 2 % в еврозоната осигурява достатъчен резерв в това отношение.

Двустълбовият метод в стратегията на паричната политика на ЕЦБ

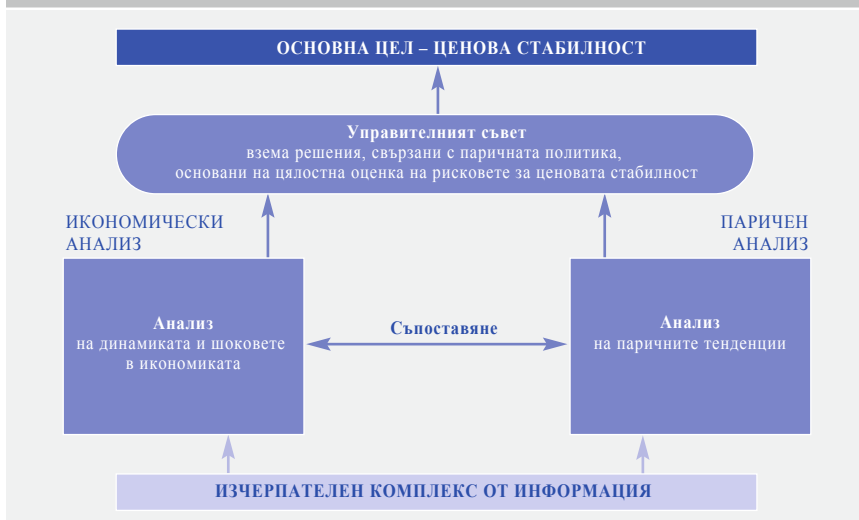
През октомври 1998 г. Управителният съвет на ЕЦБ постига съгласие по основните елементи на своята стратегия на паричната политика. Тя е потвърдена и доуточнена през май 2003 г. след изчерпателен преглед на всички релевантни аспекти.

В допълнение към дефиницията си за ценова стабилност ЕЦБ използва два аналитични подхода (наричани още два „стълба“) като основа на метода си за организиране, оценяване и съпоставяне на информацията, свързана с оценката на рисковете за ценовата стабилност.

- Първият е насочен към оценката на краткосрочните и средносрочни фактори, определящи динамиката на цените, като се съсредоточава върху активността в реалния сектор и финансовите условия в икономиката (**икономически анализ**).
- Вторият (**паричен анализ**) служи главно като средство за съпоставяне с данните от икономическия анализ в средносрочна до дългосрочна перспектива.

Двустълбовият метод (виж каре 11) осигурява възможността да бъдат обхванати различните аспекти, за да се извършва цялостна оценка на рисковете за ценовата стабилност. Диверсифицираният подход в интерпретирането на икономическите условия намалява риска от грешки в политиката поради предоверяване на един-единствен показател, прогноза или модел.

Графика 2 Ориентирана към стабилност стратегия на паричната политика на ЕЦБ

Източник: ЕЦБ (2004 г.), *Паричната политика на ЕЦБ*, стр. 66.

Каре 11 Двата стълба на стратегията на паричната политика на ЕЦБ

Двата стълба на паричната политика на ЕЦБ са **икономическият анализ** и **паричният анализ**.

Икономически анализ

Икономическият анализ е съсредоточен върху оценката на текущите икономически и финансови тенденции и свързаните с тях краткосрочни до средносрочни рискове за ценовата стабилност. Анализират се всички фактори, които допринасят за оценката на динамиката на реалната активност и на вероятното развитие на цените от гледна точка на взаимодействието между предлагане и търсене на стоки, услуги и пазар на труда. Икономическият анализ отделя дължимото внимание и на необходимостта да се идентифицира естеството на шоковете върху икономиката, тяхното влияние върху динамиката на разходите и ценообразуването, както и вероятността за разпространението им в краткосрочен до средносрочен план. За да взема подходящи решения, Управителният съвет трябва да има задълбочена представа за икономическата ситуация и да е наясно със специфичния характер и мащаб на икономическите трусове, застрашаващи ценовата стабилност.

ЕЦБ извършва редовно преглед на тенденциите в съвкупното производство, търсенето и условията на пазара на труда, широк диапазон от ценови и разходни показатели, фискалната политика и платежния баланс в еврозоната. Отблизо се следи и динамиката на показателите на финансовите пазари и цените на активите. Промени в цените на активите могат да повлияят върху динамиката на цените посредством ефекта си върху дохода и богатството. Така например домакинствата, които притежават акции, забогатяват при поскъпването им и може да решат да влагат повече средства в потребление. Това ще повиши потребителското търсене и може да засили вътрешния инфлационен натиск. Обратно, когато цените на акциите спадат, вероятно е домакинствата да свият потреблението си.

Може да се анализират и цените на активите и финансовата доходност, за да се извлече информация за очакванията на финансовите пазари, включително за очакваната бъдеща динамика на цените. При покупката и продажбата на облигации например участниците на финансовите пазари неявно изразяват очакванията относно бъдещата динамика на лихвените проценти и на цените. Като прилага разнообразни техники, ЕЦБ е в състояние да анализира финансовите цени, за да изведе скритите очаквания на пазара за бъдещите тенденции.

Динамиката на обменния курс също се подлага на внимателна оценка за въздействие върху ценовата стабилност. Движението на обменния курс въздейства пряко върху ценовата динамика, като влияе върху цените на вноса. Промените в обменния курс могат да повлияят и върху ценовата конкурентоспособност на местните стоки на международния пазар и, съответно, върху условията на търсене и евентуално върху прогнозите за цените. Ако подобно въздействие на обменния курс промени очакванията и поведението на лицата, които определят заплатите и цените, може да възникне потенциал за вторични ефекти.

Макроикономическите прогнози на експертите на Евросистемата, които се изготвят два пъти годишно от експерти на ЕЦБ и НЦБ, играят важна роля в икономическия анализ. Управителният съвет ги подлага на преценка наред с още много информация и форми на анализ в двустълбовата рамка; той обаче не носи отговорност за прогнозите. Публикуваните прогнози са резултат от сценарий, основаващ се на набор от технически допускания, включително допускането, че лихвените проценти ще останат непроменени в краткосрочен план. Ето защо прогнозите представят сценарий, който едва ли ще се осъществи, тъй като паричната политика винаги ще предприеме мерки за справяне с всяка заплаха за ценовата стабилност.

Макроикономическите прогнози на експерти на Евросистемата относно инфлацията не бива в никакъв случай да се възприемат като съмнение в ангажимента на Управителния съвет да поддържа ценова стабилност в средносрочен план. Лицата, които определят заплатите и цените, както и предприятията и домакинствата, трябва да се доверят на количествената дефиниция на ЕЦБ за ценова стабилност като „най-добра прогноза“ за средносрочната динамика на цените.

Паричен анализ

Паричният анализ на ЕЦБ се основава на факта, че прирастът на паричната маса и инфлацията са тясно свързани в средносрочен до дългосрочен план. Ето защо отнеждането на важна роля на парите подчертава средносрочната ориентация в стратегията на паричната политика на ЕЦБ. Вземайки решения по политиката въз основа не само на краткосрочните до средносрочни показатели от икономическия анализ, но и на свързани с парите и ликвидността съображения, ЕЦБ всъщност гледа по-далеч от временното въздействие на различните сътресения и избягва всеки подтик да следва прекомерно активна линия на поведение.

Каре 11 Двата стълба на стратегията на паричната политика на ЕЦБ (продължение)

За да покаже ангажираността си с паричния анализ и да осигури критерий за оценката на паричната динамика, ЕЦБ е оповестила референтна стойност за прираст на агрегата на широките пари М3. Тази референтна стойност се отнася за темпа на прираст на М3, който се счита за съвместим с ценовата стабилност в средносрочен план. През декември 1998 г. Управителният съвет я определя на 4,5 % годишно и потвърждава тази стойност в последващите оценки. Референтната стойност се основава на дефиницията за ценова стабилност и на средносрочните допускания за потенциален растеж на реалния БВП от 2-2,5 % и за 0,5-1 % спад в скоростта на паричното обращение.

Референтната стойност не е цел на паричната политика, а критерий за анализа на данните за паричната динамика в еврозоната. Поради средния до дълъг времеви хоризонт на паричната политика няма пряка връзка между решенията за нея и краткосрочната парична динамика. Ето защо паричната политика не реагира механично на отклоненията в нарастването на М3 спрямо референтната стойност.

Паричният анализ на ЕЦБ не се изчерпва с оценката на прираста на М3 спрямо референтната стойност. Редовно се подлагат на задълбочен анализ и много други парични и финансови променливи. Изучава се например динамиката на компонентите на М3 (например пари в обращение, срочни депозити), тъй като те дават задълбочена представа за цялостните изменения на М3. В това отношение по-тесните агрегати като М1 могат да съдържат информация за реалната активност. По подобен начин измененията в обема на отпуснатите кредити на частния сектор са показателни за финансовите условия и могат чрез балансовите отчети на парично-финансовите институции (ПФИ) да осигуряват допълнителна информация за парите. Такъв тип анализ помага както да се постигне по-добро разбиране на поведението на М3 спрямо референтната стойност, така и да се получи по-широка представа за условията на ликвидност в икономиката и последствията от тях, що се отнася до рисковете за ценовата стабилност.

3.1.3 Операции по паричната политика

В съответствие със своята стратегия на паричната политика ЕЦБ направлява краткосрочните лихвени проценти на паричния пазар, като обявява позиция на паричната политика и управлява ликвидните условия в него. Освен че направлява лихвените проценти, като управлява ликвидността, ЕЦБ може да доведе своята позиция на паричната политика до знанието на паричния пазар, като промени условията, при които Евросистемата е готова да извършва трансакции с него.

В операциите на Евросистемата ЕЦБ се стреми също така да осигурява ред във функционирането на паричния пазар и да помага на банките да посрещат гладко и организирано нуждите си от ликвидност. Това се постига, като на банките се осигурява редовно рефинансиране и улеснения, които им позволяват да се справят със салдото в края на деня и да смекчават временните колебания в ликвидността.

Таблица 3 Парични операции на Евросистемата

Операции по паричната политика	Видове транзакции		Матуритет	Честота	Процедура
	Предоставяне на ликвидност	Изтегляне на ликвидност			
Операции на открития пазар					
Основни операции по рефинансиране	Обратни транзакции	-	Една седмица	Седмично	Стандартни търгове
Дългосрочни операции по рефинансиране	Обратни транзакции	-	Три месеца	Месечно	Стандартни търгове
Операции за фино регулиране	Обратни транзакции	Обратни транзакции	Нестандартизирани	Нерегулярни	Бързи търгове
	Валутни суапове	Набиране на срочни депозити Валутни суапове			
	Окончателни покупки	Окончателни продажби	-	Нерегулярни	Двустрани процедури
Структурни операции	Обратни транзакции	Емитиране на дългови сертификати	Стандартизирани/ нестандартизирани	Регулярни и нерегулярни	Стандартни търгове
	Окончателни покупки	Окончателни продажби	-	Нерегулярни	Двустрани процедури
Ликвидни улеснения с постоянен достъп					
Предельно кредитно улеснение	Обратни транзакции	-	Овърнайт	Достъп по преценка на контрагентите	
Депозитно улеснение	-	Депозити	Овърнайт	Достъп по преценка на контрагентите	

Оперативната рамка на Евросистемата се основава на разпоредбите, заложи в Устава на ЕСЦБ. Тя е разработена в съответствие с член 105 от Договора за ЕО, според който Евросистемата „[...] *действа в съответствие с принципа на отворената пазарна икономика със свободна конкуренция, благоприятстваща ефективно разпределяне на ресурсите* [...]“ и съгласно следните принципи:

- оперативна ефективност, която позволява възможно най-точното и бързо отражение на решенията по паричната политика в краткосрочните пазарни лихвени проценти;
- равнопоставеност на финансовите институции, независимо от техния размер и местоположение в еврозоната;
- децентрализирано провеждане на операциите по паричната политика на Евросистемата посредством НЦБ;
- простота, прозрачност, приемственост, безопасност и ефективност на разходите.

Простотата и прозрачността осигуряват правилното разбиране на намеренията, на които се основават операциите по паричната политика. Принципът на приемственост има за цел да се избягват драстични промени в инструментите и процедурите, така че при участието си в операциите по паричната политика централните банки и техните контрагенти да могат да се опират на опита. Принципът на безопасност изисква финансовите и операционните рискове, които поема Евросистемата, да бъдат сведени до минимум. По-специално всички заеми за кредитни институции трябва да бъдат обезпечени съгласно изискванията на член 18 от Устава на ЕСЦБ. Ефективност на разходите означава да се поддържат ниски оперативните разходи на Евросистемата и на нейните контрагенти.

Каре 12 Операции на открития пазар и ликвидни улеснения с постоянен достъп

Операциите на Евросистемата на открития пазар могат да се разделят на следните четири категории според своята цел, периодичност и процедури:

- основни операции по рефинансиране;
- дългосрочни операции по рефинансиране;
- операции за фино регулиране;
- структурни операции.

Основни операции по рефинансиране

Основните операции по рефинансиране са най-важните операции на открития пазар и представляват ключов инструмент на паричната политика на Евросистемата. Те осигуряват основната част от ликвидността за банковата система и играят централна роля в регулирането на лихвените проценти, управлението на ликвидните условия на пазара и представянето на позицията на паричната политика.

Основните операции по рефинансиране се извършват всяка седмица и имат едноседмичен матуритет.² Те се осъществяват посредством стандартни търгове – вид търг, който се провежда според предварително оповестен график и обхваща период от 24 часа от обявяването на търга до съобщаването на резултатите. В тези операции имат право да участват всички контрагенти, които отговарят на общите критерии за допустимост. По принцип потенциално допустими контрагенти на Евросистемата са всички кредитни институции, разположени в еврозоната.

Дългосрочни операции по рефинансиране

Освен ежеседмичните основни операции по рефинансиране Евросистемата провежда и месечни дългосрочни операции по рефинансиране с тримесечен матуритет.

Предназначението им е да предоставят по-дългосрочно ликвидност на банковата система. Така се избягва необходимостта цялата ликвидност на паричния пазар да се предоговаря всяка седмица. Подобно на основните операции по рефинансиране, дългосрочните се провеждат децентрализирано като стандартни търгове и в

² През март 2004 г. матуритетът е намален от две седмици на една седмица.

Каре 12 Операции на открития пазар и ликвидни улеснения с постоянен достъп (продължение)

тях могат да участват всички контрагенти, отговарящи на общите критерии за допустимост.

Операции за фино регулиране

Евросистемата може да провежда на открития пазар и еднократни операции, известни като операции за фино регулиране. Те могат да бъдат операции за изтегляне или за предоставяне на ликвидност. Целта им е управление на ликвидността и регулиране на лихвените проценти на паричния пазар, и по-специално изглаждане на влиянието на неочаквани колебания в пазарната ликвидност върху лихвените проценти.

Предвид на тази цел операциите за фино регулиране обичайно се извършват посредством „бързи“ търгове. Периодът от обявяването им до оповестяването на резултатите от разпределението е един час. По оперативни причини в операциите за фино регулиране могат да участват само ограничен брой избрани контрагенти. Тези операции могат да се провеждат и посредством двустранни процедури, при които Евросистемата извършва транзакция с един или повече контрагенти без търг.

Операциите за фино регулиране обичайно се осъществяват децентрализирано от НЦБ, но в извънредни ситуации Управителният съвет може да вземе решение ЕЦБ да проведе двустранни такива операции.

Структурни операции

Оперативната рамка позволява на Евросистемата да провежда и структурни операции. Тяхното предназначение е да коригират структурната ликвидна позиция на Евросистемата спрямо банковата система, т.е. количеството ликвидност на пазара в дългосрочен план. Могат да се провеждат посредством обратни сделки, окончателни сделки или емитиране на дългови сертификати. До този момент не се е налагало Евросистемата да провежда операции за коригиране на структурната ликвидна позиция на банковата система.

Ликвидни улеснения с постоянен достъп

Пределното кредитно улеснение осигурява овърнайт кредити от централната банка срещу обезпечение при предварително определен лихвен процент. Лихвеният процент по тези овърнайт кредити обикновено е значително по-висок от съответния пазарен лихвен процент. Ето защо кредитните институции използват пределното кредитно улеснение като източник на средства само в краен случай. Тъй като достъпът до пределното кредитно улеснение е ограничен единствено от размера на наличното обезпечение, лихвеният процент по него обикновено определя горната граница на овърнайт лихвения процент на паричния пазар.

Обратно, депозитното улеснение дава възможност на банките да правят овърнайт депозити при централната банка при предварително определен лихвен процент. Лихвеният процент по овърнайт депозитите обикновено е значително по-нисък от съответния пазарен лихвен процент. Ето защо контрагентите правят овърнайт депозити при Евросистемата само ако не могат да използват по никакъв друг начин

Каре 12 Операции на открития пазар и ликвидни улеснения с постоянен достъп (продължение)

средствата си. Докато лихвеният процент по пределното кредитно улеснение определя горната граница, лихвата по депозитното улеснение обикновено определя долната граница на овърнайт лихвените проценти на паричния пазар.

Стимулт банките да използват ликвидните улеснения с постоянен достъп е слаб поради прилаганите по тях лихвени проценти. Поради това среднодневното им използване е в общи линии ограничено. В повечето случаи то остава под 1 млрд. евро, което доказва, че ликвидните улеснения с постоянен достъп служат само за предоставяне и изтегляне на ликвидност при извънредни обстоятелства.

Операциите на открития пазар (виж каре 12) са най-важната група операции по паричната политика. В общи линии, те се осъществяват от НЦБ по инициатива на ЕЦБ обикновено на паричния пазар, т.е. на пазара, на който матуритетът на транзакциите е най-често под една година. Операциите на открития пазар играят важна роля за насочването на лихвените проценти, изразяват позицията на паричната политика и управляват ликвидните условия на паричния пазар.

Улесненията с постоянен достъп (виж каре 12) – пределното кредитно улеснение и депозитното улеснение – са на разположение на контрагентите на Евросистемата по тяхна инициатива. Определяйки лихвени проценти по улесненията с постоянен достъп, ЕЦБ задава коридора, в който могат да се движат овърнайт лихвените проценти на паричния пазар.

Оперативната рамка се допълва от системата на **минималните резерви**, които кредитните институции са задължени да поддържат при НЦБ (виж каре 13). Основните функции на системата на минималните резерви е да допринесе за стабилизиране на лихвените проценти на паричния пазар и да увеличава структурния недостиг на ликвидност в банковата система, засилвайки търсенето на рефинансиране от централната банка.

Каре 13 Задължителни минимални резерви

ЕЦБ изисква кредитните институции да държат депозити по сметки при националните централни банки – така наречените „минимални“ или „задължителни“ резерви. Размерът на задължителните резерви за всяка една институция се определя от нейната резервна база, умножена по резервното съотношение.

Резервната база на дадена институция се определя според краткосрочните пасиви в нейния счетоводен баланс. Задължения към други кредитни институции, включени в списъка на институциите, спрямо които е приложимо изискването на Евросистемата за минимални резерви, както и задължения към ЕЦБ и НЦБ не се включват в резервната база.

Първата важна задача на системата на задължителните минимални резерви е да стабилизира лихвените проценти на паричния пазар. Тази задача се изпълнява посредством механизма на осреднената позиция. Това означава, че спазването на изискването за минимални резерви от кредитните институции се оценява въз основа на среднодневните салда по техните резервни сметки през период на поддържане на резервите от около един месец. Така кредитните институции могат да изгладят дневните колебания в ликвидността (например възникващите в резултат от търсенето на банкноти), тъй като временните дисбаланси в резервите могат да бъдат компенсирани от дисбаланси с обратен знак в рамките на същия период на поддържане.

Механизмът на осреднената позиция позволява също институциите да извличат печалба от отпускане на кредити на пазара, регистрирайки дефицит в резервите, когато най-краткосрочните пазарни лихвени проценти са по-високи от очакваните до края на периода на поддържане. В обратния случай те могат да вземат заем на пазара и да регистрират излишък в резервите. Този механизъм стабилизира овърнният лихвения процент през периода на поддържане и премахва необходимостта централната банка да се намесва често на паричния пазар.

Друга важна функция на системата от минимални резерви е разширяването на структурния недостиг на ликвидност в банковата система. Необходимостта кредитните институции да поддържат резерви при НЦБ повишава търсенето на централнобанково рефинансиране, което от своя страна улеснява задачата на ЕЦБ да регулира лихвените проценти на паричния пазар посредством операциите за предоставяне на ликвидност.

Системата на минималните резерви е замислена по такъв начин, че нито да обременява банковата система в еврозоната, нито да възпрепятства ефективното разпределение на ресурсите. За тази цел държаните от кредитните институции задължителни резерви се олихвяват на равнища, много близки до краткосрочните лихвени проценти на паричния пазар. Лихвеният процент съответства на пределния лихвен процент по основните операции по рефинансиране, средно за периода на поддържане, претеглен според броя на календарните дни.

3.2 ВЪНШНИ ОПЕРАЦИИ

Що се отнася до външните операции на Евросистемата, член 23 от Устава на ЕСЦБ дава на ЕЦБ и НЦБ право:

- да установяват отношения с централните банки и с финансовите институции в други страни, в зависимост от конкретния случай – с международни организации;
- да придобиват и продават спот и форуърд, всички видове активи в чуждестранна валута и благородни метали;

- да управляват държаните от тях активи в чуждестранна валута;
- да осъществяват всички видове банкови сделки при отношенията си с трети страни и международни организации, включително операции по предоставяне и вземане на заеми.

3.2.1 Валутни операции

Най-важният вид валутна операция на Евросистемата е интервенцията на валутните пазари. Такива операции се осъществяват единствено чрез валутните резерви, държани от ЕЦБ. Те могат да се извършват във валутите на държави извън Европейския съюз, например в щатски долари или японски йени, в рамките на политиката по отношение на обменния курс в еврозоната. Възможно е също те да се осъществяват в рамката на вътреобщностния механизъм на обменните курсове II (*ERM II*).

Съгласно член 105, параграф 2 от Договора за ЕО и член 3 от Устава на ЕСЦБ валутните операции на Евросистемата трябва да бъдат *„в съответствие с разпоредбите на член 111 от Договора“*. Член 111 определя институционалната рамка на политиката на еврозоната по отношение на обменните курсове.

Институционална рамка на политиката на еврозоната по отношение на обменните курсове

Съгласно член 105, параграф 2 от Договора за ЕО и член 3 от Устава на ЕСЦБ валутните операции на Евросистемата трябва да бъдат в съответствие с разпоредбите на член 111 от Договора за ЕО.

- Съгласно член 111, параграф 1 Съветът на ЕС може с единодушие да сключва официални споразумения за системата на обменния курс на еврото по отношение на валутите извън ЕС.
- Член 111, параграф 2 гласи, че при отсъствие на такава система на обменните курсове Съветът на ЕС с квалифицирано мнозинство може да формулира общи насоки за обменната политика.

И двете институционални мерки обаче трябва да съблюдават основната цел за поддържане на ценова стабилност и могат да се задействат само по препоръка от ЕЦБ или от Европейската комисия след консултация с ЕЦБ. В случая на официална система на обменен курс на еврото Съветът на ЕС трябва да вземе предвид становището на ЕЦБ *„в опит да постигне съгласие, в съответствие с целта за ценова стабилност“* (член 111, параграф 1 от Договора).

Досега не е била задействана никоя от горните процедури. На срещата си в Люксембург на 13 декември 1997 г. Европейският съвет подчертава, че обменният курс на еврото следва да се разглежда като резултат от икономическите тенденции и политики, а не като самостоятелна цел. В този смисъл той заявява, че общи насоки на политиката на еврозоната

по отношение на обменните курсове ще бъдат съставени само при извънредни обстоятелства, например в случай на очевидно несъответствие. Подобни насоки следва винаги да зачитат независимостта на ЕСЦБ и да не противоречат на основната цел на ЕСЦБ – поддържане на ценова стабилност.

Интервенции във валути на държави извън ЕС

При отсъствие на институционална уредба и на цел на обменния курс на ЕЦБ интервенции на валутния пазар по отношение на валути на държави извън ЕС са осъществявани само два пъти през първите пет години на паричния съюз – през есента на 2000 г. След като от края на 1998 г. намалява постоянно, обменният курс на еврото все повече се разминава с основните показатели на еврозоната и крие опасност от възникването на значителни несъответствия. Това от своя страна може да се отрази неблагоприятно върху световната икономика и върху ценовата стабилност в еврозоната. Ето защо на 22 септември 2000 г. ЕЦБ заедно с паричните органи на САЩ, Япония, Обединеното кралство и Канада провежда съгласувана интервенция на валутните пазари; ЕЦБ се намесва отново в началото на ноември 2000 г.

Механизъм на обменните курсове II

Новият механизъм на обменните курсове – *ERM II* – влиза в сила в началото на третия етап на ИПС. Той замества Европейската парична система, изиграла изключително важна роля в преминаването към ИПС (виж раздел 1.1.2), но се налага приспособяването ѝ към новите условия, възникнали в него.

Подобно на предшественика си *ERM II* представлява междуправителствено споразумение, което се основава на два правни документа:

- Резолюция на Европейския съвет относно създаването на механизъм на обменните курсове в третия етап на икономическия и паричен съюз, Амстердам, 16 юни 1997 г.³
- Споразумение от 1 септември 1998 г. между Европейската централна банка и националните централни банки на държавите-членки извън еврозоната за определяне на процедурата за работа на механизма на обменните курсове в третия етап от икономическия и паричен съюз⁴, изменено със споразумение от 14 септември 2000 г.⁵

Целта на *ERM II* е да свърже валутите на държавите-членки извън еврозоната с еврото. Връзката се осъществява посредством съгласувани, фиксирани, но подлежащи на корекция централни курсове спрямо еврото при стандартен диапазон на колебание от $\pm 15\%$. Ако е уместно, според

³ ОВ С 236, 2.8.1997 г., стр. 5.

⁴ ОВ С 345, 13.11.1998 г., стр. 6.

⁵ ОВ С 362, 16.12.2000 г., стр. 11.

напредъка в сближаването могат да бъдат съгласувани по-тесни диапазони на колебание.

Участието в *ERM II* не е задължително за държавите-членки извън еврозоната. Все пак, както е посочено в гореспоменатата резолюция на Европейския съвет, за държава-членка с дерогация „*може да се очаква да се присъедини*“ към *ERM II*. Член 124 от Договора за ЕО изисква държавите-членки извън еврозоната да третираат своята политика по отношение на обменните курсове „*като въпрос от общ интерес*“ и да „*вземат предвид натрупания опит в сътрудничеството в рамките на Европейската парична система (ЕПС)*“. В съответствие с член 121 членуването в *ERM II* в продължение най-малко на две години без сериозно напрежение е един от критериите за оценка дали дадена държава-членка е изпълнила условията, за да приеме еврото като своя валута. Следователно *ERM II* насърчава сближаването и подпомага усилията на държавите-членки извън еврозоната да приемат еврото. Механизмът също така допринася за предпазване на държавите-членки в еврозоната и извън нея от необоснован натиск на валутните пазари.

Решенията относно централните курсове и границите на отклонение се вземат с взаимно съгласие от финансовите министри на държавите в еврозоната, ЕЦБ и финансовите министри и управителите на централните банки на участващите държави-членки извън еврозоната. Процедурата дава възможност за многостранна дискусия (обикновено във формата на среща), в която участват също Комисията и Икономическият и финансов комитет (виж раздел 4.3.4).

Интервенции в *ERM II*

По принцип, ако дадена валута наближи границите на отклонение, централнобанковата интервенция е автоматична и неограничена. Все пак интервенциите и финансовите задължения, поети от ЕЦБ, не накърняват нейната основна цел – поддържането на ценова стабилност. Съгласно условията на резолюцията и споразумението, посочени по-горе, ЕЦБ и НЦБ на участващите държави-членки извън еврозоната имат право да прекратят автоматичните интервенции и финансирането им, ако те влязат в конфликт с първостепенната им цел – ценова стабилност. В този смисъл всички страни по споразумението „*имат правото да започнат процедура в условията на поверителност с цел преразглеждане на централните курсове*“.

Датската крона е член на *ERM II* от самото създаване на механизма, като границите ѝ на отклонение са $\pm 2,25$ % около централния курс спрямо еврото. Гръцката драхма участва в *ERM II* до присъединяването на Гърция към еврозоната през 2001 г. (виж раздел 1.1.4).

Броят на участничките в *ERM II* нараства със седем след разширяването на ЕС на 1 май 2004 г. До този момент валутите на Естония, Литва и Словения (на 28 юни 2004 г.), Кипър, Латвия и Малта (на 2 май 2005 г.) и Словакия

(на 28 ноември 2005 г.) са влезли в *ERM II*, съблюдавайки стандартните граници на отклонение от $\pm 15\%$ спрямо еврото. Очаква се останалите държави, присъединили се към ЕС на 1 май 2004 г., на някакъв етап също да влязат в механизма.

Досега интервенции в евро са предприемани рядко. Операции са извършвани от централните банки на участващите държави – членки на ЕС, доколкото са били необходими за запазване на стабилността в *ERM II*.

3.2.2 Управление на валутните резерви

Както ЕЦБ, така и НЦБ държат и управляват валутни резерви. ЕЦБ държи и управлява валутните резерви, които ѝ се прехвърлят за целите, посочени в Устава на ЕСЦБ; НЦБ държат и управляват валутните резерви, които остават при тях.

Размер и структура на валутните резерви на ЕЦБ

Валутните резерви на ЕЦБ се държат и управляват основно за да послужат като средство за интервенция от страна на ЕЦБ, ако възникне такава необходимост.

Размер на валутните резерви на ЕЦБ

Член 30.1 от Устава на ЕСЦБ предвижда първоначално прехвърляне на резерви в чуждестранна валута от НЦБ към ЕЦБ в размер до 50 млрд. евро⁶. През януари 1999 г., когато започва третият етап на ИПС, НЦБ от еврозоната прехвърлят на ЕЦБ резерви в чуждестранна валута на стойност 39,46 млрд. евро. Това е максимално разрешеният размер според Устава на ЕСЦБ, коригиран надолу, като са приспаднати дяловете в капитала на ЕЦБ на НЦБ на държавите, които не участват в еврозоната от създаването ѝ. Когато Гърция се присъединява към еврозоната на 1 януари 2001 г., нейната централна банка прехвърля допълнително резервни активи, еквивалентни на 1,28 млрд. евро. Общият размер на чуждестранните резервни активи, прехвърлени от НЦБ на ЕЦБ пропорционално на капиталовия им дял, срещу което те получават деноминирани в евро лихвоносни вземания, е еквивалентен на 40,74 млрд. евро. От прехвърлените активи 15 % са в злато, а останалите 85 % – в щатски долари и японски йени.

Оттогава резервите в чуждестранна валута са отбелязвали много колебания в резултат на транзакции и на курсови и ценови динамики. В края на 2005 г. те възлизат на 41,5 млрд. евро. Както резервите в чуждестранна валута, така и наличностите от злато намаляват по размер, отразявайки съответно

⁶ Когато други страни се присъединят към ЕС, тази първоначална граница автоматично се увеличава пропорционално на дела на техните НЦБ в записания капитал на ЕЦБ (член 49.3 от Устава). Когато на 1 май 2004 г. към ЕС се присъединяват десетте централноевропейски, източноевропейски и средиземноморски страни, границата се увеличава до около 55,6 млрд. евро. Автоматичното увеличение означава, че пропорционални трансфери на чуждестранни резервни активи могат да се правят от НЦБ на всички бъдещи държави-членки на еврозоната, без ЕЦБ да е задължена отново да прехвърля чуждестранни резерви към настоящите НЦБ от еврозоната.

интервенционните продажби от страна на ЕЦБ през есента на 2000 г. (виж раздел 3.2.1) и някои продажби на злато през 2005 г. и 2006 г.⁷ в съответствие със Споразумението на централните банки за продажба на злато (виж каре 14). Намалението е компенсирано напълно от по-високата пазарна стойност на наличностите на ЕЦБ от злато.

Нещо повече, член 30.4 от Устава на ЕСЦБ дава на ЕЦБ право да изисква превеждането на валутни резерви над пределния размер на първоначалното прехвърляне. Подобно искане е предмет на вторичното законодателство на Общността. За тази цел по препоръка на ЕЦБ Съветът на ЕС приема регламент⁸, който дава на ЕЦБ възможност да поиска прехвърлянето на допълнителни резерви в размер до 50 млрд. евро. ЕЦБ може да отправи подобно искане само за да попълни изчерпани резерви, но не и за да увеличи размера на резервите, които държи. Ако бъде счтено за необходимо, допълнително прехвърляне на чуждестранни резервни активи към ЕЦБ може да се извърши въз основа на по-нататъшни актове на вторичното общностно законодателство.

Резервите на ЕЦБ в чуждестранна валута включват известно количество специални права на тираж (СПТ). Те са резултат от доброволни транзакции между ЕЦБ и други държатели на СПТ по силата на постоянно споразумение с МВФ (виж раздел 5.3.1).

Управление на резервите на ЕЦБ в чуждестранна валута

Управлението на резервите на ЕЦБ в чуждестранна валута има за цел да осигурява на ЕЦБ във всеки един момент достатъчно количество ликвидни ресурси за всякава валутна интервенция. Това предполага основните изисквания към инвестирането на резервите в чуждестранна валута да бъдат ликвидността и сигурността. Имайки предвид тези ограничения, валутните резерви на ЕЦБ се управляват по такъв начин, че да имат възможно най-голяма стойност.

Инвестиционните насоки превръщат общите цели на управлението на портфейла в конкретни принципи и правила. Те се определят в рамките на ЕЦБ и включват валутното разпределение, баланса между лихвен риск възвръщаемост, както и изискванията по отношение на кредитния риск и ликвидността.

Управителният съвет определя валутното разпределение на чуждестранните резервни активи на ЕЦБ въз основа както на очакваните нужди в случай на пазарна интервенция, така и на оптимизацията на риска. В началото на 1999 г. съотношението на активите в щатски долари и японски йени е 90/10. В края на 2005 г. след колебания в обменните курсове и някои операции за възстановяване на равновесието съотношението става 85/15.

⁷ Виж съответно прессъобщения на ЕЦБ от 31 март 2005 г. и 31 март 2006 г.

⁸ Регламент (ЕО) № 1010/2000 на Съвета относно допълнителното набиране на чуждестранни резервни активи от Европейската централна банка (ОВ L 115, 16.5.2000 г., стр. 2).

Макар че някои функции по управление на портфейла, например управлението на риска и счетоводството, се изпълняват централизирано в ЕЦБ, повечето фронт-офис и бек-офис функции са децентрализирани в Евросистемата в съответствие с мандатите за управление на чуждестранните резерви, дадени от ЕЦБ на НЦБ.⁹ При изпълнението на тези функции НЦБ действат от името на ЕЦБ чрез явно представителство. Целта е контрагентите на ЕЦБ на международните финансови пазари да разграничават операциите, провеждани от НЦБ от името на ЕЦБ, и провежданите от НЦБ за управление на собствените им резерви. ЕЦБ получава онлайн информация за сделките, провеждани от всички НЦБ от нейно име, посредством система за управление на портфейла, която работи в собствената сигурна комуникационна мрежа на ЕСЦБ.

Стратегическият бенчмарк за всяка валута, установен от Управителния съвет, отразява дългосрочните изисквания на политиката и предпочитанията на ЕЦБ по отношение на риска и възвръщаемостта. Тактическите бенчмаркове, установявани от Инвестиционния комитет на ЕЦБ и одобрявани от Изпълнителния съвет, които трябва да се разполагат в предварително определени граници около стратегическия бенчмарк, отразяват краткосрочните до средносрочни предпочитания на ЕЦБ по отношение на риска и възвръщаемостта при текущите пазарни условия. Мандатите, дадени от ЕЦБ на НЦБ за управление на валутните резерви, предвиждат изпълнение на тактическите бенчмаркове.

Контрагентите и посредниците, които се използват в операции, включващи чуждестранни резервни активи, се избират от ЕЦБ по препоръка на НЦБ. При този избор ЕЦБ прилага единен подход, който се основава на две групи критерии:

- оценка на кредитоспособността на контрагентите;
- съображения за ефективност, по-специално предлаганите изследователски услуги, ценовата конкурентоспособност и способността на контрагента да борава с големи обеми при всякакви пазарни условия.

Транзакциите, извършвани с контрагенти на ЕЦБ, се документират чрез стандартни пазарни споразумения. ЕЦБ е разработила и собствено рамково споразумение за нетиране, прието от всички нейни контрагенти.

ЕЦБ периодично внася изменения в списъка на инструментите, допустими за използване в управлението на чуждестранните резервни активи. Изборът им има за цел да постига все по-голяма степен на сложност, изпълнявайки същевременно изискванията за високо равнище на сигурност и ликвидност.

⁹ От началото на 2006 г. насам НЦБ от еврозоната имат правото да се въздържат от поемането на мандати за управление на чуждестранни резерви на ЕЦБ. Тези НЦБ, които поемат мандати за управление на чуждестранни резерви на ЕЦБ (понастоящем всички 12 НЦБ), отговарят на изискванията за мандат, съответстващ или на подпортфейл в щатски долари или на подпортфейл в японски йени. Централната банка на Германия (*Deutsche Bundesbank*) и централната банка на Франция (*Banque de France*) отговарят на изискванията за два мандата. Виж ЕЦБ (2006 г.), *Управление на портфейли в ЕЦБ*, стр. 23.

Наличности от злато на ЕЦБ

В съответствие със Споразумението на централните банки за продажба на злато (виж каре 14) златните резерви на ЕЦБ не се управляват активно.

Валутни резерви на НЦБ

Валутните резерви, които не се прехвърлят на ЕЦБ, се държат и се управляват от НЦБ.

След отчитане на промените в обменните курсове валутните резерви, държани от НЦБ, отбелязват траен спад от 1999 г. до 2005 г., като в края на 2005 г. те възлизат на около 279 млрд. евро, от които 111 млрд. евро в активи в чуждестранна валута и 168 млрд. евро в злато, СПТ и резервни позиции в МВФ.

Тъй като интервенциите на валутните пазари се осъществяват чрез резерви, държани от ЕЦБ, валутните резерви на НЦБ вече не обслужват цели на валутната политика. Както бе посочено по-горе обаче, те могат да станат предмет на ново набиране на резерви от страна на ЕЦБ.

Съгласно член 31 от Устава на ЕСЦБ валутните операции, които НЦБ осъществяват със своите валутни резерви, подлежат на предварително одобрение от ЕЦБ. Това изискване осигурява съгласуваност с единната парична политика и с политиката на ЕЦБ по отношение на обменните курсове. То се отнася за трансакции, които могат да повлияят върху обменните курсове или върху вътрешната ситуация с ликвидността и които надхвърлят определените в насоките на ЕЦБ граници. Инвестиционните операции на НЦБ на чуждестранните финансови пазари не подлежат на предварително одобрение, тъй като не засягат единната парична политика и политиката на ЕЦБ по отношение на обменните курсове. Трансакциите, които НЦБ осъществяват от свое име или от името на националните правителства в изпълнение на задълженията им към международни организации от рода на БМР и МВФ, също са освободени от това изискване.

По аналогия с НЦБ от еврозоната и в съответствие с член 31.3 от Устава трансакциите на държави – членки на ЕС, с текущи средства в чуждестранна валута също подлежат на контрол от страна на ЕЦБ.¹⁰

¹⁰ Насоки ЕЦБ/2003/12 от 23 октомври 2003 година относно сделките на участващите държави-членки, осъществявани с текущите им средства в чуждестранна валута, съгласно член 31.3 от Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (ОВ L 283, 31.10.2003 г., стр. 81).

Европейска централна банка
Banca d'Italia
Banco de España
Banco de Portugal
Bank of Greece
Banque centrale du Luxembourg
Banque de France
Banque Nationale de Belgique
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland
De Nederlandsche Bank
Deutsche Bundesbank
Oesterreichische Nationalbank
Suomen Pankki - Finlands Bank
Schweizerische Nationalbank
Sveriges Riksbank

С оглед на това да изяснят намеренията си по отношение на своите наличности от злато долуподписаните институции заявяват, както следва:

1. Златото ще продължи да бъде важен елемент на паричните резерви в света.
2. Продажбите на злато, за които долуподписаните институции вече са взели или предстои да вземат решение, ще бъдат осъществявани посредством съгласувана програма за продажби за период от пет години, считано от 27 септември 2004 г., непосредствено след изтичането на срока на предишното споразумение. Годишните продажби няма да надхвърлят 500 тона, а общите продажби за целия период няма да надхвърлят 2500 тона.
3. Страните по настоящото споразумение се договарят през този период общото количество на даденото назаем злато и общата сума на опциите и фючърсите за злато да не надхвърлят количествата към датата на подписването на предходното споразумение.

Настоящото споразумение ще бъде преразгледано след пет години.

Източник: Прессъобщение на ЕЦБ от 8 март 2004 г.

3.3 ПЛАТЕЖНИ СИСТЕМИ И СИСТЕМИ ЗА КЛИРИНГ

Задачата на Евросистемата да подпомага гладкото функциониране на платежните системи е регламентирана в член 22 от Устава, който дава право на ЕЦБ и НЦБ да осигуряват улеснения, за да гарантират ефикасни и стабилни клирингови и платежни системи в Общността и с други страни. Със същата цел ЕЦБ има право да приема регламенти.¹¹

¹¹ Досега ЕЦБ не е имала нужда да прибегва до регулативните правомощия, предоставени по член 22 от Устава на ЕСЦБ. За по-подробна информация за обхвата на регулативните правомощия на ЕЦБ съгласно член 22 от Устава виж статията *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems* (Ролята на Евросистемата за платежните системи и системите за клиринг) в *Месечен бюлетин* на ЕЦБ, април 2002 г.

Ефикасното и стабилно функциониране на платежните системи и системите за клиринг и сетълмент е задължително за ефективността на паричната политика. Евросистемата използва платежните системи, за да извършва плащанията по своите операции по паричната политика и кредити в рамките на деня. Тъй като тези операции трябва да бъдат обезпечени, способността на контрагентите на Евросистемата да предоставят обезпечение зависи от стабилната и ефикасна инфраструктура на системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа. Гладкото действие както на платежните системи, така и на системите за сетълмент на ценни книжа е от решаващо значение и за функционирането на паричния пазар в евро, както и – в по-общ план – за други национални и международни финансови пазари (например за валутния пазар и пазарите на ценни книжа и деривати).

С платежните системи и системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа са свързани два основни типа финансов риск:

- рискът, че някоя страна в системата може да не успее да изпълни задълженията си, когато настъпи падежът им или в който и да е бъдещ момент (кредитен риск);
- рискът, че някоя страна в системата може да не разполага с достатъчно средства или ценни книжа, за да изпълни задълженията си както и когато се очаква, макар да е в състояние да ги изпълни по-късно (ликвиден риск).

И двата типа финансов риск могат да доведат до ситуация, при която невъзможността на един участник да изпълни задълженията си в междубанков трансфер или в система за клиринг и сетълмент на ценни книжа да причини ефект на доминото и други участници да изпаднат в невъзможност да изпълнят задълженията си, когато настъпи техният падеж. Подобен сценарий може да доведе до мащабни сътресения на финансовите пазари като цяло (системен риск), който би могъл да се отрази и в икономиката в по-широк план.

При системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа е налице и риск от загуба или липса на достъп до ценни книжа, държани под попечителство, поради неплатежоспособност или небрежност на банката-попечител или поради изпадането ѝ в някаква друга неблагоприятна ситуация (попечителски риск). Това също се отразява върху способността на участника да представи ценните книжа, когато е необходимо.

Освен сигурни, платежните системи и системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа трябва да бъдат също ефикасни и практични – както за потребителите си, така и за икономиката като цяло. Винаги обаче се получава компромис между свеждането на разходите до минимум и изпълнението на други цели, например по отношение на сигурността. Ето защо са необходими минимални стандарти и препоръки за сигурност и ефикасност, които да насочват решенията на заинтересованите лица в платежните системи и системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа, а това от своя страна да насърчава конкуренцията между платежните системи

и между системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа, за да се избегне регулаторният арбитраж.

В съответствие с тези съображения и с мандата, възложен от Договора за ЕО и Устава на ЕЦБ, целите на политиката на Евросистемата са насочени към осигуряването на сигурни и ефикасни системи. За тази цел Евросистемата:

- осигурява инструменти за плащане и сетълмент на ценни книжа;
- упражнява надзор върху системите, за да осигури тяхната ефективност и сигурност.

3.3.1 Осигуряване на инструменти за плащане и за сетълмент на ценни книжа

В съответствие с определената в Устава задача да подпомага гладкото функциониране на платежните системи Евросистемата осигурява широк набор от инструменти за плащане и сетълмент на ценни книжа, най-важният от които е системата *TARGET*.

***TARGET* (Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време)**

Евросистемата разработва *TARGET* за обработването на големи плащания в евро в реално време в цялата еврозона. *TARGET* осигурява равни условия за участниците на пазара и средство за навременно и сигурно осъществяване на свързаните с паричната политика транзакции между НЦБ от Евросистемата и кредитните институции. Това е единствената платежна система, която извършва трансгранични плащания в евро, достъпна пряко за всички контрагенти в операциите по паричната политика. Така тя позволява на паричния пазар в евро да функционира като единен пазар и прави възможна единната парична политика.

Сегашната система

TARGET влиза в действие на 4 януари 1999 г. и има децентрализирана структура. Понастоящем системата обхваща и свързва 16 национални системи за брутен сетълмент в реално време и платежния механизъм на ЕЦБ. Шестнайсетте национални системи за брутен сетълмент в реално време са на дванайсетте държави от еврозоната плюс Дания, Швеция, Обединеното кралство и – от март 2005 г. – Полша. Словения предстои да се присъедини през 2007 г.

Насоките на ЕЦБ относно *TARGET*¹² определят правилата за действие на системата, включително и нейните национални елементи. Те съдържат разпоредби по редица минимални общи характеристики (напр. критерии за достъп, валутна единица, правила на ценообразуване, време на операцията,

¹² Насоки ЕЦБ/2001/3 от 26 април 2001 година относно Трансевропейската автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време (*TARGET*), (ОВ L 140, 24.5.2001 г., стр. 72), последно изменени с Насоки ЕЦБ/2003/6 от 4 април 2003 г. (ОВ L 113, 7.5.2003 г., стр. 74).

правила за плащане, неотменимост, окончателност и кредит в рамките на деня), които трябва да спазва всяка национална система за брутен сетълмент в реално време, участваща в *TARGET*. Между Евросистемата и НЦБ на държавите извън еврозоната е сключено многостранно споразумение, което отразява насоките относно *TARGET*.

TARGET трябва да се използва за всички плащания, следващи пряко от или извършвани във връзка с:

- а) операциите по паричната политика на Евросистемата;
- б) сетълмента на рамото в евро на валутни операции на Евросистемата;
- в) сетълмент операции на системи за големи плащания, които обработват трансфери в евро.

За други плащания, като например междубанкови и търговски плащания в евро, участниците на пазара са свободни да използват *TARGET* или друга платежна система.

През 2005 г. през *TARGET* се извършват 89 % от целия оборот на големи плащания в евро. В края на 2004 г. участниците са повече от 10 000; посредством *TARGET* са достъпни около 50 000 институции.¹³

TARGET2

Сегашната структура на *TARGET* е определена през 1994 г. Тя се основава на принципите на минимално хармонизиране и свързване на съществуващите инфраструктури. Това е най-добрият начин да се гарантира, че системата ще може да действа от самото начало на третия етап на ИПС. Тъй като обаче финансовата интеграция в еврозоната се засилва, а бизнес потребностите на потребителите на *TARGET* стават все по-сходни, през октомври 2002 г. започва подготовката на нова, усъвършенствана система – *TARGET2*. Подготовката има за цел *TARGET2* да заработи през 2007 г. Второто поколение *TARGET*: а) ще задоволява по-добре потребностите на потребителите, като осигурява силно хармонизирано равнище на обслужване, б) ще спомага за постигането на ефективност на разходите, и в) ще може бързо да се адаптира към развитието в бъдеще, включително към разширяването на ЕС и Евросистемата. Същевременно НЦБ продължават да отговарят за сметките на и деловите отношения с кредитните институции.

TARGET2 ще осигури единна съвместна платформа за онези централни банки, които решат да се присъединят и да се откажат от националните си платформи за брутен сетълмент в реално време. В *TARGET2* ще участват всички централни банки от Евросистемата. Централната банка на Дания (*Danmarks Nationalbank*) е потвърдила участието си, докато централната банка на Швеция (*Sveriges Riksbank*) и централната банка на Обединеното кралство (*Bank of England*) няма да се свържат с *TARGET2*. Централните банки на някои от новите държави – членки на ЕС, ще участват едва след като приемат евро.

¹³ Виж ЕЦБ (2006 г.), Годишен доклад 2005 г., глава 2, раздел 2.

Агент по сетълмента за частни системи

Евросистемата действа и като агент по сетълмента за платежни системи, които не управлява. ЕЦБ например е агент по сетълмента за системата *EURO1*, оперирана от Евробанковата асоциация (*EBA*), а някои НЦБ извършват сетълмент за частни системи за плащания на дребно и системи за сетълмент на ценни книжа. Функциите, които изпълняват ЕЦБ и някои НЦБ като агенти по сетълмента, гарантират, че тези платежни системи извършват сетълмент в резервни пари, за да се сведе до минимум рискът от неизпълнение, който би имал тежки системни последици за финансовата система.

Системата за непрекъснат свързан сетълмент

Системата за непрекъснат свързан сетълмент (*CLS*) действа от 2002 г. Чрез нея се извършва сетълмент на транзакции в чуждестранна валута между участващите банки въз основа на принципа „плащане срещу плащане“ в счетоводните книги на Банка *CLS* в Ню Йорк. Главният надзорен орган на системата е Федералният резерв на САЩ. ЕЦБ осигурява сметки за системата *CLS* и извършва надзорна дейност по отношение на еврото – втората по важност валута в *CLS*.

Системи за плащания на дребно

Евросистемата участва по различни начини в системи за плащания на дребно. Няколко НЦБ от еврозоната, например централната банка на Италия (*Banca d'Italia*), централната банка на Белгия (*Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique*) и централната банка на Германия (*Deutsche Bundesbank*), имат дългогодишни традиции в управлението на системи за плащания на дребно. Те предлагат неутрални и отворени мрежи, в които банките могат да участват независимо от размера на дейността си. Степента на участието на Евросистемата в системи за плащания на дребно до голяма степен зависи от усилията на банковия сектор да осигури в бъдеще ефективна инфраструктура на тези системи в евро.

Модел за кореспондентски отношения между централните банки

Поради отсъствието на достатъчни пазарни инструменти за трансгранично мобилизиране на активи в цялата еврозона Евросистемата създаде за своите операции модел за кореспондентски отношения между централните банки (*CCBM*). Системата осигурява възможност всички участници в платежни системи и контрагенти в операциите на паричната политика да предоставят обезпечения за кредитните операции на Евросистемата, където и да се намират обезпеченията. За тази цел всяка НЦБ действа като попечител за други НЦБ. Моделът за кореспондентски отношения между централните банки е разработен като временно решение – докато пазарът създаде алтернативи; той няма за цел да се конкурира с пазарни инициативи за предоставяне на трансгранични услуги в пазарните операции.

Дейност като централен депозитар на ценни книжа

НЦБ от Евросистемата по традиция играят оперативна роля в сетълмента на ценни книжа. Макар че редица задачи вече са прехвърлени на частни организации, някои НЦБ все още действат като централни депозитари на ценни книжа (ЦДЦК) или като регистър за някои държавни и други ценни книжа.

3.3.2 Надзор върху платежните системи и системите за сетълмент на ценни книжа

Надзорът върху платежните системи определя стандарти за сигурността им и има грижата те да се прилагат правилно. Посредством съчетаване на морално убеждение и регулаторен натиск той цели основно да предпазва функционирането на платежните системи. Ето защо платежният надзор е различен от банковия надзор. Банковият надзор включва наблюдение върху отделни банки или финансови институции за осигуряване на финансовата им стабилност и най-вече за защита на вложителите и клиентите.

От 1999 г. насам надзорът върху платежните системи е задължение, което си поделят ЕЦБ и НЦБ от еврозоната. ЕЦБ извършва надзор върху общоевропейските системи за големи плащания (включително *TARGET*), а НЦБ – върху съответните национални системи.

Надзорът се осъществява в съответствие със стандартите за сигурност и ефикасност, определени от ЕЦБ за платежните системи в евро. През февруари 2001 г. ЕЦБ възприема *Основните принципи за системно важните платежни системи (Core Principles for Systemically Important Payment Systems)*¹⁴, съставени през януари 2001 г. от Комитета за платежни и сетълмент системи на държавите от Г-10.¹⁵ Сега те са включени в набора от стандарти, прилагани от ЕЦБ и НЦБ от Евросистемата за осъществяване на наблюдение върху системите за големи плащания в евро.

Що се отнася до надзора върху системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа, правомощията на Евросистемата не са толкова ясно регламентирани и изключителни. Все пак от 2001 г. насам ЕСЦБ и Комитетът на европейските регулаторни органи за ценни книжа (*CESR*) си сътрудничат активно по тези системи. Съвместна работна група, включваща представители на всички централни банки от ЕСЦБ и всички регулаторни органи за ценни книжа от *CESR*, е разработила европейски стандарти за клиринг и сетълмент въз основа на препоръките на Комитета за платежни и сетълмент системи и на Международната организация на комисиите за ценни книжа (*IOSCO*). Тези стандарти на ЕСЦБ и Комитета на европейските регулаторни органи за ценни книжа имат за цел да повишават сигурността, стабилността

¹⁴ Публикации на CPSS № 43, *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, публикувано от БМР през януари 2001 г.

¹⁵ CPSS е постоянен комитет, създаден от управителите на централните банки от Г-10, с домакин БМР (виж раздел 5.4).

и ефикасността на системите за клиринг и сетълмент на ценни книжа в Европейския съюз, като отчитат необходимостта от премахване на препятствията пред ефикасните трансгранични процеси на клиринг и сетълмент на негова територия.

Евросистемата насърчава пазара да мисли за бъдещите предизвикателства и да разработва възможни решения. Тя осигурява форум за дискусии с участниците на пазара – посредством двустранни и многостранни срещи, презентации, речи и публикации, за да подготвя условията за по-нататъшно усъвършенстване на платежните системи и за развитието на нови инфраструктури. В областта на системите за сетълмент на ценни книжа ЕЦБ наблюдава внимателно процеса на консолидация и следва политика, която насърчава ефикасността, по-специално в трансграничното прехвърляне на ценни книжа навсякъде в еврозоната.

3.4 ЕВРОБАНКНОТИ И МОНЕТИ

Съгласно член 106 от Договора за ЕО и член 16 от Устава на ЕСЦБ Управителният съвет на ЕЦБ има изключителното право да разрешава емитирането на банкноти в еврозоната. ЕЦБ и НЦБ са единствените институции, имащи право да емитират банкноти, които са законно платежно средство в еврозоната. Съгласно член 106, параграф 2 от Договора емисионните права на държавите от еврозоната се ограничават до монетите „след одобрението на ЕЦБ относно размер на тиража“.

Емитиране на евробанкноти

От 1999 г. до 2002 г., докато не съществуват деноминирани в евро банкноти, банкнотите в националните валути, заменени от еврото, са единствено законно платежно средство в еврозоната. Емитират ги НЦБ със съгласието на Управителния съвет на ЕЦБ, но за разлика от по-късния режим за евробанкнотите всяка НЦБ емитира своите национални банкноти за своя сметка и в своя полза.

От 1 януари 2002 г. насам НЦБ и ЕЦБ емитират съвместно евробанкнотите. За разлика от банкнотите на националните валути, заменени от еврото, на евробанкнотите не е отбелязано от коя централна банка са емитирани. НЦБ от Евросистемата са задължени да приемат евробанкнотите, пуснати в обращение от други членове на Евросистемата; тези банкноти не се репатрират. Все пак, макар да се смята, че представляват задължение на Евросистемата като цяло, централните банки трябва да действат като законни емитенти, тъй като Евросистемата няма правосубектност.

Делът на ЕЦБ в общата стойност на емитираните от Евросистемата банкноти е 8 %. Тъй като схемата за солидарност включва всички членове на Евросистемата, ЕЦБ е един от законните емитенти и отчита тези банкноти в баланса си. На практика емитираните от ЕЦБ банкноти се пускат в обращение от НЦБ и така те поемат съответни задължения спрямо

нея. Тези задължения са лихвоносни по лихвения процент по основните операции на ЕЦБ по рефинансиране (виж раздел 3.8.1).

Останалите 92 % от евробанкнотите се емитират от НЦБ пропорционално на съответния им дял в капиталовия алгоритъм на ЕЦБ. Всеки месец се изчислява разликата между дела на всяка НЦБ в общия брой банкноти в обращение и банкнотите, които тя реално е пуснала в обращение, и се записва като лихвоносно вземане или задължение в рамките на Евросистемата.¹⁶

¹⁶ НЦБ, която вкарва повече банкноти в обращение от дела си в капиталовия алгоритъм, поема лихвоносно задължение по отношение на останалата част от Евросистемата, и обратно.

Каре 15 От дизайна до обращението – създаването на евробанкнотите и евромонетите

Успешното пускане в обращение на евробанкнотите и евромонетите на 1 януари 2002 г. бележи връхната точка на продължителна и изчерпателна подготовка, започнала в началото на 90-те години на XX век.

Евробанкноти

Работата по първата серия евробанкноти е извършена от ЕПИ като част от подготовката за третия етап на ИПС, а ЕЦБ я довежда докрай.

Всъщност предварителната работа започва през 1992 г. под егидата на Комитета на управителите. Поради продължителния период на подготовка за производството на банкнотите Комитетът съставя Работна група по отпечатването и емитирането на европейски банкноти, която включва главните касиери и управителите на печатниците на НЦБ.

През юни 1995 г. Съветът на ЕПИ се консултира с изкуствоведи и специалисти по графичен дизайн и маркетинг и избира две теми за дизайн на банкнотите:

- „Епохи и стилове в Европа“ представя седем ясно разграничени периода в историята на европейската архитектура: класически, романски, готически, ренесансов, барок и рококо, епоха на желязото и стъклото и съвременна архитектура на XX век;
- Абстрактен или съвременен дизайн.

Съветът на ЕПИ също така взема решение за седемте купюри на банкнотите: 5 евро, 10 евро, 20 евро, 50 евро, 100 евро, 200 евро и 500 евро.

На 12 февруари 1996 г. е обявен конкурс за дизайн, който продължава седем месеца. След приключването му в средата на септември НЦБ най-напред проверяват проектите за годност за печат и съответствие с техническото задание, след това изпращат одобрените проекти на нотариус във Франкфурт на Майн, който заменя имената на авторите с таен трицифрен код. След това анонимизираните проекти се представят на ЕПИ.

Жури от 14 независими специалисти по маркетинг, дизайн и история на изкуството се събира в ЕПИ на 26-27 септември 1996 г. под председателството на генералния секретар на ЕПИ. Членовете на журито, които представляват всички държави – членки на ЕС, с изключение на Дания (чиято централна банка – *Danmarks Nationalbank* – не излъчва експерт, защото Дания е решила да не се присъединява към еврозоната), оценяват проектите въз основа на редица критерии: оригиналност, естетически качества, функционалност, възприемане от страна на обществеността, равнопоставеност на половете и избягване на национални пристрастия. След внимателно обмисляне журито успява да състави два списъка на петте най-добри проекта - финалисти по всяка от темите.

В периода 7-13 октомври 1996 г. „Галъп Европа“ провежда проучване на общественото мнение по десетте проекта - финалисти, в което участват над 2000 души от всички държави – членки на ЕС, с изключение на Дания. През декември 1996 г. резултатите от проучването, оценката на журито и техническата оценка на Работната група по отпечатването и емитирането на европейски банкноти са представени на Съвета на ЕПИ.

На 3 декември 1996 г. той избира победителя. Това е проектът на Роберт Калина от централната банка на Австрия (*Oesterreichische Nationalbank*) на тема „Епохи и стилове в Европа“. На банкнотите в спечелилия проект са изобразени прозорци, врати и мостове от различни исторически периоди, илюстриращи общото културно наследство на Европа и символизиращи настъпването на нова епоха и визия за бъдещето.

Прозорците и вратите на лицевата страна на всяка банкнота символизируют духа на отвореност и сътрудничество в Европа. Изобразени са и 12-те звезди на Европейския съюз като символ на динамизма и хармонията на съвременна Европа. На обратната страна на всяка банкнота са изобразени мостове – от ранни конструкции до сложни съвременни въжени мостове – като метафора на общуването между европейските народи и между Европа и останалия свят.

Другите основни елементи в дизайна на банкнотите са:

- названието на валутата – евро – с латински (EURO) и с гръцки (ΕΥΡΩ) букви;
- 12-те звезди – символ на Европейския съюз;
- инициалите на емитента в пет езикови варианта: BCE, ECB, EZB, EKT и EKP;
- подписът на председателя на ЕЦБ.

След задълбочени научни изследвания са избрани основните цветове, така че да улесняват разпознаването и разграничаването на различните купюри. Проведена е консултация с Европейския съюз на слепите, за да бъдат надлежно задоволени потребностите на незрящите и на хората с увредено зрение. В резултат на това

Каре 15 От дизайна до обращението – създаването на евробанкнотите и евромонетите (продължение)

е решено банкнотите от всяка купюра да бъдат с различен размер, с големи цифри, отпечатани с удебелен шрифт, и релефни елементи на определени места.

В евробанкнотите са вградени редица защитни елементи – осигурителна нишка, интаглио печат и холограмно фолио, които да ги защитават от фалшифициране и да улесняват разпознаването на истинските банкноти от пръв поглед. Използва се хартия с флуоресцентни влакънца и полутонов електротипен воден знак. В допълнение към това редица скрити, машинно четими защитни елементи позволяват на НЦБ и на работещите с банкноти предприятия да проверяват истинността им.

През 1998 г. Управителният съвет на ЕЦБ одобрява окончателния дизайн и техническите спецификации на новите банкноти и след редица подготвителни технически стъпки производството на евробанкнотите започва през юли 1999 г. Всяка НЦБ решава къде да отпечата първоначалния запас от необходимите за държавата банкноти. Общо 15 печатници и девет завода за хартия участват в производството на около 15 милиарда евробанкноти, необходими за преминаването към еврото. След като евробанкнотите са вече в обращение, нуждите от текущо производство се определят ежегодно и осигуряването на различните купюри е организирано във формата на пул от 12-те участващи НЦБ.

Ясно определени процедури за проверка и контрол на качеството осигуряват еднаквостта на всички банкноти и съответствието им с техническите спецификации. Това означава, че всяка банкнота може да бъде използвана във всички машини, които приемат банкноти, и във всички терминални устройства АТМ в цялата еврозона.

Евромонети

Осемте купюри евромонети – 1, 2, 5, 10, 20 и 50 цента, 1 и 2 евро – са разработени от Работната група на управителите на монетни дворове и се емитират от държавите в еврозоната. Макар че всички осем монети имат еднакви общи страни, другите им страни са различни за всяка държава и имат различен дизайн за всяка от 12-те държави в еврозоната, като изображенията са обградени от 12-те звезди – символ на ЕС. След конкурс, организиран от Европейската комисия, и с одобрението на Съвета на ЕС дизайнът на общата страна е възложен на Люк Люикс от Белгийския кралски монетен двор. На монетите от 1, 2 и 5 цента е изобразено мястото на Европа на земното кълбо; на 10, 20 и 50 цента е представена Европа като група от отделни държави, а на монетите от 1 и 2 евро е изобразена обединена Европа. Също като банкнотите евромонетите могат да се използват навсякъде в еврозоната, независимо от националните им страни.

Във всички монети са включени няколко съвременни елемента, които помагат на потребителите, особено на незрящите и хората с увредено зрение, да разпознават различните купюри. Например всяка следваща монета в купюрния ред има различен гурт. Използването на сложна биметална технология и наличието на

Каре 15 От дизайна до обращението – създаването на евробанкнотите и евромонетите (продължение)

магнитни свойства на монетите от 1 и 2 евро затруднява фалшифицирането им. Това се постига и чрез изписването на букви по ръба на монетата от 2 евро, които са различни за различните държави.

Монетният двор на всяка държава отговаря за качеството на своите монети в съответствие с общи правила. За преминаването към еврото са произведени около 52 милиарда евромонети. Това равнище на производство е разрешено от ЕЦБ, чието задължение е да одобрява общата стойност на емитираните от държавите-членки монети.

Въвеждане на евробанкнотите и монетите

На 1 март 2001 г. започва многоезична кампания в цялата еврозона, която да запознае гражданите на 12-те държави в нея с новите банкноти и монети и да ги подготви за преминаването към еврото. Информационната кампания „Евро 2002“ преминава под мотото „Еврото – нашите пари“. Тя е съпроводена с редица инициативи на национално равнище.

В навечерието на преминаването към еврото се извършва „предварително зареждане“ на банките, а чрез тях – „предварително подзареждане“ на други организации, боравещи с пари в брой, например пощи, фирми за превоз на пари, фирми за автомати за продажба на стоки, търговци на дребно. Това позволява бързото и гладко заместване на националните банкноти в цялата еврозона от 1 януари 2002 г. Евробанкноти са заредени и в централни банки извън еврозоната, по-специално в централните банки на държавите-членки, които не са част от еврозоната, както и в някои страни от Централна и Източна Европа и Средиземноморието.

Така чрез разпределение на емитирането на евробанкноти между НЦБ се избягват последиците от представянето на „миграцията на банкнотите“ в балансите при действащата в Евросистемата схема на много емитенти и при пълна взаимозаменяемост на всички евробанкноти. В противен случай миграцията на банкнотите, т.е. парите в брой, които преминават от една държава от еврозоната в друга, би могла да се отрази като увеличение в показателя *банкноти в обращение* на една централна банка за сметка на друга. Това от своя страна може да повлияе сериозно върху съответните баланси и постепенно да доведе до значително нарушаване на баланса на централната банка, която се явява нетен получател.

Общият брой на емитираните от Евросистемата банкноти (без гореописаните баланси в рамките на Евросистемата) се публикува всяка седмица от ЕЦБ в консолидиран финансов отчет. Понастоящем евробанкнотите в обращение са доста над 500 милиарда, като се смята, че значителна част от тях са у нерезиденти на еврозоната.

Производство на евробанкнотите

За преминаването към еврото през 2002 г. всяка от националните централни банки на 12-те държави от еврозоната отговаря за набавянето на необходимите за съответната страна банкноти от всички (седем) купюри. Впоследствие годишното производство на различните купюри банкноти (за подмяна на негодните за по-нататъшна употреба) е организирано като пул между НЦБ, така че всяка НЦБ отговаря за производството на една или няколко купюри, разпределени ѝ от Управителния съвет на ЕЦБ. Това „децентрализирано производство чрез пул“ ще бъде заменено от единна тръжна процедура на Евросистемата, която ще влезе в действие най-късно на 1 януари 2012 г. Новата процедура е разработена в съответствие с принципа на отворената пазарна икономика и се подчинява на законодателството на ЕС по отношение на конкуренцията. Целта е да се осигури равнопоставеност на всички печатници, които пожелаят да участват в единната тръжна процедура на Евросистемата и да се гарантират прозрачност и запазване на сигурността при производството на евробанкноти. Въвеждането на тази процедура ще бъде предшествано от преходен период, за да имат НЦБ и печатниците достатъчно време да се подготвят за промяната в методиката.

Мерки срещу фалшифицирането

ЕЦБ се е ангажирала да защитава евробанкнотите от фалшифициране по най-високите възможни стандарти. Евробанкнотите са замислени и разработени така, че да съдържат най-съвременна защита срещу фалшифициране в световен мащаб. Досега броят на засечените фалшификати остава под този за бившите национални валути преди преминаването към еврото.

През 2002 г. ЕЦБ създава Център за анализ на фалшификати, който да събира в изчерпателна база данни статистическата и техническата информация за фалшификатите от националните центрове за анализ. Тази информация се предоставя на всички органи, ангажирани с борбата против фалшифицирането. ЕЦБ работи в тясно сътрудничество с Европол, който отговаря за усъвършенстването на сътрудничеството между националните органи на държавите-членки, отговарящи за борбата с фалшифицирането на парични единици (по-специално на еврото), както и с Интерпол и с Европейската комисия, повишавайки ефективността на работата им в тази област. В ЕЦБ се помещава и Международен център за ограничаване на фалшифицирането, в който работят служители на ЕЦБ и на други емитиращи органи.

ЕЦБ наблюдава внимателно новостите в печатната индустрия и подлага на оценка потенциалната опасност от поява на висококачествени фалшификати. В резултат на развитието на технологията в последно време Евросистемата влага значителни ресурси в изследователска и развойна дейност, търсейки начини да усъвършенства съществуващите защитни елементи и техническата основа за дизайна на бъдещите банкноти.

Участие в емитирането на монети

Обемът на монетите, които всяка държава може да емитира, се определя ежегодно от ЕЦБ. За тази цел ЕЦБ взема предвид предварителните очаквания на всяка държава от еврозоната за обема на монетите, които трябва да бъдат емитирани през предстоящата година.

Купюрите и техническите спецификации на евромонетите са определени в регламент на Съвета.¹⁷ Всеки национален монетен двор отговаря за качеството на произвежданите от него монети и за съответствието им на спецификациите, за да могат монетите да се използват навсякъде в еврозоната. По силата на споразумение с Работната група на директорите на монетни дворове ЕЦБ играе ролята на независим оценител на качеството на монетите.

Евромонетите се пускат в обращение основно от НЦБ на Евросистемата от името на съответните правителства. Притежаването от НЦБ на монети е равностойно на кредитиране на публичния сектор, но съгласно член 6 от Регламент (ЕО) № 3603/93 на Съвета от 13 декември 1993 г.¹⁸ държането на такива наличности като текущи средства е разрешено, когато стойността им остава по-малка от 10 % от монетите в обращение (виж раздел 2.5.5).

3.5 СЪБИРАНЕ И СЪСТАВЯНЕ НА СТАТИСТИКА

ЕЦБ изисква широк набор от икономически и финансови данни, които подпомагат провеждането на паричната ѝ политика и изпълнението на други задачи на Евросистемата.

Правна основа на статистическата дейност на ЕЦБ

Съгласно член 5.1 от Устава на ЕСЦБ ЕЦБ има право да събира статистическа информация, доколкото тя е необходима за изпълнението на задачите, посочени в член 105 от Договора за ЕО и член 3 от Устава. При удовлетворяването на своите статистически изисквания обаче ЕЦБ трябва да осигури ефикасност и да сведе до минимум бремето на статистическата отчетност за кредитните институции и за другите отчетни единици.

Статистическата дейност на ЕЦБ е предмет на регламент на Съвета¹⁹, приет по препоръка на ЕЦБ и допълващ разпоредбите на Устава и други правни актове, приети преди началото на третия етап на ИПС. Вторичното законодателство определя три компонента:

¹⁷ Регламент (ЕО) № 975/98 на Съвета от 3 май 1998 година относно купюрния строеж и техническите спецификации на разменните евромонети (ОВ L 139, 11.5.1998 г., стр. 6).

¹⁸ Регламент (ЕО) № 3603/93 на Съвета от 13 декември 1993 година за уточняване на дефинициите за прилагането на забраните, посочени в член 104 и член 104б, параграф 1 от Договора (ОВ L 332, 31.12.1993 г., стр. 1).

¹⁹ Регламент (ЕО) № 2533/98 на Съвета от 23 ноември 1998 г. относно събирането на статистическа информация от Европейската централна банка (ОВ L 318, 27.11.1998 г., стр. 8).

- субектите, от които ЕЦБ има право да събира статистическа информация;
- режима на поверителност;
- разпоредбите за прилагане.

Обхват на статистическата дейност на ЕЦБ

Основните области на статистическата дейност на ЕЦБ са:

- парична и банкова статистика, статистика за финансовите пазари, включително за паричните агрегати и техните източници, лихвените проценти, дълговите ценни книжа и котираните акции, както и за непаричните финансови посредници;
- статистика на платежния баланс и на международните резерви на Евросистемата, на международната инвестиционна позиция на еврозоната като цяло и на номиналния и реалния ефективен обменен курс на еврото;
- финансовите сметки (включително статистика на държавните финанси); пълни секторни сметки (в процес на подготовка).

ЕЦБ публикува широк диапазон от данни в тези области наред със статистика за ХИПЦ, други цени, разходи, производство и пазари на труда, събирана основно от Статистическата служба на Европейските общности (Евростат).

Сътрудничество с институции на Общността и международни организации в областта на статистиката

В своята статистическа дейност ЕЦБ „си сътрудничи с институциите и органите на Общността, с компетентните власти на държавите-членки, или на трети държави, и с международни организации“ (член 5.1 от Устава на ЕСЦБ). За тази цел ЕЦБ работи в най-тясно сътрудничество с Евростат. На 10 март 2003 г. това сътрудничество е затвърдено в Меморандум за разбирателство²⁰ между Евростат и статистическия отдел на ЕЦБ. Меморандумът определя следните задължения в областта на статистиката:

- ЕЦБ отговаря за паричната и банковата статистика на равнище ЕС;
- ЕЦБ и Комисията си поделят отговорността за статистиката на платежния баланс и свързаните с него статистически данни, както и за статистиката на финансовите сметки;

²⁰ Меморандумът за разбирателство от 10 март 2003 г. между Генерална дирекция „Статистика“ на Европейската централна банка (ГД „Статистика“) и Статистическата служба на Европейските общности (Евростат) относно икономическата и финансовата статистика е публикуван на уебсайта на ЕЦБ (<http://www.ecb.int>). Той замества подобно споразумение между отдел „Статистика“ на ЕПИ и Евростат от 26 юли 1995 г., съставено въз основа на постигнатите заключения в Комитета по парична статистика и статистика на платежния баланс (CMFB) в началото на 90-те години на XX век.

- Комисията отговаря за ценовата статистика, статистиката на разходите и друга икономическа статистика.

ЕЦБ и Комисията си сътрудничат на двустранна основа или чрез комитети (по-специално Комитета по паричната и финансовата статистика и статистиката на платежния баланс – *CMFB*) по всички въпроси от общ статистически интерес, включително иницирането на или консултациите по релевантни законодателни актове на Общността.

ЕЦБ поддържа тесни връзки по статистически въпроси и с други международни организации като МВФ. Когато е възможно, статистиката на ЕЦБ се съобразява с международните статистически стандарти. По този начин ЕЦБ изпълнява и изискването да *„допринася, когато е необходимо, за хармонизацията на разпоредбите и практиките, регулиращи събирането, обобщаването и разпространяването на статистически данни в областите на нейната компетентност“*, както е посочено в член 5.3 от Устава на ЕСЦБ.

Помощ от страна на НЦБ

Съгласно член 5.2 от Устава на ЕСЦБ, НЦБ са задължени да подпомагат ЕЦБ в съставянето на статистика. На практика НЦБ (а в някои случаи – други национални органи) събират данни от кредитните институции и от други източници в съответните държави и изчисляват национални агрегати. ЕЦБ използва тези данни, за да състави агрегатите за еврозоната.

Заслужава да се отбележи, че тези разпоредби се отнасят за всички държави – членки на ЕС, и от органите на държавите извън еврозоната се изисква да подпомагат ЕЦБ в изпълнението на задачите в областта на статистиката. Според член 47.2 от Устава на ЕСЦБ *„Генералният съвет допринася за събирането на статистическа информация в съответствие с предвиденото в член 5“*. Макар че правните инструменти, приети от ЕЦБ, нямат обвързваща сила за държавите извън еврозоната, Генералният съвет и съответно НЦБ на неучастващите държави-членки трябва да участват в статистическата дейност на ЕЦБ.

3.6 ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

В съвременните централни банки висококачествената изследователска дейност придобива все по-голямо значение. Това се отнася особено за ЕЦБ, която е изправена пред безпрецедентни предизвикателства, свързани с провеждането на единна парична политика в зона, обхващаща много държави.

Целта на икономическите изследвания в ЕЦБ е да осигурят здрава теоретична и емпирична основа за формулирането на политиката и за по-доброто ѝ представяне пред пазарите и обществеността. За тази цел икономическите изследвания в рамките на Евросистемата са насочени към по-задълбочено опознаване на начина, по който функционира икономиката

на еврозоната, и към осигуряването на модели, инструменти и анализи, свързани с провеждането на паричната политика и с други задачи на Евросистемата.

В много случаи научно-изследователската дейност на ЕЦБ се извършва в рамките на организирани мрежи. Това са групи изследователи, участващи заедно в широки многоцелеви проекти. Те могат да включват икономисти от ЕЦБ, НЦБ от еврозоната, други централни банки и определящи политиките организации, както и представители на академичната общност. ЕЦБ участва и осигурява координация и организационна подкрепа – сама или заедно с други институции.

Друга съвместна дейност на ЕЦБ и НЦБ от еврозоната е макроикономическото моделиране за еврозоната. Иконометричните модели се използват в процеса на вземане на решения по паричната политика (например при изготвянето на макроикономическите прогнози на експерти на Евросистемата). Освен това създаването на модели служи като катализатор за разработването на нови статистически данни. И накрая, научно-изследователската дейност на Евросистемата се допълва от провежданите конференции на централните банки, например конференциите на централните банки, организирани от ЕЦБ, или конференциите на Международния изследователски форум по паричната политика.

3.7 ПРИНОСЪТ НА ЕЦБ ЗА ПРУДЕНЦИАЛНИЯ НАДЗОР И ЗА ФИНАНСОВАТА СТАБИЛНОСТ

Член 105, параграф 5 от Договора за ЕО възлага на Евросистемата задачата да *„допринася за гладкото осъществяване на провежданите от компетентните власти политика, свързана с разумния надзор върху кредитните институции и със стабилността на финансовата система.“*

Институционална рамка

Установената в общностното законодателство институционална рамка на банковия надзор се изгражда от два елемента:

- национална компетентност, основана на принципа за „контрол в страната по произход“, минимално хармонизиране на основните понятия и „взаимно признаване“;
- сътрудничество между компетентните органи.

Контрол в страната по произход и взаимно признаване

Съгласно принципа за страната по произход надзорът върху дадена кредитна институция е задължение на компетентните органи на държавата-членка, където институцията е лицензирана. Принципът за взаимното признаване означава, че всяка лицензирана кредитна институция може да предоставя услуги в местни клонове или трансгранични банкови услуги в целия Европейски съюз въз основа на взаимното признаване на банковите

лицензи и надзорните практики в рамките на ЕС. За тази цел общностното законодателство осигурява минимално хармонизиране на основните понятия, например дефиницията за кредитна институция, критериите за лицензиране на банки и общите стандарти на пруденциалния надзор и счетоводните принципи.

Следователно задълженията по надзора се изпълняват на национално равнище и се разпределят според специфичното за всяка държава-членка институционално устройство. В някои държави банковият надзор е поверен – в голяма степен или дори изключително – на съответните НЦБ. В други държави-членки той се осъществява от отделни органи, които обаче си сътрудничат със съответните централни банки.

ИПС въвежда разделение между правомощията по отношение на паричната политика (вече за цялата еврозона) и правомощията по отношение на националните надзорни политики (по страна по произход), което наскоро доведе до съществени промени в националната институционална и оперативна уредба в няколко държави – членки на ЕС. Същото се отнася за обхвата на надзорните функции извън банковия сектор. Ето защо все по-широк надзор върху всички сегменти на финансовия пазар се съсредоточава в един надзорен орган.

Сътрудничество между националните надзорни органи

Необходимостта от сътрудничество между надзорните органи е отчетена на ранен етап на напредващата глобализация в дейността на финансовите пазари и нарастващия обхват на трансграничните дейности. Още през 70-те години на XX век на европейско ниво са създадени два форума за многостранно сътрудничество в областта на банковия надзор:

- *Контактната група*, комитет на банковите надзорни органи от Европейското икономическо пространство (ЕИП), е създадена, за да разглежда въпросите, свързани с прилагането на разпоредбите за дейността на банките и надзорните практики, включително конкретни казуси.
- *Групата за банков надзор* е създадена от Комитета на управителите и предшества сегашната уредба, въведена от ЕЦБ.

Авторите на Договора от Маастрихт си дават сметка, че ИПС ще изостри необходимостта от сътрудничество в областта на надзора. Все пак, поради отсъствието по това време на ясна представа за засиленото сътрудничество, Договорът оставя отворени всички варианти. Мандатът на ЕСЦБ е формулиран много общо, без да се уточняват инструменти, а участието на ЕЦБ е ограничено до консултативни функции. Съгласно оправомощаващата клауза в член 105, параграф 6 от Договора за ЕО и член 25.2 от Устава на ЕСЦБ, Съветът на ЕС със съгласието на Европейския парламент има право да възложи на ЕЦБ „специфични задачи относно политиките, свързани с разумния надзор на кредитните институции и на други финансови институции с изключение на застрахователните предприятия“.

Оправомощаващата клауза не е била задействана в неотдавнашната реформа на институционалната уредба за финансова стабилност на ЕС, предназначена да засили сътрудничеството в рамките на ИПС и единния пазар. Сътрудничеството в областта на финансовото регулиране, надзора и стабилността е реорганизирано през 2004 г. *Рамката Ламфалуси*, която вече е приложена в областта на ценните книжа, е разширена така, че да обхване всички останали финансови сектори. Очаква се приемането на новата рамка да повиши гъвкавостта и ефикасността на регулаторния процес. В нея се прави разграничение между „законодателство от ниво 1“ (което се приема от Съвета на ЕС и Европейския парламент по процедурата за съвместно вземане на решение) и „законодателство от ниво 2“, състоящо се от мерки за прилагане, които могат да се приемат много по-бързо и по-гъвкаво от регулаторни комитети („комитети от ниво 2“). Надзорните комитети („комитети от ниво 3“) осигуряват последователното прилагане на директивите на Общността и се стремят да постигнат сближаване на надзорните практики.

В областта на банковото законодателство и надзор новите комитети са Европейският банков комитет (ниво 2), заменил Банковия консултативен комитет, и Комитетът на европейските банкови надзорници (ниво 3), който включва Контактната група. Комитетът по финансови услуги предоставя консултации и следи проблемите на финансовите пазари за Съвета Екофин.

Приносът на ЕЦБ

Приносът на ЕЦБ за „*безпроблемното прилагане на политиката, провеждана от компетентните органи във връзка с надзора за благоразумие на кредитните институции и стабилността на финансовата система*“ се състои в:

- насърчаване на сътрудничеството между централните банки и надзорните органи по въпроси на политиката от общ интерес в областта на пруденциалния надзор и финансовата стабилност;
- изпълнение на консултативна функция в съответствие с член 4 и член 25.1 от Устава на ЕСЦБ;
- сътрудничество с други подходящи форуми в Европа.

ЕЦБ насърчава сътрудничеството между централните банки и надзорните органи, като предоставя база и подкрепа на Комитета за банков надзор (BSC). Това е комитет на ЕСЦБ (виж раздел 2.5.2), създаден от Управителния съвет на ЕЦБ през 1998 г., за да поеме функциите на бившия Подкомитет за банков надзор, създаден през 1990 г. от Комитета на управителите и впоследствие, през 1994 г., станал част от ЕПИ. Комитетът за банков надзор включва високопоставени представители на ЕЦБ, НЦБ и надзорните органи в държавите – членки на ЕС. Мандатът му, преразгледан през 2004 г., е да подпомага Евросистемата в изпълнението на законово установените ѝ задачи в областта на пруденциалния надзор върху кредитните институции и в осигуряването на стабилност на финансовата система.

Улеснявайки сътрудничеството между Евросистемата и националните надзорни органи, Комитетът за банков надзор внася общоевропейска перспектива в редица въпроси. Така той допълва националните гледни точки по въпросите на финансовата стабилност и насърчава постигането на общи позиции по предизвикателствата, свързани с нарастващата интеграция на банковата система. Единният му анализ е съсредоточен главно върху структурните промени, които засягат работата на банките, стабилността на банковите и финансовите структури и възможните заплахи за тази стабилност. Освен това Комитетът за банков надзор служи като канал за двустранно протичане на информация между Евросистемата и националните надзорни органи.

Той също така помага на ЕЦБ да изпълнява консултативните си функции в областта на банковия надзор и финансовата стабилност. Проектите за общностно и национално законодателство в тази област подлежат на консултация с ЕЦБ съгласно член 4 от Устава. Освен това член 25.1 от Устава гласи, че ЕЦБ може да дава становища във връзка с обхвата и приложението на законодателството на Общността, отнасящо се до банковия надзор и финансовата стабилност.

И накрая, ЕЦБ си сътрудничи с други подходящи форуми в областта на надзора за благоразумие и финансовата стабилност. В допълнение към съществуващите връзки с Базелския комитет (виж раздел 5.4.5) ЕЦБ с помощта на Комитета за банков надзор ще съдейства на новата структура на ЕС за финансово регулиране, надзор и стабилност, като участва в Европейския комитет по ценни книжа и в споменатите по-горе два нови комитета.

3.8 ФИНАНСОВИ ОТНОШЕНИЯ В РАМКТЕ НА ЕВРОСИСТЕМАТА

Всички НЦБ от еврозоната имат финансова независимост и като цяло изпълняват задачите на Евросистемата за своя сметка и на свой риск. Финансови отношения в рамките на системата обаче са налице в две отношения:

- а) НЦБ от еврозоната са изплатили своя дял в капитала на ЕЦБ, предали са ѝ чуждестранни резервни активи и имат дял във финансовите ѝ резултати;
- б) НЦБ от еврозоната поделят помежду си „паричния приход“, т.е. прихода, който става дължим към тях при изпълнението на функцията на Евросистемата по паричната политика.

Получените по този начин права и задължения на НЦБ от еврозоната се разпределят помежду им въз основа на алгоритъма за записване на капитала на ЕЦБ. Методът за определяне и преразглеждане на алгоритъма е описан в каре 16.

3.8.1 Финансови ресурси на ЕЦБ

Финансовите ресурси на ЕЦБ се състоят предимно от собствените ѝ средства, чуждестранните резервни активи и вземанията от НЦБ в резултат от дела ѝ в емитирането на евробанкноти.

Собствени средства

Собствените средства на ЕЦБ са еквивалент на внесеня капитал и резервния фонд и на общите провизии срещу валутен и лихвен риск. Предназначението на собствените средства е да генерират приходи, които да покриват административните разходи на ЕЦБ и да служат като буфер срещу евентуални загуби от наличностите от рискови финансови активи, по-специално активи в чуждестранна валута.

Капитал на ЕЦБ

Капиталът на ЕЦБ се записва от НЦБ от ЕСЦБ пропорционално на дела им в капиталовия алгоритъм на ЕЦБ (виж каре 16). Член 28 от Устава на ЕСЦБ определя размера на първоначалния капитал – 5000 милиона евро. Съгласно член 49.3 от Устава, изменен неотдавна с Договора за присъединяване, от 1 май 2004 г. записаният капитал на ЕЦБ се увеличава пропорционално на теглото на НЦБ на новите държави-членки в разширения капиталов алгоритъм и вече възлиза на 5 564 669 247 евро. Благодарение на това увеличение присвояването на определено тегло на новите НЦБ в алгоритъма за записване на капитала не налага съществено понижаване на внасяния от НЦБ капитал до 1 май 2004 г.

Каре 16 Алгоритъм за записване на капитала на ЕЦБ

Алгоритъмът за записване на капитала на ЕЦБ не само определя дела на централните банки от ЕС в този капитал (член 28 от Устава на ЕСЦБ). Коригиран с дела на НЦБ извън еврозоната, той служи и като мярка за разпределението на следните финансови права и задължения между НЦБ от еврозоната:

- вноските в чуждестранните валутни резерви на ЕЦБ (член 30 от Устава);
- разпределението на евробанкнотите в обращение между НЦБ и разпределението на паричния приход (член 32 от Устава);
- разпределението на годишните финансови резултати на ЕЦБ (член 33 от Устава);
- теглото на гласовете в Управителния съвет при решения по финансови въпроси, както е описано в членове 28, 30, 32 и 33 от Устава.

Съгласно член 29 от Устава на всяка национална централна банка се присвоява определено тегло в алгоритъма, отчитайки в еднаква степен дела на съответната държава-членка в населението и в БВП на ЕС, установен и съобщен на ЕЦБ от Европейската комисия в съответствие с определени от Съвета на ЕС правила.

Алгоритъмът е изчислен за първи път през 1998 г., когато е създадена ЕЦБ, и се коригира на всеки пет години. Първата корекция влиза в сила от 1 януари 2004 г., а следващата е извършена на 1 май 2004 г. във връзка с разширяването на ЕС.²¹

²¹ Виж прессъобщения на ЕЦБ от 30 декември 2003 г. и 26 април 2004 г. за алгоритъма за записване на капитала на ЕЦБ.

НЦБ от еврозоната са изплатили изцяло своите вноски. Понастоящем напълно изплатените вноски на НЦБ от еврозоната в капитала на ЕЦБ възлизат общо на 3 978 226 562 евро.

Съгласно член 48 от Устава НЦБ извън еврозоната не са задължени да изплащат изцяло вноските си. Вместо това те правят вноски за покриване на оперативните разходи на ЕЦБ във връзка със задачите ѝ, свързани с НЦБ извън еврозоната. Генералният съвет е определил размера на тези вноски на 7 % от сумата, която тези държави биха внасяли, ако участват в ИПС.

Понастоящем вноските на НЦБ извън еврозоната възлизат общо на 111 050 988 евро. Те не дават право на НЦБ извън еврозоната да получават дял от приходите на ЕЦБ, нито ги задължават да финансират евентуални нейни загуби.

Съгласно член 28.2 от Устава на ЕСЦБ и регламент на Съвета от 8 май 2000 г.²² капиталът на ЕЦБ може да бъде увеличаван допълнително с до 5000 милиона евро. В съответствие с този регламент Управителният съвет може да вземе решение за такова увеличение само „за да запази адекватната капиталова база, необходима за поддържане на операциите на ЕЦБ“.

Общ резервен фонд

Съгласно член 33 от Устава на ЕСЦБ Управителният съвет има право да вземе решение да прехвърли до 20 % от нетната печалба на ЕЦБ в общ резервен фонд, чиято горна граница е равна на 100 % от капитала. Това е направено с нетната печалба на ЕЦБ за 2000 г. и 2001 г. В края на 2002 г. общият резервен фонд на ЕЦБ възлиза на 773 млн. евро. Впоследствие той намалява до нула, тъй като натрупаните резерви се използват постепенно за покриване на загубите на ЕЦБ през 2003 г. и 2004 г.

Чуждестранни резервни активи

Чуждестранните резервни активи се получават преди всичко от трансферите, извършени от НЦБ от еврозоната съобразно изискванията на член 30.1 от Устава (виж раздел 3.2.2). Стойността им варира в резултат на транзакции в чуждестранна валута и на промени в оценката.

²² Регламент (ЕО) № 1009/2000 на Съвета от 8 май 2000 г. за увеличаване на капитала на Европейската централна банка (ОВ L 115, 16.5.2000 г., стр. 1).

Таблица 4 Таблица 4 Капиталов алгоритъм на ЕЦБ (%)

НЦБ	от 1 юни 1998 г. до 31 декември 2003 г.	от 1 януари 2004 г. до 30 април 2004 г.	от 1 май 2004 г.
Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique	2,8658	2,8297	2,5502
Deutsche Bundesbank	24,4935	23,4040	21,1364
Bank of Greece	2,0564	2,1614	1,8974
Banco de España	8,8935	8,7801	7,7758
Banque de France	16,8337	16,5175	14,8712
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland	0,8496	1,0254	0,9219
Banca d'Italia	14,8950	14,5726	13,0516
Banque centrale du Luxembourg	0,1492	0,1708	0,1568
De Nederlandsche Bank	4,2780	4,4323	3,9955
Oesterreichische Nationalbank	2,3594	2,3019	2,0800
Banco de Portugal	1,9232	2,0129	1,7653
Suomen Pankki – Finlands Bank	1,3970	1,4298	1,2887
<i>Общо за НЦБ от еврозоната</i>	<i>80,9943</i>	<i>79,6384</i>	<i>71,4908</i>
Česká národní banka	-	-	1,4584
Danmarks Nationalbank	1,6709	1,7216	1,5663
Eesti Pank	-	-	0,1784
Central Bank of Cyprus	-	-	0,1300
Latvijas Banka	-	-	0,2978
Lietuvos bankas	-	-	0,4425
Magyar Nemzeti Bank	-	-	1,3884
Central Bank of Malta	-	-	0,0647
Narodowy Bank Polski	-	-	5,1380
Banka Slovenije	-	-	0,3345
Národná banka Slovenska	-	-	0,7147
Sveriges Riksbank	2,6537	2,6636	2,4133
Bank of England	14,6811	15,9764	14,3822
<i>Общо за НЦБ извън еврозоната</i>	<i>19,0057</i>	<i>20,3616</i>	<i>28,5092</i>
Всичко	100,0000	100,0000	100,0000

В края на 2003 г. наличността на ЕЦБ от чуждестранни резервни активи е еквивалентна на около 38 млрд. евро.

Срещу първоначално прехвърлените чуждестранни резервни активи ЕЦБ поема задължения спрямо НЦБ от еврозоната на обща стойност около 40 млрд. евро. Задълженията са деноминирани в евро и се определят

от стойността на активите към момента на прехвърлянето им.²³ Те се компенсират по последния разполагаем пределен лихвен процент по основните операции на Евросистемата по рефинансиране след корекция за отразяване на нулевата възвръщаемост на компонента злато.

Чуждестранните резервни активи и свързаните с тях задължения имат голям дял в активите и пасивите в баланса на ЕЦБ и са източник на значителен валутен и лихвен риск. Такива рискове се осъществяват през 2000 г., 2003 г. и 2004 г.: през 2000 г. ЕЦБ регистрира високи печалби от интервенционни продажби на долари и японски йени; през 2003 г. и 2004 г. обаче регистрира значителни загуби, след като доларът поевтинява рязко спрямо еврото, а обменният курс пада под цената на придобиване на наличностите на ЕЦБ в чуждестранна валута.

Вземания и задължения във връзка с емитирането на евробанкноти

От 2002 г. насам ЕЦБ има дял от 8 % от общата стойност на евробанкнотите в обращение (виж раздел 3.4). Този дял се отбелязва в показателя *банкноти в обращение* в пасивите на баланса. В края на 2005 г. той възлиза на 45 млрд. евро.

Делът на ЕЦБ в общата емисия на евробанкноти е обезпечен с вземания от НЦБ, които въвеждат банкнотите на ЕЦБ в обращение. По тези вземания се начислява лихва по последния разполагаем пределен лихвен процент по основните операции на Евросистемата по рефинансиране. Тази лихва представлява емисионният доход на ЕЦБ, но той се разпределя между НЦБ отделно в края на годината. Разпределя се изцяло, освен ако нетната печалба на ЕЦБ за годината след прехвърлянето на средства към или от провизии срещу валутен и лихвен риск е по-малка от прихода от евробанкнотите в обращение²⁴, в който случай емисионният доход може да бъде отчасти или изцяло задържан за компенсиране на недостига.

Разпределяне на печалбите и загубите

Като се има предвид специфичната структура на баланса на ЕЦБ с голям компонент в чуждестранна валута в активите, финансовите резултати на ЕЦБ се влияят значително от промените в обменните курсове и лихвените проценти. Например едно поевтиняване на щатския долар спрямо еврото само със 100 базисни пункта намалява нетната печалба на ЕЦБ с около 300 милиона евро, което в общи линии се равнява на съвкупните административни разходи на банката за 2005 г.

²³ Общите задължения към НЦБ подлежат на корекции с преразглеждането на капиталовия алгоритъм на ЕЦБ, тъй като теглата на НЦБ от Евросистемата се променят по отношение на тези на НЦБ извън еврозоната, за да се даде възможност на последните своевременно да придобият вземания със съответно тегло, без да нарушават предписаната граница на стойността в евро на резервните активи, които могат да бъдат прехвърлени на ЕЦБ.

²⁴ Виж Решение ЕЦБ/2005/11 от 17 ноември 2005 година относно разпределянето на дохода на Европейската централна банка от евробанкноти в обращение между националните централни банки на участващите държави-членки (ОВ L 311, 26.11.2005 г., стр. 41).

Съгласно член 33.1 от Устава на ЕСЦБ нетната печалба, от която е извадено междинното разпределение на емисионния доход и евентуалното прехвърляне на част към общия резервен фонд, се разпределя между НЦБ от еврозоната пропорционално на размера на внесените от тях дялове.

Ако обаче ЕЦБ реализира загуба, член 33.2 от Устава предвижда, че недостигът може да бъде покрит за сметка на общия резервен фонд на ЕЦБ и, ако е необходимо, след решение на Управителния съвет, за сметка на паричния приход за съответната финансова година, в съотношения и размери, които се разпределят между националните централни банки (виж раздел 3.8.2). Така нетната загуба, реализирана от ЕЦБ през финансовата 2003 г. (476 млн. евро), е покрита със средства, изтеглени от общия резервен фонд. Вторият вариант е използван за финансовата 2004 г., когато ЕЦБ реализира загуба в размер на около 1,6 млрд. евро. Докато 300 млн. евро могат да бъдат покрити от общия резервен фонд, с което той се изчерпва, останалата част е покрита чрез задържане на паричния приход, натрупан от НЦБ за тази година.

3.8.2 Разпределяне на паричния приход

Съгласно член 32 от Устава на ЕСЦБ „паричният приход“, т.е. приходът, който се начислява на НЦБ при осъществяване на функцията на Евросистемата във връзка с паричната политика, се разпределя между НЦБ в съответствие с дела им в капитала на ЕЦБ.

Разпределението се ограничава до паричните приходи – всички останали доходи на НЦБ (например от собствените им финансови ресурси) си остават при тях. По принцип паричен приход се получава от онези активи на НЦБ, които съответстват на техни задължения, свързани с емитираните от тях банкноти и с депозитите на кредитни институции. Тъй като депозитите на кредитни институции при НЦБ се олихвяват по близък до пазарния лихвен процент и поради това не създават значителен приход за Евросистемата, паричният приход се състои основно от сеньораж. Той възниква в резултат от изключителното право на ЕЦБ и НЦБ да емитират нелихвоносни банкноти със статут на законно платежно средство.

Необходимо е паричният приход да се разпределя, тъй като в зона с единна валута паричните задължения на НЦБ могат да се движат свободно и независимо от една НЦБ към друга. Това важи особено за задълженията на ЕЦБ, свързани с евробанкнотите, които са основен източник на паричен приход. Както е споменато в раздел 3.4, евробанкнотите са законно платежно средство в цялата еврозона и не се репатрират. Нещо повече, на интегрирания паричен пазар в евро кредитните институции са свободни да удовлетворяват потребностите си от резервни пари, като ги заемат от своята НЦБ или от други контрагенти на националния паричен пазар или като набират средства от контрагенти на трансграничния паричен пазар. Тази свобода на избор влияе върху вида активи, придобивани от отделните НЦБ срещу емитирането на резервни пари, и съответно върху равнището на реалния им паричен приход. Ето защо създаването на резервни пари може

да се контролира само на европейско равнище – никоя отделна НЦБ няма контрол над размера и естеството на своите парични активи и пасиви.

Разпределянето на паричния приход е важно в две отношения: то осигурява справедливо поделение на приходите на Евросистемата между нейните членове и запазва функционалната ѝ цялост. Предназначението му е да осигури натрупването на паричен приход при НЦБ на генериралата го държава, а не на държавата, която първоначално го е получила. Капиталовият алгоритъм на ЕЦБ, който се основава на съчетаване на дяловете в БВП и населението на Евросистемата (виж каре 16), се използва като заместител на пораждащия приходи принос на държавите-членки в общия паричен приход на Евросистемата. Прилагането му осигурява също справедливото разпределение между държавите от еврозоната на дохода, получен от наличностите на евробанкноти у нерезиденти на еврозоната.

Разпределението на паричния приход е и средство за осигуряване на функционалната цялост на Евросистемата. Отреждайки на всяка НЦБ от еврозоната предварително определен дял в паричния приход на системата, това споразумение осигурява на всяка НЦБ възможност да провежда децентрализираните операции на Евросистемата и не допуска насърчаването на конкуренция, която би влязла в противоречие с единния характер на политиките на ЕЦБ.

Паричният приход на НЦБ се изчислява, като се избират определени активи, които да се уравнирват спрямо паричните пасиви, и се измери доходът, възникващ от тях, съгласно определени от Управителния съвет правила.²⁵ Избраните активи включват активите, които се влияят пряко от операциите по паричната политика на Евросистемата;²⁶ може да се включи и ограничено количество злато. Приходът, възникващ от тези активи, се събира от НЦБ в общ фонд след приспадане на платените лихви по депозити на кредитни институции и по пасиви в рамките на Евросистемата (заместители на паричните пасиви), както и – по изключение – на конкретни загуби, които биха могли да възникнат в резултат от операциите по паричната политика, осъществявани от НЦБ от името на Евросистемата.

През следващите няколко години описаните по-горе правила ще бъдат въведени поетапно и ще започнат да се прилагат изцяло през 2008 г. Дотогава разпределението на паричния приход в Евросистемата се осъществява

²⁵ Решение ЕЦБ/2001/16 от 6 декември 2001 година относно разпределянето на паричния доход на националните централни банки на участващите държави-членки от финансовата 2002 година (ОВ L 337, 20.12.2001 г., стр. 55), изменено с Решение ЕЦБ/2003/22 от 18 декември 2003 година (ОВ L 9, 15.1.2004 г., стр. 39).

²⁶ Това са заеми за кредитни институции и нетни вземания от други участващи НЦБ, възникващи в резултат на презгранични парични прехвърляния чрез системата *TARGET* и споразумения за разпределението на банкноти в обращение между централните банки от Евросистемата.

според преходен механизъм, който смекчава пълния ефект от тази уредба върху относителните позиции в дохода на НЦБ.²⁷

3.9 УСЛУГИ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА РЕЗЕРВИ ЗА ОФИЦИАЛНИ ЧУЖДЕСТРАННИ КЛИЕНТИ

През 2005 г., в отговор на постоянно нарастващата употреба на еврото като международна резервна валута, Евросистемата въведе в действие обща рамка за осигуряването на широк набор от услуги по управление на резерви в евро за официални международни клиенти (централни банки, парични органи и държавни институции извън еврозоната, международни организации). Една от основните особености на рамката е предоставянето на услуги по управление на резерви посредством единствена точка за достъп в еврозоната, при до голяма степен хармонизирани условия и в съответствие с общоприети пазарни стандарти. Отделните централни банки от Евросистемата, които изпълняват ролята на единствена точка за достъп (понастоящем това са централната банка на Германия – *Deutsche Bundesbank*, централната банка на Испания – *Banco de España*, централната банка на Франция – *Banque de France*, централната банка на Италия – *Banca d'Italia*, централната банка на Люксембург – *Banque centrale du Luxembourg*, и централната банка на Нидерландия – *De Nederlandsche Bank*) се наричат „доставчици на услуги на Евросистемата“ и предоставят пълния набор от услуги по управлението на резерви. Те са в диапазона от предоставянето на попечителски сметки и на свързаните с тях услуги по попечителство (съхранение) и сетълмент до касови и инвестиционни услуги. Освен това както доставчиците на услуги на Евросистемата, така и останалите централни банки в нея могат да предлагат допълнителни услуги по управлението на резерви в евро на индивидуална основа. ЕЦБ изпълнява обща координираща роля, осигурявайки гладкото функциониране на рамката.

²⁷ Преходният режим изглажда разликите в реализирания от НЦБ паричен доход, тъй като съответните им дялове от банкноти, емитирани в еврозоната преди 2002 г., са по-големи или по-малки от съответните им дялове от капитала на ЕЦБ. Стойността на паричния доход за общо разпределяне от всяка НЦБ се коригира съответно въз основа на компенсаторните фактори, свързани със средните им дялове от общите банкноти в обращение в Евросистемата между средата на 1999 г. и средата на 2001 г. До 2008 г. тези компенсаторни фактори постепенно ще бъдат сведени до нула, когато целият доход от банкноти ще бъде напълно разпределен в съответствие с капиталовия алгоритъм на ЕЦБ.

Жан-Клод Трише,
председател на ЕЦБ,
на изслушване пред
Европейския парламент
през септември 2005 г.

4 ЕЦБ И ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ

В съответствие с член 108 от Договора за ЕО ЕЦБ действа напълно независимо и от свое име в рамките на възложените ѝ от Договора правомощия. В качеството си на организация, създадена по общностното право и изпълняваща съгласно Договора за ЕО дейности по паричната политика, ЕЦБ е свързана с институционалната рамка на Общността.

Следователно Договорът съчетава независимостта на ЕЦБ (и тази на НЦБ) при изпълнението на целите на Евросистемата с разпоредби, които осигуряват:

- демократичната отчетност на ЕЦБ;
- ефективния диалог и сътрудничество между ЕЦБ и институциите и органите на Общността;
- съдебния контрол върху правните актове на ЕЦБ от Съда на Европейските общности;
- външния контрол на финансовото управление и добросъвестността на ЕЦБ.

4.1 НЕЗАВИСИМОСТ

Независимостта на ЕЦБ и НЦБ в еврозоната от политическо влияние е основополагаща за паричния ред в еврозоната. Тази независимост е залегнала в Договора за ЕО и в Устава на ЕСЦБ, а не във вторичното законодателство, следователно тя има „конституционен“ статут.

Независимостта на ЕЦБ произтича от основната ѝ цел – поддържане на ценова стабилност – и от изключителната ѝ компетентност за паричната политика и свързаните с нея функции в еврозоната. Необходимо е ЕЦБ да се предпази от всякакъв вид влияние, което би могло да попречи на постигането на нейната основна цел. Една независима централна банка не само е в по-добра позиция да следва основната цел за ценова стабилност, но също така се счита от обществеността за по-надеждна от централна банка, която е зависима от правителство. Правителствата всъщност имат много цели, а финансовите пазари и широката общественост считат, че те не винаги дават приоритет на ценовата стабилност, когато е налице противоречие между тези цели.

Следователно независимостта на ЕЦБ е не самоцел, а по-скоро необходим елемент от паричен ред, в който на целта за ценова стабилност е отредена приоритетна роля.

Понятието за независимост включва:

- институционална независимост;
- юридическа независимост;
- персонална независимост на членовете на органите за вземане на решения;
- функционална и оперативна независимост;
- финансова и организационна независимост.

Понятието за независимост се отнася също за НЦБ и за техните органи за вземане на решения, като се има предвид специфичната им роля в Евросистемата. Значението на това понятие за устройствените закони на НЦБ е определено от ЕПИ и потвърдено от ЕЦБ в съответните им доклади за сближаване, изготвени съгласно член 121, параграф 2 и член 122, параграф 2 от Договора за ЕО (виж раздел 1.2.2).

4.1.1 Институционална независимост

Член 108 е ключовата разпоредба на Договора, с която се установява независимостта на ЕЦБ. В първото изречение ясно се посочва, че *„при упражняване на правомощията и изпълнението на задачите и задълженията [...] нито ЕЦБ, нито национална централна банка, нито някой от членовете на техните органи за вземане на решения имат право да искат или да приемат указания от институциите или органите на Общността, от правителство на държава-членка или от някой друг орган“*. Формулировката на член 108 определя като незаконно приемането или искането на указания от орган, независимо дали е публичен или частен, национален или международен, като акцентът пада върху понятието „указание“. Член 108 не възпрепятства търсенето на релевантна информация или диалога с гореспоменатите органи.

Забраната за приемане на указания е допълнена от ангажимент от страна на институциите и органите на Общността и правителствата на държавите-членки. Второто изречение посочва, че органите *„се задължават да спазват този принцип и да не се стремят да оказват влияние върху членовете на органите за вземане на решения на ЕЦБ или на националните централни банки при изпълнение на техните задачи“*. По този начин те са задължени да се въздържат от опити за даване на указания на членовете на органи за вземане на решения на ЕЦБ и НЦБ, както и да се въздържат от оказване на влияние върху тях.

4.1.2 Юридическа независимост

ЕЦБ и НЦБ притежават собствена правосубектност (виж раздел 2.1), което е задължително условие за независимостта на членовете на Евросистемата. За ЕЦБ юридическата независимост включва правото да предявява искове пред Съда на Европейските общности (Съда на ЕО), за да защитава прерогативите си, ако те бъдат нарушени от институция на Общността или на държава-членка.

4.1.3 Персонална независимост

За да утвърди институционалната независимост, Уставът защитава персоналната независимост на членовете на органите за вземане на решения на ЕЦБ. Той по-специално постановява сравнително дълги мандати:

- минимален мандат от пет години за управителите на НЦБ, подлежащ на подновяване;
- мандат от осем години за членовете на Изпълнителния съвет на ЕЦБ, неподлежащ на подновяване.¹

Член на органите за вземане на решения на ЕЦБ не може произволно да бъде освободен от длъжност въз основа на резултати от прилагана в миналото политика. Членовете могат да бъдат освобождавани от длъжност само в случай че вече не отговарят на изискванията, необходими за изпълнението на техните задължения, или ако са извършили сериозно нарушение. В такива случаи Управителният съвет или Изпълнителният съвет може да поиска Съдът на ЕО да *освободи от длъжност* (член 11.4 от Устава на ЕСЦБ) члена на Изпълнителния съвет.

При същите обстоятелства управител на НЦБ може да бъде *освободен от длъжност* от компетентния национален орган съгласно процедурите, посочени в устройствения закон на съответната НЦБ. Засегнатият управител или Управителният съвет обаче може да отнесе въпроса до Съда, който е компетентен в подобни случаи (член 14.2 от Устава на ЕСЦБ).

В устройствените закони на НЦБ (изменени в съответствие с член 109 от Договора за ЕО) защитата срещу произволно освобождаване от длъжност обхваща и други членове на органите за вземане на решения на НЦБ, но другите членове нямат правото да отнасят въпроса до Съда на ЕО.

4.1.4 Функционална и оперативна независимост

Функционалната и оперативна независимост се основава на няколко разпоредби от Устава на ЕСЦБ. За тази цел на ЕЦБ са предоставени всички необходими компетенции и правомощия за постигане на основната ѝ цел – ценовата стабилност. Например Евросистемата притежава изключителна компетентност за паричната политика и има монопол над емитирането на банкноти. Правото на държавите-членки да отсичат монети е ограничено до малките купюри, а обемът на емитираните монети подлежи на одобрение от страна на ЕЦБ. Следователно никакво законно платежно средство не може

¹ Със създаването на ЕЦБ през 1998 г. се прилага система на застъпване на мандатите на отделните членове при назначаването на Изпълнителния съвет, за да се осигури приемственост. Първият председател на ЕЦБ е назначен за осем години, а първият заместник-председател – за четири години. Другите четирима членове на Изпълнителния съвет са назначени съответно за пет, шест, седем и осем години. Когато тази система изтече през 2007 г., всички членове на Изпълнителния съвет ще са били назначени за осем години.

да се емитира против волята на ЕЦБ, което ѝ дава пълен контрол върху паричната база в еврозоната.

Благодарение на институционалните споразумения в областта на политиката на обменните курсове се осигурява съгласуваност на единната парична политика и политиката на обменните курсове с целта за ценова стабилност (член 4 от Договора за ЕО). За тази цел официалните валутни резерви са съсредоточени в рамките на Евросистемата, а ЕЦБ управлява използването на тези наличности, както и остатъчните текущи средства в чуждестранна валута на държавите-членки (виж раздел 3.2).

В допълнение, член 101 от Договора за ЕО забранява на Евросистемата да отпуска кредити на публичния сектор. Тази забрана, влязла в сила в началото на втория етап на ИПС, предпазва Евросистемата от натиск от страна на публичния сектор за предоставяне на парично финансиране с резервни пари и обхваща закупуването от Евросистемата на публичен дълг на първичния пазар. ЕЦБ редовно наблюдава пазара за евентуално заобикаляне на тази забрана чрез закупуване на публичен дълг на вторичния пазар.

Евросистемата може свободно да използва широк набор от инструменти за провеждането на своите политики. Този набор от инструменти включва регулативни правомощия и правото да се налагат подлежащи на изпълнение санкции в случай на неспазване на регламентите и решенията на ЕЦБ (виж раздел 2.5.3).

4.1.5 Финансова и организационна независимост

ЕЦБ и НЦБ притежават собствени финансови ресурси и приходи, както и организационна автономия. Тяхната финансова и организационна автономия дава възможност на Евросистемата да изпълнява възложените ѝ задачи.

Капиталът на ЕЦБ е записан и се внася от НЦБ. ЕЦБ има свой собствен бюджет, независим от този на ЕС. Уставът също така позволява на ЕЦБ самостоятелно да определя условията за назначаване на своите служители и да организира вътрешната си структура, както намира за подходящо.

В качеството си на наднационална организация ЕЦБ също така разполага с необходимите за изпълнението на задачите ѝ привилегии и имунитети на териториите на държавите-членки. Глава 1 от Протокола за привилегиите и имунитетите на Европейските общности от 8 април 1965 г. гарантира, наред с всичко останало, неприкосновеността на сградите и архивите на ЕЦБ, както и на собствеността и активите ѝ. Протоколът посочва, че те не трябва да бъдат предмет на административни или правни ограничения без разрешението на Съда на ЕО.

Що се отнася до финансовата и бюджетната автономия на НЦБ и автономията на техните служители, държавите-членки имат известно влияние върху бюджетите на НЦБ, разпределението на печалбите и наемането на служители, било то като (понякога единствени) акционери на съответните НЦБ, или като национални законодатели. В съответствие с устройствените

закопи на НЦБ правомощията на държавите-членки са подчинени на условието, че тяхното упражняване не възпрепятства способността на НЦБ да изпълняват функциите си, свързани с Евросистемата.

4.2 ДЕМОКРАТИЧНА ОТЧЕТНОСТ

На ЕЦБ е поверен ключов аспект на паричния суверенитет, тъй като тя притежава изключителна компетентност за паричната политика на еврозоната. Зачитането на основните принципи на демократичните общества изисква от ЕЦБ да се отчита пред гражданите и техните демократично избрани представители. Следователно както Договорът, така и Уставът на ЕСЦБ съдържат редица разпоредби, които изискват действията и решенията на ЕЦБ, както на всяка друга независима централна банка, да подлежат на обществен контрол. Разбира се, самата ЕЦБ също има интерес да направи необходимото решенията ѝ да бъдат надлежно обяснени и обосновани, за да привлече обществена подкрепа за провежданите от нея политики.

4.2.1 Отчетността като важен елемент на легитимността

Отчетността е ключова предпоставка на демократичната легитимност и важен елемент на демократичните структури. При демокрацията властта произтича изцяло от гражданите и всички решения, които засягат и задължават общността, трябва да получат легитимност чрез волята на избирателите. Следователно решенията в областта на публичната политика са легитимни, ако представляват пряк или непряк израз на тази воля – това често се нарича „процедурна легитимност“. Ако пък отговарят на основателните очаквания и потребности на гражданите, става дума за „легитимност по резултат“.

Като организация, създадена с Договора за ЕО, подписан и ратифициран от всички държави-членки в съответствие с конституционните им изисквания, ЕЦБ разполага с „процедурна легитимност“. Държавите – членки на ЕС (действайки чрез своите избрани представители), вземат суверенно решение да прехвърлят отговорността за паричната политика и свързаните с това задачи на нова организация на Общността, както и да ѝ осигурят независимост от политическа намеса. Компетентността за паричната политика се прехвърля съобразно ограниченията и условията на мандата, ясно определящ целта на паричната политика и по този начин ограничаващ степента на законово позволената свобода на действие, от която органите за вземане на решения на ЕЦБ могат да се ползват при провеждането ѝ.

Допълнителна „процедурна легитимност“ произтича от процедурата за назначаване на членовете на органите за вземане на решения на ЕЦБ – всички те се назначават от демократично избрани представители на държавите-членки. Както вече бе посочено, членовете на Изпълнителния съвет се назначават по общо съгласие на държавите-членки на равнище държавни или правителствени ръководители (след консултация с Европейския парламент), а другите членове на Управителния съвет се назначават от съответните национални органи в съответствие с установените процедури.

ЕЦБ обаче може също да получи „*легитимност по резултат*“, като успешно изпълнява възложените ѝ задачи. Провеждането на паричната политика и изпълнението на други задачи подлежат на независимо вземане на решения за определена цел, а именно поддържане на ценова стабилност в еврозоната. Както е споменато в раздел 4.1, опитът на редица централни банки в следвоенния период показва, че тази цел може да бъде постигната най-добре чрез наличието на независима централна банка, която действа в рамките на ясен и задължителен мандат. По този начин, въпреки умишленото дистанциране от нормалния политически процес, една независима централна банка може да разполага с пълна „*легитимност по резултат*“.

В допълнение, легитимността на независимите централни банки се основава на подробна рамка от задължения за отчетност. Независимостта и отчетността са две страни на една и съща монета. Така ЕЦБ е задължена да обяснява и обосновава пред европейските граждани и техните избрани представители как използва предоставените ѝ правомощия и прерогативи.

4.2.2 Характер и обхват на задължението на ЕЦБ за отчетност

Терминът „отчетност“ обозначава понятие, дълбоко вкоренено в демократичните и институционалните конвенции в англосаксонските страни.² В европейски контекст понятието „отчетност“ означава търсене на отговорност от едно лице за неговите решения и действия и изискване за обосноваването и обясняването им. Понятието по необходимост се свързва с обосноваване и обяснение *ex post*. Всъщност, ако някой политически орган – например парламент или правителство – би могъл да се намеси или пряко да повлияе върху определянето на политиката на централната банка, той всъщност би участвал в самия процес на вземане на решения и така би споделял отговорността за резултатите от тази политика. Това не само би противоречало на независимия статут на централната банка, но и би обезсмислило понятието за отчетност.

В по-широк смисъл отчетността е свързана с прозрачността. Прозрачност означава не само оповестяване на информация, но също така и структуриране на информацията по такъв начин, че обществеността да я разбере. Така прозрачността подпомага изискването за отчетност на една независима централна банка.

Разпоредбите на Договора относно отчетността на ЕЦБ и установените през годините практики и процедури са приспособени към специфичните политически, икономически и институционални условия, в които функционира ЕЦБ. Както вече е посочено в раздел 1.2.2, ЕЦБ е наднационална централна банка, която изпълнява своите задачи за икономиката на държавите от еврозоната. Нейната публика не е точно европейска, а

² За съпоставка със Системата на Федералния резерв на САЩ, с централната банка на Обединеното кралство (*Bank of England*) и с централната банка на Япония виж статията *The accountability of the ECB (Отчетността на ЕЦБ)* в *Месечен бюлетин на ЕЦБ*, ноември 2002 г.

по-скоро многонационална. На ЕЦБ също така е предоставена специфична институционална структура, като управителите на НЦБ участват по право в процеса на вземане на решения.

Въпреки институционалните и политическите различия разпоредбите и процедурите за отчетността на ЕЦБ гарантират, че банката изпълнява задълженията си за отчетност не по-малко ефективно и адекватно от една „традиционна“ централна банка в национален контекст.

4.2.3 Освобождение от задължението за отчетност

Колективна отчетност на органите за вземане на решения на ЕЦБ

Както е разяснено в раздел 2.5.1, основните органи за вземане на решения на ЕЦБ – Управителният съвет и Изпълнителният съвет – са колегиуми, в които всички членове са колективно отговорни за точното изпълнение на задачите и функциите на ЕЦБ. Членовете на тези два органа вземат решения единствено по отношение на целите на Евросистемата въз основа на условията в еврозоната като цяло, независимо от развитието в някоя отделна държава.

Следователно органите за вземане на решения на ЕЦБ се считат колективно за всички взети от тях решения. В ЕЦБ обаче не може да се приложи система на индивидуална отговорност като действащата в Системата на Федералния резерв на САЩ, в централната банка на Обединеното кралство (*Bank of England*) или в централната банка на Япония, тъй като тя би била несъвместима с институционалната структура и същността на провежданата политика.

Не би било логично например съществуването на система, в която всички членове на Управителния съвет да се считат индивидуално пред Европейския парламент, защото институциите и органите на ЕС не участват в назначаването на управители на НЦБ. Също така не би било логично управителите на НЦБ да се считат пред националните парламенти за действията си като членове на Управителния съвет; в действителност националните парламенти не притежават легитимност да извършват оценка на това, как управителите на НЦБ изпълняват „европейските“ си задължения – задължения, които изрично изключват действията им в защита на национални интереси.

Отчетност за законово установения мандат на ЕЦБ

ЕЦБ се счита за всички дейности и задачи, които Договорът за ЕО възлага на Евросистемата, и по-специално за провеждането на паричната политика. Като въвежда количествена дефиниция на ценовата стабилност, ЕЦБ създава мярка, посредством която може да бъде направена оценка на работата ѝ.

ЕЦБ също така се счита за всички други функции, изпълнявани по нейно искане чрез Евросистемата. Тя обаче не се счита за несвързаните

с Евросистемата функции, които НЦБ изпълняват съгласно член 14.4 от Устава на ЕСЦБ. Заинтересованите НЦБ изпълняват тези функции на своя отговорност и се отчитат за тях пред националните органи съгласно правните и конституционните разпоредби на съответната държава-членка.

Пред кого се отчита ЕЦБ?

В качеството си на орган, създаден с Договора и действащ в рамките на възложените му правомощия, ЕЦБ се отчита първо и предимно пред гражданите на държавите – членки на ЕС, които са сключили и ратифицирали Договора. В Договора са залегнали широкообхватни задължения за отчитане (виж следващия раздел), които осигуряват рамка за пряк преглед на дейността на ЕЦБ от европейската общественост. ЕЦБ обяснява и обосновава непосредствено пред обществеността своите решения чрез публикации на всички официални езици на Общността и чрез речи на членовете на органите за вземане на решения на ЕЦБ във всички държави-членки в еврозоната и извън тях.

Договорът за ЕО също така предвижда постоянен диалог с избраните представители на европейските граждани, т.е. с Европейския парламент (виж раздел 4.3.1), точно както националните законодателни органи на Съединените щати, Япония и Обединеното кралство са основните адресати на демократичното отчитане за централните банки на тези страни.

Извънразпоредбите на Договора за ЕО, свързани с отчетността, националното законодателство може да задължи НЦБ да представя годишни доклади и да оправомощи съответния парламент да изисква управителят на НЦБ да се явява на пленарни заседания или в съответните парламентарни комисии по тяхно искане или по инициатива на самия управител. Националните парламенти обаче могат да изискват НЦБ да се отчитат единствено за осъществяваните извън Евросистемата функции, докато ЕЦБ се отчита само за свързаните с Евросистемата.

Независимо от това, въпреки че контактите на НЦБ със съответните национални политически власти, строго погледнато, не съставляват част от задължението за отчетност, те им предоставят отлична възможност да обяснят решенията на ЕЦБ и да информират създателите на националните политики за провеждането на единната парична политика и основанията за това.

Средства за освобождаване от отговорност по задължението за отчетност

Теоретично погледнато, одобрението и възнаграждаването (ако мандатът е успешно изпълнен) или санкциите (в случай на недостатъчно добър резултат) са привидно подходящи средства за налагане на отчетност на

централната банка. На практика обаче специфичният характер на паричната политика означава, че трябва да се добавят определени условия.

Както е споменато в раздел 3.1.1, предвид забавянето, с което действа трансмисионният процес, паричната политика може да окаже въздействие върху равнището на цените единствено в средносрочен план. Затова е невъзможно централната банка да неутрализира неочаквани шокове върху равнището на цените (например предизвиканите от промени в цените на суровините) в краткосрочен план. Също така, като се има предвид несигурността, свързана с трансмисионния механизъм, както и това, че съответните действия на паричната политика зависят от характера, продължителността и размера на икономическите шокове, не изглежда подходящо да се определя фиксирана времева рамка за оценка на паричната политика.

Следователно измерването на резултатите от работата на централната банка винаги изисква балансирана и диференцирана оценка. Използването на официални механизми за санкции просто би било твърде крайно и може да попречи на централната банка да изпълнява мандата си по необходимия начин. Ето защо постоянното щателно проследяване на действията на централната банка от парламента и широката общественост би представлявало най-подходящият начин за изискване на отчетност от една независима централна банка.

Задължения за отчитане

Към ЕЦБ се прилагат строги изисквания за отчитане:

- Член 113 от Договора за ЕО задължава ЕЦБ да представя на Европейския парламент, Съвета на ЕС и Комисията, а също и на Европейския съвет годишен доклад за дейността на ЕСЦБ и за паричната политика както през текущата, така и за предходната година;
- Член 15 от Устава на ЕСЦБ изисква публикуването на тримесечни доклади и седмични консолидирани финансови отчети за Евросистемата.

Всъщност ЕЦБ надхвърля тези законово установени задължения, като изготвя *Месечен бюлетин* (а не само тримесечни доклади) и публикува *Работни материали* и други публикации на своя уебсайт.

За разлика от Системата на Федералния резерв на САЩ, централната банка на Обединеното кралство (*Bank of England*) и централната банка на Япония обаче, ЕЦБ не публикува протоколите от заседанията на основните органи за вземане на решения, нито подробности за начина, по който са гласували членовете на Управителния съвет. Това е в съответствие с изричните разпоредби на член 10.4 от Устава на ЕСЦБ, който посочва, че „разискванията на заседанията са поверителни“.

Неоповестяването на начина на гласуване също така предпазва независимостта на членовете на Управителния съвет. Публикуването на индивидуалния начин на гласуване би довело до натиск и спекулации

относно мотивите за решенията на отделните членове на Управителния съвет. То дори би дало възможност на обществеността да разбере дали някакви опити за упражняване на влияние върху начина на гласуване са предизвикали търсения резултат. Макар че подобни опасения не биха имали особено място в работата на централните банки в „традиционни“ национални държави, управителите на НЦБ в еврозоната се асоциират с родните им страни. Следователно съществува риск съответният управител на НЦБ да се възприема като „национален представител“ в Управителния съвет и това да доведе до неоправдани опити да му бъде оказвано влияние.

Член 10.4 от Устава също така посочва, че *„Управителният съвет може да реши да оповести резултата от своите разисквания“*. За тази цел председателят и заместник-председателят на ЕЦБ провеждат пресконференция непосредствено след първото заседание на Управителния съвет всеки месец. Стенограма от пресконференцията се публикува на уебсайта на ЕЦБ; освен това тя редовно предоставя задълбочени оценки по парични и икономически въпроси в своя Месечен бюлетин. От гледна точка на актуалност и подробност този начин на предаване на информацията също толкова добре обяснява решенията, свързани с паричната политика (както и основанията за вземането им), колкото и публикуваните от други централни банки „протоколи“.

4.3 ДИАЛОГ И СЪТРУДНИЧЕСТВО С ИНСТИТУЦИИТЕ И ОРГАНИТЕ НА ОБЩНОСТТА

Въпреки че Договорът за ЕО ясно разграничава отговорностите по политиките в рамките на ИПС, той същевременно насърчава диалога и сътрудничеството между различните създатели на политики чрез редица официални контакти между ЕЦБ и институциите и органите на Общността.

Работните отношения между ЕЦБ и други органи в рамките на ЕС, които отговарят за определянето на политики, са необходими за правилното изпълнение на задачите на Евросистемата. Това е очевидно при всички задачи, за които ЕЦБ споделя компетенциите си с органи на Общността. В тези случаи Договорът изисква сътрудничество между ЕЦБ и съответните институции или органи (например в областта на политиката на обменните курсове, представителството на еврозоната и статистиката). Като се има предвид обаче взаимодействието между единната парична политика и икономическите политики на Общността, ЕЦБ също има интерес да поддържа плодотворен диалог с други създатели на политики, като например правителства или социални партньори. Редовният диалог между ЕЦБ и други органи, които определят политиките, предоставя възможност за обяснение на ориентацията на паричната политика и за по-добро разбиране на дейностите на ЕЦБ от страна на външни структури. По този начин ЕЦБ може да предоставя надежден референтен параметър за решенията на отделните институции с цел стабилизиране на инфлационните очаквания.

4.3.1 Европейски парламент

Диалогът между ЕЦБ и Европейския парламент се отнася основно до изпълнението на мандата и задачите на ЕЦБ. Както е посочено в раздел 4.2, Европейският парламент играе ключова роля за отчетността на ЕЦБ за провеждането на паричната политика и свързаните с това задачи.

Разисквания по Годишния доклад на ЕЦБ

Съгласно член 113, параграф 3 от Договора за ЕО председателят на ЕЦБ трябва да представи годишния доклад на ЕЦБ пред Европейския парламент на негово пленарно заседание. След представянето Парламентът приема резолюция, която съдържа изчерпателна оценка на дейността на ЕЦБ и провежданата от нея политика.

Изслушвания пред Европейския парламент

Също съгласно член 113, параграф 3 от Договора председателят на ЕЦБ и другите членове на Изпълнителния съвет, по искане на Европейския парламент или по своя инициатива, могат да бъдат изслушвани пред компетентните комисии на Парламента. В съответствие с тази разпоредба председателят на ЕЦБ се явява четири пъти годишно пред Комисията по икономически и парични въпроси на Парламента. Съгласно Правилника за дейността на Парламента тази Комисия отговаря за връзките с ЕЦБ. На изслушванията председателят обяснява решенията за политиката на ЕЦБ и отговаря на въпроси на членовете на Комисията. В резултат на това изслушванията на всеки три месеца заемат основно място сред дейностите на Парламента, свързани с отчетността на ЕЦБ.

Други членове на Изпълнителния съвет на ЕЦБ също се явяват пред Комисията по икономически и парични въпроси. През последните години заместник-председателят обикновено бива канен да представи годишния доклад на ЕЦБ пред Комисията при подготовката на последващото разискване на пленарно заседание. Също така веднъж годишно Комисията кани члена на Изпълнителния съвет, който отговаря за теоретичните и приложните икономически изследвания, да представи становището на ЕЦБ относно годишния преглед на Комисията за икономиката на ЕС и относно проекта за общи насоки на икономическата политика. Понякога Комисията също кани и изслушва други членове на Изпълнителния съвет по конкретни теми, свързани с компетенциите и задачите на ЕЦБ.

Обикновено заседанията на Комисията са открити за обществеността и в кратък срок след изслушванията стенографският протокол от разискванията се публикува на уебсайта на Европейския парламент. Също така Годишният доклад на ЕЦБ съдържа отделна глава за отчетността и отношенията на ЕЦБ с Парламента, която акцентира върху основните въпроси, обсъждани при редовния диалог.

Писмени въпроси

Освен прякото взаимодействие и обmena на становища между председателя на ЕЦБ и членовете на Комисията по икономически и парични въпроси Правилникът за дейността на Парламента (нов член 111 „Въпроси с искане

за писмен отговор към Европейската централна банка“) позволява на членовете на Европейския парламент да представят допълнителни писмени въпроси към ЕЦБ чрез председателя на Комисията. Впоследствие тези въпроси и подготвените от ЕЦБ отговори се публикуват в *Официален вестник на Европейския съюз*. По този начин те стават достъпни за обществеността на всички официални езици на Общността.

ЕЦБ е приела тази процедура, въпреки че нито Договорът, нито Уставът на ЕСЦБ съдържа никакви задължения в това отношение. Тя е подчертала обаче, че това по никакъв начин не следва да омаловажи редовните изслушвания, където трябва да продължават да се обсъждат основните въпроси за решенията на ЕЦБ, свързани с политиката.

Други области на взаимодействие

Съществуват три други важни области на взаимодействие между ЕЦБ и Европейския парламент.

1. Провеждат се консултации с Парламента по назначаването на председателя, заместник-председателя и другите членове на Изпълнителния съвет на ЕЦБ (член 112, параграф 2 от Договора за ЕО). Комисията по икономически и парични въпроси провежда изслушвания с номинираните, а пленумът на Европейския парламент приема становище.
2. Парламентът участва в законодателството на Общността за изменение и допълнение на Устава на ЕСЦБ (членове 10.6, 41 и 42 от Устава). Неговото одобрение е необходимо за изменение на Устава в съответствие с член 41 от Устава; консултация с него трябва да се проведе по изменения, свързани с правото на глас съгласно член 10.6, и по предложено допълнително законодателство съгласно член 42.
3. Парламентът също така участва в изработването на закони в области, попадащи в сферата на отговорност на ЕЦБ.

4.3.2 Съвет на ЕС и Еврогрупа

ЕЦБ споделя със Съвета на ЕС отговорността по въпросите на обменните курсове и международното представителство на еврозоната. Тя също така си сътрудничи със Съвета в областта на икономическата политика на равнище еврозона. Зачитането на независимостта на ЕЦБ и признаването на нейните отговорности обаче предполага, че връзките на ЕЦБ със Съвета и Еврогрупата в областта на икономическата политика може да представляват само неформален диалог, а не означават предварително координиране на паричната политика с други политики.

Следва също да се отбележи, че на Съвета принадлежи отговорността да препоръча на държавните или правителствени ръководители назначаването на председателя, заместник-председателя и другите членове на Изпълнителния съвет на ЕЦБ.

Съвет на ЕС

От правна гледна точка съществува само един Съвет на ЕС. На практика обаче Съветът заседава в различен състав в зависимост от разглеждания въпрос. Когато става дума за много важни за ИПС решения, например присъединяването на държави – членки на ЕС към еврозоната или изменение на член 10.2 от Устава на ЕСЦБ, Съветът заседава в състав държавни или правителствени ръководители.³ За разлика от това текущи въпроси, свързани с ИПС, попадат в сферата на компетентност на Съвета на министрите на икономиката и финансите (Съвета Екофин). В този контекст параграф 44 от Заключенията на Председателството на Европейския съвет в Люксембург на 12 и 13 декември 1997 г. категорично заявява, че Съветът Екофин е „центърът за координиране на икономическите политики на държавите-членки“ и е „оправомощен да действа в съответните области“.

Въпреки че не всички държави – членки на ЕС са част от еврозоната, представители на всички държави-членки (включително и тези, които не участват в третия етап на ИПС) участват в разискванията на Съвета на ЕС по въпроси, свързани с ИПС. Правото на глас на представителите на неучастващите страни обаче е отменено по повечето, но не всички въпроси, свързани с ИПС. Изключения, при които всички членове гласуват, обхващат законодателство на Общността, което Съветът на ЕС приема въз основа на член 107 от Договора за ЕО, а именно законодателство за изменение и допълнение на Устава на ЕСЦБ (виж раздел 2.5.4).

Съгласно член 113, параграф 2 от Договора за ЕО председателят на ЕЦБ получава покана да участва в заседанията на Съвета Екофин, когато се обсъждат въпроси, свързани с целите и задачите на ЕСЦБ. Такива въпроси включват общите насоки на икономическата политика, валутни въпроси, реформи в европейския финансов сектор и външно представителство на Общността в рамките на ИПС, както и въпроси, свързани с валутната политика.

ЕЦБ също така участва в заседанията на Съвета Екофин, когато той обсъжда „допълнително законодателство“ или изменения на някои разпоредби в Устава на ЕСЦБ. В такива случаи ЕЦБ е представена и в съответните подструктури на Съвета, когато се подготвя сесията на Съвета Екофин. Освен това ЕЦБ обикновено получава покана да наблюдава подготвянето на друго законодателство на Общността в релевантни области. Накрая, ЕЦБ участва в дейностите на специализирани органи, занимаващи се с въпроси от интерес за ЕЦБ или пряко свързани с нея, като Комитета по финансови услуги или Комитета на мъдреците за регулиране на европейските пазари на ценни книжа.

³ Съветът на ЕС, заседаващ в състав държавни или правителствени ръководители, не трябва да се бърка с Европейския съвет. Европейският съвет, който се състои от държавни или правителствени ръководители на държавите – членки на ЕС, и председателя на Европейската комисия, осигурява на Европейския съюз необходимия стимул за развитието му и определя общите насоки на политиката. Решенията на държавните или правителствените ръководители за назначаване на членове на Изпълнителния съвет и определяне на седалището на ЕЦБ имат междуправителствен характер.

Председателят на ЕЦБ редовно взема участие в неофициалните полугодишни срещи на Съвета Екофин, които предоставят възможност за открита дискусия по актуални въпроси, освободена от обичайните процедурни ограничения на официалните сесии на Съвета. Управителите на НЦБ също получават покана за тези срещи и придружават на тях съответните министри.

ЕЦБ има и важни отчетни задължения към Съвета Екофин. Например председателят на ЕЦБ представя годишния доклад на ЕЦБ пред Съвета и на всеки две години докладва на Съвета за напредъка по отношение на сближаването, както се изисква от член 122 от Договора за ЕО.

Еврогрупа

Както вече бе споменато, Съветът на ЕС обсъжда в пълен състав въпроси, свързани с ИПС, въпреки че в повечето случаи правото на глас на представителите на неучастващите страни е отменено. Договорът не предвижда съществуването на орган, обединяващ финансовите министри на държавите-членки от еврозоната, където да се обсъждат въпроси от общ интерес, отнасящи се до еврозоната и единната валута. За да промени това положение, Европейският съвет в Люксембург през декември 1997 г. взема решение да създаде „Еврогрупата“ – неофициален орган, включващ министрите на финансите на страните от еврозоната и комисаря по икономическите и паричните въпроси. От 2005 г. насам Еврогрупата е оглавявана от председател, избран с обикновено мнозинство от нейните членове за срок от две години. ЕЦБ получава покана да участва, „когато е уместно“, в заседания на Еврогрупата. Досега ЕЦБ наистина е канена и е участвала редовно във всички заседания.

Еврогрупата създава канал за комуникация на равнище еврозона, подобен на неофициалните контакти, традиционно съществуващи между правителства и централни банки в границите на отделните държави. Неофициалният характер на Еврогрупата предоставя възможност за открита дискусия по всички въпроси, свързани с еврозоната. За тази среда на откритост и доверие допринася фактът, че заседанията на Еврогрупата са ограничени до министрите, съответния комисар и председателя на ЕЦБ (всеки с едно придружаващо лице), което е в пълен контраст с големия брой присъстващи на официалните заседания на Съвета на ЕС.

Еврогрупата обикновено заседава веднъж месечно преди заседанията на Съвета Екофин. Разискванията в Еврогрупата се съсредоточават върху цялостното функциониране на икономиката на еврозоната и по-специално върху общите икономически перспективи за еврозоната, бюджетната динамика в отделните държави-членки на еврозоната и начините за осигуряване на политически стимули за продължаване на усилията за осъществяване на структурни реформи. Еврогрупата също така обсъжда динамиката на обменния курс и външното възприемане на еврозоната като отделна цялостна същност.

4.3.3 Европейска комисия

Европейската комисия също участва в диалога между ЕЦБ и Съвета Екофин. Комисарят по икономическите и паричните въпроси присъства на съответните заседания на Съвета Екофин и на Еврогрупата, както и на заседанията на Управителния съвет.

В допълнение към този политически диалог на най-високо равнище Комисията и ЕЦБ поддържат тесни работни връзки, подсилвани от чести контакти в многостранни структури, като например Икономическия и финансов комитет или Комитета за икономическа политика (виж по-долу), както и на двустранни срещи. Този контакт е от особено значение, имайки предвид централната роля, която Комисията играе в процеса на създаване на икономическата политика в Общността. На Комисията по-специално са възложени редица специфични задачи, свързани с ИПС. Те включват:

- изготвяне на препоръки относно общите насоки на икономическата политика;
- наблюдение на състоянието на бюджета в държавите-членки и докладване за това на Съвета Екофин;
- изготвяне най-малко веднъж на всеки две години на доклад за сближаване, в който се прави оценка до каква степен държавите-членки, на които предстои да приемат еврото, са изпълнили критериите за конвергенция.

Европейската комисия също така инициира или най-малко участва в разнообразни специфични дейности, свързани със или оказващи въздействие върху задачите и дейностите на Евросистемата. В много от случаите такива дейности може значително да бъдат подпомогнати от прякото участие на ЕЦБ или дори да го изискват.

- Евростат и ЕЦБ работят в тясно сътрудничество в областта на статистиката – както двустранно, така и в рамките на съответните статистически комитети на Общността, и по-специално Комитета по парична и финансова статистика и статистика на платежния баланс (*CMFB*) (виж раздел 3.5).
- В други области ЕЦБ също участва в редица специализирани работни групи и регулаторни комитети. Тези органи се занимават с широк кръг от въпроси като интеграция на финансовите пазари (напр. „Групата Джованини“) или пруденциален надзор и финансова стабилност (например Европейския банков комитет и Комитета на европейските органи за банков надзор).
- Накрая, Комисията и ЕЦБ работят и ще продължават да работят в тясно сътрудничество по въпроси, свързани с разширяването на ЕС, в сферата на отговорност и експертния опит на ЕЦБ.

4.3.4 Икономически и финансов комитет

Икономическият и финансов комитет (ИФК) е създаден съгласно член 114, параграф 2 от Договора за ЕО с цел да осигурява на Съвета Екофин подготвителен анализ и консултации по различни икономически и финансови въпроси. В параграф 12 от Резолюцията относно координацията на икономическата политика по време на третия етап на ИПС Европейският съвет в Люксембург от декември 1997 г. също така възлага на ИФК задачата да предостави *„рамката, в която може да бъде подготвен и продължен диалогът [между Съвета и ЕЦБ] на ниво висши ръководители [от министерства, НЦБ, Комисията и ЕЦБ]“*.

Договорът посочва, че всяка една от държавите-членки, Комисията и ЕЦБ трябва да назначи не повече от двама членове на Комитета. По традиция двамата представители на всяка държава-членка са един висш служител от администрацията и един висш служител от съответната централна банка. Откакто ЕС се състои от 25 държави-членки обаче, ИФК обичайно заседава в ограничен състав – с по един представител от държава-членка (обикновено висш административен служител) и по двама представители на Комисията и ЕЦБ. Понастоящем представителите на ЕЦБ са заместник-председателят и членът на Изпълнителния съвет, отговарящ за икономическите въпроси, а техни заместници са генералните директори съответно по международните отношения и икономиката.

Вследствие на участието си в ИФК ЕЦБ се включва в дискусии по общите насоки на икономическата политика, в надзора на фискалната политика въз основа на годишните програми за стабилност и сближаване на държавите-членки, както и в изготвянето на европейските позиции по международни въпроси. ЕЦБ също така участва в други дейности на ИФК, които се простират от технически въпроси, като отсичането на евромонети, до институционалната реформа и външното представителство на Общността в ИПС.

Дискусиите в ИФК също така се използват за подготовка на диалога между министрите на финансите от еврозоната и ЕЦБ, провеждащ се в рамките на Еврогрупата. Основен елемент на участието на ЕЦБ в ИФК е изготвянето на оценка на общата икономическа перспектива за еврозоната и динамиката на обменните курсове. То също така включва текущ преглед на устойчивостта на публичните финанси и целесъобразността на общите насоки на фискалната политика.

Участието на ЕЦБ в ИФК се основава на пълно зачитане на нейната независимост и изключителна отговорност за единната парична политика. ЕЦБ участва пълноценно в дискусиите и изразява становището си по всички въпроси, но не участва в процедурите за гласуване. ИФК освен това съзнателно се въздържа да разисква провеждането на паричната политика. Същото се отнася и до изявленията относно единната парична политика, които се правят на срещите на международни организации и форуми, като МВФ или Г-7. В съответствие с разпределението на отговорностите

изготвянето и представянето на такива изявления е от изключителната компетентност на ЕЦБ.

4.3.5 Комитет за икономическа политика

Комитетът за икономическа политика (КИП) е създаден през 1974 г. с решение на Съвета⁴ и включва по двама представители и двама заместници от всяка държава-членка, Комисията и ЕЦБ.

Както ИФК, така и КИП участва в подготовката на заседанията на Еврогрупата и Съвета Екофин, но работата му по-специално е съсредоточена върху структурните реформи. Като част от „Процеса от Кардиф“ (виж раздел 1.2.2) Комитетът годишно извършва задълбочена партньорска проверка на икономическите реформи в държавите-членки. КИП също така участва активно в „Процеса от Люксембург“ (виж раздел 1.2.2), който играе ролята на платформа за координация между държавите-членки в областта на политиката по заетостта. Освен това Комитетът разглежда различни дългосрочни структурни въпроси, като например последиците за бюджета от застаряването на населението.

Тъй като ЕЦБ отдава голямо значение на структурните реформи в държавите-членки като основно средство за борба с безработицата и за пълно използване на потенциала за растеж на еврозоната, участието на ЕЦБ в КИП представлява добра възможност за принос в работата на Комитета. Както и по отношение на ИФК, участието на ЕЦБ в работата на КИП се основава на пълното зачитане на независимостта на банката.

4.3.6 Макроикономически диалог

Целта на макроикономическия диалог е да се изясняват в дълбочина свързаните с ИПС изисквания на политиката и по този начин да се подобряват условията за неинфлационен растеж и увеличаване на заетостта. Този диалог, провеждащ се два пъти годишно, е известен под името „Процесът от Кьолн“; създаден е през 1999 г. от Европейския съвет в Кьолн (виж раздел 1.2.2) и се провежда както на политическо, така и на техническо ниво. Той се основава на пълно зачитане на независимостта на всички участващи страни, и по-специално на независимостта на социалните партньори в процеса на формиране на заплатите и тази на ЕЦБ по отношение на единната парична политика. Разграничаването на възложените отговорности, свързани с политиката, както и на съответните задължения, позволява да се наблегне на факта, че задача на всеки участник е да осигурява успешното осъществяване на политиките в рамките на своята сфера на компетентност.

⁴ Решение 74/112/ЕИО на Съвета от 18 февруари 1974 година за създаване на Комитет за икономическа политика (ОВ L 63, 5.3.1974 г., стр. 21).

4.4 ЕЗИКОВ РЕЖИМ НА ЕЦБ

В качеството си на организация на Общността ЕЦБ се обръща към многоезична публика; нейните органи за вземане на решения и служителите ѝ имат многонационален състав. Езиковото многообразие на ЕС изисква от ЕЦБ да общува на много езици, за да достигне до възможно най-широката публика. ЕЦБ следва прагматичен подход, съчетаващ уважение към езиковото разнообразие в ЕС с принципа на ефективност и своєвременност на комуникацията.

От 1 май 2004 г. официалните езици на Общността са 20.⁵ Езиковият режим на ЕЦБ за правните ѝ актове и връзките ѝ с трети страни и широката общественост следва принципите на многоезичието, залегнали в правото на Общността.⁶ Регламентите и други правни актове с обща приложимост се публикуват на всички официални езици. Това се отнася и за задължителните публикации (например Годишен доклад, Месечен бюлетин) и редица прессъобщения. Адресираните до отделни трети страни правни актове се публикуват на езиците на адресатите. Когато трети страни се обръщат към ЕЦБ на един от официалните езици на Общността, те могат да очакват да получат писмен отговор на използвания език.

За повечето от другите форми на комуникация и по-специално за дейността в самата ЕЦБ и за връзките в рамките на ЕСЦБ се използва само един работен език – английският. Изключение правят протоколите на Управителния и на Генералния съвет, както и на комитетите на ЕСЦБ, където се осигурява симултанен превод на редица езици. Използването на един работен език е съобразно с нуждата от бърза, ефективна и напълно надеждна комуникация в рамките на ЕЦБ и Евросистемата при определянето и осъществяването на единната парична политика и свързаните с това задачи.

4.5 СЪДЕБЕН ПРЕГЛЕД ОТ СТРАНА НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Както вече стана дума, съгласно Договора и Устава на ЕСЦБ ЕЦБ разполага с широки правомощия, включващи регулативни правомощия и правото на налагане на санкции и глоби на институции в случай че те не спазват регламентите и решенията на ЕЦБ. Ето защо член 35.1 от Устава на ЕСЦБ предвижда съдебен преглед на действията и бездействията на ЕЦБ при условията, залегнали в членове 230 до 233 от Договора за ЕО. Съответно Съветът на ЕС, Комисията или всяка държава-членка може да заведе иск пред Съда на Европейските общности (Съда на ЕО) срещу действия на ЕЦБ с правни последици по отношение на трети страни. Съдът на Европейските общности е компетентен при такива действия „на основание некомпетентност, съществено процесуално нарушение, нарушаване на настоящия договор или на всякаква правна норма по приложението му, или

⁵ По азбучния ред на НЦБ на латиница: испански, чешки, датски, немски, гръцки, английски, естонски, фински, френски, италиански, латвийски, литовски, унгарски, малтийски, нидерландски, полски, португалски, словашки, словенски и шведски.

⁶ Регламент на Съвета (ЕИО) № 1 за определяне на езиците, които се използват от Европейската икономическа общност (ОВ В 17, 6.10.1958, стр. 385).

злоупотреба с власт“ (втори абзац на член 230 от Договора). Освен това всяко физическо или юридическо лице може при същите условия да заведе иск срещу решение на ЕЦБ, което го засяга пряко и лично (четвърти абзац на член 230).

Съгласно член 232 от Договора институция на Общността или държава-членка може да заведе иск пред Съда на Европейските общности срещу ЕЦБ за бездействие в нарушение на Договора. Аналогично, всяко физическо или юридическо лице може да подаде жалба в Съда, че ЕЦБ е пропуснала да адресира до това лице акт, предвиден от Договора или Устава на ЕСЦБ.

Ако действието е добре обосновано, Съдът на ЕО обявява акта за невалиден или в случай на пропуск обявява, че бездействието е в противоречие с Договора. В тези случаи се изисква от ЕЦБ да предприеме необходимите мерки, за да изпълни решението. Такава ситуация възниква през 2003 г., когато Съдът на ЕО обявява собствения режим на ЕЦБ за борба с измамите за невалиден и постановява, че ЕЦБ следва да се подчинява на схемата на Общността за борба с измамите (виж раздел 4.6).

Съдът на ЕО не само прави преглед на действията и бездействията на ЕЦБ, но също така е компетентен да постановява решения по молби от страна на ЕЦБ срещу институция на Общността или държава-членка, за да запази правомощията си, или срещу институция на Общността в случай на бездействие от страна на последната (съответно членове 230 до 232). В този смисъл ЕЦБ може да подаде жалба срещу НЦБ, ако последната не изпълни задълженията си, произтичащи от Договора и Устава (член 237, параграф г) от Договора).

Съдът на ЕО е компетентен при спорове между ЕЦБ и служителите ѝ (виж раздел 6.4.1) и във всички случаи, когато компетентността е възложена на Съда чрез споразумение между ЕЦБ и договорните ѝ партньори.

4.6 ЩАТЕЛНО РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ФИНАНСОВОТО УПРАВЛЕНИЕ И ДОБРОСЪВЕЩНОСТ

Стабилното финансово управление на Евросистемата е въпрос от обществен интерес – все пак ЕЦБ и НЦБ изпълняват обществена функция, в която в крайна сметка са ангажирани парите на данъкоплатците. Договорът съответно съдържа редица разпоредби, които подлагат финансовото управление и добросъвестност на ЕЦБ на щателно разглеждане.

ЕЦБ изпълнява задълженията си за отчетност, като изготвя годишен отчет и го публикува като част от своя годишен доклад. Годишните отчети на ЕЦБ и на всички НЦБ от Евросистемата се разглеждат обстойно от независими външни одитори. Съгласно член 27.1 от Устава на ЕСЦБ тези външни одитори се препоръчват от Управителния съвет и се одобряват от Съвета на ЕС. Правните разпоредби и свързаните с това практики, разработени от ЕЦБ, се смятат за съобразени с Кодекса на МВФ за добрите практики за прозрачност на паричната и финансовата политика (*Code of Good Practices*

on Transparency in Monetary and Financial Policies), приет през 1999 г. и последно преразгледан през август 2000 г.

В допълнение към независимия външен одит финансовото управление на ЕЦБ се разглежда щателно и от Европейската сметна палата. Съгласно член 27.2 от Устава Сметната палата разглежда оперативната ефективност на управлението на ЕЦБ и публикува годишен доклад в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Накрая, съгласно постановление на Съда на ЕО от 10 юли 2003 г.⁷ ЕЦБ попада в обхвата на схемата за борба с измамите, създадена от Европейската общност въз основа на член 280 от Договора.⁸ Тази схема дава право на Европейската служба за борба с измамите (*OLAF*), която е независима служба за разследване в рамките на Комисията⁹, в случай на обосновани съмнения да разследва измами и други неправомерни действия в ЕЦБ. В контекста на решението на Съда на ЕО ЕЦБ адаптира вътрешните си правила и процедури към правната рамка, предоставена от Съда на ЕО в неговото решение, и прие необходимите мерки за осигуряване на тясно сътрудничество с *OLAF* в борбата с измамите.¹⁰

⁷ Регламент (ЕО) № 1073/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 25 май 1999 г. относно разследванията, провеждани от Европейската служба за борба с измамите (*OLAF*) (ОВ L 136, 31.5.1999 г., стр. 1).

⁸ Дело C-11/00 Комисията на Европейските общности срещу Европейската централна банка [2003 г.] ECR I-07147.

⁹ Решение на Комисията от 28 април 1999 г. за създаване на Европейската служба за борба с измамите (*OLAF*) (ОВ L 136, 31.5.1999 г., стр. 20).

¹⁰ Решение (ЕЦБ/2004/11) на Европейската централна банка от 3 юни 2004 г. относно условията за извършване на разследвания в Европейската централна банка от Европейската служба за борба с измамите във връзка с предотвратяването на измами, корупция и всякакви други незаконни дейности, увреждащи финансовите интереси на Европейските общности, и за изменение на Условията за работа на персонала на Европейската централна банка (ОВ L 230, 30.6.2004 г., стр. 56).

Жан-Клод Трише с министрите на финансите и управителите на централните банки на държавите от Г-7 на годишната среща на Международния валутен фонд през септември 2006 г. в Сингапур

5 УЧАСТИЕ НА ЕЦБ В МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ЕЦБ участва в представянето на еврозоната на международно равнище, което означава, че представя Европейската общност във връзка с въпроси, отнасящи се до ИПС, в международни организации и форуми, когато се обсъждат възложените на Евросистемата задачи. Конкретният характер на това участие се определя от разпределението на правомощия в рамките на Общността и между Общността и нейните държави-членки. В зависимост от обсъжданата тема участието на ЕЦБ в международни организации и форуми може да се простира от изключително представяне на официалните позиции на Европейската общност до формулиране на собствените позиции на ЕЦБ наред с тези на други създатели на политики на общностно и национално равнище.

5.1 ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

Тъй като компетенциите за паричната политика и политиката по отношение на обменните курсове са прехвърлени на общностно равнище, възниква необходимостта да бъде уреден начинът, по който ЕЦБ може да участва в паричното и финансовото сътрудничество на международно равнище. Разпоредбите трябва да включват следните четири аспекта:

а. Разпределение на правомощията в Общността

Член 111, параграфи 3 и 4 от Договора за ЕО предоставят на Съвета на ЕС правото да определя реда за преговори и сключване на споразумения с държави извън ЕС или международни организации по въпроси, свързани с паричния или валутния режим или с позицията и представителството на Общността на международно равнище във връзка с ИПС, „в съответствие с разпределението на правомощията“ в Общността. Досега разпоредбите на член 111, параграф 3 са използвани единствено за сключване на споразумения между Европейската общност и някои страни извън ЕС по парични и свързани с обменните курсове въпроси¹, а другите разпоредби все още не са използвани. Настоящата уредба на международното представителство на Общността се основава на постигнатото съгласие на заседанията на Европейския съвет в Люксембург през декември 1997 г. и във Виена през декември 1998 г. Заклученията на председателството на Европейския съвет в Люксембург посочват, че ЕЦБ и Съветът Екофин „ще изпълняват задачите си в представянето на Общността на международно равнище по ефективен начин и в съответствие с разпределението на правомощия, посочено в Договора“.

¹ Такав е случаят с четирите решения на Съвета за паричните отношения с Княжество Монако, Република Сан Марино, Княжество Андора и Ватикана, както и двете решения на Съвета по въпроси, отнасящи се до обменните курсове, свързани с ескудото на Кабо Верде, CFA франка и коморския франк.

б. Разпределение на отговорностите в Евросистемата

Съгласно членове 6.1 и 12.5 от Устава на ЕСЦБ Управителният съвет определя как да бъде представена Евросистемата на международно равнище. ЕЦБ, както и НЦБ, има право да участва в международни парични институции, при условие че Управителният съвет одобри това. Управителният съвет е взел решение, че НЦБ следва да продължават да участват в международни организации и форуми в зависимост от степента на участие на съответните държави в такива органи, а ЕЦБ трябва да гарантира постоянното представителство на Евросистемата, когато това е необходимо и подходящо.

в. Разпределение на правомощията между Общността и държавите от еврозоната

Както вече е посочено в раздел 1.2.2, отделните държави от еврозоната продължават да бъдат отговорни за всички икономически политики, освен паричната и политиката на обменните курсове. Това означава, че участието на ЕЦБ, Общността и отделните държави-членки на ЕС в процеса на международно сътрудничество се променя в зависимост от мандатите на съответните международни организации и форуми.

г. Институционална структура на отделните международни организации и форуми

Прехвърлянето на паричния суверенитет поставя някои много специфични въпроси, свързани с институционалната рамка на международните отношения, тъй като съществуващата по това време уредба не е пригодена за включването на паричен съюз от такъв голям мащаб като еврозоната. Съществуващите международни организации и форуми са създадени за насърчаване на сътрудничеството между суверенни държави, които имат пълни компетенции за провеждане на своите икономически, парични и финансови политики. Необходимо е договарянето на изменения на правилата и процедурите, на които се основават международните отношения, за да влязат в сила разпоредбите, определящи международните отношения на Общността и ЕЦБ. Досега подобни изменения са се базирали на прагматизъм. Това е в съответствие със Заключенията на Председателството на Европейския съвет във Виена от декември 1998 г., където се посочва, че *„най-успешен би бил един прагматичен подход, който да сведе до минимум адаптирането на настоящите правила и практики, при условие, разбира се, че такъв подход води до резултат, отчитащ подобаващо ролята на еврото“*.

Разработените досега прагматични решения дават възможност на ЕЦБ да участва в международни организации и форуми, когато се обсъждат възложените на Евросистемата задачи.

- Когато международното сътрудничество се отнася до *единната парична политика*, ЕЦБ е единствената институция, имаща правото да представя позициите на политиката на Европейската общност, тъй като единната парична политика е изключителна компетентност на основните органи за вземане на решения на ЕЦБ – Управителния съвет и Изпълнителния съвет.

- По отношение на *обменния курс на еврото* ЕЦБ споделя отговорността със Съвета на ЕС (Екофин) и Еврогрупата. Затова както председателят на ЕЦБ, така и председателят на Еврогрупата участват в консултации с трети страни – например на равнище Г-7 – и в комуникационната политика.
- В областта на *платежните системи* ЕЦБ може да изразява позиции на международно равнище по въпроси, свързани с отговорността на Евросистемата за насърчаване на гладкото и ефективно функциониране на платежните и сетълмент системи. НЦБ от еврозоната, участващи в международни организации и форуми заедно с ЕЦБ, също могат да изказват становища, отразяващи собствената им отговорност и опит в управлението и надзора на националните платежни и сетълмент системи.
- По отношение на *статистическите въпроси* Уставът на ЕСЦБ налага на ЕЦБ общо задължение за сътрудничество с международни организации. Тази разпоредба, отчитаща факта, че статистическата дейност се извършва в глобален контекст, позволява на ЕЦБ да изразява позиции наред с други компетентни органи на Общността (например Евростат).
- В областта на *пруденциалния надзор и финансовата стабилност* ЕЦБ може да участва в международни срещи по тези въпроси и да представя позициите си наред с тези на националните органи, които имат компетенции в тази сфера (например НЦБ и националните надзорни агенции).

5.2 ПОЛИТИКА НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ НА ЕЦБ

Основните дейности на ЕЦБ в областта на международното сътрудничество включват обмен на информация и становища с други създатели на политики в рамките на многостранни организации и форуми. В този контекст партньорските проверки на икономическите тенденции и политики в основни сфери на стопанската дейност са от изключително значение, тъй като засилват способността на ЕЦБ да анализира въздействието на външните тенденции върху икономиката на еврозоната. Обменът на информация и становища се допълва от наблюдение, извършвано от независими организации, като Международния валутен фонд (МВФ) и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

ЕЦБ също така участва в дейността на международната общност за създаване на обща основа за редица най-добри практики и правила, разработвани за подобряване на ефективността и прозрачността при определянето на политиките. Най-добрите практики обикновено са заложени в основни принципи, стандарти и кодекси, прилагани доброволно във всяка страна. Определянето на най-добри практики насърчава конкуренцията и прозрачността сред създателите на политики, а по този начин понятието за добро обществено управление се превръща в централен елемент на международното сътрудничество.

Политиката на международното сътрудничество на ЕЦБ обаче не включва предварително координиране на нейната парична политика и политиката

на обменните курсове с политиката на държави извън еврозоната. Това би могло лесно да стане несъвместимо с нейния мандат и независим статут: опитите за предварително координиране не само биха размили границите на специфичните отговорности на създателите на политики, но и биха намалили тяхната отговорност.

5.3 ВЗАИМООТНОШЕНИЯ НА ЕЦБ С МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

ЕЦБ е установила взаимоотношения с Международния валутен фонд (МВФ) и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). И двете организации редовно наблюдават и оценяват икономическото и политическото развитие на членуващите в тях държави.

5.3.1 Международен валутен фонд

Международният валутен фонд (МВФ), създаден през 1944 г. съгласно Споразумението „Бретън Уудс“, има понастоящем 184 държави-членки. Неговите основни задачи са насърчаване на паричното сътрудничество в световен мащаб, осигуряване на стабилност на обменните курсове и стимулиране на международната търговия и на икономическия растеж. Поради обхвата на своя мандат МВФ е поставен в центъра на международната парична и финансова система.

С оглед на значението на икономическата политика на всяка от държавите-членки за стабилността на глобалната икономическа система надзорът заема централно място в дейността на МВФ. Надзорът на МВФ се състои в наблюдение и оценяване на развитието на икономиката и финансите и на водената от държавите-членки политика в рамките на консултациите с държави-членки по член IV от Учредителния договор на МВФ (известни като консултации по член IV). Надзорът включва и оценка на отражението в световен мащаб на националните политики във все по-силно интегрираната световна икономическа и финансова система (многостранен надзор).

ЕЦБ – статут на наблюдател

Като се имат предвид съответните мандати на МВФ и ЕЦБ, от особено значение е ЕЦБ да бъде представлявана в МВФ по въпросите, които влизат в нейната сфера на компетентност. На 21 декември 1998 г. Изпълнителният съвет на МВФ взема решение да предостави на ЕЦБ статут на наблюдател. Благодарение на това прагматично решение не се налага да се изменя Учредителният договор на МВФ, според който членове могат да бъдат само държави. Така ЕЦБ получава постоянна покана да участва като наблюдател във всички заседания на Изпълнителния съвет на МВФ, когато се обсъждат въпроси, засягащи пряко ЕЦБ. Тези въпроси обхващат следните точки от дневния ред:

- консултации по член IV, свързани с политиките на еврозоната;
- консултации по член IV с отделни държави от еврозоната;

- ролята на еврото в международната парична система;
- многостранен надзор, т.е. обсъжданията, провеждани два пъти годишно, на „Перспективите за световната икономика“ (*World Economic Outlook*) и на Доклада за глобалната финансова стабилност (*Global Financial Stability Report*) на МВФ, както и редовните дискусии за развитието на икономиката и пазарите в световен мащаб.

Във всички тези дискусии наблюдателят от ЕЦБ представя на Изпълнителния съвет на МВФ позициите по политиката на Европейската общност във връзка с паричната политика на еврозоната. По въпроси, свързани с обменните курсове, изпълнителният директор, представляващ председателството на Еврогрупата, и наблюдателят от ЕЦБ представят позицията на Общността, отразяваща редовния обмен на становища, който се осъществява на равнище еврозона, например на заседанията на Еврогрупата (виж раздел 4.3.2).

В допълнение към постоянната покана наблюдателят от ЕЦБ може да бъде поканен да присъства на специални заседания във връзка с въпроси, които според ЕЦБ и МВФ са от взаимен интерес за осъществяването на съответните им мандати. Обща практика сега е наблюдателят от ЕЦБ да бъде канен да присъства на дискусиите по член IV, засягащи държавите – членки на ЕС, които все още не са приели еврото, като се има предвид, че ЕЦБ участва в процедурите по координиране на паричната политика с НЦБ на тези държави. Също така наблюдателят от ЕЦБ присъства на годишните дискусии във връзка с консултациите по член IV за Съединените щати и Япония.

Статутът на наблюдател предвижда също председателят на ЕЦБ да получава покана да присъства като наблюдател на заседанията на Международния паричен и финансов комитет (*IMFC*). Международният паричен и финансов комитет заседава два пъти годишно паралелно с пролетната и годишната среща на МВФ, за да дава консултации и да докладва на Управителния съвет на МВФ за надзора на международната парична и финансова система. Той също така предоставя указания относно политиката на Изпълнителния съвет на МВФ.

Консултации по член IV с ЕЦБ и с държави от еврозоната

От въвеждането на еврото насам консултациите по член IV с държави-членки от еврозоната са обособени в две отделни части: една част от работата по член IV засяга основно парични и свързани с обменните курсове въпроси в еврозоната, а другата обхваща отделни държави от еврозоната и всички икономически политики освен паричната и политиката на обменните курсове (например фискална или структурна политика). Този двустранен подход отразява адаптирането на процедурите на МВФ, станало необходимо с разделението на компетенциите в еврозоната.

Делегация на МВФ посещава ЕЦБ два пъти годишно, за да обсъди текущото развитие и въпроси, свързани с паричната политика и политиката на обменните курсове в еврозоната. В този контекст мисията на МВФ също така провежда дискусии с органи на Европейската общност с координираща роля за националните политики (например в рамките на общите насоки

на икономическата политика и Пакта за стабилност и растеж) като Европейската комисия, Икономическия и финансов комитет и Еврогрупата. Тези дискусии акцентират върху икономическата динамика и политики (например фискални и структурни политики) в еврозоната като цяло, които са от значение за паричната политика и динамиката на обменните курсове.

В рамките на втората част на работата по член IV, отнасяща се до икономическите политики на отделните държави-членки, МВФ посещава отделните страни, за да се срещне с тези, които определят политиките на национално равнище.

Други области на сътрудничество

ЕЦБ също така участва в редица инициативи на МВФ за укрепване на международната финансова архитектура. Такъв е случаят с Кодекса на добрите практики за прозрачност на паричната и финансовата политика (*Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies*), съдържащ общи принципи за прозрачност и отчетност на органите в областта на паричната политика и свързаните с това задачи на една централна банка. Те обхващат платежни системи и надзор, насоки за управление на валутни резерви и доклади относно спазването на стандартите и кодексите, като всички те се вписват в общата дейност на международната общност за насърчаване на прилагането на международно приетите стандарти и кодекси. Докладите оценяват дали държавите спазват тези стандарти и кодекси, за да определят потенциалните слабости, които биха могли да доведат до икономическа и финансова уязвимост.

ЕЦБ е установила работни взаимоотношения с МВФ и в други области. Тя по-специално участва активно в прилагането и разработването на международни статистически стандарти – като посочените в Ръководството по платежен баланс на МВФ (*Balance of Payments Manual*), пето издание – във връзка с актуализираната Система от национални сметки (*SNA 93*). Установени са работни взаимоотношения и в рамките на Специалния стандарт за разпространение на данни (*Special Data Dissemination Standard, SDDS*), създаден през 1996 г., за да гарантира, че държавите-членки предоставят актуални, надеждни и изчерпателни данни както на обществеността, така и на МВФ за целите на надзора. Съответно ЕЦБ редовно участва в дейности на МВФ, свързани с техническа помощ.

Накрая, от ноември 2000 г. насам ЕЦБ е записан притежател на специални права на тираж (СПТ) и по този начин е в състояние да участва в доброволни трансакции с държави-членки на МВФ и други записани притежатели на СПТ. За тази цел през април 2001 г. ЕЦБ и МВФ сключват споразумение за продажба и закупуване на СПТ. Това споразумение позволява на МВФ да извършва трансакции по СПТ между ЕЦБ и други притежатели на СПТ, което допринася за гладкото управление на дирекция „Специални права на тираж“ на МВФ.²

² Виж ЕЦБ (2002 г.), Годишен доклад 2001 г., глава 5, раздел 2.

5.3.2 Организация за икономическо сътрудничество и развитие

ОИСР е междуправителствена организация, която понастоящем се състои от 30 държави-членки и е свързана със 70 други. Тя предоставя на членовете си форум за взаимни консултации, обмен на опит и сътрудничество, за да постигат възможно най-висока степен на устойчив растеж и да подобряват икономическото и социалното благосъстояние в съответствие с принципите на пазарната икономика. ОИСР обхваща всички области на държавната политика, включително парична и други икономически политики. ЕЦБ участва във всички дейности на ОИСР, свързани със задачите на Евросистемата.

Въпреки че единствено държави са членове на ОИСР, Европейската общност има постоянно представителство в ОИСР и взема участие в дейностите, които я засягат. Тази уредба се основава на Допълнителен протокол №1 към член 13 от Конвенцията на ОИСР от 14 декември 1960 г. От 1999 г. насам ЕЦБ участва във всички актуални за нея заседания на ОИСР заедно с Европейската комисия като част от делегацията на Европейската общност, което им дава възможност да изкажат становищата си в рамките на съответните области на компетентност.

Комитетите на ОИСР и работните групи, в които ЕЦБ участва, са следните:

- Комитет за преглед на икономиката и развитието;
- Комитет за икономическа политика и неговите работни групи;
- Комитет по финансови пазари.

Комитетът за преглед на икономиката и развитието, създаден през 1961 г., е отговорен за извършването на редовен преглед на икономическата ситуация и политика на всяка държава – членка на ОИСР. Той публикува икономически изследвания, основани на този преглед, които включват редица препоръки по отношение на политиката. Впоследствие държавите-членки могат да вземат предвид тези препоръки при определянето на своите политики. През 2001 г. Комитетът за преглед на икономиката и развитието започва да извършва и годишен преглед на еврозоната.

Комитетът за икономическа политика се фокусира върху икономическата ситуация в световен мащаб и по-специално върху отражението на икономическите процеси в три основни региона на ОИСР (еврозоната, Съединените щати и Япония). Той изследва широк кръг от въпроси, свързани с икономическите перспективи и изискванията на политиката в страните от ОИСР, и по този начин предоставя на членовете на ОИСР задълбочена оценка на ситуацията. Комитетът за икономическа политика се подпомага от редица работни групи:

- а) Работна група № 1 се занимава с икономически въпроси и политики със структурен характер (например връзките между политиките и дългосрочния растеж, критериите за надзор на публичните разходи и ролята на автоматичните стабилизатори).

- б) Работна група № 3 наблюдава и прави оценка на основната макроикономическа динамика (например динамика на обменните курсове, дисбаланси във външните и/или бюджетните позиции и системни финансови рискове).
- в) Работната група по краткосрочни икономически проекти съдейства на Комитета за икономическа политика при съставянето на икономически прогнози.

Накрая, *Комитетът по финансови пазари* изследва структурната динамика на финансовите пазари в държавите от ОИСР.

5.4 УЧАСТИЕ НА ЕЦБ В НЕОФИЦИАЛНИ ФОРУМИ НА МИНИСТРИ НА ФИНАНСИТЕ И УПРАВИТЕЛИ НА ЦЕНТРАЛНИ БАНКИ

5.4.1 Министри на финансите и управители на централните банки на държавите от Г-7

В контекста на по-широка рамка за *сътрудничество* в Групата на седемте³ (Г-7) министрите на финансите и управителите на централни банки заседават редовно, за да обсъждат важни международни икономически и финансови въпроси. Техните срещи засягат главно икономическото и финансовото развитие и перспективи в съответните държави, обменните курсове и глобалната икономика. В допълнение те се занимават с въпроси от общ интерес, свързани с международната парична и финансова политика. Този неофициален обмен на възгледи може да помогне на участниците да постигнат по-добро разбиране на различните обсъждани въпроси и да бъде от полза в процесите на обсъждане и вземане на решения в международни организации като МВФ, Световната банка или ОИСР, като предоставя примерни указания или политически стимул за работата им.

До началото на третия етап на ИПС участието в срещите на финансовите министри и управителите на централни банки от Г-7 е ограничено до съответните национални органи на страните от Г-7. С прехвърлянето на отговорността за паричната политика и политиката на обменните курсове от национално на общностно равнище уредбата в еврозоната е променена, за да се отчита новото разпределение на компетенциите. В резултат на това както председателят на ЕЦБ, така и председателят на Еврогрупата участват в срещите по теми, които се отнасят до макроикономическия надзор и до въпроси, свързани с обменните курсове. Управителите на централните банки на трите държави от еврозоната в Г-7 (Франция, Германия и Италия) не участват в тази част от срещите. Те продължават обаче да участват, когато Г-7 обсъжда други въпроси, например международната финансова архитектура и инициативи, свързани с дълговете на бедните страни.

³ Германия, Италия, Канада, Франция, Съединените щати, Обединеното кралство и Япония образуват Групата на седемте (Г-7), а заедно с Русия – Групата на осемте (Г-8). Държавите или правителствени ръководители и министрите на външните работи се срещат в състав Г-8, а министрите на финансите – в състав Г-7.

Що се отнася до конкретните роли и отговорности, председателят на ЕЦБ представя възгледите на Евросистемата за паричната политика на еврозоната, а председателят на Еврогрупата участва в дискусиите, свързани с други сфери на икономическото развитие и политики в еврозоната. Като се има предвид, че ЕЦБ и Съветът на ЕС споделят отговорността по въпросите, отнасящи се до обменните курсове, представените в Г-7 становища отразяват предшестващи консултации между тях.

5.4.2 Министри на финансите и управители на централните банки на държавите от Г-10

Работата на министрите и управителите от Групата на десетте⁴ (Г-10) е пряко свързана с дейността на МВФ. Тя започва със създаването на Общи споразумения за получаване на кредити (*GAB*), създадени през 1962 г. като допълнение на обикновените ресурси на МВФ. През последните години Г-10 съсредоточава вниманието си най-вече върху предотвратяването и управлението на международни финансови кризи.

Председателят на ЕЦБ участва като наблюдател в годишните срещи на министрите и управителите, организирани едновременно с годишното заседание на МВФ. Срещите се допълват от специални заседания на равнище заместници, на които ЕЦБ също присъства като наблюдател.

5.4.3 Министри на финансите и управители на централните банки на държавите от Г-20

Групата на двадесетте⁵ (Г-20) е неофициален форум на министри на финансите и управители на централни банки, създаден през 1999 г., за да включи ключови държави с възникващи пазари в диалога по въпроси, свързани с международната икономическа и финансова политика. Нейната цел е да съдейства за открит обмен на възгледи по тези въпроси, с което да насърчава постигането на консенсус по проблеми, обсъждани от съответните органи за вземане на решения, като МВФ и Световната банка.

ЕЦБ и Председателството на ЕС са членове на Г-20. Те участват в срещите на министрите и управителите от Г-20, както и на подготвителните срещи на равнище заместници. Участието на ЕЦБ и на Председателството на ЕС позволява обсъжданите въпроси да се разглеждат от перспектива, включваща еврозоната. Включването на ЕЦБ и/или на Председателството

⁴ Г-10 включва Белгия, Германия, Италия, Канада, Нидерландия, Обединеното кралство, Съединените щати, Франция, Швеция и Япония. Швейцария е асоцииран член на Г-10.

⁵ Членовете на групата на двадесетте (Г-20) са министрите на финансите и управителите на централните банки на: Австралия, Аржентина, Бразилия, Германия, Индия, Индонезия, Италия, Канада, Китай, Корея, Мексико, Обединеното кралство, Русия, Саудитска Арабия, Съединените щати, Турция, Франция, Южна Африка и Япония. Друг член е Европейската общност, представена от председателя на Съвета на ЕС и от председателя на ЕЦБ. Управляващият директор на МВФ, президентът на Световната банка, както и председателите на Международния паричен и финансов комитет и Комитета за развитие на МВФ и на Световната банка също участват в разговорите като членове по право.

на ЕС в дискусиите на Г-20 е координирано и е в обсега, съобразен с разпределението на компетенциите съгласно Договора.

5.4.4 Форум за финансова стабилност

През февруари 1999 г. финансовите министри и управителите на централните банки от Г-7 решават да създадат Форум за финансова стабилност със следните цели:

- а) да се направи оценка на уязвимите елементи на международната финансова система;
- б) да се определят дейности за насърчаване на международна финансова стабилност посредством засилен обмен на информация и международно сътрудничество в сферата на финансовия надзор и наблюдение.

Административната подкрепа на Форума за финансова стабилност се осигурява от секретариат, разположен в БМР. Един член на Изпълнителния съвет на ЕЦБ (Томазо Падоа-Скиопа) присъства на заседанията на Форума първоначално като наблюдател, а от юни 2000 г. – като редовен член, по-специално в качеството си на председател на Комитета на БМР за платежни и сетълмент системи.

5.4.5 Банка за международни разплащания и форуми на централните банки

Създадената през 1930 г. Банка за международни разплащания (БМР) е най-старата международна парична и финансова организация в света. Основната цел на БМР е да „*насърчава сътрудничеството на централните банки*“ (член 3 от Устава на БМР). ЕЦБ участва в организираното от БМР *сътрудничество*, включително статистическата дейност. От 2000 г. насам ЕЦБ също е акционер на БМР с право на глас и представителство на годишното ѝ общо събрание.

Председателят на ЕЦБ участва⁶ в срещите на управителите на централните банки от Г-10, които обикновено се провеждат на всеки два месеца в централата на БМР в Базел. В рамките на този форум управителите обсъждат важни международни икономически, парични и финансови въпроси (например икономически тенденции в индустриалните държави и в икономиките с възникващи пазари, потенциални заплахи за глобалната финансова стабилност и дългосрочна парична и финансова динамика). Заседанията стават във все по-голяма степен отворени за централните банки на държавите с възникващи пазари, които имат системно значение.

⁶ От ноември 2003 г. насам председателят на ЕЦБ е председател на срещите на Г-10.

Управителите на централните банки от Г-10 са създали редица постоянни комитети и специални работни групи. От особено значение за ЕЦБ са четири постоянни комитета:

- а) ЕЦБ има статут на наблюдател на заседанията на *Базелския комитет по банков надзор*. Комитетът, който представлява постоянен форум за сътрудничество между държавите от Г-10, е международно признат орган за създаване на стандарти в областта на банковото регулиране, надзор и най-добри практики. Като се има предвид значението на работата на Комитета за дейността на ЕЦБ и Евросистемата в областта на надзора за благоразумие и финансовата стабилност, ЕЦБ също така участва в някои негови подгрупи (например тези в областта на електронното банкиране – *Electronic Banking Group*, капитала – *Capital Group*, научноизследователската дейност – *Research Task Force*, и управлението на риска – *Risk Management Group*).
- б) От юни 2000 г. *Комитетът за платежни и сетълмент системи* се председателства от член на Изпълнителния съвет на ЕЦБ – Томазо Падоа-Скиопа. Комитетът играе основна роля в усилията за насърчаване на ефективни и стабилни платежни и сетълмент системи.
- в) ЕЦБ също така е член на *Комитета за глобалната финансова система*. Дейностите на Комитета имат за цел определяне и оценка на потенциалните източници на напрежение в глобалната финансова среда, по-добро разбиране на функционирането на финансовите пазари и насърчаване на ефективност и стабилност.
- г) Накрая, ЕЦБ е член на *Комитета по пазарите*, обединяващ висши представители на централни банки, който прави редовен преглед на тенденциите на финансовите пазари и по-специално на валутните пазари.

Централата
на ЕЦБ във
Франкфурт на
Майн – сградата
„Юротауър“

6 ЕЦБ КАТО ЮРИДИЧЕСКО ЛИЦЕ

Като централна банка ЕЦБ носи характерни особености както на публичния, така и на частния сектор. Поради своята правна основа и мисия тя е публичен орган; същевременно политиките ѝ се прилагат главно посредством финансови операции, а организационното ѝ устройство и методи на работа са сходни с тези на банките от частния сектор. Ето защо ЕЦБ представлява единствен по рода си публичен орган с известни корпоративни особености.

6.1 МИСИЯ

През август 2003 г. Изпълнителният съвет приема мисията на ЕЦБ, която отразява нейните цели и позицията ѝ в рамките на Евросистемата.

„Европейската централна банка и националните централни банки заедно образуват Евросистемата – системата на централните банки от еврозоната. Основната цел на Евросистемата е да поддържа ценовата стабилност, запазвайки стойността на еврото.

Европейската централна банка се ангажира ефективно да изпълнява всички задачи на централна банка, които са ѝ поверени, като при осъществяването им се стреми към най-високо равнище на добросъвестност, компетентност, ефективност и прозрачност.“

Първата част на мисията изтъква изключително важната връзка на ЕЦБ с НЦБ от еврозоната и главната цел на Евросистемата. Втората част потвърждава ангажимента на ЕЦБ да изпълнява задачите си ефективно и посочва ценностите, които служителите и ръководството ѝ считат за особено важни при изпълнението на техните задължения. Ценностите добросъвестност, компетентност, ефективност и прозрачност изпъкват на преден план в проведено сред служителите на ЕЦБ проучване, а резултатите от него са използвани пряко при формулирането на мисията.

Те се отразяват в начина, по който ЕЦБ е организирала своето вътрешно устройство и работните си процедури. Тези структурни и процедурни особености не са статични, а се развиват непрекъснато, за да се разработят най-добри практики и стандарти. Ето защо в първоначалния етап приоритетите на ЕЦБ са да установи своите функции и да въведе еврото. След успешното осъществяване на тези първоначални цели сега ЕЦБ насочва все повече вниманието си към укрепването на вътрешната си организация и на стратегията си по отношение на човешките ресурси.

6.2 ИНСТИТУЦИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ

Терминът „институционално управление“ може да има редица различни конотации и дефиниции. В контекста на ЕЦБ той обозначава:

- правилата и процедурите за вземане на решения по институционалните въпроси на ЕЦБ;
- механизмите за наблюдение на съответствието на тези решения с действащото законодателство.

Тъй като ЕЦБ е независима организация, институционалното ѝ управление е поверено основно на нейните органи за вземане на решения, по-точно на Управителния съвет и на Изпълнителния съвет. Освен това има няколко външни и вътрешни нива на контрол.

6.2.1 Ролята на Управителния съвет и на Изпълнителния съвет в институционалното управление

Като върховен орган за вземане на решения относно администрацията и функционирането на ЕЦБ Управителният съвет приема процедурния правилник на ЕЦБ и отговаря по-специално за нейните финанси. По предложение на Изпълнителния съвет той приема годишния бюджет на ЕЦБ и взема всички решения, свързани с предоставянето на ЕЦБ на финансови ресурси и с разпределението на годишните финансови резултати. Той определя също условията за назначаване както на членовете на Изпълнителния съвет (виж раздел 2.5.1), така и на служителите на ЕЦБ.

В съответствие със законово установената си задача да ръководи текущата дейност на ЕЦБ Изпълнителният съвет упражнява организационни и управленски правомощия. След консултация с Управителния съвет Изпълнителният съвет приема решения относно вътрешното устройство на ЕЦБ, т.е. относно броя, названието и задълженията на функционалните звена. Основните функционални звена или „сфери на дейност“ се намират под прякото ръководство на Изпълнителния съвет. Той определя задълженията на всеки от своите членове по отношение на отделните сфери на дейност и уведомява за това Управителния съвет и Генералния съвет. Такива решения се приемат само в присъствието на всички членове на Изпълнителния съвет, като председателят не трябва да е гласувал против приемането им.¹

Изпълнителният съвет отговаря също за всички въпроси, свързани с персонала. Той приема правилата за персонала (прилагайки условията за назначаване, определени от Управителния съвет) и взема всички необходими решения по отношение на подбора, назначенията и повишенията на служителите на ЕЦБ.

¹ Член 10.2 от Процедурния правилник на ЕЦБ.

6.2.2 Външни и вътрешни механизми за контрол

Както бе споменато в раздел 4.6, финансовото управление и интегритет на ЕЦБ се проверяват външно от независими одитори, Европейската сметна палата и Европейската служба за борба с измамите (*OLAF*). Тези външни механизми се допълват от редица вътрешни механизми за контрол и процедури, описани по-долу.

Бюджетен комитет

Бюджетният комитет, създаден от Управителния съвет съгласно чл. 15 от Процедурния правилник на ЕЦБ, подпомага дейността на Управителния съвет по въпроси, свързани с бюджета на ЕЦБ. Той се състои от представители на централните банки от Евросистемата, като един от тях изпълнява функцията на председател. По-специално, комитетът разглежда годишния проектобюджет на ЕЦБ и предоставя становище на Управителния съвет, преди той да го приеме. Комитетът също така представя на Управителния съвет становище по изпълнението на годишния бюджет.

Система за вътрешен контрол

Системата за вътрешен контрол се основава на функционалния подход, при който всяка сфера на дейност отговаря за своя вътрешен контрол и ефективност. Структурните звена въвеждат и прилагат набор от оперативни процедури за контрол в своята сфера на отговорност. В допълнение към това Дирекция „Планиране и контрол“ и отдел „Управление на риска“ предоставят на Изпълнителния съвет консултации по конкретни въпроси, свързани с контрола в цялата банка.

Вътрешен одит

Дирекция „Вътрешен одит“ е подчинена пряко на Изпълнителния съвет. Нейният мандат е определен в Правилника за вътрешен одит на ЕЦБ, съставен от Изпълнителния съвет въз основа на международните професионални стандарти, по-специално на Института на вътрешните одитори.

Етичен кодекс и предотвратяване на търгуването на базата на вътрешна информация

Една от основните ценности на ЕЦБ е да насърчава най-високо равнище на добросъвестност. Ето защо тя е установила правила и процедури, за да покаже ангажираността си с тази цел.

Кодексът за поведение на членовете на Управителния съвет, приет през май 2002 г.², отразява задължението на всички членове на Управителния съвет да защитават интегритета и репутацията на Евросистемата и да поддържат ефикасността на операциите ѝ. Съветник, назначен от Управителния съвет, предоставя напътствия по аспекти на професионалното поведение.

² ОВ С 123, 24.5.2002 г., стр. 9.

*Кодексът за поведение на Европейската централна банка*³ дава насоки и определя еталона за поведение на служителите на ЕЦБ и на членовете на Изпълнителния съвет, като от тях се очаква да поддържат висок стандарт на професионална етика при изпълнение на задълженията си.

*Правилата относно търгуване на базата на вътрешна информация*⁴ са съставени с цел да се предотврати злоупотребата с чувствителна информация за финансовите пазари. Съгласно тези правила на всички служители на ЕЦБ и членове на Изпълнителния съвет се забранява да се възползват пряко или косвено от вътрешна информация в личните си финансови дейности, които осъществяват на собствен риск и за своя сметка или на риск и за сметка на трето лице.

Съветник по въпросите на професионалната етика, назначен от Изпълнителния съвет, предоставя напътствия по всички аспекти на професионалното поведение и осигурява последователност в тълкуването на правилата относно търгуването на базата на вътрешна информация.

Длъжностно лице за защита на данните

В съответствие с регламент на Европейския парламент и на Съвета⁵ Изпълнителният съвет е назначил длъжностно лице за защита на данните. Поел този пост на 1 януари 2002 г., този служител осигурява запазването на поверителността на личните данни, събрани или обработвани от ЕЦБ.

Правила за обществените поръчки

При възлагането на поръчки за стоки и услуги ЕЦБ съблюдава надлежно принципите на публичност, прозрачност, равен достъп, недискриминация и ефективно управление. Правилата за обществените поръчки са в съответствие с принципите на общностните директиви относно възлагането на обществени поръчки. Те предвиждат отклонения от гореизброените принципи само в неотложни случаи; по съображения за сигурност или тайна; при един-единствен доставчик; при доставки от националните централни банки за ЕЦБ; за да се осигури ползването на същия доставчик без прекъсване.

6.2.3 Достъп до архивите на ЕЦБ

Публичният достъп до архивите на ЕЦБ се регламентира от разпоредбите на решение на ЕЦБ от 4 март 2004 г.⁶ То дава на обществеността право на достъп до документите на ЕЦБ в съответствие с решенията от заседанията на Европейския съвет в Бирмингам (1992 г.) и Копенхаген (1993 г.), целящи да доближат Общността до гражданите и отчитащи законния им интерес

³ ОВ С 76, 8.3.2001 г., стр. 12.

⁴ ОВ С 236, 22.8.2001 г., стр. 13.

⁵ Регламент (ЕО) № 45/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2000 г. относно защитата на лицата по отношение на обработката на лични данни от институции и органи на Общността и за свободното движение на такива данни (ОВ L 8, 12.1.2001 г., стр. 1).

⁶ Решение ЕЦБ/2004/3 от 4 март 2004 г. относно публичния достъп до документите на Европейската централна банка (ОВ L 80, 18.3.2004 г., стр. 42).

да бъдат запознати с организацията и функционирането на институции и органи, финансирани с публични средства.

„Документ“ означава всяка информация, която се съдържа на независимо какъв информационен носител, изготвена или съхранявана от ЕЦБ и отнасяща се до нейните политики, дейности или решения. Ето защо обществеността има достъп и до документи, създадени от ЕПИ и Комитета на управителите, които се съдържат в архивите на ЕЦБ.

Достъп до документ не се предоставя, ако оповестяването му не е в обществен интерес що се отнася до поверителността на заседанията на органите за вземане на решение на ЕЦБ. Тези и свързаните с тях документи остават поверителни за максимален срок от 30 години. Основанията за придаване на поверителен статут на такива документи (виж раздел 4.2.2) надделяват над публичния интерес за предоставяне на информация. Запазването на поверителността на такива документи обаче не нарушава обществения интерес, тъй като ЕЦБ информира подробно обществеността за резултата от заседанията на своите органи за вземане на решения.

Заявленията за достъп до документи на ЕЦБ се отправят до генерална дирекция „Секретариат и езикови услуги“, която управлява архивите. Отхвърлянето на такова заявление може да бъде отнесено до Изпълнителния съвет. Ако ЕЦБ отхвърли окончателно дадена заявка, въпросът може да бъде отнесен до Европейския омбудсман и до Съда на Европейските общности в съответствие с член 195 и член 230 от Договора за ЕО.

6.3 ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА

Понастоящем в структурата на ЕЦБ са разграничени 17 сфери на дейност (виж схема 3). Хоризонталната организационна структура отразява както широкия обхват на функциите на ЕЦБ, така и стремежа за избягване на йерархичност. Всяка сфера на дейност е оглавявана от висш ръководител (генерален директор или директор), подчинен на член на Изпълнителния съвет. Някои от тези ръководители същевременно председателстват комитети на ЕСЦБ в съответните си области на компетентност (виж раздел 2.5.2).

Създадени са няколко вътрешни комитети на ЕЦБ, които улесняват осъществяването на функции, общи за различни структурни звена. През 2003 г. Изпълнителният съвет създава и Управителен комитет, който съветва и подпомага Изпълнителния съвет по въпроси, свързани с управлението на ЕЦБ, стратегическото планиране и процедурата по годишния бюджет. Управителният комитет се председателства от член на Изпълнителния съвет и се състои от служители на висши ръководни длъжности.

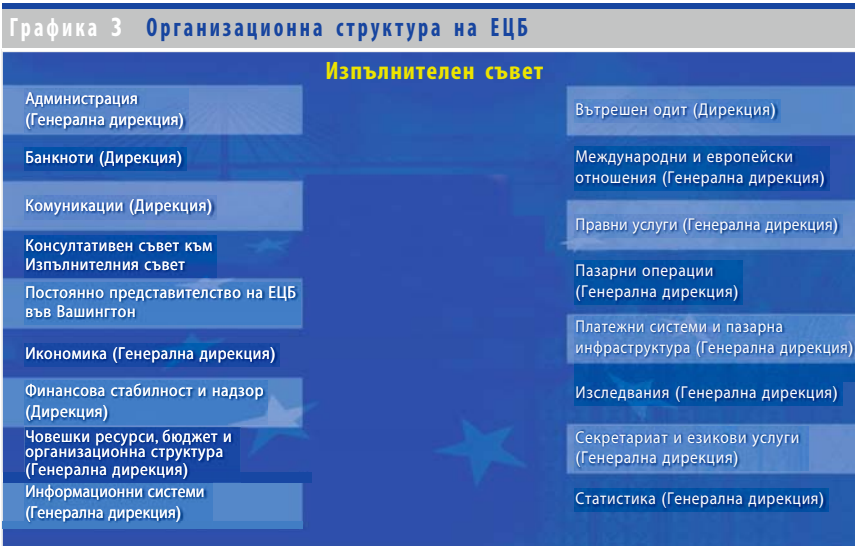
6.4 СЛУЖИТЕЛИ И ОТНОШЕНИЯ СЪС СЛУЖИТЕЛИТЕ

ЕЦБ има право да определя самостоятелно своята политика по отношение на служителите. Това е част от независимостта ѝ, гарантирана от член 108 от Договора за ЕО и обоснована в член 36 от Устава на ЕСЦБ.

6.4.1 Служители

ЕЦБ назначава служители от всички държави – членки на ЕС (включително от държавите в процес на присъединяване). В края на 2005 г. броят на служителите на ЕЦБ на постоянен договор или на срочен договор за най-малко 12 месеца е 1360. Освен това ЕЦБ предлага краткосрочни договори за по-малко от една година за задоволяване на временни потребности от персонал и набира експерти от централните банки от ЕСЦБ за кратки периоди по програмата за обмен на кадри в рамките на Евросистемата. Огромната част от служителите на ЕЦБ са квалифицирани професионалисти, занимаващи се с анализ, научноизследователска дейност и управление на организацията. Като ядро и лидер на Евросистемата ЕЦБ създава много възможности за работа, изискващи управленски и аналитични умения. Повечето такива специалисти са изучавали икономика на университетско и по-високо равнище.

Служителите на ЕЦБ се избират, назначават и повишават според тяхната професионална квалификация, съблюдавайки необходимата публичност, прозрачност, равен достъп и недискриминация. В съответствие с тези принципи правилата за набиране на служители, приети от Изпълнителния съвет⁷, регламентират процедура на подбор, целяща избора на висококвалифицирани и способни личности с безукорни нравствени устои. Успоредно със спазването на този принцип в процеса на подбор се

⁷ ЕЦБ (2004 г.), Циркулярно писмо 05/2004 от 18 май 2004 г.

проявява и стремеж за осигуряване на възможно най-широка географска представеност на гражданите на държави-членки на ЕС, независимо от расова или етническа принадлежност, религия или вяра, сексуална ориентация или инвалидност. ЕЦБ не прилага национални квоти. Нейната политика да провежда конкретните си информационни кампании в целия ЕС осигурява равни условия за всички националности в него.

Условията за назначаване на служителите на ЕЦБ се определят от Управителния съвет и се прилагат посредством правилника за персонала, приет от Изпълнителния съвет. Те представляват неделима част от индивидуалните трудови договори между ЕЦБ и служителите.

Заплатите и надбавките на служителите на ЕЦБ са съпоставими с тези в други европейски и базирани в Европа международни организации. ЕЦБ прилага програма за подпомагане на служителите, идващи от целия ЕС, да се установят заедно със семействата си във Франкфурт на Майн. Освен това тя осигурява на служителите си занималня за децата и условия за международно образование. От септември 2002 г. насам децата на служителите на ЕЦБ имат възможност да се обучават в новото Европейско училище в северозападната част на Франкфурт.⁸

Заплатите, изплащани от ЕЦБ, включително възнагражденията на членовете на Управителния съвет, се облагат с подоходен данък в полза на бюджета на Европейската общност.

Стратегията на ЕЦБ по отношение на човешките ресурси все повече се съсредоточава върху прилагането на практика на общите ценности, посочени в мисията на банката. Това включва мерки за насърчаване на външната и вътрешната мобилност, за засилване на управленските и лидерските умения и за разработване на рамка за обучение за непрекъснато придобиване и усъвършенстване на умения и компетентности. Имайки предвид многонационалния състав на персонала, управлението на многообразието е всекидневна задача на ЕЦБ. Управлението на многообразието е насочено към овладяване на различията между служителите, така че да се създаде продуктивна среда на уважение помежду им, в която способностите да се изявят най-пълно и да се постигат целите на организацията.

Правата на служителите на ЕЦБ са защитени от правната система на Европейската общност. Съгласно Договора Съдът на ЕО е компетентен по всички спорове между ЕЦБ и нейните служители. Правата на служителите включват и правото на стачни действия.

Независим социален съветник предоставя на служителите поверителни консултации по свързани с работата въпроси и играе посредническа роля при междуличностни конфликти на работното място. ЕЦБ е назначила и независим съветник по равните възможности, който предоставя консултации

⁸ Европейските училища представляват съвместно начинание на държавите – членки на ЕС, и Европейската общност и са създадени предимно за служителите на институциите и органите на Общността.

по въпроси, свързани с равнопоставеността в най-широк смисъл, например по отношение на пол, националност и възраст.

6.4.2 Представителство на служителите на ЕЦБ

Условията за работа на ЕЦБ изискват представителството на служителите да бъде организирано чрез Комитет на персонала. Този комитет представлява общите интереси на всички служители по въпроси, свързани с трудовите договори, правилника за служителите и възнагражденията, с условията на назначаване и труд, на здравословна и безопасна среда в ЕЦБ, със социалното осигуряване и пенсионните планове. Членовете му се избират от всички служители чрез тайно гласуване.

Съгласно условията за работа Комитетът на персонала в ЕЦБ има пълни консултативни права по тези въпроси и ЕЦБ стриктно спазва тези права. Освен това ЕЦБ е осигурила на Комитета на персонала необходимите условия, за да може той да изпълнява ефективно задълженията си. Например членовете му се ползват от частично освобождаване от работа, което се равнява на 2,3 работни места на пълен работен ден. Освен това ЕЦБ поема разходите за секретарски услуги, логистична подкрепа и правни консултации.

Някои служители на ЕЦБ са членове на Съюза на служителите на ЕЦБ. ЕЦБ се допитва до този съюз по въпроси, свързани със социалните и трудовите условия. През 2002 г. обаче Първоинстанционният съд определя като неприемливо искането на Съюза на служителите и на един външен профсъюз – Организацията на международните и европейските публични служби (*IPSO*), да бъдат признати като партньори при сключването на колективни трудови договори. Впоследствие *IPSO* оттегля искането си за обжалване пред Съда на Европейските общности.

6.4.3 Социален диалог в контекста на ЕСЦБ

През 1999 г. ЕЦБ установява доброволен Социален диалог с федерациите на европейските профсъюзи, представляващи служители в централните банки от ЕСЦБ:

- UNI-Eurore (бившия *Eurofiet*);
- Постоянния комитет на Съюзите на служителите в централните банки (*SCUCB*);
- Европейския съюз на публичния сектор (*EPSU*).

Социалният диалог е установен по искане на федерациите на европейските профсъюзи и включва представители на всяка от централните банки в ЕСЦБ. Той обхваща различни аспекти на решенията (тяхната същност, обосновка и време), които имат значимо влияние върху равнището и качеството на работата в НЦБ. Той осигурява възможност представители на служителите във всички НЦБ от ЕС и от ЕЦБ да изразяват мнението си преди вземането на решение от съответните органи на ЕЦБ.

Социалният диалог не се намесва в отношенията със служителите в ЕЦБ и НЦБ на местно ниво. Това е посочено ясно в документ, подписан от съответните страни през декември 1999 г. Такива отношения са в изключителната компетентност на ЕЦБ и отделните НЦБ и се разрешават на местно равнище.

6.5 СЕДАЛИЩЕ И СГРАДА

По общо съгласие на държавните и правителствените ръководители на държавите – членки на ЕС, от 29 октомври 1993 г. за седалище на ЕЦБ е определен Франкфурт на Майн.⁹ На 18 септември 1998 г. с Федерална република Германия е подписано „Споразумение за седалището“, което влиза в сила на 4 март 1999 г. То разглежда практическите и техническите аспекти на приложението на Протокола за привилегиите и имунитетите на Европейските общности.

Понастоящем ЕЦБ се помещава в три сгради под наем в центъра на Франкфурт. Взето е обаче решение тя да построи своя собствена сграда. През март 2002 г. ЕЦБ купува парцел за строеж в източната част на Франкфурт; в момента там се намира пазарът за търговия на едро – *Grossmarkthalle*, който е паметник на културата и трябва да бъде включен в новата сграда при нейното проектиране.

През ноември 2002 г. ЕЦБ обявява международен конкурс за градоустройствен и архитектурен проект на новата сграда.¹⁰ Получават се заявки от над 300 кандидати от 31 държави от пет континента. Комитет за предварителен подбор, състоящ се от петима експерти от ЕЦБ, подпомагани от петима архитекти, избира 80 кандидати – 70 утвърдени и 10 млади архитекти.

През февруари 2004 г. международно жури с председател заместник-председателя на ЕЦБ Лукас Д. Пападемос и 12 членове (трима от ЕЦБ, трима от НЦБ, петима международно признати архитекти и един представител на градската управа на Франкфурт) избира три проекта финалисти.¹¹ Подборът се основава на предварително определени критерии: качество на архитектурния проект, оригиналност, творческо въображение, и новаторство на концепцията и интегриране на проекта в окръжаващата среда.

И трите печеливши проекти са поканени да участват в етапа на преработване, в който архитектурните бюра са приканени да преразгледат предложенията си и да вземат предвид конкретни препоръки и изисквания на журито, ЕЦБ и градската управа на Франкфурт. В края на периода на преработване през януари 2005 г. ЕЦБ взема решение в полза на преработения проект

⁹ Решение, взето с общо съгласие между представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи на ниво държавни или правителствени ръководители, относно местонахождението на седалищата на определени органи и отдели на Европейските общности и на Европол (ОВ С 323, 30.11.1993 г., стр. 1).

¹⁰ Виж прессъобщение на ЕЦБ от 26 ноември 2002 г.

¹¹ Виж прессъобщение на ЕЦБ от 13 февруари 2004 г.

на *COOP HIMMELB(L)AU* – победителя в конкурса за градоустройствен и архитектурен проект. След успешното оптимизиране на проекта етапът на планиране започва през март 2006 г. Предвижда се строителството да започне към края на 2007 г. и да бъде приключено до края на 2011 г.

Макет на бъдещата централа на ЕЦБ

ПРИЛОЖЕНИЕ I

ИЗВАДКИ ОТ ДОГОВОРА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ

ЧАСТ ПЪРВА

ПРИНЦИПИ

Член 2

Общността има за задача, посредством създаването на общ пазар, на икономически и паричен съюз и посредством осъществяването на общи политики или дейности, посочени в членове 3 и 4, да насърчава в рамките на Общността хармоничното, балансирано и устойчиво развитие на икономическите дейности, високата степен на заетост и социална закрила, равенството между мъжете и жените, устойчивия и неинфлационен растеж, високата степен на конкурентноспособност и на сближаване на икономическите показатели, висока степен на защита и подобряване на качеството на околната среда, повишаване на жизнения стандарт и на качеството на живот, икономическо и социално единство и солидарност между държавите-членки.

Член 3

1. С оглед на целите, посочени в член 2, дейността на Общността включва, при условията и сроковете, предвидени в настоящия договор:

- а) забрана между държавите-членки на митата и количествените ограничения върху вноса и износа на стоки, както и на всички други мерки, които имат равностоен ефект;
- б) обща търговска политика;
- в) вътрешен пазар, характеризиращ се с отмяната между държавите-членки на пречките за свободно движение на стоки, хора, услуги и капитали;
- г) мерки относно влизането и движението на хора, в съответствие с разпоредбите на дял IV;
- д) обща политика в областта на селското стопанство и рибарството;
- е) обща политика в областта на транспорта;
- ж) система, която да гарантира ненарушаването на конкуренцията в рамките на вътрешния пазар;
- з) сближаване на националните законодателства до степента, необходима за функционирането на общия пазар;

- и) насърчаването на координацията между политиките за заетост на държавите-членки с цел укрепването на тяхната ефикасност посредством изработването на координирана стратегия за заетост;
- й) политика в социалната област, включваща Европейски социален фонд;
- к) укрепване на икономическото и социално сближаване;
- л) политика в областта на околната среда;
- м) укрепването на конкурентоспособността на промишлеността на Общността;
- н) насърчаване на изследването и технологичното развитие;
- о) насърчаването на създаването и развитието на трансевропейските мрежи;
- п) съдействие за постигането на високо ниво на здравеопазване;
- р) съдействие в областите на образованието и професионалната квалификация и за разцвета на културата в държавите-членки;
- с) политика в областта на сътрудничеството за развитие;
- т) асоцииране на отвъдморските страни и територии, с оглед увеличаване на търговията и насърчаване на съвместното икономическо и социално развитие;
- у) съдействие за засилване на защитата на потребителите;
- ф) мерки в областта на енергетиката, гражданската защита и туризма.

2. Във всички дейности, посочени в настоящия член, Общността полага усилия за премахването на неравенствата и за насърчаване на равенството между мъжете и жените.

Член 4

1. С оглед целите, посочени в член 2, дейността на държавите-членки и на Общността включва, при условията и съгласно сроковете, предвидени в настоящия договор, въвеждането на икономическа политика, която се основава на тясно координиране на икономическите политики на държавите-членки, на вътрешния пазар и на определянето на общи цели, и се осъществява в съответствие с принципа за отворена пазарна икономика и свободна конкуренция.

2. Едновременно с гореизложеното, при условията и съгласно сроковете и процедурите, предвидени с настоящия договор, тези дейности включват необратимо фиксиране на обменните курсове, което води до въвеждането на единна валута, екюто, до създаването и осъществяването на единна

парична политика и политика на обменния курс, като основна цел и на двете е да поддържат ценова стабилност и, без да се накърнява тази цел, да подпомагат общите икономически политики в Общността, в съответствие с принципа за отворена пазарна икономика, при свободна конкуренция.

3. Тази дейност на държавите-членки и на Общността включва съблюдаването на следните ръководни принципи: ценова стабилност, стабилни публични финанси и парични условия и устойчивост на платежния баланс.

Член 8

В съответствие с предвидените в настоящия договор процедури, се създава Европейска система на централните банки, наричана по-долу „ЕСЦБ“, и Европейска централна банка, наричана по-долу „ЕЦБ“; те действат в рамките на правомощията, предоставени им с настоящия договор и с устава на ЕСЦБ и ЕЦБ, (наричан по-долу устав на ЕСЦБ), включен като приложение към настоящия договор.

ЧАСТ ТРЕТА

ПОЛИТИКИ НА ОБЩНОСТТА

ДЯЛ VII

Икономическа и парична политика

ГЛАВА I

ИКОНОМИЧЕСКА ПОЛИТИКА

Член 98

Държавите-членки провеждат техните икономически политики с оглед допринасяне за постигането на целите на Общността, определени в член 2, и в контекста на основните насоки, посочени в член 99, параграф 2. Държавите-членки и Общността действат в съответствие с принципа на отворена пазарна икономика със свободна конкуренция, като благоприятстват ефективното разпределяне на ресурси, в съответствие с принципите, предвидени в член 4.

Член 99

1. Държавите-членки провеждат икономическите си политики като въпрос от общо значение и ги координират в рамките на Съвета, в съответствие с разпоредбите на член 98.

2. Съветът, с квалифицирано мнозинство по препоръка на Комисията, формулира проект на основните насоки на икономическите политики на държавите-членки и на Общността, и докладва констатациите си на Европейския съвет.

Европейският съвет, като действа на основата на доклад от Съвета, обсъжда заключение относно общите насоки за икономическите политики на държавите-членки и на Общността.

На основата на това заключение Съветът с квалифицирано мнозинство, приема препоръка, определяща тези общи насоки. Съветът съобщава препоръката на Европейския парламент.

3. За да осигури тясната координация на икономическите политики и устойчивото сближаване на икономическите показатели на държавите-членки, Съветът, на основата на доклади, представени от Комисията, прави преглед на икономическото развитие на всяка от държавите-членки и на Общността, както и на съгласуваността между икономическите политики и общите насоки, посочени в параграф 2, и регулярно извършва цялостна оценка.

За целите на това многостранно наблюдение, държавите-членки предават на комисията информация относно взетите от тях важни мерки в областта на икономическата им политика и всяка друга информация, която считат за необходима.

4. Когато по процедурата по параграф 3 се установи, че икономическите политики на дадена държава-членка не са съгласувани с общите насоки, посочени в параграф 2, или че поставят в опасност правилното функциониране на икономическия и паричен съюз, Съветът може с квалифицирано мнозинство по препоръка на Комисията, да отправи необходимите препоръки до съответната държава-членка. Съветът може, с квалифицирано мнозинство, по предложение на Комисията, да реши да публикува препоръките си.

Председателят на Съвета и Комисията докладват на Европейския парламент резултатите от многостранното наблюдение. Председателят на Съвета може да бъде поканен да се яви пред компетентна комисия на Европейския парламент, ако Съветът е публикувал препоръките си.

5. Съветът, като действа в съответствие с процедурата по член 252, може да приеме подробни правила за процедурата за многостранно наблюдение, посочена в параграфи 3 и 4 на настоящия член.

Член 100

1. Без да се накърняват други процедури, предвидени в настоящия договор, Съветът с квалифицирано мнозинство, по предложение на Комисията, може да вземе решение относно подходящи, в зависимост от икономическото положение мерки, в частност ако възникнат големи трудности при снабдяването с някои стоки.

2. Когато дадена държава-членка изпитва трудности или е сериозно застрашена от тежки трудности, причинени от природни бедствия или извънредни обстоятелства извън нейния контрол, Съветът с квалифицирано мнозинство, по предложение на Комисията, може да предостави, при

определени условия, финансова помощ от Общността на съответната държава-членка. Председателят на Съвета информира Европейския парламент за взетото решение.

Член 101

1. Забранява се предоставянето на овърдрафти или други видове кредитни улеснения от ЕЦБ или централните банки на държавите-членки (по-нататък „национални централни банки“), в полза на институциите или органите на Общността, централното управление, регионалните, местни или други органи на публична власт, на други органи, регулирани от публичното право, или на публични предприятия на държавите-членки, както и закупуването пряко от тях на дългови инструменти от ЕЦБ или от националните централни банки.

2. Параграф 1 не се прилага спрямо кредитни институции, които са публична собственост, които, при предоставянето на резерви от централните банки, се третират от националните централни банки и от ЕЦБ като частни кредитни институции.

Член 102

1. Забраняват се всички необосновани от разумни съображения мерки, които създават привилегирован достъп на институции или органи на Общността, органи на централната власт, регионални, местни или други органи на публична власт, други органи, регулирани от публичното право, или публични предприятия на държавите-членки до финансови институции.

2. Съветът, като действа в съответствие с процедурата по член 252, дава определения за прилагането на забраната по параграф 1, преди 1 януари 1994 г.

Член 103

1. *Общността не носи отговорност за и не поема задълженията на органите на централната власт, регионалните, местни или други органи на публична власт, на други органи, регулирани от публичното право, или на публични предприятия на държавите-членки, без с това да се засягат взаимните финансови гаранции за съвместно изпълнение на даден проект.* Една държава-членка не носи отговорност за и не поема задълженията на органите на централната власт, регионалните, местни или други органи на публична власт, на други органи, регулирани от публичното право, или на публични предприятия на друга държава-членка, без с това да се засягат взаимните финансови гаранции за съвместно изпълнение на даден проект.

2. Ако е необходимо, Съветът, като действа в съответствие с процедурата по член 252, може да даде определения за прилагане на забраните по член 101 и по настоящия член.

Член 104

1. Държавите-членки трябва да избягват прекомерен държавен дефицит.

2. Комисията наблюдава развитието на състоянието на бюджета и на съществуващия държавен дълг в държавите-членки, с оглед установяването на очевидни грешки. По-специално тя следи за спазването на бюджетната дисциплина на основата на следните два критерия:

- a) дали съотношението на планирания или действителен държавен дефицит спрямо брутния вътрешен продукт надвишава референтната стойност, освен ако:
 - или съотношението съществено и трайно е намаляло и е достигнало ниво, близко до референтната стойност;
 - или, алтернативно, излишъкът над референтната стойност е налице само по изключение и временно и съотношението остава близко до референтната стойност;
- b) дали съотношението на държавния дълг спрямо брутния вътрешен продукт надвишава референтната стойност, освен ако съотношението е достатъчно намаляващо и достига референтната стойност със задоволителни темпове.

Референтните стойности се определят в Протокола за процедурата при прекомерен дефицит, приложен към настоящия договор.

3. Ако дадена държава-членка не изпълнява изискванията по един или и по двата критерия, Комисията изготвя доклад. Докладът на Комисията взема предвид дали държавния дефицит надвишава държавните инвестиционни разходи, включително средносрочното икономическо и бюджетно състояние на държавата-членка.

Комисията може също така да изготви доклад, ако въпреки изпълнението на изискванията по критериите, тя е на мнение, че съществува риск от прекомерен дефицит в някоя държава-членка.

4. Комитетът, предвиден в член 114, дава становище по доклада на Комисията.

5. Ако Комисията прецени, че в дадена държава-членка съществува или може да възникне прекомерен дефицит, Комисията изпраща становище по този въпрос на Съвета.

6. Съветът, с квалифицирано мнозинство по препоръка на Комисията, и след като е обсъдил всички съображения, представени от заинтересованата държава-членка, решава след цялостна оценка, дали е налице прекомерен дефицит.

7. Когато е взето решение относно наличието на прекомерен дефицит по реда на параграф 6, Съветът отправя препоръки до съответната държава-членка с оглед прекратяването на това положение в определен срок. С изключение на разпоредбите на параграф 8, тези препоръки не се публикуват.

8. Когато установи, че в отговор на неговите препоръки не са били предприети ефективни действия в определения срок, Съветът може да публикува препоръките.

9. Ако някоя държава-членка продължава да не привежда в действие препоръките на Съвета, той може да реши да даде предизвестие на държавата-членка, в определен срок да изпълни мерки за намаляване на дефицита, считани от Съвета за необходими за справяне със ситуацията.

В този случай, Съветът може да поиска от съответната държава-членка да представя по определен график доклади, чрез които да се преценят положените от нея усилия за коригиране на положението.

10. Правото да се предявят исковете по членове 226 и 227 не може да бъде упражнено в рамките на параграфи 1 — 9 на настоящия член.

11. Докато дадена държава-членка не изпълнява решение, взето в съответствие с параграф 9, Съветът може да реши да приложи или, според случая — да засили една или повече от следните мерки:

- да изиска от съответната държава да публикува, преди издаването на облигации и ценни книжа, определена от Съвета допълнителна информация;
- да прикани Европейската инвестиционна банка да преразгледа кредитната си политика спрямо тази държава-членка;
- да изиска от съответната държава-членка да направи безлихвен депозит в подходящ размер в Общността, докато, по мнението на Съвета, прекомерния дефицит бъде коригиран;
- да наложи глоби с подходящ размер.

Председателят на Съвета уведомява Европейския парламент за взетите решения.

12. Съветът отменя някои или всичките си решения, посочени в параграфи 6 — 9 и 11, в степента в която прекомерния дефицит на съответната държава-членка е бил, по мнението на Съвета, коригиран. Ако Съветът вече е публикувал препоръки, веднага след отмяната на решението по параграф 8, той прави публично изявление, че прекомерният дефицит в съответната държава-членка вече не съществува.

13. При вземане решенията по параграфи 7 — 9, 11 и 12, Съветът действа по препоръка на Комисията с мнозинство от две трети от гласовете на неговите членове, претеглени в съответствие с член 205, параграф 2, като се изключват гласовете на заинтересованата държава-членка.

14. Допълнителни разпоредби относно прилагането на процедурата, описана в настоящия член, се съдържат в Протокола за процедурата при прекомерен дефицит, приложен към настоящия договор.

Съветът с единодушие, по предложение на Комисията и след консултация с Европейския парламент и с ЕЦБ, приема подходящи разпоредби, които ще заменят горепосоченият протокол.

При запазване действието на останалите разпоредби на настоящия параграф, Съветът, преди 1 януари 1994 г., с квалифицирано мнозинство по предложение на Комисията и след консултация с Европейския парламент, определя подробни правила и определения за прилагането на разпоредбите на горепосочения протокол.

ГЛАВА 2

ПАРИЧНА ПОЛИТИКА

Член 105

1. Основната цел на ЕСЦБ е да поддържа ценова стабилност. Без да се накърнява тази цел, ЕСЦБ подкрепя основните икономически политики на Общността с цел да допринесе за постигането на нейните цели, както са посочени в член 2. ЕСЦБ действа в съответствие с принципа на отворената пазарна икономика при свободна конкуренция, като подкрепя ефективното разпределение на ресурсите и спазва принципите, посочени в член 4.

2. Основните задачи, осъществявани чрез ЕСЦБ, са:

- да определя и осъществява паричната политика на Общността;
- да осъществява валутни операции в съответствие с разпоредбите на член 111;
- да държи и управлява официалните резерви в чуждестранна валута на държавите-членки;
- да насърчава нормалното функциониране на платежните системи.

3. Третото тире на параграф 2 не засяга държането и управлението от правителствата на държавите-членки на текущи средства в чуждестранна валута.

4. С ЕЦБ се провеждат консултации:

- по всеки предложен акт на Общността в областите на нейната компетентност;
- от националните органи, във връзка с всеки проект на нормативна разпоредба в областите на нейната компетентност, но в рамките и

при условията, определени от Съвета, в съответствие с процедурата, предвидена в член 107, параграф 6.

ЕЦБ може да представя становища на съответните институции или органи на Общността или на националните власти по въпроси от нейната компетентност.

5. ЕСЦБ допринася за гладкото провеждане на следваните от компетентните власти политики, свързани с надзора за благоразумие на кредитните институции и стабилността на финансовата система.

6. Съветът може с единодушие по предложение на Комисията, след консултация с ЕЦБ и след като е получил съгласието на Европейския парламент, да възложи на ЕЦБ специфични задачи относно политиките, свързани с надзора за благоразумие на кредитните институции и на други финансови институции, с изключение на застрахователните предприятия.

Член 106

1. ЕЦБ има изключителното право да разрешава емитирането на банкноти в Общността. ЕЦБ и националните централни банки могат да емитират такива банкноти. Единствено банкнотите, емитирани от ЕЦБ и от националните централни банки имат статут на законно платежно средство в Общността.

2. Държавите-членки могат да емитират монети след одобрението на ЕЦБ относно размера на тиража. Съветът може, като действа в съответствие с процедурата по член 252 и след като се консултира с ЕЦБ, да приема мерки за хармонизиране на деноминациите и техническите спецификации на всички монети, предназначени за обръщение, в степента, необходима да се позволи тяхното свободно обръщение в Общността.

Член 107

1. ЕСЦБ се състои от ЕЦБ и националните централни банки.

2. ЕЦБ има правосубектност.

3. ЕСЦБ се управлява от органите за вземане на решения на ЕЦБ, които са Управителен съвет и Изпълнителен съвет.

4. Уставът на ЕСЦБ се съдържа в протокол, приложен към настоящия договор.

5. Членове 5.1, 5.2, 5.3, 17,18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1, буква а) и 36 от устава на ЕСЦБ могат да бъдат изменени от Съвета с квалифицирано мнозинство по препоръка на ЕЦБ и след консултация с Комисията, или с единодушие по предложение на Комисията и след консултация с ЕЦБ. Във всеки един от двата случая се изисква съгласието на Европейския парламент.

6. Съветът с квалифицирано мнозинство по предложение на Комисията и след консултация с Европейския парламент и ЕЦБ, или по препоръка на

ЕЦБ и след консултация с Европейския парламент и Комисията, приема разпоредбите, посочени в членове 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 и 34.3 от устава на ЕСЦБ.

Член 108

При упражняване на правомощията и изпълнението на задачите и задълженията, възложени им в съответствие с настоящия договор и устав, нито ЕЦБ, нито национална централна банка, нито някой от членовете на техните органи за вземане на решения имат право да искат или да приемат указания от институциите или органите на Общността, от правителство на държава-членка или от някой друг орган. Институциите и органите на Общността, както и правителствата на държавите-членки се задължават да спазват този принцип и да не се стремят да оказват влияние върху членовете на органите за вземане на решения на ЕЦБ или на националните централни банки при изпълнение на техните задачи.

Член 109

Всяка държава-членка, най-късно до датата на създаване на ЕСЦБ гарантира, че нейното национално законодателство, включително уставът на централната ѝ банка, е в съответствие с разпоредбите на настоящия договор и с устава на ЕСЦБ.

Член 110

1. В изпълнение на задачите, възложени на ЕСЦБ, ЕЦБ, в съответствие с разпоредбите на настоящия договор и при условията, предвидени в устава на ЕСЦБ:

- приема регламенти, доколкото това е необходимо за осъществяване на задачите, определени в член 3.1, първо тире, членове 19.1, 22 и 25.2 от устава на ЕСЦБ, както и в случаите, предвидени в актовете на Съвета, посочени в член 107, параграф 6;
- взема решения, необходими за осъществяване на задачите, възложени на ЕСЦБ в съответствие с настоящия договор и устава на ЕСЦБ;
- прави препоръки и дава становища;

2. Регламентът има общо приложение. Той е обвързващ в своята цялост и пряко приложим във всички държави-членки.

Препоръките и становищата нямат обвързваща сила.

Решението е обвързващо в своята цялост за адресатите му.

Членове 253, 254 и 256 се прилагат по отношение на регламентите и решенията, приети от ЕЦБ.

ЕЦБ може да реши да публикува решенията, препоръките и становищата си.

3. В рамките и условията, приети от Съвета по реда на член 107, параграф 6, ЕЦБ има правото да налага еднократни или периодични глоби при неизпълнение на задължения, произтичащи от нейните регламенти и решения.

Член 111

1. Чрез дерогация от член 300, Съветът може с единодушие по препоръка на ЕЦБ или на Комисията, и след консултация с ЕЦБ в опит да се постигне съгласие, в съответствие с целта за ценова стабилност, след консултация с Европейския парламент в съответствие с процедурата по параграф 3 за определяне на условията, да сключва формални споразумения за системата на обменния курс на ежото по отношение на валутите извън Общността. Съветът може, с квалифицирано мнозинство по препоръка на ЕЦБ или на Комисията, след консултация с ЕЦБ в опит да се постигне съгласие, в съответствие с целта за ценова стабилност, да приеме, измени или да се откаже от централните курсове на ежото в рамките на системата на обменните курсове. Председателят на Съвета уведомява Европейския парламент за приемането, изменението или отказа от централните курсове на ежото.

2. При отсъствие на система на обменните курсове по отношение на една или повече валути извън Общността по смисъла на параграф 1, Съветът с квалифицирано мнозинство по препоръка на Комисията и след консултация с ЕЦБ, или по препоръка на ЕЦБ, може да формулира общите насоки за обменната политика по отношение на тези валути.

Тези общи насоки не могат да накърняват основната цел на ЕСЦБ за поддържане на ценовата стабилност.

3. Чрез дерогация от член 300, когато от Общността трябва да бъдат договаряни споразумения по въпроси, свързани с паричния или валутния режим, с една или повече държави или международни организации, Съветът с квалифицирано мнозинство по препоръка на Комисията и след консултация с ЕЦБ, определя условията за преговори и сключване на тези споразумения. Тези условия осигуряват изразяването на единна позиция от страна на Общността. Комисията е изцяло асоциирана в процеса на преговори.

Споразуменията, сключени в съответствие с този параграф обвързват институциите на Общността, ЕЦБ и държавите-членки.

4. При спазване на разпоредбите на параграф 1 Съветът с квалифицирано мнозинство, по предложение на Комисията и след съгласуване с ЕЦБ, взема решение относно позицията на Общността на международно равнище във връзка с въпроси от особено значение за икономическия и паричен съюз и неговото представителство в съответствие с разпределението на правомощията, предвидени в членове 99 и 105.

5. Без да се накърнява компетентността на Общността и общностните споразумения по отношение на икономическия и паричен съюз, държавите-членки могат да преговарят в рамките на международни организации и да сключват международни споразумения.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 112

1. Управителният съвет на ЕЦБ се състои от членовете на Изпълнителния съвет на ЕЦБ и от управителите на националните централни банки.

2. а) Изпълнителният съвет се състои от председателя, заместник-председателя и четирима други членове.

б) Председателят, заместник-председателят и другите членове на Изпълнителния съвет се назначават измежду лица, които притежават призната компетентност и професионален опит в областта на паричните и банковите въпроси, с общо съгласие на правителствата на държавите-членки, на ниво държавни глави и правителствени ръководители, по препоръка на Съвета и след консултация с Европейския парламент и Управителния съвет на ЕЦБ.

Техният мандат е осем години и не може да бъде подновяван.

Само граждани на държавите-членки могат да бъдат членове на Изпълнителния съвет.

Член 113

1. Само граждани на държавите-членки могат да бъдат членове на Изпълнителния съвет.

Председателят на Съвета може да представя предложение за обсъждане до Управителния съвет на Европейската централна банка.

2. Председателят на Европейската централна банка получава покана да участва в срещите на Съвета, когато Съветът обсъжда въпроси, свързани с целите и задачите на ЕСЦБ.

3. ЕЦБ изпраща до Европейския парламент, Съвета и Комисията, а също и до Европейския съвет годишен доклад за дейностите на ЕСЦБ и за паричната политика както за предходната, така и за текущата година.

Председателят на ЕЦБ представя този доклад на Съвета и на Европейския парламент, който може да проведе общ дебат по него.

Председателят на ЕЦБ и другите членове от Изпълнителния съвет могат, по искане на Европейския парламент или по тяхна инициатива, да бъдат изслушвани от компетентните комисии на Европейския парламент.

Член 114

1. За насърчаване на координацията между политиките на държавите-членки в пълната степен, необходима за функционирането на вътрешния пазар, се създава Паричен комитет, който има съвещателни функции.

Той има следните задачи:

- да следи паричното и финансово състояние на държавите-членки и на Общността, както и общата платежна система на държавите-членки и редовно да докладва за това на Съвета и на Комисията;
- по искане на Съвета или на Комисията, или по собствена инициатива, да дава становища за разглеждане от тези институции;
- без да се накръпява член 207, да допринася за подготовката на работата на Съвета по членове 59, 60, 99, параграфи 2, 3, 4 и 5, 100, 102, 103, 104, 116, параграф 2, 117, параграф 6, 119, 120, 121, параграф 2 и 122, параграф 1;
- да прави преглед, поне веднъж годишно, на състоянието на движението на капитали и свободата на плащания, в резултат на прилагането на настоящия договор и на мерките, приети от Съвета; прегледът обхваща всички мерки, свързани с движението на капитали и плащания; Комитетът докладва на Комисията и на Съвета резултатите от този преглед.

Държавите-членки и Комисията назначават по двама членове на Паричния комитет.

2. В началото на третия етап се създава Икономически и финансов комитет. Паричният комитет, предвиден в параграф 1, се разпуска.

Икономическият и финансов комитет има следните задачи:

- да издава становища по искане на Съвета или на Комисията, или по собствена инициатива, предназначени за тези институции;
- да следи икономическото и финансово положение на държавите-членки и на Общността и да докладва редовно за това на Съвета и на Комисията, а именно относно финансовите отношения с трети страни и международни институции;
- без да се засяга член 207, да допринася за подготовката на работата на Съвета по членове 59, 60, 99, параграфи 2, 3, 4 и 5, 100, 102, 103, 104, 105, параграф 6, 106, параграф 2, 107, параграфи 5 и 6, 111, 119, 120, параграфи 2 и 3, 122, параграф 2 и 123, параграфи 4 и 5, и да изпълнява останалите консултативни и подготвителни задачи, възложени му от Съвета;
- да извършва, поне веднъж годишно, преглед на положението по отношение на движението на капитали и свободата на плащанията, така както те произтичат от прилагането на настоящия договор и на мерките, приети от Съвета; този преглед засяга всички мерки, свързани с движението на капитали и с плащанията; Комитетът докладва на Комисията и на Съвета за резултатите от този преглед.

Всяка една от държавите-членки, Комисията и ЕЦБ назначават максимално по двама членове на Комитета.

3. Съветът, с квалифицирано мнозинство по предложение на Комисията и след консултация с ЕЦБ и Комитета по настоящия член приема условията относно състава на Икономическия и финансов комитет. Председателят на Съвета информира Европейския парламент за това решение.

4. Освен задачите по параграф 2, ако и докато има държави-членки с дерогация, по смисъла на членове 122 и 123, Комитетът прави преглед на паричното и финансово състояние, както и общата платежна система на тези държави-членки и докладва редовно за това на Съвета и на Комисията.

Член 115

По въпросите, попадащи в приложното поле на членове 99, параграф 4, 104, с изключение на параграф 14, 111, 121, 122 и 123, параграфи 4 и 5, Съветът или някоя от държавите-членки могат да поискат от Комисията да отправи, според случая, препоръка или предложение. Комисията разглежда тази молба и представя незабавно заключенията си пред Съвета.

ГЛАВА 4

ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 119

1. Когато дадена държава-членка изпитва затруднения или е сериозно заплашена от затруднения по отношение на платежния баланс, като резултат от цялостно неравновесие в платежния баланс, или като резултат от вида валута на нейно разположение, и когато тези затруднения могат в частност да застрашат функционирането на общия пазар или прогресивното изпълнение на общата търговска политика, Комисията незабавно проучва положението във въпросната държава и действията, които като се е възползвала от всички средства, с които разполага, тази държава е предприела или може да предприеме в съответствие с разпоредбите на настоящия договор. Комисията посочва мерките, които препоръчва да вземе съответната държава.

Ако действието, предприето от държава-членка и мерките, предложени от Комисията се окажат недостатъчни за преодоляване на трудностите, които са възникнали или поставят в опасност, Комисията, след консултация с Комитета по член 114, препоръчва на Съвета предоставянето на взаимопомощ и подходящите начини за това.

Комисията редовно уведомява Съвета за положението и неговото развитие.

2. Съветът с квалифицирано мнозинство предоставя тази взаимопомощ; той приема директиви или решения, съдържащи условията и детайлите на тази помощ, която може да бъде под формата на:

- a) съгласуван подход към или в рамките на всякакви други международни организации, към които могат да се обръщат за помощ държавите-членки;

- б) мерки, необходими за избягване на отклонения в търговията, когато държавата-членка запазва или въвежда отново количествени ограничения срещу трети страни;
- в) предоставянето на ограничени кредити от останалите държави-членки с тяхно съгласие.

3. Ако взаимопомощта, препоръчана от Комисията, не бъде предоставена от Съвета или ако предоставената взаимопомощ и предприетите мерки се окажат недостатъчни, Комисията разрешава на държавата-членка, която изпитва затруднения, да вземе защитни мерки, чиито условия и детайли се определят от Комисията.

Това разрешение може да бъде отменено, а условията и детайлите изменени от Съвета, с квалифицирано мнозинство.

4. При спазване на член 122, параграф 6, настоящият член спира да се прилага в началото на третия етап.

Член 120

1. Когато настъпи внезапна криза в платежния баланс и не бъде взето незабавно решение по смисъла на член 119, параграф 2, съответната държава-членка може, като предпазна мярка, да предприеме необходимите защитни мерки. Тези мерки трябва да причиняват възможно най-малко смущение във функционирането на общия пазар и техният обхват не трябва да бъде по-широк, отколкото е строго необходимо за преодоляване на внезапно възникналите затруднения.

2. Комисията и останалите държави-членки трябва да бъдат уведомени за тези защитни мерки не по-късно от тяхното влизане в сила. Комисията може да препоръча на Съвета предоставянето на взаимопомощ по член 119.

3. След като Комисията е дала становище и са били проведени консултации с Комитета по член 114, Съветът може с квалифицирано мнозинство да реши, че съответната държава-членка трябва да измени, спре или отмени посочената по-горе защитна мярка.

4. При спазване на член 122, параграф 6, настоящият член спира да се прилага от началото на третия етап.

Член 121

1. Комисията и ЕПИ докладват на Съвета относно постигнатия напредък по изпълнението от страна на държавите-членки на техните задължения, във връзка с постигането на икономическия и паричен съюз. Тези доклади включват преглед на съвместимостта между националните законодателства на държавите-членки, включително устройствените закони на техните национални централни банки, и членове 108 и 109 от настоящия договор и устава на ЕСЦБ. Тези доклади изследват и постигането във висока степен на устойчиво сближаване според изпълнението на следните критерии от страна на всяка държава-членка:

- постигане във висока степен на ценова стабилност; това става ясно, когато размерът на инфлацията се приближава в най-голяма степен до онзи в трите държавите-членки с най-добри показатели по отношение на ценовата стабилност;
- устойчивост на държавната финансова позиция; това е видно от постигането на държавна бюджетна позиция без прекомерен дефицит, по смисъла на член 104, параграф 6;
- спазване в нормални граници на отклонение, в съответствие с предвиденото от Механизма на обменните курсове на Европейската парична система, в продължение на най-малко две години, без да е осъществено девалвиране спрямо националната валута на която и да е от останалите държави-членки;
- трайността на сближаването, постигната от държавата-членка и от нейното участие в Механизма на обменните курсове на Европейската парична система, което намира отражение в размера на лихвените проценти в дългосрочен аспект.

Четири критерия, посочени в настоящия параграф и съответните срокове, през които те трябва да бъдат спазвани, са доразвити в Протокол, приложен към настоящия договор.

Докладите на Комисията и на ЕПИ трябва също така да вземат предвид развитието на екюто, последиците от интеграцията на пазарите, състоянието и развитието на платежните баланси по текущата сметка и проучването на развитието на разходите за единица труд и останалите ценови индекси.

2. На основата на тези доклади Съветът, с квалифицирано мнозинство по препоръка на Комисията, оценява:

- за всяка държава членка — дали тя отговаря на необходимите условия за приемане на единна валута;
- дали мнозинството от държавите-членки изпълняват необходимите условия за приемане на единна валута;

и дава препоръка с констатациите си на Съвета, заседаващ на ниво държавни глави или ръководители на правителства. Прави се консултация с Европейския парламент, който изпраща становището си на Съвета, заседаващ на ниво държавни глави или ръководители на правителства.

3. Като се вземат предвид докладите по параграф 1 и становището на Европейския парламент по параграф 2, Съветът, заседаващ на ниво държавни глави или ръководители на правителства, с квалифицирано мнозинство, не по-късно от 31 декември 1996 г.:

- решава, на основата на препоръките на Съвета по параграф 2, дали мнозинството от държавите-членки изпълняват необходимите условия за приемането на единна валута;
- решава дали на този етап е подходящо за Общността да встъпи в третия етап, и, ако е така,
- определя дата за началото на третия етап.

4. Ако до края на 1997 г. датата за началото на третия етап не е била определена, третият етап започва на 1 януари 1999 г. Преди 1 юли 1998 г. Съветът, заседаващ на ниво държавни глави или ръководители на правителства, след повтаряне на процедурата, предвидена в параграфи 1 и 2, с изключение на второто тире на параграф 2, като взема предвид докладите, посочени в параграф 1 и становището на Европейския парламент, с квалифицирано мнозинство и на основата на препоръките на Съвета, посочени в параграф 2, утвърждава кои държави-членки изпълняват необходимите условия за приемане на единната валута.

Член 122

1. Ако е било взето решение за определяне на датата в съответствие с член 121, параграф 3, Съветът въз основа на препоръките си, посочени в член 121, параграф 2, с квалифицирано мнозинство по препоръка на Комисията, решава дали, и ако е така, кои държави-членки са с дерогация, съгласно определението на параграф 3 от настоящия член. В договора тези държави-членки се наричат „държави-членки с дерогация“.

Ако Съветът е утвърдил кои държави-членки изпълняват необходимите условия за приемане на единна валута в съответствие с член 121, параграф 4, държавите-членки, които не изпълняват условията са с дерогация съгласно определението в параграф 3 на настоящия член. В договора тези държави-членки се наричат „държави-членки с дерогация“.

2. Поне веднъж на всеки две години или по искане на държава-членка с дерогация, Комисията и ЕЦБ докладват на Съвета в съответствие с процедурата, предвидена в член 121, параграф 1. След консултация с Европейския парламент и след обсъждане в Съвета, заседаващ на ниво държавни глави или ръководители на правителства, Съветът с квалифицирано мнозинство по предложение на Комисията решава кои държави-членки с дерогация изпълняват условията, на основата на критериите по член 121, параграф 1, и отменя дерогациите на съответните държави-членки.

3. Дерогацията, посочена в параграф 1, налага да не се прилагат по отношение на държавата-членка следните членове: членове 104, параграфи 9 и 11, 105, параграфи 1, 2, 3 и 5, 106, 110, 111 и 112, параграф 2, б). Изключването на такава държава-членка и на нейната централна банка от правата и задълженията в рамките на ЕСЦБ е уредено в глава IX от устава на ЕСЦБ.

4. В членове 105, параграфи 1, 2 и 3, 106, 110, 111 и 112, параграф 2, б), „държави-членки“ следва да се чете като „държави-членки без дерогация“.

5. Правото на глас на държавите-членки с дерогация, се суспендира за решенията на Съвета, по членовете на настоящия договор, посочени в параграф 3. В този случай, чрез дерогация от членове 205 и 250, параграф 1, квалифицирано мнозинство се определя като две трети от гласовете на представителите на държавите-членки без дерогация, претеглени в съответствие с член 205, параграф 2, а за актовете, за които е необходимо единодушие се изисква единодушието на тези държави-членки.

6. Членове 119 и 120 продължават да се прилагат по отношение на държавите-членки с дерогация.

Член 123

1. Веднага след вземане на решението за началната дата на третия етап в съответствие с член 121, параграф 3, или според случая — веднага след 1 юли 1998 г.:

- Съветът приема разпоредбите, посочени в член 107, параграф 6;
- правителствата на държавите-членки без дерогация назначават, в съответствие с процедурата на член 50 от устава на ЕСЦБ, председателя, заместник-председателя и останалите членове на Изпълнителния съвет на ЕЦБ. Ако има държави-членки с дерогация, броят на членовете на Изпълнителния съвет може да бъде по-малък от предвидения в член 11.1 от устава на ЕСЦБ, но при никакви обстоятелства не може да бъде по-малък от четирима.

От момента на назначаване на Изпълнителния съвет се учредяват ЕСЦБ и ЕЦБ, които се подготвят за пълно встъпване във функциите си, както е предвидено в настоящия договор и в устава на ЕСЦБ. Те упражняват в пълнота компетенциите си от първия ден на третия етап.

2. Веднага след създаването на ЕЦБ, ако е необходимо, тя поема функциите на ЕПИ. ЕПИ започва ликвидация при създаването на ЕЦБ; условията по ликвидацията се съдържат в устава на ЕПИ.

3. Докато има държави-членки с дерогация, и без да се накърнява член 107, параграф 3 от настоящия договор, Генералният съвет на ЕЦБ, посочен в член 45 от устава на ЕСЦБ се конституира като трети ръководен орган на ЕЦБ.

4. На датата, поставяща началото на третия етап, Съветът при единодушие на държавите-членки без дерогация, по предложение на Комисията и след като се консултира с ЕЦБ, приема обменните курсове, по които техните валути се фиксират необратимо и по който необратимо фиксиран курс техните валути се заменят с ЕКЮ, като ЕКЮ става законно платежно средство. Тази мярка сама по себе си не променя външната стойност на ЕКЮ.

Съветът, с квалифицирано мнозинство от посочените държави-членки, по предложение на Комисията и след като се консултира с ЕЦБ, взема и останалите мерки, необходими за бързото въвеждане на ЕКЮ като единна валута на тези държави-членки. Прилага се второто изречение на член 122, параграф 5.

5. Ако се реши, по процедурата по член 122, параграф 2, да се отмени дерогация, Съветът с единодушие на държавите-членки без дерогация и заинтересованата държава-членка, по предложение на Комисията и след консултация с ЕЦБ, приема курса, при който екюто заменя валутата на съответната държава-членка, и взема останалите мерки, необходими за въвеждане на екюто като единна валута в съответната държава-членка.

Член 124

1. До началото на третия етап, всяка държава-членка третира политиката си на обменния курс като въпрос от общ интерес. При това държавите-членки вземат предвид натрупания опит в сътрудничеството в рамките на Европейската парична система (ЕПС) и развитието на екюто, и зачитат съществуващите правомощия в тази област.

2. От началото на третия етап и докато има държава-членка с дерогация, параграф 1 се прилага по аналогия спрямо политиката на обменния курс на тази държава-членка.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

ПРОТОКОЛ ЗА УСТАВА НА ЕВРОПЕЙСКАТА СИСТЕМА НА ЦЕНТРАЛНИТЕ БАНКИ И НА ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА*

ВИСОКОДОГОВАРЯЩИТЕ СЕ СТРАНИ,

КАТО ЖЕЛЯТ да изготвят устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка, предвиден в член 8 от Договора за създаване на Европейската общност,

СЕ ДОГОВОРИХА за следните разпоредби, които се прилагат към Договора за създаване на Европейската общност:

ГЛАВА I

СЪЗДАВАНЕ НА ЕСЦБ

Член 1

Европейска система на централните банки

1.1. Европейската система на централните банки (ЕСЦБ) и Европейската централна банка (ЕЦБ) се създават в съответствие с член 8 от настоящия договор; те изпълняват задачите си и извършват дейността си в съответствие с разпоредбите на настоящия договор и на настоящия устав.

1.2. В съответствие с член 107, параграф 1 от настоящия договор, ЕСЦБ се състои от ЕЦБ и от централните банки на държавите-членки („национални централни банки“). Institut monétaire luxembourgeois ще бъде централната банка на Люксембург.

ГЛАВА II

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ЕСЦБ

Член 2

Цели

В съответствие с член 105, параграф 1 от настоящия договор, основна цел на ЕСЦБ е да поддържа ценова стабилност. Без да се засяга целта за ценова стабилност, тя подкрепя общите икономически политики в Общността, за

* Протокол, приложен към Договора за създаване на Европейската общност (ОВ С 191, 29.7.1992 г., стр. 68), изменен с Договора от Амстердам (ОВ С 340, 10.11.1997 г., стр. 1), Договора от Ница (ОВ С 80, 10.3.2001 г., стр. 1), Решение на Съвета 2003/223/ЕО (ОВ L 83, 1.4.2003 г., стр. 66) и Акта относно условията за присъединяването на Чешката република, Република Естония, Република Кипър, Република Латвия, Република Литва, Република Унгария, Република Малта, Република Полша, Република Словения и Словашката република и промените в Учредителните договори на Европейския съюз (ОВ L 236, 23.9.2003 г., стр. 33) – неофициална консолидирана версия.

да допринесе за постигането на целите на Общността, както са посочени в член 2 от настоящия договор. ЕСЦБ действа в съответствие с принципа на отворената пазарна икономика при свободна конкуренция, като подкрепя ефективното разпределение на ресурсите, и в съответствие с принципите, посочени в член 4 от настоящия договор.

Член 3

Задачи

3.1. В съответствие с член 105, параграф 2 от настоящия договор, основните задачи, осъществявани чрез ЕСЦБ, са:

- да определя и осъществява паричната политика на Общността;
- да осъществява валутни операции в съответствие с разпоредбите на член 111 от настоящия договор;
- да държи и управлява официалните резерви в чуждестранна валута на държавите-членки;
- да насърчава нормалното функциониране на платежните системи.

3.2. В съответствие с член 105, параграф 3 от настоящия договор, третото тире на член 3.1 не засяга държането и управлението от правителствата на държавите-членки на текущи средства в чуждестранна валута.

3.3. В съответствие с член 105, параграф 5 от настоящия договор, ЕСЦБ допринася за гладкото осъществяване на политиката, провеждана от компетентните органи, свързана с надзора за благоразумие върху кредитните институции и със стабилността на финансовата система.

Член 4

Консултативни функции

В съответствие с член 105, параграф 4 от настоящия договор:

а) консултации с ЕЦБ се осъществяват:

- по всеки предложен акт на Общността в областите на нейната компетентност;
- от националните власти, във връзка с всеки проект на нормативна разпоредба в областите на нейната компетентност, но в рамките и при условията, определени от Съвета, в съответствие с процедурата, предвидена в член 42;

б) ЕЦБ може да представя становища на съответните институции или органи на Общността, или на националните власти, по въпроси, в кръга на нейната компетентност.

Член 5

Събиране на статистическа информация

5.1. С цел осъществяването на задачите на ЕСЦБ, ЕЦБ, подпомагана от националните централни банки, събира необходимата статистическа информация от компетентните национални власти или пряко от стопанските субекти. За тези цели тя си сътрудничи с институциите и органите на Общността, с компетентните власти на държавите-членки, или на трети държави, и с международни организации.

5.2. Националните централни банки осъществяват, доколкото това е възможно, задачите, описани в член 5.1.

5.3. ЕЦБ допринася, когато е необходимо, за хармонизацията на разпоредбите и практиките, регулиращи събирането, обобщаването и разпространяването на статистически данни в областите на нейната компетентност.

5.4. Съветът, в съответствие с процедурата, предвидена в член 42, определя физическите и юридическите лица, които са длъжни да спазват изискванията за предоставяне на информация, режима на поверителност и съответни разпоредби за изпълнение на задълженията.

Член 6

Международно сътрудничество

6.1. В областта на международното сътрудничество, свързано със задачите, възложени на ЕСЦБ, ЕЦБ определя как да бъде представлявана ЕСЦБ.

6.2. ЕЦБ и, след нейното одобрение, националните централни банки могат да участват в международни парични институции.

6.3. Членове 6.1 и 6.2 не засягат член 111, параграф 4 от настоящия договор.

ГЛАВА III

ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЕСЦБ

Член 7

Независимост

В съответствие с член 108 от настоящия договор, при упражняване на правомощията и изпълнението на задачите и задълженията, възложени им в съответствие с настоящия договор и устав, нито ЕЦБ, нито национална централна банка, нито някой от членовете на техните органи за вземане на решения имат право да искат или да приемат указания от институциите или органите на Общността, от някое правителство на държава-членка или от някой друг орган. Институциите и органите на Общността, както и правителствата на държавите-членки се задължават да спазват този принцип и да не се стремят да оказват влияние върху членовете на органите за вземане на решения, на ЕЦБ или на националните централни банки при изпълнение на техните задачи.

Член 8

Общ принцип

ЕСЦБ се ръководи от органите за вземане на решения на ЕЦБ.

Член 9

Европейска централна банка

9.1. ЕЦБ, която в съответствие с член 107, параграф 2 от настоящия договор има правосубектност, притежава във всяка от държавите-членки най-широката правоспособност и дееспособност, предоставена на юридическите лица, в съответствие с националното законодателство; в частност тя може да придобива или да се разпорежда с движимо и недвижимо имущество и да бъде страна в съдебно производство.

9.2. ЕЦБ осигурява изпълнението на задачите, възложени на ЕСЦБ в съответствие с член 105, параграфи 2, 3 и 5 от настоящия договор чрез осъществяване на нейната собствена дейност в съответствие с настоящия устав или чрез националните централни банки по силата на членове 12.1 и 14.

9.3. В съответствие с член 107, параграф 3 от настоящия договор, органите за вземане на решения на ЕЦБ са Управителен съвет и Изпълнителен съвет.

Член 10

Управителен съвет

10.1. В съответствие с член 112, параграф 1 от настоящия договор, Управителният съвет се състои от членовете на Изпълнителния съвет на ЕЦБ и управителите на националните централни банки.

10.2.¹ Всеки член на Управителния съвет разполага с един глас. Считано от датата, на която броят на членовете на Управителния съвет надхвърли 21, всеки член на Изпълнителния съвет ще разполага с един глас, а броят на управителите с право на глас ще бъде 15. Тези права на глас се предоставят и разпределят на ротационен принцип, както следва:

- считано от датата, когато броят на управителите надхвърли 15, докато достигне 22, управителите са разпределени в две групи в съответствие с класифицирането на размера на дела на тяхната държава-членка на националната централна банка в общия брутен национален продукт по пазарни цени и в общия счетоводен баланс на парично-финансовите институции на държавите-членки, които са приели еврото. Дяловете в общия брутен национален продукт по пазарни цени и в общия счетоводен баланс на парично-финансовите институции имат тежест съответно пет шест и една шеста. Първата група се състои от петима управители, а втората – от останалите. Честотата на правото на глас на управителите, разпределени в първата група, няма да е по-малка от честотата на право на глас на тези от втората група. В съответствие с предходното изречение първата група притежава четири гласа при гласуване, а втората разполага с единадесет гласа при гласуване;

¹ Изменен с Решение на Съвета 2003/223/ЕО.

- считано от датата, когато броят на управителите достигне 22, управителите се разпределят в три групи съгласно класиране, основано на горните критерии. Първата група се състои от петима управители и разполага с четири гласа при гласуване. Втората група се състои от половината от общия брой на управителите, като всяка дроб се закръгля до най-близкото цяло число, и разполага с осем гласа при гласуване. Третата група се състои от останалите управители и разполага с три гласа при гласуване;
- във всяка група управителите имат своето право на глас за еднакъв период от време;
- за целите на изчисляване на дяловете в общия брутен национален продукт по пазарни цени се прилага член 29.2. Общият агрегиран баланс на парично-финансовите институции се изчислява в съответствие със статистическата рамка, приложима в Европейската общност по времето на изчисляването;
- в случаите, когато общият брутен национален продукт по пазарни цени се изчислява в съответствие с член 29.3 или когато броят на управителите се увеличи, размерът и/или съставът на групите се коригира в съответствие с гореспоменатите принципи;
- Управителният съвет с мнозинство от две трети от всички членове, със или без право на глас, приема всички необходими мерки за прилагане на горните принципи и може да реши да отложи началото на ротационната система до датата, когато броят на управителите надхвърли 18 души.

Правото на глас се упражнява лично. Чрез дерогация от това правило, процедурният правилник, посочен в член 12.3, може да предвиди, че членовете на Управителния съвет може да гласуват чрез телеконферендна връзка. Тези правила също така предвиждат член на Управителния съвет, който не може да присъства на заседание на Управителния съвет за продължителен период, да може да назначи свой заместник като член на Управителния съвет.

Разпоредбите на предходните параграфи не накърняват правото на глас на членовете на Управителния съвет, със или без право на глас, съгласно членове 10.3, 10.6 и 41.2.

Освен ако не е предвидено друго в настоящия устав, Управителният съвет взема решения с обикновено мнозинство от гласовете на членовете, имащи право на глас. В случай на равенство председателят има решаващ глас.

За провеждане на гласуване на Управителния съвет е необходим кворум от две трети от членовете имащи право на глас. При липса на кворум председателят може да свика извънредно заседание, на което решенията могат да се вземат без оглед на кворума.

10.3. За всяко решение, което следва да бъде прието по членове 28, 29, 30, 32, 33 и 51, гласовете на Управителния съвет се претеглят в съответствие с дела на националните централни банки в записания капитал на ЕЦБ. Тежестта на гласовете на членовете на Изпълнителния съвет е равен на нула. Решение, което изисква квалифицирано мнозинство, се приема, ако подадените гласове „за“ представляват най-малко две трети от записания капитал на ЕЦБ и са най-малко на половината от притежателите на дялове. Ако управител няма възможност да присъства, той може да определи свой заместник, който да подаде неговия глас, имащ съответната тежест.

10.4. Разискванията на заседанията са поверителни. Управителният съвет може да реши да оповести резултата от своите разисквания.

10.5. Управителният съвет се събира на заседания най-малко десет пъти годишно.

10.6.² Член 10.2 може да се изменя на заседание на Съвета в състав от държавните глави или правителствените ръководители с единодушие или по препоръка на ЕЦБ и след като се консултира с Европейския парламент и Комисията, или по препоръка на Комисията и след като се консултира с Европейския парламент и ЕЦБ. Съветът препоръчва на държавите-членки измененията, които са за приемане. Измененията влизат в сила след ратификация от всички държави-членки съгласно съответните им конституционни изисквания.

Препоръка, приета от ЕЦБ съгласно настоящия параграф, изисква решението на Управителния съвет да е взето с единодушие.

Член 11

Изпълнителен съвет

11.1. В съответствие с член 112, параграф 2, а) от настоящия договор, Изпълнителният съвет се състои от председател, заместник-председател и четирима други членове.

Членовете изпълняват задълженията си при пълно работно време. Никой член няма право да осъществява каквато и да е дейност, срещу заплащане или не, освен ако за него не бъде предоставено като изключение разрешение от Управителния съвет.

11.2. В съответствие с член 112, параграф 2, б) от настоящия договор, председателят, заместник-председателят и другите членове на Изпълнителния съвет се назначават измежду лицата, които притежават призната компетентност и професионален опит по парични или банкови въпроси, по общо съгласие между правителствата на държавите-членки на ниво държавни глави или правителствени ръководители, по препоръка на Съвета, след като той се е консултирал с Европейския парламент и с Управителния съвет.

² Добавен с член 5 от Договора от Ница.

Техният мандат е осем години и не подлежи на подновяване.

Само граждани на държавите-членки могат да бъдат членове на Изпълнителния съвет.

11.3. Условието на трудовите правоотношения на членовете на Изпълнителния съвет и в частност техните заплати, пенсии и други плащания във връзка със социалното осигуряване, се уреждат въз основа на договори с ЕЦБ и се определят от Управителния съвет по предложение на комитет, състоящ се от трима членове, назначени от Управителния съвет и трима членове, назначени от Съвета. Членовете на Изпълнителния съвет нямат право да гласуват по въпросите, посочени в настоящия параграф.

11.4. Ако даден член на Изпълнителния съвет повече не отговаря на условията, които са необходими за изпълнението на неговите служебни задължения, или ако е извършил сериозно нарушение, Съдът може, по искане на Управителния съвет или на Изпълнителния съвет да го освободи от длъжност.

11.5. Всеки член на Изпълнителния съвет, който присъства лично, има право да гласува и за тази цел има един глас. Освен ако не е предвидено друго, Изпълнителният съвет приема решения с обикновено мнозинство от подадените гласове. В случай на равенство на гласовете председателят има решаващ глас. Разпоредбите във връзка с гласуването се определят в процедурния правилник, посочени в член 12.3.

11.6. Изпълнителният съвет отговаря за текущата дейност на ЕЦБ.

11.7. Всяко вакантно място в Изпълнителния съвет се попълва чрез назначаване на нов член, в съответствие с член 11.2.

Член 12

Задължения на органите за вземане на решения

12.1. Управителният съвет приема насоките и решенията, необходими за осигуряване изпълнението на задачите, възложени на ЕСЦБ, в съответствие с настоящия договор и настоящия устав. Управителният съвет формулира паричната политика на Общността, включително, в зависимост от конкретния случай, решенията, отнасящи се до междинни цели на паричната политика, основните лихвени проценти и депозирането на резерви в ЕСЦБ, и приема необходимите насоки за тяхното прилагане.

Изпълнителният съвет осъществява паричната политика, в съответствие с насоките и решенията, приети от Управителния съвет. При осъществяването на тази дейност Изпълнителният съвет дава необходимите указания на националните централни банки. Заедно с това Изпълнителния съвет може да притежава някои делегирани правомощия, когато Управителният съвет е решил така.

Доколкото това се счита за възможно и подходящо и без да се накърняват разпоредбите на настоящия член, ЕЦБ може да възлага на националните централни банки изпълнението на операции, които са част от задачите на ЕСЦБ.

12.2. Изпълнителният съвет отговаря за подготовката на заседанията на Управителния съвет.

12.3. Управителният съвет приема процедурен правилник, който определя вътрешната организация на ЕЦБ и на нейните органи за вземане на решения.

12.4. Управителният съвет осъществява консултативните функции, посочени в член 4.

12.5. Управителният съвет взема решенията, посочени в член 6.

Член 13

Председател

13.1. Председателят или в негово отсъствие – заместник-председателят председателства заседанията на управителния съвет и на Изпълнителния съвет на ЕЦБ.

13.2. Без да се засяга член 39, председателят или определено от него лице представляват ЕЦБ пред трети лица.

Член 14

Национални централни банки

14.1. В съответствие с член 109 от настоящия договор, всяка държава-членка осигурява, най-късно към датата на създаването на ЕСЦБ съответствието на нейното национално законодателство, включително и устройствения закон на нейната национална централна банка, с настоящия договор и устав.

14.2. Устройствените закони на национални централни банки, в частност следва да предвиждат, че мандатът на управителя на националната централна банка е не по-кратък от 5 години.

Управителят може да бъде освобождаван от длъжност само ако той повече не отговаря на изискванията, които са необходими за изпълнението на неговите задължения или ако е извършил сериозно нарушение. Решението по този въпрос може да бъде отнесено до Съда от засегнатия управител или от Управителния съвет, на основание нарушение на настоящия договор или на правна норма за неговото прилагане. Такива дела се завеждат в срок до два месеца от публикуването на решението или от неговото съобщаване на ищеца, или при липса на такова, от деня, в който последният е узнал за него, в зависимост от конкретния случай.

14.3. Националните централни банки са неразделна част от ЕСЦБ и действат в съответствие с насоките и указанията на ЕЦБ. Управителният съвет предприема необходимите мерки, за да гарантира съобразяването

с насоките и указанията на ЕЦБ и изисква предоставяне на всякаква необходима информация.

14.4. Националните централни банки могат да изпълняват и функции, извън посочените в настоящия устав, освен ако Управителният съвет приеме, с мнозинство от две трети от подадените гласове, че те са несъвместими с целите и задачите на ЕСЦБ.

Тези функции се осъществяват на отговорност и за сметка на националните централни банки и не се считат за част от функциите на ЕСЦБ.

Член 15

Задължения за предоставяне на информация

15.1. ЕЦБ съставя и публикува доклади за дейността на ЕСЦБ най-малко всяко тримесечие.

15.2. Консолидираният финансов отчет на ЕСЦБ се публикува всяка седмица.

15.3. В съответствие с член 113, параграф 3 от настоящия договор ЕЦБ представя на Европейския парламент, Съвета и Комисията, а също и на Европейския съвет годишен отчет за дейността на ЕСЦБ и за паричната политика както през настоящата, така и през предходната година.

15.4. Докладите и отчетите, посочени в настоящия член, се предоставят на заинтересованите лица безплатно.

Член 16

Банкноти

В съответствие с член 106, параграф 1 от настоящия договор Управителният съвет има изключителното право да разрешава емитирането на банкноти в Общността. ЕЦБ и националните централни банки могат да емитират такива банкноти. Единствено банкнотите, емитирани от ЕЦБ и от националните централни банки имат статут на законно платежно средство в Общността.

ЕЦБ спазва, доколкото това е възможно, съществуващата практика във връзка с емитирането и дизайна на банкнотите.

ГЛАВА IV

ПАРИЧНИ ФУНКЦИИ И ОПЕРАЦИИ НА ЕСЦБ

Член 17

Сметки в ЕЦБ и в националните централни банки

За осъществяване на операциите си ЕЦБ и националните централни банки могат да откриват сметки на кредитни институции, субекти на публичното право и други участници на пазара, както и да приемат като обезпечение активи, включително безналични ценни книжа.

Член 18

Операции на отворения пазар и кредитни операции

18.1. С цел да постигнат целите на ЕСЦБ и да осъществят нейните задачи ЕЦБ и националните централни банки могат:

- да участват на финансовите пазари посредством окончателни покупки и продажби (спот и форуърд) или по споразумения за обратно изкупуване, както и посредством предоставяне или получаване на вземания и търгуеми инструменти, независимо от това дали са във валути на Общността или не, а също така и в благородни метали;
- да осъществяват кредитни операции с кредитните институции и други участници на пазара, при които предоставянето на заеми се основава на адекватни обезпечения.

18.2. ЕЦБ определя общите принципи за операциите на отворения пазар и кредитните операции, които се извършват от нея и от националните централни банки, включително и относно обявяването на условията, при които те са готови да сключват такива сделки.

Член 19

Минимални резерви

19.1. При спазване на член 2, ЕЦБ може да поиска от кредитните институции, създадени в държавите-членки да поддържат минимални резерви по сметки в ЕЦБ и националните централни банки, в съответствие с целите на паричната политика. Управителният съвет може да приема регламенти, отнасящи се до изчисляването и определянето на необходимите минимални резерви. В случаите на тяхното неспазване ЕЦБ има право да налага наказателна лихва и други санкции, които са със сходен ефект.

19.2. За прилагането на настоящия член Съветът, в съответствие с процедурата, предвидена в член 42, определя основата за минималните резерви и максимално допустимите съотношения между тези резерви и тяхната основа, а също така и подходящи санкции, в случай на неспазване.

Член 20

Други инструменти на паричен контрол

Управителният съвет може, с мнозинство от две трети от подадените гласове да вземе решение относно използването на други оперативни методи за паричен контрол, които намира за подходящи, при спазване на член 2.

Съветът, в съответствие с процедурата, предвидена в член 42, може да определи обхвата на тези методи, ако те налагат задължения на трети лица.

Член 21

Операции със субекти на публичното право

21.1. В съответствие с член 101 от настоящия договор, забранени са овърдрафтите или други видове кредитни улеснения от ЕЦБ или

националните централни банки в полза на институции или органи на Общността, органите на централната власт, регионалните, местните или други органи на публичната власт, други органи, регулирани от публичното право или на публичните предприятия на държавите-членки, както е забранено и прякото закупуване от тях на дългови инструменти от страна на ЕЦБ или националните централни банки.

21.2. ЕЦБ и националните централни банки могат да действат като фискални агенти в полза на субектите, посочени в член 21.1.

21.3. Разпоредбите на настоящия член не се прилагат спрямо кредитни институции, които са публична собственост, на които по отношение на предоставянето на резерви от страна на централните банки се предоставя същото третиране от страна на националните централни банки и от ЕЦБ, както на частните кредитни институции.

Член 22

Клирингови и платежни системи

ЕЦБ и националните централни банки могат да осигурят улеснения, а ЕЦБ да приеме регламенти, гарантиращи ефикасни и стабилни клирингови и платежни системи в Общността и с други страни.

Член 23

Външни операции

ЕЦБ и националните централни банки могат:

- да установяват отношения с централните банки и с финансовите институции в други страни, в зависимост от конкретния случай – с международни организации;
- да придобиват и продават спот и форуърд, всички видове активи в чуждестранна валута и благородни метали; терминът „активи в чуждестранна валута“ включва ценни книжа и всички останали активи във валута на която и да е държава, или в разчетни единици и държани под каквато и да било форма;
- да държат и управляват активите, посочени в настоящия член;
- да осъществяват всички видове банкови сделки при отношенията си с трети страни и международни организации, включително операции по предоставяне и вземане на заеми.

Член 24

Други операции

В допълнение на операциите, свързани с техните задачи, ЕЦБ и националните централни банки могат да извършват операции за техни административни цели или за техния персонал.

ГЛАВА V

НАДЗОР ЗА БЛАГОРАЗУМИЕ

Член 25

Надзор за благоразумие

25.1. ЕЦБ може да дава становища и да бъде консултирана от Съвета, Комисията и компетентните власти на държавите-членки във връзка с обхвата и приложението на законодателството на Общността, отнасящо се до надзора за благоразумие върху кредитните институции и стабилността на финансовата система.

25.2. В съответствие с всяко решение на Съвета, прието съгласно член 105, параграф 6 от настоящия договор, ЕЦБ може да изпълнява специфични задачи, отнасящи се до надзора за благоразумие върху кредитните институции и други финансови институции, с изключение на застрахователните предприятия.

ГЛАВА VI

ФИНАНСОВИ РАЗПОРЕДБИ НА ЕСЦБ

Член 26

Финансови отчети

26.1. Финансовата година на ЕЦБ и националните централни банки започва от първия ден на месец януари и завършва в последния ден на месец декември.

26.2. Годишните отчети на ЕЦБ се съставят от Изпълнителния съвет в съответствие с принципите, установени от Управителния съвет. Отчетите се одобряват от Управителния съвет и след това се публикуват.

26.3. За аналитични и оперативни цели Изпълнителният съвет съставя консолидиран баланс на ЕСЦБ, обхващащ активите и пасивите на националните централни банки, включени в ЕСЦБ.

26.4. За прилагането на настоящия член Управителният съвет приема необходимите правила за стандартизиране на отчитането и докладването на операциите, осъществявани от националните централни банки.

Член 27

Одит

27.1. Отчетите на ЕЦБ и на националните централни банки се проверяват от независими външни одитори, препоръчани от Управителния съвет и одобрени от Съвета. Одиторите имат пълни правомощия да преглеждат всички книги и счетоводни отчети на ЕЦБ и националните централни банки и да получават изчерпателна информация относно техните сделки.

27.2. Разпоредбите на член 248 от настоящия договор се прилагат само по отношение на прегледа на ефективността на операциите при управлението на ЕЦБ.

Член 28

Капитал на ЕЦБ

28.1. Капиталът на ЕЦБ, който започва да се използва след нейното учредяване, е 5 милиарда екю. Капиталът може да бъде увеличаван с размери, определени с решение на Управителния съвет, прието с квалифицирано мнозинство, предвиденото в член 10.3, в рамките и при условията, приети от Съвета по процедурата, на член 42.

28.2. Единствено националните централни банки могат да записват и държат капитала на ЕЦБ. Подписката на капитала се осъществява в съответствие с алгоритъма, установен в член 29.

28.3. Управителният съвет с квалифицирано мнозинство, предвидено в член 10.3, определя степента и формата за внасяне на капитала.

28.4. При условията на член 28.5, дяловете на националните централни банки в записания капитал на ЕЦБ не могат да бъдат прехвърляни, залагани или запорирани.

28.5. Ако алгоритъмът, посочен в член 29, бъде изменен, националните централни банки прехвърлят помежду си дялове от капитала, доколкото това е необходимо, за да се осигури съответствие на разпределението на дяловете с променения алгоритъм. Управителният съвет определя условията за осъществяване на тези прехвърляния.

Член 29

Алгоритъм за записване на капитала

29.1. Когато се създават ЕСЦБ и ЕЦБ, в съответствие с процедурата, посочена в член 123, параграф 1 от настоящия договор, се определя и алгоритъма за записване на капитала на ЕЦБ. На всяка национална централна банка се присвоява определено тегло в алгоритъма, което е равно на сбора от:

- 50 % от дела на съответната държава-членка в населението на Общността в годината, предхождаща създаването на ЕСЦБ;
- 50 % от дела на съответната държава-членка в брутният вътрешен продукт на Общността, по пазарни цени, в съответствие с данните от последните пет години преди годината, предхождаща създаването на ЕСЦБ.

Процентите се закръгляват до най-близките горни 0,05 %.

29.2. Статистическите данни, необходими за прилагането на настоящия член, се предоставят от Комисията, в съответствие с разпоредби, приети от Съвета по процедурата, предвидена в член 42.

29.3. Теглата, присвоени на националните централни банки, се преразглеждат на всеки пет години след създаването на ЕСЦБ по аналогия с разпоредбите, посочени в член 29.1. Измененият алгоритъм се прилагат от първия ден на следващата година.

29.4. Управителният съвет предприема всички други мерки, които са необходими за прилагането на настоящия член.

Член 30

Прехвърляне на чуждестранни резервни активи на ЕЦБ

30.1. Без да се накърнява член 28, националните централни банки предоставят на ЕЦБ чуждестранни резервни активи, различни от валутата на държавите-членки, екю, резервни позиции на МВФ и СПТ, до размер еквивалентен на 50 милиарда ЕКЮ. Управителният съвет взема решение относно частта, която следва да бъде поискана от ЕЦБ след нейното създаване, както и размера на последващите вноски. ЕЦБ има пълното право да държи и управлява прехвърлените ѝ валутни резерви и да ги използва за цели, предвидени в настоящия устав.

30.2. Вноските на всяка национална централна банка се определят пропорционално на нейния дял в записания капитал на ЕЦБ.

30.3. Всяка национална централна банка има право на вземане към ЕЦБ, съответстващи на нейната вноска. Управителният съвет определя начина на олихвяване на тези вземания.

30.4. ЕЦБ може да изисква превеждането на чуждестранни резервни активи над размера, определен в член 30.1 в съответствие с член 30.2 в размерите и при условията, определени от Съвета, в съответствие с процедурата, предвидена в член 42.

30.5. ЕЦБ може да държи и управлява резервни позиции в МВФ и СПТ и да обединява такива активи.

30.6. Управителният съвет предприема всички други мерки, които са необходими за прилагането на настоящия член.

Член 31

Чуждестранни резервни активи, държани от националните централни банки

31.1. Националните централни банки имат право да осъществяват сделки, за да изпълнят задълженията си спрямо международни организации, съгласно член 23.

31.2. Всички останали операции с чуждестранни резервни активи, останали в националните централни банки след осъществяването на прехвърлянията, предвидени в член 30, както и сделките на държавите-членки, осъществявани с текущите им средства в чуждестранна валута над определен размер, който се установява в рамките на член 31.3, подлежат на одобрение от ЕЦБ,

с цел да се гарантира съвместимост на политиката на обменния курс и на паричната политика на Общността.

31.3. Управителният съвет приема насоки, с цел да улесни тези операции.

Член 32

Разпределение на паричния приход на националните централни банки

32.1. Приходът, който се начислява на националните централни банки при осъществяване на функцията на ЕСЦБ във връзка с паричната политика (по-долу наричан „паричен приход“) се разпределя в края на всяка финансова година, в съответствие с разпоредбите на настоящия член.

32.2. При спазване на член 32.3, размерът на паричния приход на всяка национална централна банка е равен на нейния годишен приход, получен от нейните активи срещу банкнотите в обръщение и задълженията по депозити на кредитните институции. Тези активи се отчитат от националните централни банки в съответствие с насоките, приети от Управителния съвет.

32.3. Ако след началото на третия етап структурата на баланса на националните централни банки по преценка на Управителния съвет не позволява прилагането на член 32.2., Управителният съвет с квалифицирано мнозинство може да вземе решение, че чрез дерогация от член 32.2, паричният приход ще бъде изчисляван по алтернативен метод за срок не по-дълъг от пет години.

32.4. Размерът на паричния приход на всяка национална централна банка се намалява с размер, равен на лихвите, платени от тази централна банка по депозитите на кредитните институции в съответствие с член 19.

Управителният съвет може да вземе решение националните централни банки да бъдат обезщетени за разходите във връзка с емитирането на банкноти или при извънредни обстоятелства – за специфични загуби, възникващи от операции, извършени при осъществяването на паричната политика, осъществявана за ЕСЦБ. Обезщетението е във форма, смятана за подходяща, според преценката на Управителния съвет; тези суми могат да бъдат прихванати срещу паричния приход на националните централни банки.

32.5. Сумата на паричния приход на националните централни банки се разпределя между тях пропорционално на внесените от тях дялове от капитала на ЕЦБ, при спазване на решенията, приети от Управителния съвет в съответствие с член 33.2.

32.6. Клирингът и сетълментът на балансите във връзка с разпределянето на паричния приход се осъществява от ЕЦБ в съответствие с насоките, приети от Управителния съвет.

32.7. Управителният съвет предприема всички други мерки, които са необходими за прилагането на настоящия член.

Член 33

Разпределяне на нетните печалби и загуби на ЕЦБ

33.1. Нетната печалба на ЕЦБ се прехвърля в следната последователност:

- а) размер, определен от Управителния съвет, който не може да превишава 20 % от печалбата, се прехвърля в общ резервен фонд, чиято горна граница е равна на 100 % от капитала;
- б) останалата нетна печалба се разпределя между притежателите на дялове на ЕЦБ, пропорционално на размера на внесените от тях дялове.

33.2. В случай на загуба реализирана от ЕЦБ, недостигът може да бъде покрит за сметка на общия резервен фонд на ЕЦБ и, ако е необходимо, след решение на Управителния съвет, за сметка на паричния приход за съответната финансова година, в съотношения и размери, които се разпределят между националните централни банки в съответствие с член 32.5.

ГЛАВА VII

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член 34

Правни актове

34.1. В съответствие с член 110 от настоящия договор, ЕЦБ:

- приема регламенти, доколкото това е необходимо за осъществяване на задачите, определени в член 3.1, първо тире, членове 19.1, 22 или 25.2 от устава на ЕСЦБ, както и в случаите, предвидени в актовете на Съвета, посочени в член 42;
- приема решения, необходими за осъществяването на задачите, възложени на ЕСЦБ в съответствие с настоящия договор и устав;
- прави препоръки и дава становища.

34.2. Регламентът има общо приложение. Той е обвързващ в своята цялост и е пряко приложим във всички държави-членки.

Препоръките и становищата нямат обвързваща сила.

Решението е обвързващо в своята цялост за адресатите.

Членове 253, 254 и 256 от настоящия договор се прилагат по отношение на регламентите и решенията, приети от ЕЦБ.

ЕЦБ може да вземе решение да публикува своите решения, препоръки и становища.

34.3. В рамките и при условията, приети от Съвета, в съответствие с процедурата, предвидена в член 42, ЕЦБ има право да налага глоби или периодични парични санкции на предприятията поради неизпълнение на задълженията им, произтичащи от нейните регламенти и решения.

Член 35

Съдебен контрол и свързани с това въпроси

35.1. Действията или бездействията на ЕЦБ подлежат на преглед или тълкуване от Съда, в случаите и при условията, предвидени от настоящия договор. ЕЦБ може да завежда иски в случаите и при условията, определени в настоящия договор.

35.2. Споровете между ЕЦБ, от една страна, и нейните кредитори, длъжници или всяко трето лице – от друга, се решават от компетентните национални съдилища, освен в случаите, когато компетентността е предоставена на Съда.

35.3. Спрямо ЕЦБ се прилага режимът на отговорност, предвиден в член 288 от настоящия договор. Отговорността на националните централни банки се урежда от съответните национални закони.

35.4. Съдът е компетентен да правораздава въз основа на всяка арбитражна клауза, съдържаща се в договор, сключен от или от името на ЕЦБ, независимо от това дали съответният договор се регулира от публичното или от частното право.

35.5. Решението на ЕЦБ да сезира Съда се взема от Управителния съвет.

35.6. Съдът е компетентен да правораздава по спорове, отнасящи се до изпълнението от страна на национална централна банка на задължения, произтичащи от настоящия устав. Ако ЕЦБ счита, че национална централна банка не е изпълнила свое задължение, произтичащо от настоящия устав, тя представя мотивирано становище по въпроса, след като даде на заинтересованата национална централна банка възможност да представи своите съображения. Ако заинтересованата национална централна банка не се съобрази със становището в срок, определен от ЕЦБ, последната може да сезира Съда.

Член 36

Персонал

36.1. Управителният съвет по предложение на Изпълнителния съвет приема условията за работа на персонала на ЕЦБ.

36.2. Съдът е компетентен да правораздава по всеки спор между ЕЦБ и нейни служители в рамките и при условията, предвидени в условията за наемането на работа.

Член 37

Седалище

Преди края на 1992 година трябва да бъде прието решение къде да бъде седалището на ЕЦБ, по общо съгласие между правителствата на държавите-членки на ниво държавни глави или правителствени ръководители.

Член 38

Професионална тайна

38.1. Членовете на органите за вземане на решение и персоналът на ЕЦБ и на националните централни банки са длъжни, включително след прекратяване на изпълнението на задълженията си, да не разкриват информация, която е предмет на задължение за професионална тайна.

38.2. Спрямо лицата, получили достъп до данни, за които, въз основа на законодателството на Общността съществува задължение за пазене на тайна, се прилагат разпоредбите на това законодателство.

Член 39

Представителство

ЕЦБ е правно обвързана по отношение на трети лица от председателя или от двама члена на Изпълнителния съвет или от подписите на двама членове на персонала на ЕЦБ, които са били надлежно упълномощени от председателя да подписват от името на ЕЦБ.

Член 40³

Привилегии и имунитети

ЕЦБ притежава на териториите на държавите-членки тези привилегии и имунитети, които са необходими за изпълнението на нейните задачи, при условията, предвидени в Протокола относно привилегиите и имунитетите на Европейските общности.

ГЛАВА VIII

ИЗМЕНЕНИЕ НА УСТАВА И ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Член 41

Опростена процедура за изменения

41.1. В съответствие с член 107, параграф 5 от настоящия договор, членове 5.1, 5.2, 5.3, 17, 18, 19.1, 22, 23, 24, 26, 32.2, 32.3, 32.4, 32.6, 33.1, буква а) и член 36 от настоящия устав могат да бъдат изменени от Съвета, който приема решение или с квалифицирано мнозинство по препоръка на ЕЦБ и след консултиране с Комисията, или с единодушие по предложение на Комисията, и след като се консултира с ЕЦБ. И в двата случая е необходимо одобрението на Европейския парламент.

41.2. Приемането на препоръка от ЕЦБ в съответствие с настоящия член изисква единодушно решение на Управителния съвет.

³ Изменен с член 6, точка III, параграф 4 от Договора от Амстердам.

Член 42

Допълнително законодателство

В съответствие с член 107, параграф 6 от настоящия договор, веднага след вземането на решение относно датата на началото на третия етап, Съветът, с квалифицирано мнозинство, било по предложение на Комисията и след като се консултира с Европейския парламент и ЕЦБ, или по предложение на ЕЦБ и след като се консултира с Европейския парламент и с Комисията, приема разпоредбите, посочени в членове 4, 5.4, 19.2, 20, 28.1, 29.2, 30.4 и 34.3 от настоящия устав.

ГЛАВА IX

ПРЕХОДНИ И ДРУГИ РАЗПОРЕДБИ ОТНОСНО ЕСЦБ

Член 43

Общи разпоредби

43.1. Дерогацията, определена в член 122, параграф 1 от настоящия договор означава, че следните членове от настоящия устав не предоставят никакви права, нито създават задължения за съответната държава-членка: 3, 6, 9.2, 12.1, 14.3, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 26.2, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 50 и 52.

43.2. Централните банки на държавите-членки, предмет на дерогация, съгласно член 122, параграф 1 от настоящия договор, запазват своите правомощия в областта на паричната политика, в съответствие с тяхното национално право.

43.3. В съответствие с член 122, параграф 4 от настоящия договор под „държави-членки“ се разбират „държави-членки без дерогация“ в следните членове на настоящия устав: 3, 11.2, 19, 34.2 и 50.

43.4. Под „национални централни банки“ се разбират „централни банки на държавите-членки без дерогация“ в следните членове от настоящия устав: 9.2, 10.1, 10.3, 12.1, 16, 17, 18, 22, 23, 27, 30, 31, 32, 33.2 и 52.

43.5. Под „притежатели на дялове“ в членове 10.3 и 33.1 се разбират „централни банки на държавите-членки без дерогация“.

43.6. Под „записан капитал на ЕЦБ“ в членове 10.3 и 30.2 се разбира „капитал на ЕЦБ, записан от централните банки на държавите-членки без дерогация“.

Член 44

Преходни задачи на ЕЦБ

ЕЦБ поема онези задачи на ЕПИ, които поради дерогациите на една или повече държави-членки се осъществяват през третия етап.

ЕЦБ изпълнява консултативна функция при подготовката за отмяната на дерогациите, посочени по член 122 от настоящия договор.

Член 45

Генерален съвет на ЕЦБ

45.1. При спазване на член 107, параграф 3 от настоящия договор, се създава Генерален съвет като трети орган за вземане на решения на ЕЦБ.

45.2. Генералният съвет се състои от председателя и заместник-председателя на ЕЦБ и управителите на националните централни банки. Останалите членове на Изпълнителния съвет могат да участват, без да имат правото да гласуват на срещите на Генералния съвет.

45.3. Задълженията на Генералния съвет са изчерпателно изброени в член 47 от настоящия устав.

Член 46

Процедурни правила на Генералния съвет

46.1. Председателят или в негово отсъствие заместник-председателят на ЕЦБ председателства Генералния съвет на ЕЦБ.

46.2. Председателят на Съвета и член на Комисията могат да участват, без да имат право да гласуват на заседанията на Генералния съвет.

46.3. Председателят подготвя срещите на Генералния съвет.

46.4. Чрез дерогация от член 12.3 Генералният съвет приема свои процедурни правила.

46.5. Секретариатът на Генералния съвет се осигурява от ЕЦБ.

Член 47

Отговорности на Генералния съвет

47.1. Генералният съвет:

- изпълнява задачите, посочени в член 44;
- допринася за осъществяването на консултативните функции, посочени в членове 4 и 25.1.

47.2. Генералният съвет допринася за:

- събирането на статистическа информация в съответствие с предвиденото в член 5;
- дейностите по предоставяне на информация на ЕЦБ в съответствие с предвиденото в член 15;
- създаването на необходимите правила за прилагането на член 26 в съответствие с предвиденото в член 26.4;
- предприемането на всички други мерки, необходими за прилагането на член 29 в съответствие с посоченото в член 29.4;

- определянето на условията за работа на персонала на ЕЦБ в съответствие с предвиденото в член 36.

47.3. Генералният съвет допринася за осъществяването на необходимата подготовка за неотменимото фиксиране на обменните курсове на валутите на държавите-членки предмет на дерогация, спрямо валутите или единната валута на държавите-членки без дерогация, в съответствие с предвиденото в член 123, параграф 5 от настоящия договор.

47.4. Председателят на ЕЦБ информира Генералния съвет за решенията на Управителния съвет.

Член 48

Преходни разпоредби относно капитала на ЕЦБ

В съответствие с член 29.1 на всяка национална централна банка се присвоява определено тегло в алгоритъма за записване на капитала на ЕЦБ. Чрез дерогация от член 28.3, централните банки на държавите-членки предмет на дерогация не внасят записания от тях капитал, освен ако генералния съвет, като действа с мнозинство, представляващо поне две трети от записания капитал на ЕЦБ и поне половината от притежателите на дялове, не вземе решение, че следва да бъде внесен един минимален процент като вноска за покриване на оперативните разходи на ЕЦБ.

Член 49

Отложено плащане на капитала, резерви и провизии на ЕЦБ

49.1. Централната банка на държава-членка, чиято дерогация е била отменена, внася записания от нея дял от капитала на ЕЦБ по същия начин, както и централните банки на други държави-членки без дерогация и прехвърля на ЕЦБ чуждестранни резервни активи, в съответствие с член 30.1. Сумата, която следва да бъде прехвърлена се определя като се умножи стойността в ЕКЮ по приложимите към момента обменни курсове на чуждестранните резервни активи, които са били прехвърлени вече в ЕЦБ в съответствие с член 30.1 по съотношението между броя на дяловете, записани от съответната национална централна банка и броя на дяловете, които вече са били внесени от останалите национални централни банки.

49.2. Освен плащането, което трябва да бъде направено в съответствие с член 49.1, съответната централна банка предоставя средства за резервите на ЕЦБ, и за провизиите, еквивалентни на резервите, както и за сумата към резервите и провизиите, в съответствие с баланса на отчета на приходите и разходите към 31 декември на годината, предхождаща отмяната на дерогацията. Размерът на сумата, която се внася, се определя като се умножи размерът на резервите, както е определено по-горе и както е посочено в одобрения баланс на ЕЦБ, по съотношението между броя на дяловете, записан от съответната централна банка и броя на дяловете, които вече са били внесени от останалите централни банки.

49.3.⁴ При присъединяването на една или повече страни, които стават държави-членки и съответните им централни банки стават част от ЕСЦБ, записаният капитал на ЕЦБ и ограничението на размера на валутните активи, които могат да се прехвърлят в ЕЦБ, автоматично се увеличава. Увеличението се определя, като се умножат преобладаващите към момента съответни размери по съотношението в рамките на разширения алгоритъм, между претеглянето на включващите се национални централни банки и претеглянето на националните банки, които са вече членове на ЕСЦБ. Претеглянето на всяка национална банка в алгоритъма, се изчислява по аналогия с член 29.1 и в съответствие с член 29.2. Референтните периоди, които се използват за статистическите данни, са идентични на онези, които са се прилагали към последната петгодишна корекция на претеглянията, предвидена в член 29.3.

Член 50

Първоначално назначаване на членовете на Изпълнителния съвет

Когато се създава Изпълнителния съвет на ЕЦБ, председателят и заместник-председателят, и останалите членове на Изпълнителния съвет, се назначават по общо съгласие на правителствата на държавите-членки на ниво държавни глави или правителствени ръководители, по препоръка на Съвета и след консултиране с Европейския парламент и Съвета на Европейския паричен институт. Председателят на Изпълнителния съвет се назначава за срок от 8 години. Чрез дерогация от член 11.2 заместник-председателят се назначава за срок от 4 години, а останалите членове на Изпълнителния съвет за срокове между 5 и 8 години. Нито един мандат не може да бъде подновяван. Броят на членовете на Изпълнителния съвет може да бъде и по-малък от предвидения в член 11.1, но при никакви обстоятелства не по-малък от четири.

Член 51

Дерогация от член 32

51.1. Ако след началото на третия етап Управителният съвет вземе решение, че прилагането на член 32 предизвиква значителни изменения в относителните позиции в прихода на националните централни банки, размерът на прихода, който се разпределя в съответствие с член 32 се намалява с еднакъв процент, който не превишава 60 % през първата финансова година от началото на третия етап, и който се намалява с поне 12 процентни пункта през всяка следваща финансова година.

51.2. Член 51.1 се прилага в продължение на не повече от пет финансови години след началото на третия етап.

⁴ Добавен с член 17 от Акта относно условията за присъединяването на Чешката република, Република Естония, Република Кипър, Република Латвия, Република Литва, Република Унгария, Република Малта, Република Полша, Република Словения и Словашката република и промените в Учредителните договори на Европейския съюз.

Член 52

Обмяна на банкнотите в други валути на Общността

След неотменимото фиксиране на обменния курс, Управителният съвет предприема необходимите мерки, за да гарантира, че обменът на банкнотите от националните централни банки във валути, по отношение на които се прилага необратимо фиксираният обменен курс, се осъществява по съответния курс.

Член 53

Приложимост на преходните разпоредби

Ако и докато съществуват държави-членки предмет на дерогация се прилагат членове от 43 до 48.

РЕЧНИК

EONIA (индекс на лихвите по овърнайт депозити в евро): измерител на ефективния лихвен процент на междубанковия пазар за овърнайт-депозити в евро, който се основава на транзакциите.

ERM (механизъм на обменните курсове): механизмът на обменните курсове и механизмът за интервенция на **Европейската парична система (ЕПС)** осигуряват централни курсове на участващите валути спрямо **екюто**. Тези централни курсове се използват за изграждането на мрежа от двустранни централни курсове между участващите валути. Обменните курсове могат да варират в определен диапазон около двустранните централни курсове. Централните курсове могат да се коригират при съгласие от страна на всички държави – участници в *ERM*. През 1999 г., когато започва **третият етап** на **икономическия и паричен съюз (ИПС)**, *ERM* е заменен от **ERM II**.

EUREPO: лихвеният процент, при който дадена първокласна банка предлага средства в **евро** на друга първокласна банка в замяна на обезпечение, състоящо се изключително от държавни облигации и съкровищни бонове, емитирани от държави от еврозоната. *EUREPO* се изчислява по метод, сходен с този за **EURIBOR**, но е представителен за лихвените проценти на обезпечените пазари (репо-пазари). Групата банки също е различна.

EURIBOR (междубанков лихвен процент за депозити в евро): процентът, по който първокласна банка е склонна да предоставя заемни средства в **евро** на друга първокласна банка, изчисляван всекидневно за междубанкови депозити с матуритет до 12 месеца. *EURIBOR* за разлика от *EUREPO* отразява условията на необезпечения пазар.

TARGET (Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време): система за брутен сетълмент в реално време за **еврото**. Това е децентрализирана система, която обхваща 15 национални системи за брутен сетълмент в реално време, платежния механизъм на ЕЦБ и механизма за взаимовръзка.

TARGET2: второ поколение на системата **TARGET**, разработена с цел засилване на финансовата интеграция в **еврозоната**. Основните цели на **TARGET2** ще бъдат: а) да удовлетворява по-добре потребностите на клиентите, като осигурява хармонизиран интерфейс; б) да гарантира финансова ефективност, въвеждайки единна ценова структура за основните услуги; в) да подготви условията за бъдещето, включително във връзка с разширяването на **Европейския съюз** и **Евросистемата**. В **TARGET2** НЦБ продължават да отговарят за сметките и за деловите отношения с кредитните институции. Очаква се новата система да влезе в действие през втората половина на това десетилетие.

Банка за международни разплащания (БМР): създадена на 17 май 1930 г. по силата на международно споразумение между Белгия, Германия,

Франция, Италия, Япония, Обединеното кралство и Съединените щати, това е най-старата международна финансова организация в света. Тя насърчава международното сътрудничество в паричната и финансовата област и играе ролята на банка на централните банки. При изпълнението на своя мандат БМР действа като: а) форум, който подпомага дискусиите и улеснява процеса на вземане на решения между централните банки и в международната финансова общност; б) център за научноизследователска дейност в икономическата и паричната област; в) първичен контрагент на централните банки в техните финансови трансакции; и г) представител или доверител във връзка с международни финансови операции. Базирана е в Базел и има представителства в Специалния административен район Хонконг и в град Мексико.

Бърз търг: тържната процедура, използвана от **Евросистемата при операции по фино регулиране**. Бързите търгове се извършват в рамките на един час и са ограничени до определен набор от **контрагенти**.

Валутен суап: едновременни спот- и форуърдни трансакции, при които една валута се обменя за друга. **Евросистемата** може да извършва **операции на открития пазар** във вид на валутни суапове, при които НЦБ (или **ЕЦБ**) купуват или продават **евро** спот срещу чуждестранна валута и същевременно го продават или купуват обратно чрез форуърдна трансакция.

Връзка между системите за сетълмент на ценни книжа: процедури и договорености между **системите за сетълмент на ценни книжа** за безналично прехвърляне на ценни книжа. Като алтернатива на **модела на кореспондентски отношения между централните банки Евросистемата** използва допустими връзки за трансгранично мобилизиране на **обезпечения**.

Генерален съвет: един от органите за вземане на решения на **ЕЦБ**. Състои се от председателя и заместник-председателя на ЕЦБ и управителите на НЦБ на всички държави – членки на ЕС.

Депозитно улеснение: едно от **ликвидните улеснения с постоянен достъп** на **Евросистемата**, което **контрагентите** могат да използват за **овърнайт-депозити** при НЦБ, олихвявани по предварително определен лихвен процент (виж също **основни лихвени проценти на ЕЦБ**).

Договор за ЕО: виж **Договор**.

Договор за ЕС: виж **Договор**.

Договор: отнася се за **Договора за създаване на Европейската общност (Договор за ЕО)**. Договорът е подписан в Рим на 25 март 1957 г. (поради което е известен още като „Договорът от Рим“) и влиза в сила на 1 януари 1958 г. С него се създава Европейската икономическа общност (ЕИО), която сега се нарича **Европейска общност**. Договорът за Европейския

съюз (**Договор за ЕС**), известен още като „Договорът от Маастрихт“ изменя Договора за ЕИО с оглед на създаването на **Европейската общност**.

Дългосрочна операция по рефинансиране: Ежемесечна операция на **открития пазар**, провеждана от **Евросистемата**, с обичаен матуритет три месеца. Тези операции се провеждат като търгове с променлив лихвен процент и предварително обявен обем за разпределяне.

Евро: названието на единната европейска валута, прието от **Европейския съвет** на заседанието му в Мадрид на 15–16 декември 1995 г.

Евробанкова асоциация (ЕВА): организация, която предоставя форум за разглеждане и обсъждане на всички банкови въпроси, представляващи интерес за нейните членове, и по-специално на въпросите, свързани с използването на **евро**то и сетълмента на транзакции в евро. В края на 1998 г. *ЕВА* създава клирингова фирма (*ABE Clearing S.A.S., Société par Actions Simplifiée à Capital Variable*), която да ръководи новата Клирингова система в евро (*EURO1*) от 1 януари 1999 г. *EURO1* е приемник на Системата за клиринг и сетълмент в еко.

Еврогрупа: неофициална група, обединяваща членовете на **Съвета Екофин**, които представляват държавите от **еврозоната**. Заседанията ѝ се провеждат редовно (обикновено преди заседанията на Съвета Екофин) и на тях се разглеждат въпроси, свързани със съвместните отговорности на държавите от еврозоната по отношение на единната валута. **Европейската комисия** и, когато е уместно, **ЕЦБ** **получават покана** да участват в заседанията.

Еврозона: зона, включваща държавите – членки на ЕС, приели **евро**то като единна валута в съответствие с **Договора** и провеждащи единна парична политика, за която отговаря **ЕЦБ**. Понастоящем еврозоната включва Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Финландия и Франция.

Европейска комисия: институция на **Европейската общност**, която осигурява прилагането на разпоредбите на **Договора**. Комисията разработва политиките на Общността, предлага законодателни актове на Общността и упражнява правомощия в определени области. В областта на икономическата политика Комисията изготвя препоръка за **обща насоки на икономическата политика** и докладва пред **Съвета на ЕС** по икономическите тенденции и политики. Тя осъществява наблюдение върху публичните финанси съгласно многостранната рамка за наблюдение и изготвя доклади за Съвета на ЕС. До 1 май 2004 г. тя има 20 членове: по двама от Германия, Испания, Франция, Италия и Обединеното кралство и по един от останалите държави-членки. След преходен период при разширяването на ЕС числеността на Комисията се променя на 25 души – по един представител на всяка от 25-те държави-членки.

Европейска общност: наднационална организация, създадена през 1958 г. с **Договора за ЕИО** като Европейска икономическа общност (ЕИО).

Договорът за ЕС разширява задачите на ЕИО и през 1993 г. тя съответно е преименувана на Европейска общност. Основните ѝ задачи са да насърчава хармонично, балансирано и устойчиво развитие на икономическите дейности, висока степен на заетост и на социална закрила, равенство между мъжете и жените, устойчив и неинфлационен растеж, висока степен на конкурентоспособност и сближаване на икономическите показатели, висока степен на защита и подобряване на качеството на околната среда, повишаване на жизнения стандарт и на качеството на живот, социално единство и солидарност между държавите-членки. Наред с всичко останало тя изпълнява тези задачи посредством общия пазар и ИПС.

Европейска парична система (ЕПС): режим на обменния курс, създаден през 1979 г. съгласно решение на Европейския съвет от 5 декември 1978 г. Оперативните му процедури са определени в споразумение между централните банки на държавите – членки на Европейската икономическа общност, от 13 март 1979 г. ЕПС осигурява рамка за тясно сътрудничество между държавите-членки и **Европейската общност** в паричната политика и политиката по отношение на обменния курс. Основните ѝ елементи са **екюто**, механизмът на обменни курсове и интервенция (**ERM**), механизмите за много краткосрочно финансиране и механизмите за краткосрочно и средносрочно кредитиране. В началото на **третия етап** на **ИПС** ЕПС е заменена от **ERM II**.

Европейска система на централните банки (ЕСЦБ): състои се от **ЕЦБ** и НЦБ на всички 25 държави-членки, т.е. освен членовете на **Евросистемата** включва НЦБ на държавите-членки, които още не са приели еврото. ЕСЦБ се ръководи от **Управителния съвет** и **Изпълнителния съвет** на ЕЦБ, а трети временен орган за вземане на решения в ЕЦБ е **Генералният съвет**. Основните задачи на ЕСЦБ се изпълняват от Евросистемата.

Европейска служба за борба с измамите (OLAF): служба на **Европейската комисия**, която разследва измами и други неправомерни действия в **Европейската общност** при наличие на основателно подозрение. През юли 2003 г. **Съдът на Европейските общности** приема решение, че правомощията на **OLAF** за провеждане на разследвания се простират и върху **ЕЦБ**.

Европейска централна банка (ЕЦБ): ЕЦБ е ядрото на **Европейската система на централните банки (ЕСЦБ)** и **Евросистемата** и съгласно общностното законодателство е юридическо лице. Тя осигурява изпълнението на задачите, възложени на Евросистемата и на ЕСЦБ, посредством собствените си дейности или тези на НЦБ в съответствие с Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка. ЕЦБ се ръководи от **Управителен съвет** и **Изпълнителен съвет**, а трети – временен – орган за вземане на решения е **Генералният съвет**.

Европейски банков комитет (ЕВС): създаден е през 2003 г. с Решение 2004/10/ЕО на Комисията от 5 ноември 2003 г. (ОВ L 3, 7.1.2004 г., стр. 36) като комитет от ниво 2, за да предоставя на **Европейската комисия**

консултации по въпроси на политиката, свързани с банковата дейност; заменя Банковия консултативен комитет. **ЕЦБ** е представена в областта на банковото дело и надзора в Комитета на европейските органи за банков надзор, който е комитет от ниво 3.

Европейски паричен институт (ЕПИ): временна институция, създадена на 1 януари 1994 г. в началото на втория етап на **икономическия и паричен съюз (ИПС)**. Двете основни задачи на ЕПИ са засилване на сътрудничеството между централните банки и координация на паричната политика и подготовка за създаването на **Европейска система на централните банки (ЕСЦБ)** с цел провеждане на единна парична политика и създаване на единна валута в третия етап на ИПС. Той престава да съществува със създаването на **ЕЦБ** на 1 юни 1998 г.

Европейски парламент: институция на Общността, която от парламентарния мандат 2004–2009 г. се състои от 732-ма представители на гражданите на държавите-членки. Участва в законодателния процес, макар и с различни правомощия, съгласно процедурите, по които се създават законите в ЕС. В рамките на **икономическия и паричен съюз (ИПС)** Парламентът има преди всичко консултативни функции. **Договорът** обаче предвижда определени процедури за демократична **отчетност** на **ЕЦБ** пред Парламента (представяне на годишен доклад, общи разисквания по паричната политика и изслушвания пред компетентните парламентарни комисии).

Европейски съвет: служи като двигател на развитието на **Европейския съюз** и определя неговите общи политически насоки. Европейският съвет се състои от държавните или правителствените ръководители на държавите-членки и председателя на **Европейската комисия** (виж също **Съвет на ЕС**).

Европейски съюз (ЕС): създаден е с **Договора за Европейски съюз (Договор за ЕС)**, известен още като „Договора от Маастрихт“, подписан през февруари 1992 г. и влязъл в сила на 1 ноември 1993 г. Впоследствие той е изменен с „Договора от Амстердам“, подписан в Амстердам на 2 октомври 1997 г. и влязъл в сила на 1 май 1999 г., и по-късно с „Договора от Ница“, подписан на 26 февруари 2001 г. и влязъл в сила на 1 февруари 2003 г. Европейският съюз (ЕС) се опира на редица организации и договорености от различно правно естество, съставляващи неговите три стълба. Първият стълб включва **Европейската общност** и Европейската общност за атомна енергия (Евратом). И двете имат правосубектност и се управляват от отделни договори. Вторият и третият стълб са по същество междуправителствени договорености в областта на общата външна политика и политика на сигурност и полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси.

Европейски фонд за парично сътрудничество: бивш орган на Общността, създаден съгласно Регламент (ЕИО) № 907/73 на Съвета от 3 април 1973 г. (ОВ L 89, 5.4.1973 г., стр. 2). В началото на втория етап на **ИПС**

Европейският фонд за парично сътрудничество престава да съществува, а задачите му са поети от **Европейския паричен институт (ЕПИ)**.

Евросистема: състои се от **ЕЦБ** и НЦБ на държавите-членки, които са приели **еврото** в третия етап на **икономическия и паричен съюз** (виж също **еврозона**). Понастоящем Евросистемата включва 12 НЦБ. Тя се ръководи от **Управителния съвет** и **Изпълнителния съвет** на ЕЦБ.

Евростат: статистическата служба на Европейските общности. Евростат е част от **Европейската комисия** и отговаря за изготвянето на статистиката на Общността.

Екю/ЕСУ (европейска парична единица): до третия етап на ИПС екюто е кошница от валути, представляваща сбор на точно определени количества от 12 от 15-те валути на държавите – членки на ЕС. Стойността му се изчислява като среднопретеглена стойност на съставните валути. На 1 януари 1999 г. екюто е заместено едно към едно от **еврото**.

Задължителни минимални резерви: минималният размер на резервите, които дадена **кредитна институция** трябва да поддържа при **Евросистемата**. Изпълнението на изискването се определя въз основа на среднодневните салда през **период на поддържане** от около един месец.

Изпълнителен съвет: един от органите за вземане на решения на **ЕЦБ**. Състои се от председателя и заместник-председателя на ЕЦБ и четирима други членове, назначени по общо съгласие на държавните или правителствените ръководители на държавите, приели **еврото**.

Икономически и паричен съюз (ИПС): осъществен е на три етапа съгласно процедурите и графика, определени в **Договора за ЕО**. Първият етап на ИПС започва през юли 1990 г. и завършва на 31 декември 1993 г.; той се характеризира главно с премахването на всички вътрешни препятствия пред свободното движение на капитали в рамките на ЕС. Вторият етап започва на 1 януари 1994 г. Наред с другото той предвижда създаването на **Европейския паричен институт (ЕПИ)**, забрана за финансиране на публичния сектор от страна на централните банки, забрана за привилегирован достъп на публичния сектор до финансовите институции и избягване на прекомерен бюджетен дефицит. Третият етап започва на 1 януари 1999 г. с прехвърлянето на компетенциите в областта на паричната политика към **ЕЦБ** и с въвеждането на **еврото**. С въвеждането на еврото в обращение на 1 януари 2002 г. приключва процесът на създаване на ИПС.

Икономически и финансов комитет (ИФК): консултативен орган на Общността, създаден в началото на третия етап на **икономическия и паричен съюз (ИПС)**. Държавите-членки, **Европейската комисия** и **Европейската централна банка (ЕЦБ)** имат право да назначат най-много по двама членове на Комитета. Всяка държава-членка избира един член измежду висшите служители в своята национална администрация и още един измежду висшите служители в своята НЦБ. Членовете от НЦБ обаче участват само в онези заседания на ИФК, на които се обсъждат

въпроси в специфичната област на компетентност на тяхната институция. Задачите на ИФК са изброени в член 114, параграф 2 от **Договора за ЕО**.

Институционално управление: процедури и процеси, съгласно които се ръководи и контролира дадена организация. Структурата на институционалното управление определя разпределението на правата и отговорностите между различните участници в организацията – управителния съвет, ръководството, акционерите и други притежатели на дялов капитал – и установява правилата и процедурите за вземане на решения. Същевременно то осигурява структурата, в която се определят оперативните цели на организацията, и посочва средствата за постигането им и за проследяването на резултатите.

Коефициент на дефицита: предмет на един от фискалните критерии, с които се определя наличието на прекомерен дефицит съгласно член 104, параграф 2 от **Договора за ЕО**. Дефинира се като съотношение на планирания или действителен държавен дефицит спрямо brutния вътрешен продукт по текущи пазарни цени. В Протокол № 20 (относно **процедурата при прекомерен дефицит**) държавният дефицит се дефинира като нето получени заеми от сектор *Държавно управление*.

Коефициент на дълга: предмет на един от фискалните критерии, с които се определя наличието на прекомерен дефицит съгласно член 104, параграф 2 от **Договора за ЕО**. Дефинира се като съотношение на държавния дълг спрямо brutния вътрешен продукт по текущи пазарни цени, а държавният дълг е дефиниран в Протокол № 20 (относно **процедурата при прекомерен дефицит**) като общия brutен дълг по номинална стойност, дължим в края на всяка година и консолидиран между и в рамките на сектор *Държавно управление*.

Комитет за икономическа политика: консултативен орган на Общността, създаден с Решение 74/122/ЕИО на Съвета от 18 февруари 1974 г. (ОВ L 63, 5.3.1974 г., стр. 21). Състои се от двама представители и двама заместници от всяка държава-членка, **Европейската комисия** и **ЕЦБ**. Основните му задачи са да участва в подготвителната работа на Съвета Екофин за координиране на икономическите политики на държавите-членки с тези на **Европейската общност** и да предоставя консултации на **Европейската комисия** и на **Съвета на ЕС**. Той си сътрудничи активно с **Икономическия и финансов комитет (ИФК)** и съсредоточава вниманието си главно върху структурните политики, насочени към подобряване на потенциала за растеж и заетост в Общността.

Комитет на европейските регулаторни органи за ценни книжа (CESR): комитет, създаден от **Европейската комисия** през юни 2001 г., отчитайки препоръката от доклада на Комитета на мъдреците за регулиране на европейските пазари на ценни книжа, включващ представители на националните органи за регулиране на пазарите на ценни книжа. Като орган от ниво 3 в преработения европейски регулаторен механизъм той съветва Европейската комисия по въпроси на политиката по отношение на ценните книжа и допринася за осигуряването на последователно прилагане

на общностното законодателство в държавите-членки. Той също така подобрява координацията между европейските регулаторни органи за ценни книжа.

Комитет на управителите на централните банки на държавите – членки на Европейската икономическа общност: комитет, създаден през май 1964 г. въз основа на член 105, параграф 2 от Договора за ЕИО с цел да насърчава сътрудничеството между централните банки. През 1994 г. задачите му са поети от новосъздадения **Европейски паричен институт (ЕПИ)** и Комитетът е разпуснат.

Комитет по паричната и финансовата статистика и статистиката на платежния баланс (CMFB): комитет, създаден с Решение 91/115/ЕИО на Съвета от 25 февруари 1991 г. (ОВ L 59, 6.3.1991 г., стр. 19), изменено с Решение 96/174/ЕО на Съвета от 26 февруари 1996 г. (ОВ L 51, 1.3.1996 г., стр. 48), и обединяващ статистици от националните статистически институти, **Евростат**, НЦБ и **ЕЦБ**. Той съветва Комисията по редица статистически въпроси, по-специално по статистическите аспекти на **процедурата при прекомерен дефицит**, и подпомага сътрудничеството и координацията на статистическата дейност на европейско равнище.

Комитети на ЕСЦБ: създават се от **Управителния съвет на ЕЦБ** съгласно член 9 от Процедурния правилник на ЕЦБ, за да подпомагат работата на органите за вземане на решения.

Конституция за Европа: на 13 юни 2003 г. Европейската конвенция за бъдещето на Европа приема проект за Договор за създаване на Конституция за Европа, който да замести **Договора за ЕС** и **Договора за ЕО**. Проектът е представен на заседанието на Европейския съвет в Солун на 20 юни 2003 г. и е подложен на обсъждане от Междуправителствената конференция от септември 2003 г. до юни 2004 г. През юни 2004 г. той е приет от държавите-членки, а ратификацията му е предвидена да приключи до ноември 2006 г.

Критерии за конвергенция: критериите, установени в член 121, параграф 1 от **Договора за ЕО** (и доразвити в Протокол № 21 към него) като основа за оценката дали една държава може да приеме еврото. Те са свързани с резултатите по отношение на **ценовата стабилност**, с финансовото състояние на държавата, обменния курс и дългосрочните лихвени проценти. Критериите обхващат и съвместимостта на националното законодателство, включително уставите на НЦБ, както с **Договора**, така и с **Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка**.

Ликвидно улеснение с постоянен достъп: улеснение, предлагано от централна банка, от което контрагентите могат да се възползват по своя инициатива. **Евросистемата** предлага две овърнайт-улеснения с постоянен достъп: **пределно кредитно улеснение** и **депозитно улеснение**.

Международен валутен фонд (МВФ): международна парична организация, създадена през 1944 г. по силата на Споразумението от Бретън Удс.

Базирана е във Вашингтон и понастоящем в нея членуват 184 държави. Съгласно Учредителния договор на МВФ неговите основни задачи са да насърчава глобалното парично сътрудничество, да осигурява стабилност на обменния курс, да улеснява международната търговия и да стимулира икономическия растеж.

Механизъм за взаимовръзка: един от елементите на системата *TARGET*. С този термин се обозначават инфраструктурите и процедурите, които свързват националните **системи за брутен сетълмент в реално време**, за да направят възможно обработването на трансгранични плащания посредством *TARGET*.

Механизъм на обменните курсове II (ERM II): механизмът на обменните курсове осигурява рамка за сътрудничество в областта на политиката по отношение на обменните курсове между държавите от еврозоната и държавите – членки на ЕС, които не участват в третия етап на ИПС.

Минимален лихвен процент на заявката: долната граница на **лихвените проценти**, при които **контрагентите** могат да подават заявки в търговете с променлив лихвен процент на **основните операции по рефинансиране**. Това е един от **основните лихвени проценти на ЕЦБ**, които отразяват позицията на паричната политика.

Модел на кореспондентски отношения между централни банки (CCBM): механизъм, въведен от **Европейската система на централните банки (ЕСЦБ)**, който позволява на **контрагентите** да получават кредит от централната банка в държавата, където е седалището им, като използват намиращо се в друга държава **обезпечение**. При този модел всяка НЦБ действа като попечител за останалите НЦБ по отношение на ценните книжа в своята национална **система за сетълмент на ценни книжа**.

Независимост на централната банка: правна разпоредба, която гарантира, че централната банка може да изпълнява законово установените си задачи и задължения без политическа намеса. Член 108 от **Договора за ЕО** установява принципа на независимост на централната банка в **еврозоната**.

Обезпечение: активи, заложен (например от **кредитни институции** при централни банки) като гаранция за изплащането на кредити, както и активи, продадени (например от кредитни институции на централни банки) по силата на **споразумения за обратно изкупуване**.

Обратна сделка: операция, при която централна банка купува или продава активи по **споразумение за обратно изкупуване** или извършва кредитни операции срещу **обезпечение**.

Общи насоки на икономическата политика: Договорът задължава държавите-членки да координират икономическите си политики в Съвета на ЕС. Общите насоки на икономическата политика представляват основен инструмент на тази координация. Те съдържат препоръки към създателите на политики в областта на макроикономическите и структурните политики

и въвеждат мярка за последваща оценка в контекста на многостранното наблюдение в рамките на Съвета на ЕС. Съветът по препоръка на Европейската комисия формулира проект за общи насоки на икономическата политика и докладва констатациите си пред Европейския съвет. След това, въз основа на заключенията на Европейския съвет, Съветът на ЕС приема препоръка относно общите насоки на икономическата политика.

Общи оперативни системи: системи, създадени съвместно от ЕЦБ и НЦБ за улесняване на осъществяването на децентрализирани операции. Те включват общи информационни системи, приложения и процедури и са организирани по централизиран принцип, като центърът е ЕЦБ.

Операция за фино регулиране: извънредна **операция на открития пазар**, извършвана от **Евросистемата** главно за справяне с неочаквани колебания в ликвидността на пазара.

Операция на открития пазар: операция, провеждана на финансовите пазари по инициатива на централната банка и включваща една от следните трансакции: а) окончателна покупка или продажба на активи (спот или форуърд); б) покупка или продажба на активи по **споразумение за обратно изкупуване**; в) предоставяне или получаване на заем срещу базови активи като **обезпечение**; г) емитиране от централната банка на дългови сертификати; д) приемане на срочни депозити; или е) провеждане на **валутни суапове** между национална и чуждестранна валута.

Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР): междуправителствена организация, създадена през 1950 г., със седалище в Париж. Понастоящем тя има 30 държави-членки и поддържа връзки с още 70. Организацията предоставя на членовете си форум за консултации, обмяна на опит и сътрудничество, за да постигат възможно най-голям устойчив растеж и да подобряват икономическото и социалното благосъстояние в съответствие с принципите на пазарната икономика.

Основна операция по рефинансиране: ежеседмична **операция на открития пазар**, провеждана от **Евросистемата**. На 9 март 2004 г. матуритетът на тези операции е намален от две седмици на една седмица с решение на Управителния съвет от 2003 г. Операциите се провеждат като търгове с променлив лихвен процент и предварително обявен **минимален лихвен процент на заявката**.

Основни лихвени проценти на ЕЦБ: лихвените проценти, определяни от **Управителния съвет**, които отразяват позицията на паричната политика на ЕЦБ. Те са: **минималният лихвен процент на заявката** по **основните операции по рефинансиране**, лихвеният процент по **пределното кредитно улеснение** и лихвеният процент по **депозитното улеснение**.

Отчетност: правното и политическо задължение на една независима институция надлежно да обяснява и обосновава решенията си пред гражданите и техните избрани представители, носейки по този начин отговорност за изпълнението на целите си. **Европейската централна**

банка (ЕЦБ) е задължена да се отчита пред европейските граждани, а в по-официална форма – пред **Европейския парламент**.

Пакт за стабилност и растеж: състои се от два регламента на **Съвета на ЕС**, а именно: а) Регламент (ЕО) № 1466/97 от 7 юли 1997 година за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики; б) Регламент (ЕО) № 1467/97 от 7 юли 1997 година за определяне и изясняване на прилагането на **процедурата при прекомерен дефицит**, и резолюция на **Европейския съвет** относно Пакта за стабилност и растеж, приета на заседанието в Амстердам на 17 юни 1997 г. Целта му е да послужи като средство за запазване на стабилността на държавните финанси в третия етап на **ИПС**, за да се подобрят условията за ценова стабилност и за силен и устойчив растеж, способстващ за създаването на работни места. По-специално, средносрочната цел пред държавите-членки е бюджетните им позиции да бъдат близки до баланс или с наличие на излишък.

Паричен комитет: комитет, създаден по силата на член 105, параграф 2 от **Договора за ЕИО**; заменен е от **Икономическия и финансов комитет (ИФК)** в началото на третия етап на **ИПС**.

Паричен приход: Приход, начисляван на НЦБ във връзка с изпълнението на функциите на паричната политика на **Евросистемата**. Произтича от активи, разпределени в съответствие с определени от **Управителния съвет** насоки и държани като съответствие на банкнотите в обращение и депозитните пасиви към кредитни институции.

Период на поддържане: периодът, за който се изчислява изпълнението от **кредитните институции** на **изискванията за задължителни резерви**. От 10 март 2004 г. насам периодът на поддържане започва от деня на сетълмента на първата **основна операция по рефинансиране** след заседанието на **Управителния съвет**, на който е предвидено да се направи месечна оценка на позицията на паричната политика. **ЕЦБ** публикува календар на периодите на поддържане на резервите най-късно три месеца преди началото на годината.

Платежна система: набор от инструменти, банкови процедури и – най-често – системи за междубанков трансфер на средства, осигуряващи паричното обращение. Платежните системи изискват съгласувани технически стандарти и методи за предаване на платежните съобщения между участниците, съгласуван сетълмент и набор от общи оперативни процедури и правила, които включват освен всичко останало и критерии за достъп и ценообразуване.

Пределно кредитно улеснение: **ликвидно улеснение с постоянен достъп** на **Евросистемата**, което **контрагентите** могат да използват, за да получат кредит от НЦБ при предварително определен **лихвен процент** срещу допустими активи (виж **основни лихвени проценти на ЕЦБ**).

Прогнози на експертите на Евросистемата: резултат от дейността на служителите на **Евросистемата** по прогнозиране на бъдещата макроикономическа динамика в **еврозоната** като част от икономическия анализ.

Прогнози: виж **Прогнози на експертите на Евросистемата**.

Програми за стабилност: средносрочни държавни планове и допускания, представяни от държавите от **еврозоната**, относно динамиката на ключови икономически променливи. Те определят средносрочната цел за бюджетна позиция, която да бъде близка до баланс или с наличие на излишък, или плана за корекции, насочен към постигането на тази цел, определена в **Пакта за стабилност и растеж**. Програмите за стабилност се актуализират ежегодно. Те се разглеждат от **Европейската комисия** и **Икономическия и финансов комитет**, чиито оценки служат за основа на прегледа от **Съвета Екофин**.

Процедура при прекомерен дефицит: разпоредба, залегнала в член 104 от **Договора за ЕО** и конкретизирана в Протокол № 20 (относно **процедурата при прекомерен дефицит**), която изисква от държавите – членки на ЕС, да поддържат бюджетна дисциплина, определя критерий за бюджетна позиция, която да бъде смятана за прекомерен дефицит, и регламентира мерките, които трябва да бъдат предприети при констатирано неспазване на критериите за бюджетното салдо или държавния дълг. Допълва ги Регламент (ЕО) № 1467/97 на Съвета от 7 юли 1997 година за определяне и изясняване на прилагането на процедурата при прекомерен дефицит, който е част от **Пакта за стабилност и растеж**.

ПФИ (парично-финансови институции): финансови институции, които образуват сектора на емитентите на пари в **еврозоната**. Те включват **ЕЦБ**, **НЦБ** на държавите от еврозоната и кредитните институции и фондовете на паричния пазар в еврозоната.

Резервна база: сборът на балансовите показатели (по-специално пасивите), които съставляват основата за изчисляване на **задължителните минимални резерви** на дадена **кредитна институция**.

Резервно съотношение: съотношение, определено от централна банка за всяка категория балансови показатели, включени в **резервната база**. Използва се за изчисляване на **задължителните минимални резерви**.

Референтна стойност на прираста на паричната маса: за да може да извършва оценка на паричната динамика, **Управителният съвет** е обявил референтна стойност за широкия паричен агрегат М3. Тази референтна стойност се отнася за темпа на прираст на М3, който се счита съвместим с ценовата стабилност в средносрочен план. Референтната стойност се изчислява по начин, който е съвместим с дефиницията на **Управителния съвет** за **ценова стабилност** и служи за постигането ѝ, въз основа на средносрочни допускания относно тренда на растеж на реалния БВП и тренда на скоростта на обращение на М3. Значително или продължително

отклонение на прираста на МЗ спрямо референтната стойност в обичайни условия е знак за риск за ценовата стабилност в средносрочен план. Паричната политика обаче не реагира механично на отклоненията в нарастването на МЗ спрямо референтната стойност.

Сетълмент риск: общ термин, с който се обозначава рискът сетълментът в дадена система за преводи да не се осъществи според очакванията. Може да включва както кредитен, така и ликвиден риск.

Система за брутен сетълмент в реално време: система за сетълмент, в която обработката и сетълментът се извършват „поръчка по поръчка“ (без нетиране) в реално време (непрекъснато), (виж също **TARGET**).

Система за сетълмент на ценни книжа: система, която позволява съхраняването и прехвърлянето на ценни книжа или други финансови активи безплатно или срещу заплащане (доставка срещу плащане).

Сметна палата: институция на **Европейската общност**, която извършва одита в нея. Едно от задълженията ѝ е да проверява оперативната ефективност на управлението на **ЕЦБ**.

Споразумение за обратно изкупуване: споразумение за продажбата на даден актив и обратното му изкупуване на определена цена и на предварително уточнена бъдеща дата или при поискване. Такова споразумение наподобява обезпечения заем с тази разлика, че продавачът не запазва собствеността върху ценните книжа. Repo-сделките се включват в МЗ в случаите, когато продавачът е парично-финансова институция (ПФИ), а контрагентът е непарична финансова институция, резидент на еврозоната.

Стандартен търг: тържна процедура, използвана от **Евросистемата** при нейните редовни **операции на открития пазар**. Стандартните търгове се извършват в рамките на 24 часа. Всички контрагенти, които отговарят на общите критерии за допустимост, имат право да представят заявки.

Стратегия на паричната политика: цялостният подход към провеждането на паричната политика. Стратегията на паричната политика на **ЕЦБ** включва количествена дефиниция на първостепенната цел – **ценова стабилност** – и аналитична рамка, която се опира на два стълба – икономически анализ и паричен анализ; тя формира основата за цялостната оценка, извършвана от **Управителния съвет**, на рисковете за ценовата стабилност и на решенията по паричната политика. Тя осигурява и рамката за разясняване на решенията по паричната политика пред обществеността.

Съвет Екофин: виж **Съвет на ЕС**.

Съвет на ЕС (Съвет на Европейския съюз): институция на Европейската общност. Състои се от представители на правителствата на държавите-членки. Обикновено това са министрите, в чиято компетентност са обсъжданите въпроси (затова често го наричат също Съвет на министрите). Съветът на ЕС, който заседава в състав министри на икономиката и

финансите, е известен като **Съвет Екофин**. Съветът на ЕС може да заседава също в състав държавни или правителствени ръководители, когато трябва да се вземат определени в **Договора** решения (виж също **Европейски съвет**).

Съд на Европейските общности: институция на **Европейската общност** със седалище в Люксембург, която: а) осигурява правилното тълкуване и прилагане на договорите; б) произнася се по валидността и смисъла на общностното законодателство. Действията и бездействията на **ЕЦБ** подлежат на преглед от страна на Съда.

Управителен съвет: върховният орган за вземане на решения на **ЕЦБ**. Съставен е от всички членове на **Изпълнителния съвет** на ЕЦБ и управителите на НЦБ на държавите, които са приели **евро**то.

Устав на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (Устав на ЕСЦБ): Основополагащ закон за **Европейската система на централните банки (ЕСЦБ)** и **Европейската централна банка (ЕЦБ)**, приложен като протокол към **Договора за ЕО**.

Хармонизиран индекс на потребителски цени (ХИПЦ): индекс на потребителските цени, чиято статистическа методология е хармонизирана във всички държави.

Ценова стабилност: поддържането на ценова стабилност е първостепенна задача на **Евросистемата**. **Управителният съвет** дефинира ценовата стабилност като нарастване на **хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ)** в **еврозоната** с по-малко от 2% на годишна база. Управителният съвет пояснява също така, че в стремежа си към ценова стабилност той има за цел да поддържа темпа на инфлация под, но близо до 2% в средносрочен план.

Централен курс на евро: официалният обменен курс на валутите на държавите, участващи в **ERM II**, спрямо евро, около който се определя диапазонът на колебание.

БИБЛИОГРАФИЯ

ОБЩА ЛИТЕРАТУРА

Официални публикации на ЕЦБ

ЕЦБ (1999), *Annual Report 1998*, април 1999 г.

ЕЦБ (2000), *Annual Report 1999*, април 2000 г.

ЕЦБ (2001), *Annual Report 2000*, май 2001 г.

ЕЦБ (2002), *Annual Report 2001*, април 2002 г.

ЕЦБ (2003), *Annual Report 2002*, април 2003 г.

ЕЦБ (2004), *Annual Report 2003*, април 2004 г.

ЕЦБ (2005), *Annual Report 2004*, април 2005 г.

ЕЦБ (2006), *Annual Report 2005*, април 2006 г.

ЕЦБ (2002), *Compendium: collection of legal instruments, June 1998 – December 2001*, март 2002 г.

ЕЦБ (2004), *Institutional provisions: Statute of the ESCB and of the ECB – Rules of procedure*, октомври 2004 г.

ЕЦБ (2006), *The European Central Bank, the Eurosystem, the European System of Central Banks* (информационна брошура), май 2006 г.

Други публикации

Papadia, F. and Santini, C. (2006), *La Banque centrale européenne*, Paris, 2006 г.

Raymond, R. (2001), *L'euro et l'unité de l'Europe*, Paris, 2001 г.

Scheller, H. K. (1999), *Das Europäische System der Zentralbanken*, in Glomb/Lauk (eds.), *Euro Guide*, Cologne, 1999 г.

Scheller, H. K. (2000), *Die Europäische Zentralbank*, Frankfurt am Main, 2000 г.

Von der Groeben, H., Thiesing, J. and Ehlermann, C.-D. (eds.), *Kommentar zum EU/EG-Vertrag*, 5th edition, Baden-Baden, 1997/1999 г.

Zilioli, C. and Selmayr, M. (2001), *The Law of the European Central Bank*, Oxford-Portland Oregon, 2001 г.

Официални публикации на ЕЦБ

ЕЦБ (2000), *Convergence Report 2000*, май 2000 г.

ЕЦБ (2004), *Convergence Report 2004*, октомври 2004 г.

ЕЦБ (2006), *Convergence Report 2006*, май 2006 г.

ЕЦБ (2001), *The economic policy framework in EMU*, статия в *Месечен бюлетин*, ноември 2001 г.

ЕЦБ (2003), *The relationship between monetary policy and fiscal policies in the euro area*, статия в *Месечен бюлетин*, февруари 2003 г.

ЕЦБ (2004), *The European Constitution and the ECB*, статия в *Месечен бюлетин*, август 2004 г.

Други публикации

Andrews, D. (2003), *The Committee of Central Bank Governors as a source of rules*, *Journal of European Public Policy* 10:6, декември 2003 г, с. 956-973.

Baer, G. D. (1994), *The Committee of Governors as a forum for European central bank cooperation*, in Bakker, A. et al. (eds.), *Monetary Stability through International Cooperation: Essays in Honor of André Szász*, Amsterdam, 1994 г.

Berger, F. (2001), *12 into one: one money for Europe*, Frankfurt am Main, 2001. Committee for the study of economic and monetary union (Delors Committee), *Report on economic and monetary union in the European Community*, 1989 г.

Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community (1990), *Introductory Report and Commentary on the Statute of the European System of Central Banks and the ECB*, ноември 1990 г.

Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community (1992), *Annual Report 1990/91*, април 1992 г.

Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community (1993), *Annual Report 1992*, април 1993 г.

European Commission (1995), *Green Paper on the Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency (COM(95) 33 final)*, Luxembourg, 31 май 1995 г.

ЕМІ (1995), *Annual Report 1994*, април 1995 г.

ЕМІ (1995), *The changeover to the single currency*, ноември 1995 г.

ЕМІ (1996), *Role and functions of the European Monetary Institute*, февруари 1996 г.

ЕМІ (1996), *Annual Report 1995*, април 1996 г.

ЕМІ (1997), *The single monetary policy in Stage Three: specification of the operational framework*, януари 1997 г.

ЕМІ (1997), *Annual Report 1996*, април 1997 г.

ЕМІ (1998), *Convergence Report: Report required by Article 109j of the Treaty establishing the European Community*, март 1998 г.

ЕМІ (1998), *Annual Report 1997*, май 1998 г.

Scheller, H. K. (2001), *The Changeover to the Euro*, in Caesar/Scharrer (eds.), *European Economic and Monetary Union: Regional and Global Challenges*, Baden-Baden, 2001 г., с. 243-263.

Van den Berg, C. C. A. (2004), *The Making of the Statute of the European System of Central Banks, An Application of Checks and Balances*, 2004 г.

ГЛАВА 2

Официални публикации на ЕЦБ

ЕЦБ (1999), *The Eurosystem and the European System of Central Banks (ESCB)*, статия в *Месечен бюлетин*, януари 1999 г.

ЕЦБ (1999), *The institutional framework of the European System of Central Banks*, статия в *Месечен бюлетин*, юли 1999 г.

ЕЦБ (1999), *Legal instruments of the European Central Bank*, статия в *Месечен бюлетин*, ноември 1999 г.

ЕЦБ (2001), *Why price stability?*, юни 2001 г.

ЕЦБ (2003), *The adjustment of voting modalities in the Governing Council*, статия в *Месечен бюлетин*, май 2003 г.

Други публикации

Arrowsmith, J. A. A. (1996), *La non-participation à la phase 3: la vie à l'étage inférieur de l'UEM (Opting-out of stage 3: life in the lower tier of EMU)*, in *Revue d'économie financière*, No 36, 1-1996 г.

Caparello, M. (2003), *Internal audit in the central banking community*, in Courtis, N. and Mander, B. (eds.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003 г.

Duisenberg, W. F. (2001), *The European Central Bank, the Eurosystem and the European System of Central Banks*, слово на церемонията по откриването на новата сграда на централната банка на Люксембург (*Banque centrale du Luxembourg*), Люксембург, 18 май 2001 г.

Liebscher, K. (1998), *Die Rolle einer nationalen Zentralbank im ESZB am Beispiel der OeNB*, in 26. Volkswirtschaftliche Tagung der Oesterreichischen Nationalbank, май 1998 г.

Merriman, N. (2003), *Financial reporting in the Eurosystem*, in Courtis, N. and Mander, B. (eds.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003 г.

Padoa-Schioppa, T. (2000), *An institutional glossary of the Eurosystem*, статья, представена на конференцията “The Constitution of the Eurosystem: the Views of the EP and the ECB”, 8 март 2000 г.

Palmer, M. (2001), *The Banque centrale du Luxembourg in the European System of Central Banks*, Banque centrale du Luxembourg, май 2001 г.

Raymond, R. (1996), *Les Banques centrales nationales dans le système européen de banques centrales (National central banks within the European System of Central Banks)*, in *Revue d'économie financière*, No 36, 1-1996 г.

ГЛАВА 3

Официални публикации на ЕЦБ

ЕЦБ (1999), *The stability-oriented monetary policy strategy of the Eurosystem*, статья в *Месечен бюлетин*, януари 1999 г.

ЕЦБ (1999), *TARGET and payments in euro*, статья в *Месечен бюлетин*, ноември 1999 г.

ЕЦБ (2000), *Foreign exchange reserves and operations of the Eurosystem*, статья в *Месечен бюлетин*, януари 2000 г.

ЕЦБ (2000), *EMU and banking supervision*, статья в *Месечен бюлетин*, април 2000 г.

ЕЦБ (2001), *Eurosystem staff macroeconomic projection exercises for the euro area*, статья в *Месечен бюлетин*, юни 2001 г.

ЕЦБ (2002), *Euro banknote preparations: from cash changeover to post-launch activities*, статья в *Месечен бюлетин*, януари 2002 г.

ЕЦБ (2002), *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems*, статья в *Месечен бюлетин*, април 2002 г.

- ECB (2002), *The liquidity management of the ECB*, статия в *Месечен бюлетин*, май 2002 г.
- ECB (2002), *Implications of the euro cash changeover on the development of banknotes and coins in circulation*, статия в *Месечен бюлетин*, май 2002 г.
- ECB (2003), *The demand for currency in the euro area and the impact of the euro cash changeover*, статия в *Месечен бюлетин*, януари 2003 г.
- ECB (2003), *CLS – purpose, concept and implications*, статия в *Месечен бюлетин*, януари 2003 г.
- ECB (2003), *The outcome of the ECB's evaluation of its monetary policy strategy*, статия в *Месечен бюлетин*, юни 2003 г.
- ECB (2003), *Changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy*, статия в *Месечен бюлетин*, август 2003 г.
- ECB (2000), *Statistical information collected and compiled by the ESCB*, май 2000 г.
- ECB (2002), *Evaluation of the 2002 cash changeover*, април 2002 г.
- ECB (2003), *EU banking sector stability*, февруари 2003 г.
- ECB (2004), *The monetary policy of the ECB (second edition)*, януари 2004 г.
- ECB (2004), *Developments in the EU framework for financial regulation, supervision and stability*, статия в *Месечен бюлетин*, ноември 2004 г.
- ECB (2005), *The implementation of monetary policy in the euro area: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures*, февруари 2005 г.
- ECB (2005), *Initial experience with the changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy implementation*, статия в *Месечен бюлетин*, февруари 2005 г.
- ECB (2005), *ECB Statistics: a brief overview*, август 2005 г.
- ECB (2005), *TARGET – the current system (public information brochure)*, август 2005 г.
- ECB (2005), *TARGET – innovation and transformation (public information brochure)*, август 2005 г.
- ECB (2006), *Portfolio management at the ECB*, статия в *Месечен бюлетин*, април 2006 г.

Други публикации

Domingo-Solans, E. (2003), *The importance of Eurostat for the monetary policy of the European Central Bank*, слово на академично събрание по повод 50-годишнината на Статистическата служба на Европейските общности, Люксембург, 16 май 2003 г.

Duisenberg, W. F. (2001), *The ECB's monetary policy strategy and the quantitative definition of price stability*, писмо от председателя на ЕЦБ до председателя на Комитета по икономически и парични въпроси, г-жа Christa Randzio-Plath, 13 декември 2001 г.

Issing, O., Gaspar, V., Angeloni, I. and Tristani, O. (2001), *Monetary policy in the euro area: strategy and decision-making at the European Central Bank*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001 г.

Issing, O. et al. (eds.) (2003), *Background Studies for the ECB's Evaluation of its Monetary Policy Strategy*, Frankfurt am Main, ноември 2003 г.

Trichet, J.-C. (2003), *The ECB's monetary strategy after the evaluation and clarification of May 2003*, слово на събитие на Центъра за финансови изследвания, Франкфурт на Майн, 20 ноември 2003 г.

Trichet, J.-C. (2004), *Euro area statistics and their use for ECB policy-making*, слово на Втората конференция на ЕЦБ по статистика, Франкфурт на Майн, 22-23 април 2004 г.

Bull, P. (2004), *The development of statistics for Economic and Monetary Union*, Frankfurt am Main, юли 2004 г.

ГЛАВА 4

Официални публикации на ЕЦБ

ЕЦБ (2000), *The ECB's relations with institutions and bodies of the European Community*, статия в *Месечен бюлетин*, октомври 2000 г.

ЕЦБ (2001), *The external communication of the European Central Bank*, статия в *Месечен бюлетин*, февруари 2001 г.

ЕЦБ (2002), *The accountability of the ECB*, статия в *Месечен бюлетин*, ноември 2002 г.

ЕЦБ (2002), *Transparency in the monetary policy of the ECB*, статия в *Месечен бюлетин*, ноември 2002 г.

Други публикации

Noyer, C. (1999), *Politics and central banks*, слово пред централната банка на Естония (*Eesti Pank*), Талин, 3 май 1999 г.

Zilioli, C. and Selmayr, M. (2000), *The European Central Bank: An Independent Specialised Organization of Community Law*, *Common Market Law Review*, 2000 – Volume 37, Issue 3, pp. 591-644.

ГЛАВА 5

Официални публикации на ЕЦБ

ECB (1999), *The international role of the euro*, статия в *Месечен бюлетин*, август 1999 г.

ECB (2001), *The ECB's relations with international organisations and fora*, статия в *Месечен бюлетин*, януари 2001 г.

ECB (2002), *International supervisory co-operation*, статия в *Месечен бюлетин*, май 2002 г.

ECB (2002), *Review of the international role of the euro*, декември 2002 г.

Други публикации

Duisenberg, W. F. (2000), *The role of the ECB at the international level*, слово пред Годишната среща на Института за международни финанси (ИФ), Прага, 23 септември 2000 г.

Padoa-Schioppa, T. (1999), *The external representation of the euro area*, встъпително изявление пред Подкомитета по парични въпроси на Европейския парламент, Брюксел, 17 март 1999 г.

Zilioli, C. and Selmayr, M. (1999), *The External Relations of the Euro Area: Legal Aspects*, *Common Market Law Review*, 1999 – Volume 36, Issue 2, pp. 273-349.

ГЛАВА 6

Официални публикации на ЕЦБ

ECB (2000), *ECB labour relationships and the social dialogue with regard to the ESCB*, прессъобщение на ЕЦБ от 5 октомври 2000 г.

ЕЦБ (2002), *Code of Conduct of the European Central Bank in accordance with Article 11.3 of the Rules of Procedure of the European Central Bank*, март 2001 г. (ОБ С 76, 8.3.2001 г., стр. 12).

ЕЦБ (2002), *Code of Conduct for the Members of the Governing Council*, 16 май 2002 г. (ОБ С 123, 24.5.2002 г., стр. 9).

ЕЦБ (2003), *The mission of the European Central Bank*, август 2003 г.

Други публикации

Ricard, P. (2001), *Voyage au centre de la BCE*, Le Monde, 23 ноември 2001 г.

ИНДЕКС

- EONIA* 27, 219
ERM II (механизъм на обменните курсове II) 100, 219
EUREPO 27, 219
EURIBOR 27, 219
TARGET (Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време) 108, 219
TARGET2 109, 219
- Банка за международни разплащания (БМР) 164, 219
Бърз търг 96, 220
- Валутен суап 94, 220
Валутни резерви 102
- Г-10 163
Г-20 163
Г-7 162
Генерален съвет на ЕЦБ: виж Европейска централна банка (ЕЦБ)
- Депозитно улеснение 96, 220
Договор 22, 30, 77, 220
Договор за ЕС: виж Договор
Допълнително законодателство 77
Дългосрочна операция по рефинансиране 95, 221
- Евро 22, 26, 29, 30, 221
Евробанкноти 112
Евробанкова асоциация (ЕВА) 110, 221
Еврогрупа 57, 146, 221
Евროзона 36, 221
Евромонети 115
Европейска икономическа общност (ЕИО) 15
Европейска комисия 35, 37, 40, 48, 57, 77, 99, 120, 147, 221
Европейска общност (ЕО) 30, 221
Европейска парична система (ЕПС) 19, 222
- Европейска система на централните банки (ЕСЦБ)
- Задачи 52
- Комитети 71, 226
- Общи оперативни системи 72, 228
- Социален диалог 174
- Състав 45, 222
- Управление 56, 222
- Цели 49
- Европейска служба за борба с измамите (*OLAF*) 152, 222
- Европейска централна банка (ЕЦБ)
- Архиви 170
- Бюджетен комитет 169
- Валутни резерви 102
- Вътрешен контрол 169
- Вътрешен одит 169
- Вътрешни решения 70
- Генерален съвет 67, 220
- Диалог с институциите и органите на Общността 142
- Длъжностно лице за защита на данните 170
- Езиков режим 150
- Изпълнителен съвет 65, 168, 224
- Институционален статут 47
- Институционално управление 168, 225
- Капиталов алгоритъм 127
- Кодекси за поведение 169
- Консултативна дейност 76
- Международни отношения 155
- Мисия 167
- Независимост 133
- Органи за вземане на решения 56
- Организационна структура 171
- Основни лихвени проценти на ЕЦБ 58, 93, 228
- Отчетност 137, 228
- Платежен механизъм 108
- Правила за обществените поръчки 170
- Правосубектност 47
- Препоръки 77

- Привилегии и имунитети 47
- Регламенти 75
- Регулативни правомощия 75
- Решения 76
- Роля в Евросистемата 56
- Сграда 175
- Седалище 175
- Служители 172
- Споразумение за седалището 175
- Становища 78
- Статистика 118
- Стратегия на паричната политика 86
- Съветник по въпросите на професионалната етика 170
- Съдебен преглед на действията и бездействията 150
- Указания 70
- Управителен съвет 57, 168, 232
- Финансови ресурси 125
- Щателно разглеждане на финансовото управление и добросъвестност 151
- Европейски банков комитет (*EBC*) 123, 222
- Европейски паричен институт (ЕПИ) 23, 26, 223
- Европейски парламент 140, 143, 223
 - Комисия по икономически и парични въпроси 143
- Европейски съвет 33, 223
- Европейски съюз (ЕС) 28, 223
- Европейски фонд за парично сътрудничество 18, 223
- Евросистема
 - Дейности 83
 - Макроикономически прогнози на експерти 92, 230
 - Отчетност в рамките на Евросистемата 74
 - Понятие 46
 - Състав 46, 224
 - Управление 56, 224
 - Финансови отношения в рамките на Евросистемата 124
- Евростат 119, 147, 224
- Единен европейски акт 19
- Екю/ECU (европейска парична единица) 19, 224
- Задължителни минимални резерви 97, 224
- Изпълнителен съвет на ЕЦБ: виж Европейска централна банка (ЕЦБ)
- Икономически и паричен съюз (ИПС) 16, 40, 224
- Икономически и финансов комитет 148, 224
- Интервенция на валутните пазари 99
- Коефициент на дефицита 35, 225
- Коефициент на дълга 35, 225
- Комитет за икономическа политика 149, 225
- Комитет на европейските регулаторни органи за ценни книжа (*CESR*) 111, 225
- Комитет на управителите 17, 22, 226
- Комитет по парична и финансова статистика и статистика на платежния баланс (*CMFB*) 120, 147, 226
- Конституция за Европа 31, 79, 22
- Критерии за конвергенция 36, 226
- Ликвидно улеснение с постоянен достъп 96, 226
- Лисабонска стратегия 34
- Макроикономически диалог 34, 149
- Международен валутен фонд (МВФ) 158, 226
- Меморандумът Маржолен* 15
- Механизъм за взаимовръзка 108, 227
- Механизъм на обменните курсове (*ERM*) 19, 227
- Модел на кореспондентски отношения между централни банки (*CCBM*) 110, 227
- Национални централни банки (НЦБ) 48, 53, 54, 55, 69, 77, 105, 109, 110, 120, 123, 129

- Независимост на централната банка 40, 133, 227
- Обезпечение 96, 227
- Обратна сделка 96, 227
- Общи насоки на икономическата политика 33, 34, 227
- Операция за фино регулиране 96, 228
- Операция на открития пазар 95, 220, 228
- Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) 161, 228
- Основна операция по рефинансиране 95, 228
- Пакт за стабилност и растеж 25, 35, 229
- Паричен комитет 17, 22, 229
- Паричен приход 129, 229
- Парично-финансови институции (ПФИ) 73, 230
- Период на поддръжане 98, 229
- Планът Бар* 18
- Планът Вернер* 21
- Платежни системи и системи за клиринг 106, 229
- Пределно кредитно улеснение 96, 229
- Програми за стабилност 35, 230
- Процедура при прекомерен дефицит 34, 230
- Процесът от Кардиф 34, 149
- Процесът от Кьолн 34, 149
- Процесът от Люксембург 33, 149
- Пруденциален надзор 121
- Резервна база 97, 230
- Резервно съотношение 97, 230
- Референтна стойност на прираста на паричната маса 93, 230
- Сетълмент риск 107, 231
- Система за брутен сетълмент в реално време (*RTGS*) 108, 231
- Система за сетълмент на ценни книжа 107, 231
- Сметна палата 48, 152, 231
- Споразумение за обратно изкупуване 231
- Стандартен търг 95, 231
- Стратегия на паричната политика 86, 231
- Съвет Екофин: виж Съвет на ЕС
- Съвет на ЕС 33, 35, 41, 53, 58, 78, 99, 144, 231
- Съд на Европейските общности 48, 133, 150, 232
- Управителен съвет на ЕЦБ: виж Европейска централна банка (ЕЦБ)
- Устав на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (Устав на ЕСЦБ) 22, 77, 232
- Финансовата стабилност 121
- Форум за финансова стабилност 164
- Хармонизиран индекс на потребителските цени (ХИПЦ) 87, 232
- Ценова стабилност 49, 86, 232
- Централен курс на еврото 100, 232
- Център за анализ на фалшификати 117

